BİN GEMİ

ROMAN

NATALIE HAYNES

epsilon

tg. @kaktusun

"Bana şarkını söyle Musa, dedi ve ben de söyledim. Kadınların, gölgeler içindeki kadınların şarkısını söyledim. Unutulmuş, göz ardı edilmiş, adı anılmamışların şarkısını söyledim. Bu asla bir veya iki kadının hikâyesi değildi. Bu hepsinin hikâyesiydi. Bir savaş, yaşamlarına dokunduğu insanların yarısını göz ardı etmez. Öyleyse biz neden edelim?"

Gecenin yarısında bir kadın uykusundan uyanır ve sevdiği şehrin alevler içinde olduğunu görür. Grekler ve Troyalılar arasındaki on yıllık savaş artık sona ermiştir. Troya düşmüştür. Kaderleri artık Greklerin elinde olan Troyalı kadınlardan onlar adına Akhilleus'la savaşan Amazon prensesine, Odysseus'un dönüşünü bekleyen Penelopeia'dan kan davaları yüzünden her şeyi başlatan üç tanrıçaya...

Burada anlatılan hikâyeler, hayatları Troya Savaşı'nın ilmeklerine dolanmış kadınların hikâyeleri.

"Natalie Haynes, kendine özgü tutkusu, zekâsı ve feminist bakış açısıyla Troya Savaşı'nın sessiz kadınlarına ihtiyaç duyulan sesi veriyor."
– Madeline Miller, Ben, Kirke*'nin yazarı*

"Sürükleyici bir feminist başyapıt."
– Deborah Frances-White

"Natalie Haynes hızla bu neslin Mary Renault'su olmakta; Troya Savaşı'nı tamamen kadınların bakış açısıyla anlattığı *Bin Gemi*, yazarın eserleri içinde en iyisi."
– Observer

"Haynes mesleğinin ustası. En eski hikâyelerimizden birine sıcacık bir hayat üflemeyi başarıyor."
– Telegraph

0313309 TPN
www.epsilonyayinevi.com
9 786254 141072
online alışveriş:kitap365.com
KDV'den muaftır.

KAKTUSUN
TELEGRAM

BİN GEMİ

Bin Gemi
Orijinal Adı: *A Thousand Ships*
Natalie Haynes
Çeviri: Hilal Dikmen

Yayın Yönetmeni: Aslı Tunç
Editör: Merve Çay
Kapak Tasarım: Sidem Zelal Edin
Sayfa Tasarım: Ceyda Çakıcı Baş

1. Baskı: Şubat 2022
ISBN: 978-625-414-107-2

© Natalie Haynes, 2019
Bu eserin Türkçe yayım hakları Rogers, Coleridge & White Literary Agency Ltd. aracılığıyla alınmıştır.
Bu eser, yayıncının yazılı izni olmadan çoğaltılamaz.
© Epsilon Yayınevi Ticaret ve Sanayi A.Ş.

Baskı ve Cilt:
Dörtel Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Zafer Mah., 147. Sok., No: 9-13/A
Esenyurt/İstanbul
Tel: (212) 565 11 66
Sertifika No: 40970

Yayımlayan:
Epsilon Yayınevi Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Osmanlı Sok., No: 18/4-5 Taksim/İstanbul
Tel: (212) 252 38 21 Faks: (212) 252 63 98
İnternet Adresi: www.epsilonyayinevi.com
E-posta: epsilon@epsilonyayinevi.com
Sertifika No: 49067

BİN GEMİ

NATALIE HAYNES

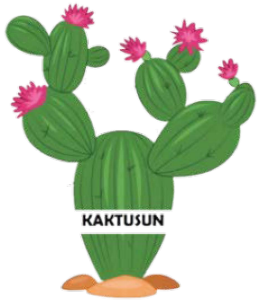
Çeviri
Hilal Dikmen

epsilon

Keziah'ya, şüphesiz

Yok olmayacak erdeminin şanı hiçbir vakit,
ölümsüz tanrılar uslu akıllı Penelopeia'nın şerefine
destanlar dizdirecek yeryüzündeki insanlara.
Ne tuzaklar kurduydu benim karım, tam tersine...

Agamemnon, *Odysseia* XXIV. Bölüm, 196-9*

* Homeros, *Odysseia*, çev. Azra Erhat, A. Kadir, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 13. Basım, 2021.
Metnin dördüncü satırı aslen "Ne tuzaklar kurduydu Tyndareus'un kızı, tam tersine," olarak geçmektedir. Natalie Haynes'in kitabındaki nüansın yakalanabilmesi adına bu satır değiştirilmiştir.

KARAKTERLER*

GREKLER**

Atreus Hanesi

AGAMEMNON, Grek anakarasında, Argos'un yakınlarındaki Mykene'nin kralı. Atreus'un oğlu. Klytaimestre'nin kocası.

KLYTAİMESTRE, Mykene kraliçesi, İPHİGENEİA (İphianassa), ORESTES ve ELEKTRA'nın annesi.

MENELAOS, Agamemnon'un erkek kardeşi, Helene'nin kocası.

HELENE, Spartalı Helene, daha sonraları Troyalı Helene olarak bilinir. Helene Klytaimestre'nin hem kız kardeşi hem de eltisiydi. Menelaos'la ikisinin HERMİONE adında bir kızları vardı.

İlaveten:

AİGİSTHOS, Thyestes'in oğlu (Atreus'un erkek kardeşi), Agamemnon ve Menelaos'un kuzenleri.

Odysseus Hanesi

ODYSSEUS, İthake kralı, ANTİKLEİA ile LAERTES'in oğlu, Penelopeia'nın kocası.

---

* Hikâyedeki mitolojik isimlerin kullanımının tutarlılığını korumak için Türkçeleştirmede Homeros'un *İlyada* ve *Odysseia* kitaplarının yanı sıra Azra Erhat'ın *Mitoloji Sözlüğü*'nden yararlanılmıştır: Erhat, A., *Mitoloji Sözlüğü*, Remzi Kitabevi: İstanbul, 1996. (ç.n.)

** Grekler *İlyada* ve *Odysseia*'da eski isimleriyle yani Akhalar olarak geçmektedir.

PENELOPEİA, İthake kraliçesi, dokumacılık üstadı, TELEMAKHOS'un annesi.

Bu hanede ayrıca şu kişiler de bulunur:

EURYKLEİA, Odysseus'un sütninesi.

EUMAİOS, sadık bir domuz çobanı.

Odysseus'un, Troya'dan evine dönerken gecikmesine neden olan kişiler (pek çok başkası arasında):

POLYPHEMOS, tek gözlü bir dev veya Kyklop (Tepegöz).* Deniz tanrısı POSEİDON'un oğlu.

KİRKE, Aiaie Adası'nda yaşayan büyücü bir kadın.

LAİSTRYGONLAR, yamyam devler.

SEİRENLER, yarı kadın, yarı kuşturlar ve denizcileri ölümlerine sürükleyen bir şarkı söylerler.

SKYLLA, köpek-kadın melezi. Bir sürü dişi var.

KHARYBDİS, gemileri harap eden bir anafor.

KALYPSO, Ogygie Adası'nda yaşayan bir nymphe.

Akhilleus Hanesi

PELEUS, bir Grek kralı ve kahraman. Thetis'le evli.

THETİS, bir deniz nymphe'si. Peleus'la ikisinin Akhilleus adında bir oğlu var.

AKHİLLEUS, dünyanın gördüğü en büyük savaşçı. En yakın arkadaşı ve muhtemelen âşığı Patroklos idi.

PATROKLOS, bir Grek savaşçı, düşük statülü bir soylu. Troya Savaşı sırasında Briseis'i ele geçirdiler.

BRİSEİS, Troya'dan pek de uzakta olmayan, küçük kasaba Lyrnessos'un prensesi.

Ayrıca Akhilleus'un NEOPTOLEMOS adında bir oğlu vardı.

---

* *Odysseia*'da "Tepegöz" olarak bahsedilmesi tercih edilen Kykloplar bu hikâyede de "Tepegöz" olarak anılacaktır. Homeros (2014). *Odysseia*, çev. Azra Erhat ve A. Kadir Meriçboyu, 2014, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları: İstanbul. (ç.n.)

Troya Savaşı'na karışan diğer Grekler:

SİNON, bir savaşçı.

PROTESİLAOS, küçük bir Grek yerleşimi olan Phylake'nin kralı. Laodameia'nın kocası.

LAODAMEİA, Protesilaos'un kraliçesi.

TROYALILAR

Priamos Hanesi

PRİAMOS, Troya kralı, sayısız kız ve erkek çocuğun babası ve Hekabe'nin kocası.

HEKABE, Romalılar ve daha sonraları Shakespeare tarafından Hekuba olarak da anılmıştır. Çocukları:

POLYKSENE, Troya kahramanı.

KASSANDRA, okçuluk, şifa ve hastalık tanrısı APOLLON'un rahibesi.

HEKTOR, büyük Troya kahramanı.

PARİS, Troyalı savaşçı, başka adamların karılarını baştan çıkarır.

POLYDOROS, Priamos ve Hekabe'nin en küçük oğlu.

Hekabe ve Priamos aynı zamanda şu kişinin de kayınvalide ve kayınpederidir:

ANDROMAKHE, Hektor'un karısı, ASTYANAKS'ın annesi.

Savaşa karışan diğer Troyalılar:

AİNEİAS, Troyalı bir soylu, ANKHİSES'in oğlu ve Kreusa'nın kocası.

KREUSA, EURYLEON'un annesi (Euryleon, daha sonraları Romalılar tarafından Askanios olarak tanınır).

THEANO, ANTENOR'un (Priamos'un bir danışmanı) karısı ve KRİNO'nun annesi.

KHRYSEİS, Troyalı bir kız ve bir APOLLON rahibi olan Khryses'in kızı.

PENTHESİLEİA, bir Amazon prensesi, Hippolyte'nin kız kardeşi.

HİPPOLYTE, bir Troyalı değildi fakat savaşın son senesinde Troyalıların müttefiki olarak savaşa katıldı.

OİNONE, Troya yakınlarında yaşayan bir dağ nymphe'si.

TANRISAL VARLIKLAR

KALLİOPE, epik şiirin esin perisi. Bir Musa.

ZEUS, Olympos tanrılarının kralı. Diğer sayısız tanrının, tanrıçanın, nymphe'nin ve yarı tanrının babası. Hera'nın kocası ve erkek kardeşi.

HERA, Olympos tanrılarının kraliçesi ve Zeus'un baştan çıkardığı herkesin düşmanı.

APHRODİTE, aşk, özellikle şehvet dolu türden aşk tanrıçası. Demirci tanrı HEPHAİSTOS ile evlidir ve arada bir de savaş tanrısı ARES'e yarenlik eder.

ATHENE, bilgelik ve savunma savaşları tanrıçası. Odysseus'un destekçisi, Atina'nın baş tanrıçası ve koruyucusu. Baykuşlara bayılır.

ERİS, fitne ve fesat tanrıçası. Baş belası.

THEMİS, eski tanrıçalardan biri. Kaosun aksine düzeni temsil eder.

GAİA, bir başka eski tanrıça. Onu Toprak Ana olarak düşünürüz.

MOİRALAR, kader tanrıçaları. Üç kız kardeştirler: KLOTHO, LAKHESİS ve ATROPOS. Yazgılarımız onların ellerindedir.

1

Kalliope

Bana şarkını söyle Musa, dedi, sesindeki buyurganlık bunun bir rica olmadığının işaretçisiydi. Eğer dileğini yerine getirmeye niyetli olsaydım, tıpkı sabahki savaşa hazırlanırken hançerini bileği taşında bir aşağı bir yukarı sürten savaşçı gibi, adımı söylerken ses tonunu keskinleştirdiğini söyleyebilirdim. Ama bugün esin perisi olma havamda değilim. Belki de ben olmanın nasıl bir şey olduğunu düşünmemiştir. Kesin düşünmemiştir: Tüm şairler gibi, yalnızca kendini düşünüyor. Ama her gün, hepsi benim daimi ilgimi ve desteğimi talep eden, tıpkı onun gibi, başka kaç tane adam olduğunu dikkate almıyor olması şaşırtıcı. Dünyanın kaç tane epik şiire ihtiyacı var cidden?

Çözülen her çatışma, verilen her savaş, kuşatılan her şehir, yağmalanan her kasaba, kül edilen her köy. Her imkânsız seyahat, her deniz kazası, her yuvaya dönüş: Bu hikâyelerin hepsi anlatıldı, sayısız kez. Söyleyecek yeni bir şeyi olduğuna gerçekten inanıyor mu? Ve tüm karakterlerinin izini tutmasına yardım edebileceğimi ya da veznin öyküye oturmadığı o boş aralıkları doldurmam için bana ihtiyaç duyabileceğini mi düşünüyor?

Aşağı bakıyorum ve başının eğildiğini, omuzlarının geniş olsalar da çöktüğünü görüyorum. Omurgası üst kısmından kavis almaya başlamış. İhtiyar bu adam. Keskin

sesinin düşündürdüğünden daha ihtiyar. Merak ediyorum. Genelde gençler için şiir bu kadar acil bir meseledir. Gözlerini görmek için çömeliyorum, yakarışının yoğunluğuyla bir anlığına kapanmış. Gözleri kapalıyken onu tanıyamıyorum.

Pırıl pırıl bir ilmeğe işlenmiş minik yaprakları olan, güzeller güzeli bir altın broş takıyor. Yani geçmişte biri onu şiirlerinden ötürü cömertçe ödüllendirmiş. Yeteneği var ve refaha ermiş, hiç şüphesiz benim yardımımla. Ancak yine de daha fazlasını istiyor, keşke yüzünü ışıkta, doğru düzgün görebilseydim.

Gözlerini açmasını bekliyorum ama çoktan kararımı verdim. Yardımımı istiyorsa karşılığında bir şey sunacak. Ölümlüler öyle yapar: Önce isterler, sonra yalvarırlar, en sonunda da pazarlığa otururlar. Öyleyse bana o broşu verdiğinde ben de ona kelimelerini vereceğim.

HARPUS TEAM

2

Kreusa

Kulakları sağır eden bir çatırtı onu uykusundan uyandırdı ve soluğunu tuttu. Bebeği arayarak etrafına bakındı, sonra onun artık bir bebek olmadığını, savaş şehir surlarının dışındaki her şeyi yakıp yıkarken, beş yazın gelip geçişini gördüğünü hatırladı. Kendi odasındaydı, elbette öyleydi. Solukları yavaşladı ve oğlanın gök gürültüsünden ödü patladığı için feryat figan annesine seslenmesini bekledi. Fakat feryat eden olmadı: Cesurdu onun küçük oğlu. Bizzat Zeus tarafından savrulmuş olsa dahi bir şimşek yüzünden feryat etmeyecek kadar cesur. Yorganı omuzlarına çekti ve vaktin gecenin kaçı olduğunu tahmin etmeye çalıştı. Yağmur pıtırtılarının sesi gitgide artıyordu. Sabahın erken saatleri olmalıydı çünkü odanın diğer ucunu görebiliyordu. Ama ışık bir tuhaftı: Koyu kırmızı duvarlara vurup onları çirkin, kanlı bir tona boyayan dolgun, sarı bir renk. Daha güneş doğmamışsa ışık nasıl bu kadar sarı olabiliyordu? Ve yağmur damlaları çatısına düşerken güneş nasıl odalarını doldurabiliyordu? Az evvel gördüğü rüyalar yüzünden zihni allak bullaktı; burun deliklerine dolmuş acı ve keskin kokunun kuruntu olmadığını anlaması birkaç dakika sürdü. Duyduğu çatırtı gök gürültüsü değildi, daha dünyevi bir afetti; pıtırtılar yağmurdan değildi, ateşte çatırdayan kuru ahşap ve saman sesiydi. Ve titrek sarı ışık da güneş değildi.

İçinde olduğu tehlikeyi fark edince evvelki yavaşlığını telafi etmeye çalışarak yatağından fırladı. Dışarı çıkıp yangından uzaklaşmalıydı. Dumanın yapışkan kurumu çoktan dilini sarmıştı. Kocası Aineias'a ve oğlu Euryleon'a seslendi ama karşılık vermediler. Küçük yatak odasından çıktı –ilk evlendiğinde kendisi için gururla dokuduğu kızıl-kahve örtüsüyle incecik bir karyoladan ibaretti– fakat fazla uzağa gidemedi. Yatak odasının hemen dışındaki ufak ve yüksek pencereden alevler gözüne ilişti ve tüm sürati ayaklarından kayıp zemine gömüldü. Alevler içindeki onun evi değildi. Hisardı: Troya şehrinin en yüksek noktasıydı, öyle ki daha önce yalnızca işaret ateşleri, kurban ateşleri ya da at arabasıyla yükseklerde yolculuk eden güneş tanrısı Helios hisarı aydınlatmıştı. Şimdi yangın –ele serin gelen– taş sütunların üzerinden atlıyordu; çatının tutuşmasını sessizce seyretti, ansızın ahşaptan bir kıvılcım sağanağı yağdı, dumanın içinde fır dönen ufacık ateşböcekleri.

Aineias alevlerle savaşa yardıma gitmiş olmalı, diye düşündü. Erkek kardeşlerine ve kuzenlerine su, kum ve bulabildikleri her şeyi taşımalarında el vermeye koşmuş olmalıydı. Kuşatma başladığından beri şehri tehdit eden ilk yangın değildi bu. Ayrıca erkekler hisarı korumak için ellerinden geleni artlarına koymazlardı; hisar, Troya'nın en değerli varlıklarının bulunduğu yerdi: hazinenin, tapınakların, kralları Priamos'un hanesinin. Kendi evinin yanmadığını görünce onu yatağından dışarı sürükleyen korku dindi, oğluyla ikisi tehlikede değildi fakat –bu bitmek bilmez savaş boyunca ekseriyetle olduğu gibi– kocası tehlikedeydi. Keskin hayatta kalma korkusunun yerini birden tanıdık, boğucu bir endişe aldı. Kocasının on uzun yıl boyunca şehrin dışına kamp kurmuş Grek vebasıyla savaşmaya gittiğini görmeye öyle alışmıştı ki, onun gidişini izlemenin dehşetine ve onun dönüşünü beklemenin felç edici korkusuna öyle

alışmıştı ki artık bu endişe omzuna tüneyen kara bir kuş gibi, neredeyse güven vererek üstüne çöküyordu. Bundan önce daima eve döndü, diye hatırlattı kendine. Daima. Ve kuşun zihninde davetsizce ciyak ciyak bağırdığı düşünceye aldırmamaya çalıştı: Geçmiş neden geleceğin garantisi olsun ki?

Duyduğu başka bir azman çatırtıyla sıçradı, onu uykusundan uyandırandan çok daha gürültülüydü. Pencerenin kenarından şehrin aşağı kısımlarına bakarak etrafa göz gezdirdi. Bunun patlak verdiği yerin önemi haricinde, diğer yangınlar gibi bir yangın olmadığını görüyordu artık: Yalnızca hisarla sınırlı değildi. Öfkeli, turuncu ışık çukurları şehrin dört bir yanında titreşiyordu. Kreusa hane tanrılarına bir dua mırıldandı. Ama dualar için artık çok geçti. Dili seslere biçim kazandırırken dahi tanrıların Troya'yı terk ettiğini görebiliyordu. Şehrin bir ucundan diğer ucuna tüm tapınaklar cayır cayır yanıyordu.

Yüksek ve süslü duvarlarıyla çok sevdiği, avluya açılan odadan geçerek evin ön tarafına çıkan kısa, karanlık koridor boyunca koştu. Etrafta kimse yoktu, köleler bile gitmişti. Dar elbisesine takılınca sol yumruğuyla kumaşı burup elbiseyi kısalttı. Bir kez daha oğluna seslendi –Aineias, kayınpederini almaya giderken oğlunu da yanında götürmüş olabilir miydi? Gittiği yer orası mıydı?– ve büyük, ahşap kapıları sokağa açtı. Şimdi yol boyunca koşturan komşularını görebiliyordu –Aineias'ın yapacağını hayal ettiği gibi hiçbiri su taşımıyordu, sadece kaçmadan evvel toplamayı becerebildikleri şeylerle dolu çantaları vardı ya da elleri bomboştu– kendine hâkim olamayıp bir feryat koyuverdi. Dört bir yandan çığlıklar, bağırışlar geliyordu. Duman sokakları dolduruyordu, sanki şehir harap hâldeydi ve Kreusa'nın gözlerine bakamayacak kadar utanmıştı.

Ne yapacağını bilemeyerek kapı eşiğinde durdu. Evde kalmalıydı elbette, yoksa kocası geri döndüğünde onu bulamayabilirdi. Uzun yıllar önce Aineias, eğer şehir düşerse onu, oğullarını, kendi babasını ve hayatta kalan diğer Troyalıları alıp yeni bir şehir bulmak için uzaklara yelken açacağına söz vermişti. Kreusa, kelimelerin dökülmesine engel olmak için parmaklarını onun dudaklarına bastırmıştı. Böyle şeyleri söylemek bile haylaz bir tanrıyı onları gerçekleştirmeye davet edebilirdi. Kocasının sakalı ellerini gıdıklamıştı ama o gülmemişti. Kocası da gülmemişti: Bu benim görevim, demişti. Bana Priamos emir verir. En kötüsü olacak olursa birinin yeni bir Troya bulma sorumluluğunu üstlenmesi gerek. Sağanak hâlinde hücum eden, Aineias'ın geri dönmeyeceği, çoktan öldüğü, şehrin şafaktan önce yerle bir olacağı ve geri dönülecek –tıpkı pek çok diğer ev gibi– bir evi kalmayacağı benzeri düşünceleri bir kez daha bastırmaya çalıştı.

Ama bu nasıl olmuş olabilirdi? Kafasını ahşap kapıya yasladı, kapının yüzeyindeki iri başlı, siyah çiviler tenini ısıttı. Kafasını eğip kendine bakınca yağlı siyah tozun çoktan iç gömleğinin kıvrımlarını sardığı gördü. Şehirde yaşandığını görebildiği şeylerin gerçek olması imkânsızdı, çünkü Troya savaşı kazanmıştı. Grekler şehrin dışındaki ovada on yıl boyunca yıprandıktan sonra sonunda kaçmışlardı. Onca sene önce uzun gemileriyle gelmişlerdi de tam olarak ne elde etmişlerdi? Şehrin yakınlarında, sonra da uzaklarında savaşlar verildi; önce dosdoğru sahile çekilmiş gemilere doğru ilerledi, ardından yeniden Troya'ya yaklaştı. Tek bir muharebe ve topyekûn savaş yapılmıştı. İki tarafta da hastalık ve kıtlık baş göstermişti. Büyük şampiyonlar düşmüştü ve korkaklar gizlice sıvışıp canını kurtarmıştı. Ama Troya, kendi şehri, nihayetinde muzaffer olmuştu.

Üç gün önce miydi, yoksa dört gün mü? Artık vakitten tam da emin olamıyordu. Ama olaylardan yana hiç şüphesi yoktu. Filonun yelken açarak uzaklaşmasını izlemişti, kendi gözleriyle görebilmek için akropolise tırmanmıştı. Şehirdeki diğer herkes gibi birkaç gün öncesinde Grek ordusunun kaçmaya hazırlandığı dedikodularını işitmişti. Belli ki kendi kamplarına geri çekilmişlerdi. Aineias ve adamları –onları asla savaşçı olarak düşünmezdi, çünkü şehrin içindeki değil, dışındaki sıfatlarıydı o– baskın müfrezesinin faydalı olup olmayacağını tartışmışlardı, kargaşaya neden olmak kadar ne olup bittiğini de keşfetmeyi umuyorlardı. Fakat sırada ne olabileceğini görmek için sabırla bekleyerek şehir surlarının içerisinde kalmışlardı. Ne mızrakların ne de okların fırlatıldığı bir ya da iki günün ardından insanlar umutlanmaya başladı. Belki başka bir salgın hastalık Grek kampını kırıp geçiriyordu. Daha önce de olmuştu, birkaç ay önce, Troyalılar her tanrıya minnet dolu adaklar sunup keyiflenmişti. Grekler tanrılara saygısızlıkları yüzünden, Troya'nın fani adamların eline düşmeyeceğini, düşemeyeceğini kabul etmeyi budalalık ederek reddettikleri için cezalandırılmıştı. Hele de uzun gemileri ve bronz zırhlarıyla bu küstah Grekler gibi adamların eline; zırhları güneşte parıltılar saçardı, çünkü hiçbiri gizlilik içinde, göze görünmeden, takdir edilmeden çaba göstermeleri gerektiği düşüncesine tahammül edemezdi.

Diğer herkes gibi Kreusa da salgın için dua etmişti. Dua etmek için bundan daha iyi bir şey olduğunu düşünmemişti. Fakat sonra bir gün daha geçti ve gemiler hareketlenmeye başladı, adamlar kendilerini koyun dışına atıp okyanusun derin sularına doğru kürek çekerken gemi direkleri titreşiyordu. Ve Troyalılar hâlâ sessizlerdi, gözlerine inanamıyorlardı. Kamp alanı, Skamandros Irmağı'nın ağzının gerisinde, şehirlerinin batısında göz zevkini bozan bir şey

olagelmişti, o kadar uzun zamandır oradaydı ki sahili kampsız görmek tuhaftı, sanki kangrenli bir uzuv sonunda kesilmişti. Olup bitenlerden daha az korkutucuydu ama yine de rahatsız ediciydi. Ve bir gün sonra, gemilerin en sonuncusu ve en yavaşı bile, adamların ağırlığı ve onların Phrygia'daki her küçük kasabadan, Troya'dan daha az adamı ve daha alçak surları olan her yerden yağmalayarak haksızca elde ettikleri hazinelerinin ağırlığı altında inleyerek gitmişti. Rüzgâra doğru kürek çektiler, ardından yelkenlerini açıp su üstünde süzülerek uzaklaştılar.

Kreusa ve Aineias, gemiler gözden kaybolduktan sonra uzun bir süre kıyıda dalgalanan beyaz köpükleri izleyerek şehir surlarında dikildiler. Kreusa, Aineias'ın cevaplayamayacağı sorular fısıldarken birbirlerine tutundular: Neden gittiler? Geri dönecekler mi? Artık güvende miyiz?

*

Şiddetli, uzaktan gelen bir gümbürtü Kreusa'yı şimdiki zamana sarsarak çekiverdi. Aineias'ı aramak için akropolise çıkamazdı şimdi. Evinden bakınca bile hisarın çatısının bir duman bulutu içinde çöktüğünü görebiliyordu. Çatının altında her kim varsa ölmüş olmalıydı. Euryleon'u açgözlü bir yangını söndürmeye yardım etmek için uğraşırken, ok gibi ileri fırlayıp babasının bacaklarının yanından geçip giderken düşünmemeye çalıştı. Fakat Aineias biricik oğullarını tehlikeye atmazdı. Ankhises'i almaya gitmiş olmalıydı, ihtiyar adamı güvenli bir yere götürecekti. Fakat Kreusa için geri dönecek miydi yoksa onun sokaklarda kendisini bulmasını mı beklerdi?

Aineias'ın yüreğini kendininkinden iyi bilirdi. Yangın her yanı sarmadan evvel babasını bulmak için yola çıkmıştır: Ankhises, alevlerin en şiddetle püskürdüğü akropolise

daha yakın bir yerde yaşıyordu. Aineias babasının evine giden yolun zorlu olacağını biliyordur. Geri dönmeyi ummuştur fakat artık bunun imkânsız olduğunu görmüştür. Şehir kapılarına doğru yola koyulmuştur, Kreusa'nın da aynı şeyi yapacağına inanıyordur. Kreusa onu dışarıdaki ovada bulacaktı; Aineias yakın zamana kadar Grek kampı olan yere doğru gidiyor olmalıydı. Bir an için kapı eşiğinde duraksadı, yanında ne götürmesi gerektiğini düşündü. Fakat adamların bağırtıları yaklaşıyordu ve o konuşulan lehçeyi tanımıyordu. Grekler şehrindeydi ve kıymetli eşyaları ya da bir pelerini bile arayıp bulacak vakit yoktu. Duman dolu sokaklara baktı ve koşmaya başladı.

*

Kreusa bir önceki gün şehrin dört bir yanına yayılan festival havasına kendini kaptırmıştı: On yıldır ilk kez Troya'nın kapıları açılmıştı. Şehrin etrafını saran Skamandros Ovası'nın üzerinde en son yürüdüğünde bir çocuktan biraz daha fazlasıydı, on iki yaşındaydı. Anne ve babası ona Greklerin yağmalayacak kolay lokmalar bulmak için pırıl pırıl denizlere açılan korsanlar ve paralı askerler olduklarını anlatmıştı. Phrygia'da fazla kalmazlar, demişti herkes. Neden kalsınlar? Kimse onların mazeretlerine inanmıyordu: Priamos'un oğullarından biriyle kaçan bir kadını geri almaya geldiklerini söylemişlerdi. Düşüncesi bile komikti. Bine yakın, sayısız gemi, bir kadın uğruna mı okyanusları aşıp bir şehri kuşatma altına almıştı? Kreusa onu gördüğünde –kırmızı elbisesinin üstüne düşen, boynuna ve bileklerine sardığı altın sicimler ve elbisenin her bir kıvrımını süsleyen altın rengi işlemelerle uyumlu uzun, altın rengi saçlarıyla Helene'yi gördüğünde– bile, o zaman bile bir ordunun onca yolu onu eve geri götürmek için

aşıp geleceğine inanmamıştı. Grekler denizleri diğer herkesle aynı sebepten aşıp gelmişti: Kasalarını yağmaladıklarıyla, evlerini de kölelerle doldurmak için. Ve bu sefer, Troya'ya yelken açtıklarında yutamayacakları bir lokmaya çatmışlardı. Cahilliklerinden dolayı şehrin yalnızca varlıklı olmakla kalmayıp hakkıyla savunulduğunu bilmiyorlardı. Tipik Grekler, demişti Kreusa'nın anne ve babası: Hellenlere göre, Grek olmayan herkes birbirine benziyordu, hepsi barbardı. Troya'nın Mykene'yi, Sparta'yı, İthake'yi ve yuvaları olduğunu söyledikleri her yeri gölgede bırakacağı akıllarına gelmemişti.

Troya kapılarını Greklere açmayacaktı. Babası, Priamos'un yapmaya karar verdiği şeyle ilgili annesiyle konuşurken, Kreusa babasının çehresinin kararışını izledi. Şehir savaşacaktı ve kadını ya da onun altınlarını ya da onun elbiselerini geri vermeyeceklerdi. Grekler fırsatçıdır, demişti. İlk kış fırtınaları gemilerini vurmadan önce gitmiş olurlar. Troya efsanevi iyi talihiyle anılan bir şehirdi: Elli oğlu ve elli kızı, uçsuz bucaksız serveti, yüksek surları ve sadık müttefikleriyle Kral Priamos. Grekler böyle bir şehrin bahsini duyacaktı da onu yerle bir etmeyi dilemeyecekti. Bu onların doğasında vardı. Böylece Troyalılar, Helene'yi geri almayı bahane etseler de esas geliş nedenlerinin bu olduğunu biliyorlardı. Sparta kralı –Troyalı eşler kıyafetlerini yıkamak için suyun kenarında toplandıklarında mırıldanıyorlardı– muhtemelen Helene'yi kasten Paris'le birlikte göndermişti, böylece kendine ve Grek ahbaplarına denize açılmak için ihtiyaç duydukları mazereti vermişti.

Gerekçeleri her ne olursa olsun, Grekler evinin dışına ilk kamp kurduklarında Kreusa bir çocuktu. Ve bir sonraki dışarı çıkışında oğlunun elinden tutuyordu. Yıllardır süren çatışmalardan sonra savaş yorgunu düşen Aineias bile kapılar gıcırdayarak açıldığında hafifleyip canlanmıştı. Kılıcı

hâlâ üzerindeydi elbette ama mızrağını evde bırakmıştı. Keşif erleri arkada hiç asker kalmadığını bildirmişti. Kıyıda ne adamlar kalmıştı ne de filikalar. Geriye yalnızca tanrılara sunulmuş bir adak kalmış, devasa, tahtadan bir şey, demişlerdi. Greklerin adağı kime veya neden sunduğunu bilmek imkânsızdı. Poseidon'a, gemilerinin eve güvenle yolculuk etmesi için, dedi Kreusa kocasına, o esnada küçük oğulları çamurlu zeminde koşturuyordu. İlk dışarı çıktıkları zaman, çimenler yeniden yeşerecek, demişti Kreusa Euryleon'a. Kendi çocukluğunu düşünerek haddinden büyük bir vaatte bulunmuştu. Toprağı çiğneyen tüm o çivili ayakkabılar, çırpıp dağıtan tüm o savaş arabası tekerlekleri, sırılsıklam eden onca kan aklına gelmemişti.

Aineias başını onaylayarak salladı ve Kreusa, onun kalın, koyu renk kaşlarının altında, yalnızca bir anlığına, oğullarının yüzünü gördü. Evet, adaklarının ilahi adresi kesinlikle Poseidon'du. Ya da belki de Grekleri çok uzun zamandır koruyan Athene'ydi, veya Hera'ydı, Troyalıların onun şerefine kaç sığır kestiklerine bakmaksızın onlardan tiksinirdi. Yakın zamana kadar bir savaş alanı olan yerin kenarından dolanıp körfeze doğru yürüdüler. Nihayet Euryleon ayaklarının altında çamur ve taş yerine kumu hissedecekti. Kreusa değişimin çoktandır farkındaydı, çamur pütür pütür olmuştu ve etrafında kalın deniz çayırı öbekleri filizlenmişti. Hafif batı rüzgârı gözlerine doluşurken yanaklarındaki ılık gözyaşlarını hissetti. Kocası yara bereli elini uzattı ve başparmağıyla yüzündeki gözyaşlarını sildi.

"Ağır mı geldi?" diye sordu. "Geri dönmek ister misin?"

"Henüz değil."

*

Kreusa bir kez daha yüzünde süzülen gözyaşlarını hissetti ama her ne kadar korksa da, her ne kadar Aineias onu

rahatlatmak için yanında olmasa da gözyaşları korkudan akmıyordu. Dalgalanarak yükselen duman sokakları doldurmuştu ve külrengi gözyaşlarının gözlerinden yanaklarına yol yol süzülmesinin nedeni buydu. Dönüp bir patikadan aşağı indi, bu yolun onu şehrin aşağı kısmına götüreceğinden emindi, oraya vardığında kapılara ulaşıncaya dek şehri saran suru takip edebilecekti. Troya'nın içinde kapalı hâlde on sene geçirmişti ve şehrin patikalarını sayısız kez arşınlamıştı. Her bir evi, her bir köşeyi, her bir dönemeci biliyordu. Fakat yokuş aşağı indiğinden eminken birden yolun bittiğini fark etti: Bir çıkmaz sokaktaydı. Göğsünün panikle kabardığını hissetti ve boğazını dolduran yapışkan siyahlığın içinde boğulup tükürükler saçarak nefes almaya çalıştı. Yanından adamlar geçip gitti – Grekler, Troyalılar? Artık emin olamıyordu – dumandan korunmak için yüzlerine kumaş parçaları dolamışlardı. O da aynı şeyi yapmak için kullanabileceği bir şey aradı çaresizce. Ama şalı evde kalmıştı ve şimdi onu almak için geri dönemezdi. Geri dönüş yolunu biliyor olsa bile dönemezdi, ki artık bildiğinden de emin değildi.

Kreusa durup tanıdık bir şey bulmaya çalıştı, tam olarak nerede olduğunu çözüp şehrin dışına giden en iyi güzergâhı hesaplamasını sağlayacak bir şey. Ama vakit yoktu. Dumanın ayaklarının dibinde daha seyrek göründüğünü fark edip soluklanmak için bir anlığına çömeldi. Alevler dört bir yana yayılıyordu ve duman tam olarak kestirmesini zorlaştırsa da alevlerin bir kısmı oldukça yakınında görünüyordu. İlk dörtyol ağzına varıncaya dek adımlarını gerisingeri takip etti ve sol tarafına dikkatle baktı, o taraf bir nebze olsun daha parlak görünüyordu, sonra sağ tarafa, zifiri karanlığa baktı. Işıktan uzaklaşması gerektiğini fark etti. Şehrin en parlak kısımları alevlerin en güçlü biçimde kasıp kavurduğu kısımlar olmalıydı. Böylece Kreusa karanlığın içine daldı.

Aineias'la birlikte Greklerin kamplarını alçak ovada tutan dağlık burna ulaştıklarında güneş Kreusa'nın gözlerini kamaştırdı. Yalnızca Troya'nın en yüksek noktasından –hisardan veya gözetleme kulelerinden– kampı görmek mümkün olmuştu. Kreusa, kocası ne zaman surların dışına savaşmaya gitse görebilmek için burna tırmanırdı. Eğer onu ovada savaşırken görebilirse, çamur, kan ve ışıldayan kılıçların ortasında teşhis edemese bile onu koruyabileceğini söylerdi kendine. Ve şimdi işte buradaydı, elini onun koluna atmış yanı başında yürüyordu. Körfezin boşaldığını ve kampın terk edildiğini görünce kuş gibi hafiflemiş hissetmeyi bekliyordu. Ama Aineias'la birlikte kumlu köşeyi döndüklerinde, kıyıda artık yerinde yeller esen tekneleri veya enkazı neredeyse fark etmedi. Önlerindeki diğer Troyalılar gibi gözleri yukarıya, ata çevrilmişti.

Hiçbiri, savaştan önce Yunanistan'a yelken açan Troyalı erkekler bile daha önce tanrılara sunulmuş bu kadar büyük bir adak görmemişti. Greklerin kendilerini ayrıştırmak için başvurdukları bir başka yöntem de buydu. Tanrılara sundukları adaklar ölçüsüzce abartılı olurdu. Yüz hayvanı toplu hâlde katletmek varken neden bir inek sunsunlar ki? Savaşın ilk günlerinde, Kreusa biraz süt ve ufak bir kâse arpadan başka bir şey yiyememişken, Troya, surların dışından gelen yanık et kokusuyla dolmuştu. Greklerin bunu kasten yaptıklarını biliyordu: Kuşatılmış bir şehrin önünde katlettikleri hayvanların cesetleriyle gösteriş yapıyorlardı. Ama Troya ruhunu kırmak için açlıktan fazlası gerekirdi. Savaş ilk yılını doldurup bir sonrakine uzarken Kreusa, Greklerin ilk başlarda tanrılara sundukları o büyük armağandan pişmanlık duyuyor olmaları gerektiğini düşündü. O sığırların birazını bile kenarda tutsalardı şimdiye büyük

bir sürüleri olurdu, belki deniz çayırlarında otlarlardı ve her yıl gitgide daha da cılızlaşan askerlerin hayatta kalmasını sağlarlardı.

Ama adak öyle büyüktü ki gözlerini yanıltmıştı. Kreusa bir anlığına bakışlarını çevirdi ve adağın devasa kalaslarına yeniden baktığında bir kez daha şoke oldu. Üstlerinde yükseliyordu, bir adamın üç ya da dört katı uzunluğundaydı. Tasarımı güdük kalmış olsa da –Greklerden başka ne beklenirdi ki zaten?– figürün bir at olduğu mükemmel bir şekilde anlaşılabiliyordu: dört bacak ve uzun, otlardan yapılma bir kuyruk; bir ağız ve burun, gerçi yelesi eksik kalmıştı. Kalaslar sarsak bir baltayla kesilmişti ama paneller birbirine yeterince düzgün bir şekilde çakılmıştı. Tanrılara adandığını göstermek için atın alnına kurdeleler dolanmıştı.

"Daha önce hiç böyle bir şey görmüş müydün?" diye fısıldadı Kreusa kocasına. Aineias başını iki yana salladı. Elbette görmemişti.

Troyalılar ata sanki canlanıp dişleriyle ısırabilirmiş gibi ihtiyatla yaklaştı. Bir imitasyondan korkmak aptalcaydı fakat istilacı bir ordunun arkada bıraktığı tek şey nasıl bu olabilirdi? Erkekler ne yapılması gerektiğini tartışmaya başladılar ve onların kadınları da bu acayip gudubetle ilgili birbirlerine mırıldanarak geride durdular. Belki de yaratığın ayaklarının altına uzun otlar ve çalılar yığıp ateşe vermelilerdi? Eğer bu bir tanrıya Yunanistan'a dönüşte uygun bir rüzgâr vermesi için sunulmuş bir armağansa –görünüşe göre öyleydi, gerçi Kreusa onların geçmişte bundan daha çirkin adaklarda bulunduklarını duymuştu– bu durumda Troyalılar bu adağı yok ederek düşmanlarına son bir darbe vurmuş olmazlar mıydı? Böylece tanrının iyi niyeti Greklerden sapmaz mıydı? Ya da atı alıp tanrılara kendileri adına mı adamalılardı?

Fısıltılı bir sohbet gibi başlayan şey kısa sürede bağırtılara dönüştü. Omuz omuza savaşan erkekler, silah arkadaşları ve kan kardeşler, hısımlarına diş gösteriyordu. At ya yakılmalı ya da tutulmalıydı; ya denize atılmalı ya da şehre sürüklenmeliydi.

Kreusa herkese sessiz olmalarını söyleyebilmeyi diledi, böylece kum tepelerinin üstüne oturup sırtüstü uzanabilir, kollarını ve bacaklarını boylu boyunca esnetip kumu teninde hissedebilirdi. Özgür olmayalı öyle uzun zaman geçmişti ki. Troyalılar için Greklerin atları neden önemli hâle gelmişti ki şimdi? Euryleon'un elini tuttu ve bacaklarının yakınına çekti, o esnada Aineias bir adım öne çıktı, Kreusa'nın kolunu hafifçe sıkıp uzaklaştı. Bir tartışmanın içine çekilmek istemiyordu ama Troya'nın savunucularından biri olarak sorumluluklarından kaçamazdı. Erkekler, günün sonunda yollarını bekleyen, bakıcılıklarını yapan ve karınlarını doyuran kadınlardan oldukça farklı bir savaş deneyimliyorlardı. Kreusa, şu anda üstünde durduğu –diğer Troyalılar ortadan kaybolsa da kocası ve oğluyla huzur içinde tadını çıkarsa diye dilediği– yerin Aineias için hâlâ bir savaş alanı olduğunu fark etti.

Yaygara aniden sessizliğe gömüldü ve bir adam ayaklarını sürüyerek ıstıraplı adımlarla Kreusa'nın yanından geçti, koyu kırmızı kaftanı boğumlu ayaklarına dolanıyordu. Priamos ihtiyar bir adam gibi yürüyordu, öyleydi de fakat hâlâ başını tıpkı bir kral gibi dimdik tutuyordu. Onun gururlu kraliçesi Hekabe kalabalığın ortasına doğru hemen yanı başında ilerliyordu. Diğer kadınların yaptığı gibi kendini geride tutmazdı.

"Yeter!" dedi Priamos, sesi biraz titriyordu. Euryleon, Kreusa'nın elbisesini çekiştirmeye başladı, gördüğü bir şeyi göstermek için annesinin ilgisini çekmek istiyordu –ayaklarının dibindeki kum tepeciğini binbir emekle kazarak

kendine yol açan bir böcek görmüştü– fakat Kreusa onu susturdu. Şehrin dışındaki bu ilk günle ilgili hiçbir şey onun hayal ettiklerine uymuyordu, halbuki o hayaller karanlık anlarını aydınlatmıştı. Oğlunun kıyı boyunca yaşayan hayvanları ilk kez göreceği günün gelmesini hasretle beklemişti. Ve şimdi öfkeli kral, tebaasıyla konuşabilsin diye oğlunu susturuyordu.

"Kendi aramızda kavga etmeyiz," dedi Priamos. "Bugün olmaz. Düşüncelerinizi birer birer dinleyeceğim."

Kreusa atın akıbetinden yana tüm tartışmaları işitti ve Priamos'un özellikle hangisini yapmayı seçeceğini hiç umursamadığını fark etti. Ha atı yak, ha atı tut: Ne fark ederdi ki? Konuşan son erkek, rahip Laokoon'du, daima kendi sesinin tınısına fazlasıyla tutkun, yağlı siyah bukleleri olan, etine dolgun bir adamdı. Atın durduğu yerde kundaklanması gerektiği konusunda kararlıydı. Uzun yıllardır Troya'yı cezalandıran tanrıları yatıştırmanın tek yolu bu, demişti.

*

Hadsiz hudutsuz alevlerden yükselen duman etrafında dalga dalga kabarıyordu ve Kreusa şehir surlarına giden patikanın kenarından ilerlemeye çalışırken tökezledi. Doğru yönde ilerlediğini düşünüyordu fakat emin de olamıyordu. Yokuş yukarı koşuyormuş gibi ciğerleri cayır cayır yanıyordu. Önündeki hiçbir şeyi göremiyordu ve bir elini ayağı takılır da düşerse düşüşünü hafifletmek için ileriye, diğer elini de yanından geçtiği binaların izini sürebilsin diye sağına uzattı. İlerlediğinden emin olabilmesinin tek yolu buydu.

Kreusa zihnindeki düşüncenin kelimelere dönüşmesine izin vermemeye çalıştı, ağzından savrulmadan evvel en puslu hâliyle içinde tuttu fakat inkâr edilemezdi: Şehrin

kurtarılması namümkündü. Yangınlar öylesine çok, dört bir yana kudurarak öylesine savruluyordu ki. Gitgide daha çok ahşap çatı tutuşmuştu ve duman yalnızca daha da yoğunlaşıyordu. Bir taş şehirde kaç yangın çıkarılabilirdi? Kendi evindeki yanıp kül olacak her şeyi geçirdi aklından: kıyafetleri, yatağı, Euryleon'a hamileyken dokuduğu duvar kilimleri. Aniden gelen yitirme hissi onu yakıp kavurdu, sanki alevlerin arasında kalıp tutuşmuştu. Yuvasını kaybetmişti. Şehrin düşeceği korkusuyla geçen on yılın ardından şimdi o koştururken şehir düşüyordu.

Ama bu nasıl olabilirdi? Troya savaşı kazanmıştı. Grekler yelken açıp uzaklaşmıştı ve Troyalılar ahşap atı bulduklarında şu adamın onlara yapmalarını söylediği şeyi aynen yapmışlardı. Ve korkunç bir telaş içindeyken, Kreusa şehri ateşe verenin ne olduğunu anladı. Kahramanlarının namı şairlerin şarkılarına çoktan girmiş on yıllık bir çatışmada, zafer surların dışında savaşmış bu adamların hiçbirine ait değildi, ne Akhilleus'a ne de Hektor'a, ikisi de uzun zaman önce ölüp gitmişti. Hayır, zafer, atın yakınındaki sazlıkların arasında saklanmış hâlde buldukları adamındı, ismi de – Kreusa hatırlayamadı. Kulağa tıslama sesi gibi geliyordu, tıpkı bir yılan gibi.

*

"Sinon," diye sızlandı adam. Boynuna iki mızrak doğrultulmuştu ve dizlerinin üstüne çökmüştü. Troyalı keşif erleri onu, Skamandros'un uzak kıyısında, tam denize döküldüğü yerdeki alçak çalıların arasına saklanmış hâlde bulmuştu. Sonra iki yanına geçip ellerinde kılıçlar ve mızraklarla, onu Troyalı erkeklerin ortasına kadar sürüklemişlerdi. Esirin elleri bileklerinden bağlıydı ve ayak bileklerinin etrafında sanki halatlar onu ısırmış gibi kıpkırmızı şeritler oluşmuştu.

"Onu görmedik herhalde," dedi keşif erlerinden biri mızrağının ucuyla esiri dürtükleyerek. Adam çığlığını bastırdı, gerçi mızrak derisini delmiş de değildi. "Bir tek kırmızı kurdeleler gözümüze takıldı, o kadar."

Esirin tuhaf bir görüntüsü vardı: Solgun saçları boynuna doğru kıvrılıyor, sonra yeniden dışarı açılıyordu ve daha önce yağlanmışlarsa bile çıplak teninin büyük kısmını kaplayan çamurla artık matlaşmışlardı. Üstünde peştamalden başka bir şey yoktu. Ayakları bile çıplaktı. Ancak yine de şakaklarının etrafına parlak kurdeleler bağlıydı. Bu kadar kepaze hâldeki bir adamın –Kreusa insandan çok hayvana benzediğini düşündü– herhangi bir yerinin tertemiz ve hoş olabilmesi mümkün görünmüyordu. Esir yürekler acısı bir feryat koyuverdi.

"Zamanında beni öldürmek niyetiyle kafama doladıkları kurdeleler şimdi ölüm sebebim olacak!"

Kreusa bu pasaklı, zırlayan Grek'e karşı duyduğu tiksintiyi gizleyemedi. Neden keşif erleri onu buldukları yerde öldürmemişti ki?

Priamos sol elinin iki parmağını havaya kaldırdı. "Sessizlik," dedi. Kalabalık duruldu ve esirin kahır dolu hıçkırıkları bile hafifledi.

"Grek misin?" dedi Priamos. Sinon başını onaylayarak salladı. "Ama yine de seni arkada bıraktılar, öyle mi?"

"Mahsus bırakmadılar kralım." Sinon suratındaki sümüğü silmek için ellerini kaldırdı. "Ben onlardan kaçtım. Tanrılar beni cezalandıracak, biliyorum. Ama yapamazdım..." Konuşması bir kez daha dağıldı.

"Kendini toparla," dedi Priamos. "Ya da adamlarım diz çöktüğün yerde seni öldürür ve kanın martılara yem olur."

Sinon titreyerek son bir hıçkırık salıverdi, ardından nefes aldı. "Affedin."

Priamos başını hafifçe salladı. "Onlardan kaçtın, öyle mi?"

"Evet. Grek doğmuş ve yaşamım boyunca Greklerin yanında savaşmış olsam da," diye cevapladı Sinon. "Buraya daha küçük bir oğlanken babamla birlikte geldim. Uzun yıllar önce savaşta öldü, büyük savaşçınız Hektor tarafından öldürüldü." Troyalı kalabalığın arasında hafif kıpırtılar oldu. "Lütfen," dedi Sinon ilk kez etrafına bakarak. "Niyetim saygısızlık etmek değil. Bizler düşman taraftaydık. Ama Hektor babamı garezle öldürmedi. Savaş alanında canını aldı ve cesedinin üstündeki hiçbir şeye dokunmadı, babamın kalkanına bile, ki incelikle dövülmüş bir kalkandı. Hektor'un ailesine kin gütmüyorum."

Hektor'un kaybı öyle feci, öyle tazeydi ki Priamos'un yüzüne gölgeler düştü ve Kreusa'nın gözüne bir an kendini kaybedecekmiş gibi göründü. Onun önünde, hepsinin önünde ayakta duran kral değildi, kocamış boynu hâlâ üstündeki altın zincirleri zar zor taşıyan, yıkılmış, ihtiyar bir adamdı. Esir de aynı şeyi fark etmiş olacak ki yutkundu ve yeniden konuşmaya başladığında sesi daha dingindi, yalnızca krala hitap ediyordu. Kreusa'nın onu duymak için kendini zorlaması gerekti.

"Fakat benim babamın Grekler arasında düşmanları, güçlü düşmanları vardı," dedi Sinon. "Ve bilhassa iki adamın düşmanlığına uğrayacak kadar talihsizdik ama size yemin ederim, ne ben ne de babam bunu hak edecek bir şey yaptık. Yine de Kalkhas ve Odysseus en başından beri babama ve dolayısıyla da bana düşman kesilmişti."

Odysseus'un nefret uyandıran adını işiten Kreusa ürpertisini bastıramadı.

"Odysseus'un düşmanının bizimle ortak yanları vardır," dedi Priamos usulca.

"Teşekkürler kralım. Ondan daha çok nefret edilen adam yoktur. Sıradan Grek askerleri ondan, kudretli bir savaşçı veya asil bir kralmış gibi etrafta kasıla kasıla yürümesinden tiksinir. Fevkalade bir savaşçı olmakla uzaktan yakından alakası yok ve İthake –kendi deyimiyle, krallığı– kimsenin gıpta etmeyeceği bir kayalık parçasından başka bir şey değil. Yine de liderimiz Agamemnon ve başkaları ona daima bir kahraman muamelesi yaptılar. Ve neticede kibri çoğalıp büyüdü."

"Hiç şüphesiz," dedi Priamos. "Ancak bunların hiçbiri neden burada olduğunu veya hemşehrilerinin hepsinin neden böyle ansızın ortadan kaybolduğunu izah etmiyor. Kalkhas ismine de hiç aşina değilim."

Sinon gözlerini peş peşe kırpıştırdı. Hızlıca sadede gelmesi gerektiğini yoksa konuşma şansını sonsuza dek kaybedeceğini görebilmiştir, diye düşündü Kreusa.

"Grekler ayrılmaları gerektiğini bir süredir biliyorlardı kralım. Kalkhas onların başrahibi ve daha bahtiyar haberler için tanrılardan yardım istemişti. Fakat tanrıların cevabı geçen kıştan beri aynı: Troya, kapıların dışında kamp kurmuş bir Grek ordusuna yenilmeyecek. Agamemnon elbette bunu duymak istemiyordu, erkek kardeşi Menelaos da. Fakat en nihayetinde artık kendi davalarını savunamadılar. Grekler evden bu kadar uzak olmaktan bıktı usandı. Savaşı kazanmak mümkün değildi, o yüzden ele geçirdikleri ganimetleri alıp yelken açmak daha iyiydi. Pek çok erkek bu görüşü dile getirdi..."

"Sen de dile getirdin mi?" diye sordu Priamos.

Sinon gülümsedi. "Resmi tartışmalarda getirmedim," dedi. "Ben kral değilim, konuşmama asla izin verilmez. Ama başkaları arasında, sıradan askerler arasında, evet: Ayrılmamız gerektiği konusunda hemfikirdim. Hiç gelmemiş olmamız gerektiğine inanıyordum. Bu da beni sevilmeyen biri

yaptı. Erler sevmiyor değildi, onlar da benimle aynı düşüncedeydi. Ama liderler, itibarlarını savaşa bağlamış adamlar, Odysseus sevmiyordu beni. Yine de doğrudan tanrılardan gelen bir mesaja itiraz edemediler. Eve yelken açmayı gönülsüzce kabul ettiler."

"Seni de ceza olarak arkada bıraktılar, öyle mi?" diye sordu Priamos. Keşif erleri mızraklarını biraz gevşetmişti, o yüzden Sinon, konuşurken mızrakları tam gırtlağında görmüyordu artık.

"Hayır, kralım." Gözyaşlarıyla leke leke olmuş, çamurla kaplı yanaklarını bir an içeriden ısırdı. "Greklerin Troya seferinin hikâyesini biliyor musunuz? Aulis'te donanmamızı nasıl topladığımızı ama sonra rüzgârlar kesildiği için yelken açamadığımızı?"

Etrafındaki Troyalılar kafalarını salladı. Bu hepsinin duyduğu bir hikâyeydi, şöyle anlatılıyordu: Grekler tanrıça Artemis'i gücendirmişti ve o da Grekler kendisinin gönlünü alıncaya dek rüzgârı ellerinden almıştı. Dehşet verici bir şekilde, Grekler bir insan kurban ederek onun gönlünü almışlardı. Hangi Troyalı bu korkunç, klasik gaddarlığı bilmezdi ki?

"Yunanistan'a geri dönme vakti gelip çattığında Kalkhas ve Odysseus birlikte gizli bir plan hazırladı," diye devam etti Sinon. "İthake kralı benden kurtulma fırsatına karşı koyamazdı."

Kreusa, esirin başındaki kırmızı kurdelelere yeniden baktı ve gözkapaklarının ardında bir karıncalanma hissetti. Elbette öyle tüyler ürpertici bir şey söylediğinden değildi.

"Sanırım benim demek istediğimi anladınız kralım," dedi Sinon. "Kalkhas, Greklerin meclisinde tanrıların kurbanlarını seçtiğini ve derme çatma bir altardan benim kanımı içmek istediklerini duyurdu. Askerlerden ufak tefek eleştiriler geldi ama onlardansa benim seçilmem yeğdi."

"Anladım," dedi Priamos. "Seni bir hayvan gibi kurban etmeye niyetliydiler."

"Niyet etmekten fazlasını yaptılar; beni kurban etmek için hazırladılar. Bileklerimden beni bağladılar." Sinon hâlâ ellerini bir arada tutan pis halatları gösterdi. "Ve bir de ayaklarımdan. Saçımı yağladılar ve başıma kurdeleler bağladılar. Bu kurban etmeyle ilgili her şey mükemmel olmalıydı elbette. Fakat ayak bileklerimdeki bağlar bunlar gibi sımsıkı değildi," başını iki yana salladı, "ve muhafızların göremeyeceği bir yere bırakılınca kendimi zar zor kurtardım." Bu, ayaklarının çevresindeki kızarık bereleri açıklıyordu.

"Muhafızların kısa süre sonra beni altara sürükleyeceğini biliyordum. O yüzden ilk başta süründüm, ardından var gücümle koşarak kamptan uzaklaştım. Bağırtıların yükseldiğini işittiğimde sazlık yığınının oraya neredeyse varmıştım ve yere yatıp saklandım."

Adamın gözlerinden bir kez daha gözyaşları süzülmeye başladı ve Troya kralının yüzünde buna karşılık bir pus peyda oldu. Kreusa kendisinin de ağladığını biliyordu. Bu, Greklerin barbarlığını çok iyi bilenler için bile dehşet verici bir hikâyeydi. Priamos'un karısı Hekabe yorum yapmaksızın seyretti: Dudakları kısa, ince bir çizgi hâlini almıştı, gri kaşları gergindi.

"Adamların beni aradığını işittim," dedi Sinon. "Kamçıları ve mızraklarıyla otları biçtiklerini duydum. Daha fazla koşamayacak kadar çaresizdim ama beni görmelerini de göze alamazdım. O yüzden hayatımın en uzun gecesi boyunca bekledim, her zaman bana koruyuculuk eden Hera'ya dua ettim. Ertesi sabah dualarım karşılığını bulmuştu. Grekler, tanrılar için gönülsüz bir kurbanı adamak yerine bu ahşap adağı tasarlamaya karar vermişti. Adağı inşa ettiler, adadılar ve ardından beni almadan yelken açtılar. Yani

kötü talihime rağmen bana tanınandan birkaç gün fazladır hayattayım. Artık beni öldürün kralım, hakkınız var: Şehrinizi yerle bir etmek için buraya gelmiş adamlardan biriyim ve düşmanınız gibi muamele görmeyi hak ediyorum, buraya getirildiğimde küçük bir oğlan olsam da. Fidye talep edebileceğiniz bir ailem yok. O yüzden naaşımı eve, yas tutan akrabalarıma göndermeniz için size yalvarmayacağım. Hiç akrabam yok. Sizden yalnızca tek bir ricam var."

"Nedir o?" diye sordu Priamos.

"Atı alın."

*

Kreusa sertçe düştü ve kendini yukarı çekerken kavalkemiğinden aşağı yavaşça kan süzüldüğünü hissetti. Artık önündeki hemen hiçbir şeyi göremiyordu fakat sırtındaki sıcaklığa bakınca mümkün olan tek yolu izlediğinden emindi. Ardında kalan her yer alevler içinde miydi? Dönüp de bakamadı, çünkü eğer bakarsa yeniden yüzünü karanlığa döndüğünde yangının parıltısının gözlerini kör edeceğini biliyordu. Hayatındaki hiçbir şey onu olan bitene hazırlamamışken ayaklarının üstünde durmasını sağlayan şey buydu, yapabileceği ve yapamayacağı tatbiki şeyleri düşünmekti. Elbisesini yukarı çekip koşmak istese de başka herhangi bir şeye toslama olasılığını en aza indirmek için küçük, hızlı adımlar atıyordu.

Kendini bir başka çıkmaz sokak olduğunu düşündüğü bir yerde bulunca bu kararına sevindi. Umutsuzluğa teslim olmak üzereyken dumanın içine dikkatle baktı ve iki evin arasından geçen, sola doğru uzanan daha ufak bir patika görür gibi olduğunu sandı. Evlerin kime ait olduğunu hatırlamaya ve nerede olabileceğini kestirmeye çalışırken en uzağındaki evden dışarı bir grup asker fırladı. Kreusa

adamların karşısındaki evin ön duvarına geri çekilip sırtını yasladı ama adamlar onu görmediler. Kreusa'nın kullanmayı planladığı dar yoldan aşağı kahkahalar atarak koştular. Kreusa'nın adamların girdikleri evde karşılarına çıkan herkesi öldürdüklerini anlamak için ne söylediklerini duymasına gerek yoktu. Cesaret edip onların peşinden gitmeden evvel adamların gözden kaybolmasını bekledi. Yanından geçtiği evin kime ait olduğunu hatırlamak için çok uğraşmışken, hatırlayamadığı için memnundu. Adamların az evvel kimin boğazını kestiğini bilmek istemiyordu.

Parmaklarını yanındaki duvar boyunca sürükledi, adamların arkalarına bakıp da onu görmeyeceklerinden emin olmak için şimdi daha yavaş yürüyordu. Nihayet dar geçit yeniden sokağa açıldığında Kreusa başardığını gördü. Şehir surlarına giden yolu bulmuştu.

*

"Atı alın," dedi Sinon. "Eğer atı alırsanız gücünü de onların elinden alırsınız. Onu burada inşa ettiler ve Greklerin koruyucusu Athene'ye adadılar. Bu kadar büyük bir şey inşa ederlerse siz Troyalıların atı şehrinize sürükleme şansının olmayacağına inanıyorlardı. Ovadaki mesafeyi, akropolisinizin yüksekliğini gördüler ve atı kendinize alabileceğiniz düşüncesine güldüler."

"Sen nereden biliyorsun?" diye sordu Hekabe. Grekçesi güdüktü ama temizdi.

"Bağışlayın kraliçem, anlamadım," diye cevap verdi esir.

"Atla ilgili ne düşündüklerini sen nereden biliyorsun?" diye tekrarladı Hekabe. "Eğer ölüm korkusuyla sazlıkların arasında saklanıyordunsa. Atı sen kaçtıktan sonra inşa ettiklerini söylüyorsun. Öyleyse ne söylediklerini nereden biliyorsun?"

Kreusa, adamın suratının bir anlığına sıkıntıyla seğirdiğini gördüğünü sandı. Fakat yeniden konuştuğunda sesi hâlâ kederle titriyordu.

"Başından beri planları buydu leydim. Kalkhas ve Odysseus bana karşı entrikalarını tezgâhlamadan önce. Grekler devasa bir at inşa etmek ve tüm kutsal gücü ellerinden geldiğince ata aktarmak istediler. Sonra da sizinle alay etmek için atı şehrinizin dışında bırakmak istediler: Eve güvenle dönmeleri için onlara rehberlik eden tanrıçanın bir işareti olarak. Bu Agamemnon'un karşı koyamayacağı türden, küstahça bir hareket." Hekabe kaşlarını çattı ama başka bir şey söylemedi.

"O yüzden lütfen kralım," diye ekledi Sinon. "Onları eve güvenle yolculuk etmekten yoksun bırakın. Gece çökmeden evvel atlarını hisarınıza taşıyın. Adamlarınız atı çekebilir. Eğer müsaadeniz olursa halatlara ben de omuz veririm. Tereddüt etmeden, benim hayatımı almaya kalkışan o kâfir Grekleri cezalandırmak için her ne olursa yaparım. Atı şehrinize çekip en yüksek noktaya taşımama izin verirseniz görevim tamamlandıktan sonra herhangi bir adamınızın kılıcının üstüne kendimi bırakırım. Yemin ederim."

"Olmaz." Rahip Laokoon kendini daha fazla tutamadı. "Yalvarıyorum kralım. At lanetli ve eğer şehrimize alırsak biz de lanetleniriz. Bu adamın konuştuğu dil sahte. Ya bizi aldatıyor ya da kendisi aldatılmış. Fakat at şehir surlarımızdan içeri girmemeli. Bırakın, benim önerdiğim gibi yakalım." Tombul kolunu kaldırdı ve tuttuğu mızrağı atın böğrüne fırlattı. Rahibin sözlerinin peşisıra gelen şaşkın sessizlik içinde at vızıldayarak bir anlığına titreşti.

Kreusa bundan sonra ne olduğundan emin değildi. Pek çok başka kişi aksini iddia etse de, o yılanları kendi gözüyle görmemişti. Sazlıklara bakmıyordu. Adama, Sinon'a ve onun pasaklı, okunaksız yüzüne bakıyordu. Laokoon'un

sözlerini anlayabildiğine dair tek işaret hâlâ onu sımsıkı tutan halatlara rağmen titreyen pazılarıydı. Laokoon'un çocuklarının öylece koşup suya girdiklerini düşündü. Neden girmesinler ki? Troya'nın tüm diğer çocukları gibi onlar da erkeklerin tartışmasını dinlemekten epeydir usanmıştı ve daha önce hiç sahile inmemişler, hiç kumda oynamamışlardı. O yüzden tabii koşup gitmişlerdi, sahilin dalgalarına erişinceye dek nehri biraz takip etmişlerdi. İçlerinden ikisi, kimse gittiklerini fark etmeden evvel sığlıkta suya girmişlerdi.

Devasa eğreltiotlarının arasında su yosunlarının büyüdüğünü biliyordu Kreusa. Çocukken sütannesi koyu yeşil ercik saplarını aramak için asla suya girmemesi konusunda onu uyarmıştı. Su yosunlarının uçları bir çocuğun koparmasına yetecek kadar ince olsa da bitkinin gövdesi kalın ve lifliydi. Tökezleyip ayağının kayması işten bile değildi. Laokoon'un çocuklarının başına gelen de kesin buydu. İçlerinden birinin ayağı bir su yosunu düğümüne takılmış ve düşmüş olmalıydı. Akıntıya alışkın olmayan çocuk paniklemiş ve debelenerek kendini daha da dolaştırmıştı. Suyun içine gömülen erkek kardeşine yardım etmek için güçlükle ilerleyen diğer çocuk kendini de aynı tatsız vaziyetin içinde bulmuştu. Kıyıdaki esinti çocuğun cılız yardım feryatlarını kalabalığa taşıdı.

Fakat Laokoon onları kurtarmak için koşana kadar –çok geç kalmıştı– su yosunu kötücül bir hâle büründü. Onlara sunulan adağı mızrağıyla lekelediğinden tanrılar rahibi cezalandırmak için devasa deniz yılanları gönderdi, dedi birisi. Bu sözler ağızdan döküldü mü hemen inananlar oldu.

Rahip boğulan çocuklarının cesetlerine kapanmış kumun üstünde ağlarken Priamos pek farklı bir tercih yapamazdı. Tanrılar rahibi cezalandırmıştı, o yüzden Troyalıların bu uyarıyı önemsemeleri ve esir Sinon'un sözlerine uymaları gerekiyordu. Atın altına tomruklar yerleştirdiler

ve düzlüğün bir ucundan diğer ucuna sürüklediler, erkekler halatlara nöbetleşerek asıldılar. Sokakları boylu boyunca kesen engebeli yollardaki girintilere güçbela otursa da atı şehrin bir ucundan diğer ucuna götürdüler. Atı hisarın tepesine doğru çektiler ve en yüksek noktaya eriştiklerinde sevinçle bağırıştılar, erkekler ağrıyan kollarını ovalayıp halatlarını gerisingeri sardı. Priamos tanrılara bir kurban verilmesi gerektiğini ve ardından bir ziyafet düzenleneceğini duyurdu. Ateşler yanarken ve etler pişerken Troyalılar bir kez daha sevinçle kutlama yaptı. Önce tanrılar için, sonra da kendileri için şarap doldurdular. Troya sonunda savaşı kazanmıştı.

*

Ve Kreusa ardına dönüp alevler içindeki şehrine baktı. Surlara varmıştı ama yangının ondan önce oraya ulaşmış olduğunu artık görebiliyordu. Planladığı gibi şehir kapılarına gitmek için duvarları takip edemedi: Patikalar cayır cayır yanıyordu. O an dikildiği yerden sura tırmanabilseydi belki hâlâ kaçabilirdi. Fakat sur çok yüksekti, dimdikti ve yüzeyinde tutunabileceği hiçbir şey yoktu. Peşinden gittiği adamlar artık onun için bir tehdit değildi: Yoğun dumanda boğulmuşlar, katliam peşindeyken hayatlarından olmuşlardı. Önünde uzanan, yangının çoktan yuttuğu alanda cesetlerini görebiliyordu.

Gök kapkara, ay kalın ve gri dumanla gözden yitip gitmiş olsa da Kreusa tepesinde, henüz yanmamış çatılarda şarkılar söyleyen kuşlardan daha çabuk anlamıştı içinde olduğu vahim vaziyeti. Şehrin dört bir yanını saran yangın öyle parlaktı ki kuşlar vaktin sabah olduğunu sanmıştı ve Kreusa bu tuhaflığı –yangını, kuşları ve gündüze dönen geceyi– yaşadığı müddetçe hiç unutmayacağını biliyordu.

Unutmadı da, gerçi pek bir önemi yoktu, çünkü şafak sökmeden çok önce ölmüştü.

3

Troyalı Kadınlar

Kadınlar sahilde bekliyordu, boş bakışlarını denize dikmişlerdi. Kurumuş yeşil yosunların keskin kokusu ve boynu bükülmüş kahverengi saz sapları giysilerini dolduran ve saçlarını solduran dumanın pis kokusuyla mücadele ediyordu. İki günün ardından Grekler sonunda kapkara kesilmiş şehirdeki düzenli yağmalarını tamamlıyordu ve kadınlar artık kime ait olduklarını öğrenmek için beklerken kraliçelerinin etrafında, onu sıcak tutabilecek son köz parçalarıymış gibi yumak olmuşlardı.

Belli belirsiz gözleriyle, ufak tefek, meşin gibi bir sureti olan Hekabe su ve tuzla aşınıp pürüzsüzleşmiş alçak bir kayanın üstünde oturuyordu. Kocası Priamos'u düşünmemeye çalıştı; bir altara yapışmış hâldeyken habis Grekler tarafından katledilmişti, başı katilinin bıçağından ayrılıp geriye sarkarken kopkoyu kanı bağrından aşağı ince ince sızmıştı. Şehir düşerken bir şey daha öğrenmişti: İhtiyarların ölümü gençlerinkine benzemiyordu. Kanları bile daha yavaş akıyordu.

Ağzı kasıldı. Kocasını, bir tanrının koruması için yakaran ihtiyar bir adamı katleden haydut, zalimliğinin, saygısızlığının, kâfirliğinin bedelini ödeyecekti. Artık diğer her şey yitip gitmişken tutunabildiği tek şey buydu: Bir erkek bir tanrının tapınağının kutsallığına saygısızlık edip

de sonrasında yaşamını sürdürüp zenginleşmeyi umamazdı. Kurallar vardı. Savaşta bile kurallar vardı. Erkekler bu kuralları görmezden geliyor olabilirdi fakat tanrılar öyle yapmazdı. Hele de korunak arayışıyla katılaşmış dizlerinin üstünde iki büklüm duran bir adamı katletmek mi? Böyle bir davranışın affedilir yanı yoktu ve tanrılar –Troya'nın duman tüten kalıntılarının kraliçesinin hepsini çok iyi tanıdığı kadarıyla– affetmeye nadiren meyilli olurdu.

Hekabe yanağını içeriden ısırdı, ağzına gelen metalik tadı hoş karşıladı. Zihninde yeniden listelemeye başladı, savaşta ölen oğullarını, pusuya düşüp ölen oğullarını, iki gece önce şehir yağmalanırken ölen oğullarını. Her birinin ölümüyle bir parçası kurumuştu, tıpkı güneşin altında uzun zaman kalmış hayvan derileri gibi. En sonunda, diye düşünmüştü, Hektor da öldü, kasap Akhilleus en cesur, savaşçı oğlunu ondan aldığında, kendisinden geriye buruşup pörsüyecek bir şey kalmamıştı. Fakat tanrılardan biri –Hera'nın adını anmaya cesareti yoktu– o kibirli düşünceyi bile duymuş, sonra da onu daha fazla cezalandırmaya karar vermiş olmalıydı. Ve her şey bir kadın yüzünden oldu. Her şey o işbirlikçi Spartalı fahişe yüzünden oldu. Kanını kuma tükürdü. Kuyruk acısı yekûndu ve beyhudeydi.

Gözüne bir kuş ilişti, rüzgârda süzülerek dönüp gerisingeri sahile doğru uçuyordu. Bu bir işaret miydi? Kuşların uçuşunun tanrılardan mesaj taşıdığı bilinirdi ama yalnızca becerikli rahipler kanatların dilini okuyabilirdi. Yine de bunun basit bir mesaj olduğundan emindi, ona bir oğlu – tüm o güzel, boylu poslu, güçlü kuvvetli oğulları arasında bir oğlu– hayatta kalmış bir oğlu olduğunu hatırlatıyordu.

Grekler onun nerede olduğunu, hatta var olduğunu bile bilmediğinden geriye kalan tek oğluydu o. En sonuncu, en küçük oğlu, gecenin örtüsü altında apar topar şehrin dışına yollanmıştı ve Trakya'daki eski bir dost tarafından

saklanıyordu. Karşılığını cömertçe ödedikleri bir dost. Kaybeden tarafı desteklemesi için müttefiklerin dahi teşvik edilmesi gerekir, demişti Priamos. Ve Troya uzun zamandır kaybeden taraftı: Onu on uzun yıl boyunca Greklerin karşısında metanetli tutan tek şey güçlü surları ve inadı olmuştu.

O ve Priamos oğlanın eşyalarını dört burma altın tacın etrafına dolamış, oğlan ayrılmadan evvel çıkını sıkıca bağlamışlardı. "Oraya vardığında ikisini ev sahibine ver," demişlerdi. "Diğer ikisini de sakla ve sende olduklarını asla kimseye belli etme." "O zaman bana ne faydaları olacak?" diye sormuştu, gitmeye hazır, güven dolu bir oğlandı. "Onlara ihtiyacın olup olmadığını anlarsın," diye cevap vermişti Hekabe gözlerine bakabilmek için parmaklarını onun omzuna dayayarak, daha şimdiden uzun boyluydu. "Erkekler bir yabancı için onlara sunacak bir parça altını varsa daha fazla şey yapar." Hekabe oğluna yumuşak, metal dalların el altından nasıl koparılacağını gösterdi, böylece ihtiyaç olması durumunda minik bir parça altını koparıp daha ufak bir rüşvet verebilirdi.

Oğullarına refakatçilik eden köleye hiçbir şey söylemediler: Altının cazibesi çok kuvvetli olurdu ve oğlu evden at sırtında bir günlük mesafe gidemeden iki kaburgasının arasına bıçağı yerdi. Gizlilik hayatiydi ve oğlunun eğer ağzını sıkı tutmazsa yaşamının tehlikede olacağını fark etmesi için tanrılara dua etti. Kocası oğlunu uyarmıştı ve o da aynını yapmıştı. Onu son kez öptüğünde ve oğlan şehrin kuzey tarafında pek bilinmeyen bir geçitten yola koyulduğunda hayatta kalan son oğlu değildi. Ama Hekabe biliyordu, ağlarken ve onu uğurlarken hayatta kalan son oğlu olacağını biliyordu.

Üstünden kısacık bir ürperti gelip geçti ve omuzlarının etrafındaki şalına sıkıca sarıldı. Grekler şehirde gönüllerince zaman geçiriyorlardı. Işıltılı bir şeyleri gözden kaçırma

ihtimallerine karşı her köşeyi didik didik ediyorlardı; cücekargalar gibi gözleri doymak bilmiyordu. Her zuladan altınlar ve bronzlar araklanmış, erkeklerin arasında bölüşülmek üzere kumun üstüne yığılmıştı. Geçmiş yıllarda ganimetin eşitsiz dağılımı yüzünden dertlerin sonu gelmediğinden dikkatle yapmışlardı bu işi. Biraz da olsa dalavere döneceğine şüphe yoktu. Küçük, değerli metal parçalarını kıyafetlerine tıkan adamlar çoktan enselenmişti. Bir Grek'in yanağıyla dişleri arasına sıkıştırdığı altın bir yüzükle yoldaşları tarafından yakaladığını işitmişti, düzenbazlığı yüzünden adamın suratını boydan boya yarmışlardı. Artık yanağının içinde bir şey gizleyemezdi. Dişlerini bile.

Kadınlar bekliyordu, güçsüz ve ezgin hâldeydiler. Dünyanın sonu geldikten sonra ne olurdu? Polyksene annesinin ayaklarının dibinde oturuyordu, küçük bir çocuk gibi eliyle annesinin baldırını bir yukarı bir aşağı dalgın dalgın ovalıyordu. Andromakhe kayınvalidesinin biraz ötesinde oturuyordu. Bir Troyalı olarak doğmamıştı ama Hektor'la evlenip onlardan biri hâline gelmişti. Bebeği çenesinin altına sokulmuştu, hafifçe sızlanıyordu – gürültü ve panik onu uykusundan etmişti. Ve Kassandra yüzünü okyanusa dönmüştü, dudakları sessizce kıpırdıyordu. Suskunluğu çoktandır öğrenmişti, dudaklarından dökülen kelimelerin çağıltısını durduramadığında bile.

Kadınların hiçbiri ağlamıyordu. Ölmüş kocaları, babaları, erkek kardeşleri ve oğulları hepsinin taze yarasıydı. Geceler boyu yas tutmuşlar, saçlarını ve elbiselerini yolmuşlardı. Ama başlarında nöbet tutan Grek erkeklerin ağıta pek vakti yoktu. Polyksene gözyuvasındaki kapkara kesilmiş bereyle ilgilenmişti ve şimdi kadınlar sessizlik içindeydi. Her biri kendine ve diğerlerine uygun bir zamanda tenhada yas tutacağına söz verdi. Ama bir daha

asla tenhayı tadamayacaklarını hepsi biliyordu. Bir savaş sona erdiğinde erkekler hayatlarını kaybederdi. Ama kadınlar diğer her şeyi kaybederdi. Ve zafer Grekleri biraz olsun yumuşatmamıştı.

Polyksene gırtlaktan cılız bir feryat koyuverdi, sesi karabatakların gevezeliklerine karıştı ve onları esir edenlerin kulağına yetişmedi. Kederini bastırmak için ne kadar uğraşsa da kendine hâkim olamıyordu. "Bundan kaçmak mümkün müydü?" diye sordu annesine. "Troya düşmek zorunda mıydı? Bir noktada kurtulamaz mıydık?"

Kassandra'nın omuzları çığlık atmamak için harcadığı çabayla titredi. Böyle olacağını onlara yüz kez, bin kez, yüz bin kez söylediğini haykırma arzusunun kuvvetiyle sarsıldı. Ve hiç kimse onu dinlememişti, bir kez olsun, bir an olsun dinlememişti. İşitmemişlerdi, görememişlerdi ama yine de o gelecekten başka bir şey göremiyordu, her daim, ilelebet. Eh, ilelebet denemezdi. Kendi geleceğini de diğer her şeyi görebildiği gibi ayan beyan görebiliyordu. Geleceğinin kısacık olması tek tesellisiydi.

Hekabe başını eğip kızına baktı ve parmaklarını Polyksene'nin saçlarında gezdirdi. Saçlarından avcuna bulaşan ince is tabakasını fark etmedi. Kızına dokunan ellerine bakamıyordu, gece çökmeden evvel bir Grek'in ellerinin onu kirleteceğini biliyordu. Tek soru, hangi adamın kızlarından birini ve gelinini alacağıydı.

"Bilmiyorum," dedi. "Tanrılar bilir, onlara sormalısın." Ardından bakışlarını beraberindeki hırpalanmış kadınların başlarının üstünden denize çevirdiğinde Troyalı kadınlardan birinin orada olmadığını fark etti. "Theano nerede?" diye sordu.

4

Theano

Theano, Antenor'un karısı, dört oğlan ve bir kız annesi, mumu yakmak için eğildi ve mumun ufak, duman tüten alevinde gözlerini kırpıştırdı. Eceli geldiğinde onu gömemeyecek olan dört oğlanın annesi. Savaştan sağ çıkamayan dört oğlanın. Bir başka kadının oğlunun akılsızlığıyla canına kıyılmış oğlanların. Gözyaşları hem duman yüzünden aktı hem de tıpkı masaya götürüp orta yerine koyduğu mumun fitili gibi ciğerini yakan öfkeden. Kocası karşısında oturuyordu, başı yamru yumru ellerinin arasındaydı. Kocasına acıdığı yoktu: Savaş şehir surlarının dışında on yıldır yakıp yıkıyordu ve kocası savaşamayacak kadar yaşlıydı. Ölen oğullarından biriyle tek bir dakika geçirebilmek için kocasının kalan ömrünü verirdi – ve bir dul olarak şikâyet etmeden yaşar giderdi.

"Uyarılarına kulak vermesi için Priamos'a her türlü şansı verdin," dedi Theano, Antenor kafasını iki yana sallarken. Gür, gri kaşları parmaklarının ardından taştı, Theano mumun etrafından uzanıp kocasının ellerini masanın üstüne indirdi. "Her türlü şansı," diye tekrarladı. Kocasının ince bir zar ardında kalan gözleri onunkilerle buluştu ve kadın kendisinin de kocasına, tıpkı kocasının ona göründüğü gibi, ihtiyar ve çelimsiz görünüp görünmediğini merak etti: Kar gibi saçlar, buruş buruş bir ten, dağlanmış bir keder.

"Dinlemeyi reddediyor," dedi kocası. "O kadından ötesini göremiyor."

Karısı yere tükürdü. Troya'da şimdiye dek tek bir "o kadın" olmuştu ve bu on yıldır böyleydi. Ondan dört en değerli mücevherini alan on yıl.

"Ona layıkıyla hizmet ettin," dedi. "O fahişeyi kocasına geri göndermesini ilk tavsiye edişinin üstünden yıllar geçti."

"Yıllar," diye tekrarladı Antenor. Geçmişte bu konuşmayı öyle çok yapmışlardı ki artık sözlerini hatırlayamadığı bir şarkı gibi görünür olmuştu gözüne, bir erkeğin kendi evinin yolunu hatırlamasından fazlası değildi sanki. Adeta bir parçası hâline gelmişti.

"Priamos hep çok gururlu oldu," diye devam etti karısı. "Tanrıça bana söylemişti, birçok kez."

Kocası başını onaylayarak salladı. Kocası onu tapınak civarında ailesiyle birlikte ilk gördüğünde Theano Atina'da bir rahibeydi. Kaç sene önceydi sahi? Adam hatırlayamıyordu. Kıvrak bir kızdı, yıllar içinde seyrelip tahammülsüzlüğe dönüşen keskin bir zekânın fışkırdığı ışıl ışıl gözleri vardı, diye anımsadı.

"Kaftan adadım," diye hatırlattı. Troya'daki kadınlar tanrıçanın heykeli için gösterişli törensel bir kaftan işlemişti ve karısı önceki yazını bu işe adamıştı. Athene'nin desteğini Greklerin üstünden Troyalıların lehine çekmede hiçbir işe yaramamıştı. En küçük oğlunun cesedi savaş alanından taşınırken, Theano yaptığı tüm iyilikler için belki de bir yığın paçavra sunsak da fark etmezmiş diye fısıldamıştı. Kocası tanrıçaya saygısızlık etmemesi için ona yalvarmıştı ama geriye yalnızca tek bir çocukları –kızları Krino– kalmışken karısı konuşacak ruh hâlinde değildi. Tanrıça son derece açık, demişti Theano: Helene'yi, Menelaos'a geri verin. Şehrimizi kirlilikten arındırın. Kadınla birlikte on

altın krater* –Priamos'un en büyük ve en süslü kraterleri– ve incelikle işlenmiş kızıl ve altın sarısı on duvar kilimi gönderin. Karısını çaldığı adamın önünde aşağılanması ve ondan af dilenmesi için Paris'i gönderin. Konuşmazlık ederse, diye eklemişti karısı, Priamos'un fazla şımartılmış oğlu akılsızlığının bedelini hayatıyla ödemek zorunda kalır. Bir misafirin ev sahibine saygı göstermesi gerektiğini haklı olarak dile getiren kuşaklar boyu devam etmiş geleneği alaşağı ederek bir adamın karısını kendi evinden almanın karşılığında pek de abes bir bedel değildi bu.

"Priamos oğlunu itibarını kaybetmeye zorlamaz," dedi Antenor.

"İtibarını kaybetmekmiş!" diye patladı Theano. "İtibarlar halihazırda ayaklar altında ezilip çamura bulanmamışsa kaybedilebilir ancak. Yalnızca gözü boyanmış bir adam, Paris'in bir zamparadan öte herhangi bir itibarı olduğunu düşünebilir ve yatağını paylaştığı kadın da daima bir fahişe diye bilinecek."

"Kral bunu göremiyor."

"Başka seçeneği yok." Theano duraksadı. "Ama senin bir seçeneğin var." Sohbetleri daha önce hiç bu hâle evrilmemişti. Kocasının kendi gözlerine titreşerek bakan gözlerini izledi, adam kadının yüzündeki ifadeyi zar zor görebiliyordu. "Mesajı duydun Antenor. Bu gece harekete geçeceklerini biliyorsun."

"Geçmeyebilirler," dedi adam titreyen sesiyle. "Mesajda yakınlarda bir yerde gizlenmiş bekledikleri söyleniyordu sadece."

"Neresi olduğunu biliyorsun," dedi Theano burnundan soluyarak. "Atın içindeler. Orada olmalılar."

"Ama şüpheler doğruysa bile birkaç tahta kalasın içine kaç adam sığar Theano? Beş mi? On mu? Troya gibi bir

* Antik Yunan'da kullanılan, geniş ağızlı çift kulplu çömlek. (yay.n.)

şehri devirmeye yetmez. Yetmenin yanından geçmez. On yıllık savaşa karşı koymuş gururlu yurttaşlarız. Çocuklar gibi ağaçtan bir kaleyle bozguna uğratılacak değiliz."

"Sessiz ol," diye çıkıştı Theano. "Krino uyuyor."

Adam omuz silkti ama daha yumuşak bir sesle konuştu. "Haklı olduğumu biliyorsun."

"Hikâyenin yalnızca yarısını biliyoruz," diye tekrarladı kadın. "Grekler büyük bir yelken açıp uzaklaşma gösterisi yaptı. Ya gitmedilerse? Ya birkaç savaşçının adaklık atlarının içinde şehrin içine sızmasını bekliyorlarsa? Ya o adamlar şehrin kapılarını bütün bir orduya açacaksa?"

Adamın yüzü acıyla buruştu. "Troya yerle bir olur," dedi. "Şehri yağmalayıp ateşe verirler."

"Ve erkekleri öldürüp kadınları da köle ederler." Adamın düşüncesinin arkasını getirdi. "Tüm kadınları. Senin karını, Antenor. Senin kızını."

"Onları uyarmalıyız," dedi adam kaygıyla etrafına bakarak. "Hemen Priamos'a koşmalıyım ve çok geç olmadan onu uyarmalıyım."

"Her halükârda artık çok geç," dedi kadın. "At artık şehrin içinde. Bizi kurtarmak için yapabileceğin tek bir şey var."

"Neymiş o? Ne planladın?" diye sordu adam.

"Hemen şehir kapılarına git," dedi. "Kapıları kendin aç."

"Sen delirmişsin," dedi adam.

"Muhafızlar mevkilerini epeydir terk etmiş olacak. Greklerin yelken açıp uzaklaştıklarına inanıyorlar. Troya topraklarında geriye tek bir Grek kaldığını sanıyorlar, o da şu yılan, Sinon."

Kocası sağ eliyle sol kolunu ovuşturdu, sanki ona acı veriyordu. "Kapıları sen açmazsan o açacak," dedi kadın. "Ve senin yerine cesaretinden ötürü onu ödüllendirecekler."

"Benden şehrimize ihanet etmemi mi istiyorsun? Yuvamıza?" diye sordu adam.

"Kızımızın yaşamasını istiyorum," dedi kadın. "Git hemen, çok geç olmadan. Ve çabuk ol kocacığım. Bu bizim tek şansımız." İhtiyar adam bir hayvan derisi ve yalın bir mesajla geri döndü. Panter postunu evlerinin kapısına çivilemeliydi, böylece Grekler kapının yanından geçip gidecekti.

5

Kalliope

Bana şarkını söyle Musa, dedi şair ve bu sefer sesi kulağa oldukça sönük geliyor. O hayal kırıklığı içinde başını iki yana sallarken yapabileceğim tek şey kahkaha atmamak. Bu şiir nasıl aksayıp duruyor böyle? İlk başta elinde Kreusa vardı ve Kreusa'yı güvenle doldurmuştu. Tüm epik temalara değinmişti: savaş, aşk, deniz yılanları. Kreusa'yı Aineias'ın arayışında tüm şehir boyunca sürüklemekten öyle mutluydu ki. Yangın betimlemelerinden ne kadar keyif aldığını gördünüz mü? Kendi kelamları genzine kaçacak da boğulacak sandım. Ama sonra girizgâhı zar zor geçtiğinde Kreusa yolunu kaybetti.

Alevlerden kaçan kadınlara ne olduğunu görebilsin diye onu doğruca sahile çektim ama hayatta kalanların zavallı Kreusa'dan hiç de iyi hâlde olmadıklarını fark etmedi bile. Nasıl daha açık edebilirdim emin değilim ama adam hiç mi hiç anlamadı. Troya Savaşı sırasındaki tek bir kadının öyküsünü sunmuyorum ona, savaştaki tüm kadınların öyküsü sunuyorum. Eh, çoğunun diyeyim (Helene'yle ilgili henüz bir karar vermedim. O kadın sinirimi bozuyor.)

Ona savaşı iki taraftan görmesi için bir şans veriyorum: Nasıl başladığını ve sonuçlarının nasıl vuku bulduğunu. Geniş ölçekte bir destan ve bir dava konusu. Ve işte buyurun, Theano'yla ilgili sızlanıp duruyor, çünkü onun

hikâyedeki rolü henüz bitti ve kadını nasıl betimleyeceğini de yeni yeni çözmüştü. Budala şair. Bu Theano'nun hikâyesi değil, Kreusa'nın da hikâyesi değil. Bu hepsinin hikâyesi. En azından öyle olacak, eğer şikâyet etmeyi bırakıp yazmaya başlarsa.

6

Troyalı Kadınlar

Simsiyah karabataklar tepelerinde fır fır dönüyordu, karanlık denize birer birer dalıp yüzeye çıkıyorlardı, yeniden havaya yükseldiklerinde tüyle kaplı gırtlakları yakaladıkları balıklarla kıpır kıpırdı. Hekabe ağırlığını bir bacağından ötekine verdi. Kayaların üstünde oturmaktan her yanı ağrımıştı, omurgasının tabanından yükselen acı her kemiğine yayılıyordu. Karnı acıkmıştı ama kadınlarına hiçbir şey söylemedi. Onların da karnı aç olmalıydı. Sırf hayatları mahvoldu diye açlığın ve susuzluğun yok olup gideceğini düşünmek ahmaklıktı. Kölelerin bile karnını doyurmaya ihtiyacı vardı.

Hekabe etrafını saran kadınlara ve çocuklara baktı, hepsini saymaya çalıştı. Pek az kayıp aile, dumana bulanmış kaostan kaçabilmiş bir avuç Troyalı olmasını umut etti. Diğer kadınlara geçmeden evvel kendi kızlarını ve gelinini saydı. Yumuşak başlı Kreusa'nın orada olmadığını fark etti. Kocası Aineias on yıllık çatışmada hayatta kalmıştı da şehir ateşe verilince ölmüş müydü? Ya da Kreusa ve oğluyla kaçmış mıydı? Hekabe kaçmış olmaları için Aphrodite'ye çabucak dua etti. Belki de, o suyun üstünde kendine ziyafet çeken kuşları izlerken dahi, Aineias ve karısı, yakıp yıkan Grek askerlerinden çok uzakta, kendilerine yeni bir ev bulmak için ufkun ötesine yelken açmıştı.

"Başka kim kayıp?" diye sordu Polyksene'ye, yamacında kuma uzanmıştı, sırtı annesine dönüktü. Kızı yanıt vermedi. Belki de uyuyordu. Hekabe yeniden saydı. Kreusa, Theano ve Theano'nun kızı Krino. Hiçbiri yoktu.

Polyksene'nin yakınında oturan, elinde ufak bir tarak tutan –fildişi değil, ahşap bir taraktı, belki onda kalmasına izin verirlerdi– gözleri çökük, solgun tenli genç bir kadın onun yerine cevap verdi. Hekabe genç kadının ismini aklında tutamadı. İyice karman çorman olmuştu. Kimin kızıydı, şeyin mi... Yok. O da burada değildi.

"Theano'nun ailesinin canını bağışladılar," dedi.

"Canını mı bağışladılar?" Hekabe hayretle kıza baktı. Grekler herhangi birinin canını bağışlayacak havada görünmemişlerdi gözüne. "Neden?"

Ama daha söz ağzından çıkarken nedenini biliyordu. Antenor'un onlara ihanet ettiğini biliyordu. Greklere çağrıda bulunmaya ve Troyalıların Helene'yi geri göndermesi için gerekli koşulları sormaya dair ihtiyatlı nasihati şehrinin yararına değil, kendi yararına tavsiyelerdi.

Genç kadın omuz silkti. "Bilmiyorum. Askerlerin onların kapısından geçip gittiğini gördüm sadece. Kapıya çivilenmiş bir leopar derisi vardı. Grekler deriyi gördü ve kılıçlarıyla meşalelerini alıp bir sonraki eve gittiler. Deri bir işaretti." Kız duraksadı. Bir sonraki ev, kendi evinden bir önceki evdi.

Hekabe burnundan soludu. İki yüzlü hainler, düşmanlarının dostları, kendi dostlarının düşmanları. Fakat böyle bir ihaneti hakir gördüğünü söylemek için ağzını açtığında dahi duraksadı. Antenor'un yaptığı adilikti, şüphesiz, fakat kendi kadınlarına Priamos'un kendi ailesine sunduğundan daha iyi bir kader sunduğu inkâr edilemezdi. Theano ve Krino: özgür kadınlar; Hekabe ve kızları: esir kadınlar.

Oğlu Hektor'un karısı (Hektor'un dulu, diye düzeltti kendini bir kez daha) Andromakhe'nin sohbeti dinlediğini gördü. Ama Andromakhe konuşmadı. Önceki gün Grek askerleri onu şehrin dışına çıkardığından beri tek kelime etmemişti, askerler onu Troyalı kadınlardan oluşan çembere fırlatıp atmadan evvel kendi aralarında itip kakmışlar, memelerini avuçlayıp kahkahalar atmışlardı. Andromakhe dizlerinin üstüne kapaklanırken bebeğini kollarında sıkı sıkı tutuyordu. Bir kayanın sivri ucuna çarpıp boylu boyunca sıyrılan ayak bileğinin kanamaya başladığını fark etmemişti bile. Hekabe gözünü adamlara dikmiş ve içlerinden biri kem gözü defetmek için bir hareket yapmıştı. Hekabe küçümseyerek bakmıştı onlara. Hepsi için dilediği dipsiz keder deniziyle mücadelelerinde el kol hareketinden fazlası gerekirdi.

Hekabe, Andromakhe'nin de onunla aynı şeyi yapıp yapmadığını, yani zihninde isimleri istifleyip istiflemediğini merak etti. Kreusa ölmüştü veya bir şekilde kaçmıştı. Ama Theano, Krino: Onların adı Hekabe'nin her sabah uyandığında ve her gece uyumadan evvel sıraladığı lanetlerin arasına karışacaktı. Şehrin düşmesinde payı olan tüm hainleri ve katilleri ve failleri bizzat cezalandırma şansı bulacağına inanacak kadar aptal değildi. Ama tanrılara onların kim olduklarını unutturmayacaktı. Yeminini bozanlardan tanrılar öç alacaktı. Tek dileyebildiği buydu.

Gelininin zihninde tam aksi şeyi yaptığını keşfetse ürkerdi. Kreusa, Theano, Krino: üç Troyalı kadın, ölü veya diri, en azından özgür. Andromakhe her birinin adını suskun bir neşeyle işaretledi. Nereye baksa tek gördüğü kendiyle aynı durumdaki kadınlardı: Köle edilmiş, askerlerin ve eşkıyaların malı olmuş. Ama hiç kimseye ait olmayan üç kadın vardı.

Polyksene ani bir bağırtıyla uykusundan uyandı. Onu azarlayan olmadıysa da kadınları bir arada tutmakla görevlendirilmiş Grek askerleri kızgınlıkla şöyle bir baktı. Artık hepsi kâbuslar görüyordu. Hekabe kızının soluklarının yeniden dinginleşmesini izledi, kızı bir yandan da nerede olduğunu gördü. Hâlâ bir kâbusun içindeydi ama uykusundakinden daha hafif bir kâbusun. Polyksene annesinin dizinin dibine otururken usulca inledi. "Şehrin hâlâ direndiğini görüp duruyorum rüyamda."

Hekabe başını usulca salladı. En kötü rüyaların, cayır cayır yanan duvarların üstüne yıkıldığı veya silahlı adamların peşinden koştuğu ya da sevdiğin erkeklerin gözlerinin önünde can verdiği rüyalar olmadığını çoktandır öğrenmişti. En kötü rüyalar, kocanın yeniden hayatta olduğu, oğlunun hâlâ tebessüm ettiği, kızının düğününü iple çektiği rüyalardı.

"Troya'yı ele geçireceklerini ne zaman anladın?" diye sordu Polyksene.

Annesi bir an düşündü. "Amazonlar düştüğünde bugünün geleceğini biliyorduk," dedi. "Baban ve ben çok önceden tahmin etmiştik. Ama Amazonların can verdiği gün; işte o gün emin olduk."

7

Penthesileia

Amazon kızları öyle çok birbirine benzerdi ki Hippolyte öldüğü zaman Penthesileia bir kız kardeşten fazlasından mahrum kalmıştı. Kendi yansımasını kaybetmişti. Hatırlayabildiği kadarıyla neye benzediğini bir başkasına bakarak bilirdi: Kendi tenindeki her değişiklik, her çizgi, neredeyse her yara en çok sevdiği kişinin bedenindekine eşti. O yüzden Hippolyte düştüğünde –ok kaburgasını delip geçtiğinde yüzü acıyla buruşmuştu– Penthesileia birdenbire hem kız kardeşini hem de kendini kaybettiğini biliyordu.

Oldum olası silah kullanmışlardı. Daha yürümeye başlamadan çok önce Hippolyte, Penthesileia'ya annelerinin sarayının bir ucundan diğer ucuna sapanla taş fırlatmayı öğretmişti. Onlar büyüdükçe bıçak ağızları keskinleşti: Tahta kılıçların ve yumuşak ağaçtan mızrakların yerini kısa süre içinde gerçekleri aldı. Ve Penthesileia mest olmuştu. İkisi de. Genç ve güçlü olmanın öyle ölçüsüz bir keyfi vardı ki. Kızlar neredeyse özdeş atların sırtında saatler geçirirdi: Önce usulca tırıs gider ve ardından eşkin sürer ve sonra da dağların alçak menzilleri boyunca dörtnala koşarlardı, saçlarını uçuşmasın diye sıkıca örer, parlak, deri kasketlerinin altına sıkıştırırlardı. Ormanın eteklerinde inip atları orada bırakır, yere yığılana kadar koşarlardı, akciğerlerindeki acıyla inleyerek nefes nefese kalırlardı. Çam kozalaklarının

arasına uzanır, ağaçların yüksek dallarının arasından görünen gökyüzünü izlerlerdi ve hayatta onlardan daha mutlu hiç kimse olmadığını bilirlerdi.

Ve eskiden oynadıkları o oyunlar. Bayırlardan yukarı koşar, beyaz çakıl taşları veya terk edilmiş bir kuş yuvası toplar, topladıklarını ağaçlık hazineleri yığınına eklemek için yeniden tepenin dibine koşarlardı, her biri diğerinin büyüyen zulasına gıptayla bakar, süratine ve kuvvetine hayret ederdi. Ve hız sınavı tabii, Hippolyte hep kazanırdı. İki kız açık arazide yan yana durur, geriye doğru sayardı: yerine geç, hazır ol, başla. Penthesileia yayına bir ok yerleştirir, zarif bir parabolle yükseğe fırlatırdı. Aynı anda Hippolyte koşmaya başlar, bir yandan da ok alçalmaya başlayıncaya dek onca mesafeyi bu kadar hızla aşma kabiliyetine güler-di, vardığında oku eliyle yakalamaya hazır hâlde beklerdi. Hiç başaramadığı olmadı, son sefere dek.

Ve böylece Penthesileia onun için hayatın kendisinden dahi kıymetli olan kız kardeşini kaybetti. Bununla da kalmayıp onu kendisi öldürdü. Bir kaza, dedi diğerleri onu rahatlatmaya çalışarak. Sanki bunun bir tesellisi olabilirmiş gibi. Ve kendisi için en kıymetli şeyi yitirdiğinden, yalnızca yitirmekle kalmayıp onu bizzat kendisi yok ettiğinden ve Hippolyte olmadan yaşamaya devam etme olasılığı bulunmadığından Penthesileia ölmeyi kafasına koydu.

Ancak ölüm bir başına yeterli gelmeyecekti. Korkunç bir suç işlemiş olduğundan yalnızca tek bir ölüm biçimine yüzünü dönebilirdi: Muharebede, bir savaşçı gibi ölmeliydi. Hangi muharebe olduğunun bilhassa önemi yoktu. Gereken tek şey onu öldürecek kadar becerikli bir savaşçının varlığıydı. Erkeklerin çoğu (Penthesileia burnu büyüklük etmiyordu, yalnızca kendi yeteneklerinin farkındaydı) çarpışmalarda bir Amazon'u yenecek yeterliliğe sahip değildi. Ama Amazonların dahi adını fısıldayarak andığı bir adam

vardı. İçlerinden biri adamın onlardan bile hızlı olduğunu işitmişti. Savaşılacak gelmiş geçmiş en hızlı savaşçı. Böylece Penthesileia kadınlarını toplayıp efsanevi Troya şehrine gitmek için güneye doğru uzun bir yolculuğa çıktı.

Göçebe bir halk olan Amazonlar için yolculuk pek çetin geçmedi. Atları kuvvetliydi ve yorulmak nedir bilmeden şafaktan alacakaranlığa kadar at sırtındaydılar. Karanlığın çöktüğü saatlerde kısacık bir süre uyuyup ertesi gün güneş doğarken yeniden yola koyuldular. Kadınları prensesleri-ni durdurmayı –ölme planını yeniden düşünmesi için ona yalvarmayı– dileseler de böyle bir şey yapamayacak kadar çok saygı duyuyorlardı ona. Onun yanı başında at sürdüler ve onun yanı başında savaşacaklardı. Eğer ölmeyi kafasına koymuşsa onlar da Penthesileia ile birlikte ölecekti.

Gelişleri Kral Priamos için tamamen sürprizdi, gözcüleri kadınların güneye doğru yol aldığına dair bir dedikodu işitmişti. İki Troyalı, Penthesileia'yı karşılamak için at sırtında şehrin dışına çıktı ve ona ne niyetle geldiğini sordu. Skamandros Ovası'nda süren bu on yıllık savaşta kimin tarafında olmaya niyetliydi? Greklerin mi yoksa Troyalıların mı? Kadınlar birer saldırgan mıydı yoksa muhafız mı? Priamos Amazonların müttefikliğini kazanmak için iki altın sehpa ve mücevherlerle kaplı kâseler göndermişti. Penthesileia bir kez daha göz dahi atmadan hediyeleri kabul etti. İncik boncuk umurunda bile değildi –incik boncuk at sırtında yaşayan bir kadının ne işine yarardı?– ama hediyeleri reddedip de onları gücendirmek istemedi.

"Kralınız adına savaşacağım," dedi. "Atınızı yurda geri sürün ve ona Amazonların Greklerle savaşacağını, benimse Akhilleus'la savaşacağımı ve onu öldüreceğimi ya da bu uğurda öleceğimi söyleyin." Bu iki akıbeti eşit ölçüde arzuladığını eklemedi. Gözcüler eğilip selam verdiler ve biçare şükranlarını sunarak onu pohpohlamaya çalıştılar. Ama

Penthesileia onları uzaklaşmaları için aceleye getirdi. Priamos'un desteğinden ötürü kendisine minnettar olduğunu bilmeye ihtiyacı yoktu. Elbette minnettar olacaktı. Oğlunun, cesur Hektor'un, Troyalıların en görkemli savaşçısının başına gelenlerin hikâyesi kendi vatanı İskit'in kuzey uçlarına bile nüfuz etmişti: Hektor'un on uzun yıl boyunca kendi şehrini nasıl savunduğu ve pek çok şanlı zaferde adamlarına nasıl önderlik ettiği. Penthesileia hikâyeyi biliyordu, herkes biliyordu, Hektor zamanında Akhilleus'un zırhını giyinmiş bir adamla savaşmış ve onu öldürmüştü; kısa bir anlığına Troyalılar bizzat Akhilleus'un öldüğüne inanmıştı ve Grekleri kamplarına gerisingeri püskürtmüşlerdi, tüm savaşın en muhteşem günüydü. Fakat sonra Hektor yenilen Grek'in zırhını üstünden çıkarmıştı ve adamın Akhilleus değil, bir başka adam, Akhilleus'un armasını takmış onun yerine savaşan Patroklos olduğunu keşfetmişti ve öfkeden deliye dönmüştü. Dostunun ölümünü duyan Akhilleus'un öfkesi ivedi ve yatıştırılamazdı; Penthesileia, onun bir dağ aslanı gibi kükrediğini ve hem Hektor'dan hem de yoluna çıkan her Troyalı'dan intikamını alacağına yemin ettiğini biliyordu. Sözünde de durdu, gördüğü her erkeği ezip geçerek savaş alanında azametle yürüdü, ta ki karşısına Hektor çıkana kadar. Penthesileia, Akhilleus'un Hektor'u nasıl katlettiğini –Hektor'un atardamarından taşan yoğun, kapkara kan ayaklarının altındaki çamura fışkırmıştı– ve yabani bir keyifle nasıl haykırdığını biliyordu. Düşmanının cesedini nasıl parçaladığını ve ayaklarını deri kayışlarla bağlayıp eylemlerinin küstahlığını düşünmeden adamı nasıl bir leşe çevirdiğini biliyordu. Yıkılmış anne babasının, zavallı karısının ve daha dünyadan habersiz süt çocuğu oğlunun gözleri önünde hırpalanmış cesedi üç kez sürükleyerek Troyalı prensin naaşını kendi şehrinin surlarının etrafında nasıl gezdirdiğini biliyordu.

Bittabi Priamos Amazonlar arasında bir dostu olmasına minnettar olurdu. Adamın elinde geriye başka hiçbir şey kalmamıştı.

Penthesileia ve kadınları, Troya'nın biraz kuzeyindeki Simoeis Irmağı'nın yanı başında kamp kurdu: Çadırları az ve sadeydi, tahta sopaların etrafına bağlanmış hayvan derilerinden ibaretti. Yanlarında üstünde uyumak için aldıkları postlardan ve savaşta giyecekleri zırhlarından başka bir şeyleri yoktu. Erzakları bile kıttı: Amazonlar Troyalı dostlarının lüks düşkünlüklerini hor görürdü. Karınlarını doyurmaya yetecek kadar yavan yiyecek, bu kadarı yeterliydi. Diğer her şey onları yavaşlatmaktan başka işe yaramazdı. Penthesileia Greklere elçi göndermedi: Oradaki varlığını resmi olarak duyurmaya hiç isteği yoktu. Yakında orada olduğunun haberini alacaklardı, ertesi sabah savaşta, Troyalıların yanında kadınlarına öncülük ettiği zaman.

Zemin etrafa saçılmış taşlarla kaplıydı ve sertti yine de Penthesileia kız kardeşi öldüğünden bu yana ilk kez deliksiz bir uyku çekti. Uyuduğu son gece olacaktı, biliyordu, o yüzden belki de Hypnos bunu tatlı bir uyku kılmaya karar vermişti. Şafaktan önce uyandığında, upuzun kol ve bacaklarını esnetip zırhına girmek için hazırlanırken savaşın başlaması için yanıp tutuştu. Kadınlarıyla birlikte sofraya oturdu, dün geceden kalma ateşin közünde pişmiş sıcak, leziz bir lapa yediler. Çok az konuştular ve konuştuklarında da taktiklerden başka şey çıkmadı ağızlarından.

Sonra Penthesileia çadırına dönüp savaşçı giysilerini üstüne geçirdi. Önce koyu sarı bir kiton, kısa bir tunik, tuniğini belden sıkan kalın kahverengi bir deri kemer giydi, kemer kılıcının kınını da tutuyordu. Ardından pek değerli leopar derisi pelerinini sırtına geçirdi, ona eşit ölçüde hem sıcaklık veriyor hem de vahşilik katıyordu. Bu adamlar, bu

Grekler onu, bir leopardan daha hızlı koşan ve daha yarı yolda leoparı yakalayıp öldüren bir kadını korkutamayacaklarını görecekti. Yaratığın patileri tuniğinin altında sallanıyordu, hareket ettikçe pençeleri uyluklarına çarpıyordu. Deri sandaletlerinin bağcıklarını güzelce kas tutmuş baldırlarına doladı ve miğferine uzandı. Kapkara bir at yelesinden sorgucu ve yılan işlemeleriyle Hippolyte'nin miğferi yanaklarının etrafında kıvrıldı. Amazon kraliçe atını savaşa sürerken, tıpkı aralarındaki en büyük savaşçı olan kız kardeşi gibi sürecekti. Beş kat buzağı derisinin sert, kırmızı bir deriyle birbirine tutturulduğu yuvarlak kalkanını aldı. Kılıcını kınına yerleştirdi ve uzun mızrağını kapıp ağırlığını ve sivri ucunu test etti. Hazırdı.

Isırığı tehlike saçan, upuzun, gri bir kısrak olan atı, Penthesileia yelesini düzgünce örerken sabırla bekledi. Atını yelesinden yakalayıp da kendisinin altından alacak hiçbir savaşçı yoktu ve eğer biri böyle bir şeye kalkışırsa muhtemelen atı onun parmaklarını koparırdı. Her şey kendi beğenisine göre hazırlandığında Penthesileia döndü ve kadınlarına, kendisinin bu noksan yansımalarına baktı. Amazonları dağlık kuzeyin parlak mücevherleriydi, bu düz arazide ışıldıyorlardı. Daha düne kadar hiçbirinin gözünün değmediği bir şehri savunacaklardı ve daha önce hiç tanışmadıkları kadınları ve çocukları koruyacaklardı. Göğsünde bir şeylerin kabardığını hissetti ve onu hiç terk etmeyen kederin altında yatan bu gurur hissini hemen tanıdı. Hippolyte yardım eli uzatılacak hâlde değildi ama Troya kurtarılabilirdi ve kadınları bu şehrin kurtarıcıları olacaktı.

Dizginleri kalkan tutan eline geçirdi, böylece atış için kullanacağı kolu serbest kaldı. Hippolyte öldüğünde yayını düşürmüştü ve ölü yakma töreninden sonra dahi, yayını kaybettiğini hatırladığında düşürdüğü yere geri dönmemişti, bir daha asla ok atmayacağını biliyordu. Fakat kadınlarının

hepsi iyi okçulardı ve sadaklarını sırtlarına kayışla bağlayıp yaylarını omuzlarına dengeyle yerleştirmişlerdi. Hangi Grek onların dengi olabilirdi ki?

Amazonlar atlarına bindiler ve savaş alanına doğru son birkaç stadion* boyunca sürmeye başladılar. Simoeis'in güney kıyılarındaki daha alçak zemini geride bırakırlarken uzaktan Troya'nın kapılarının açıldığını haber veren boru seslerini duydular. Penthesileia'nın kadınları kısa sürede Troyalı savaşçıların yan kuşatma kanadını geçip önlerine, ait oldukları yere vardılar. Penthesileia, Troyalıların artık bir avuç düzensiz savaşçı güruhundan ibaret olduğunu fark etti. Ozanın şarkılarında işittiği kahramanlar neredeydi? Hektor ölmüştü tabii ama Paris ya da Glaukos ya da Aineias neredeydi? Adamları gözleriyle tararken kaşlarını çattı ve ne şöyle endamlı bir boy ne de apaçık bir kuvvet gördü. Adamların pazıları onunkilere denk değildi. Kahramanlar aralarında bir yerde olmalıydı ama bunlar bulmayı umduğu türden adamlar değillerdi.

Grek savaşçılar batıdaki kamplarından çıkmış yaklaşırken Penthesileia soluklarının hızlandığını hissetti. Bu adamlar da Troyalılardan sayıca pek üstün değildi. Adamları Troad'ın kumlu kıyılarına taşıyan efsanevi bin gemiden geriye kalan bu muydu? Kaçı öldü acaba, diye merak etti, kaçı öylece vazgeçip gerisingeri evine yelken açtı? Yine de Grekler arasında boyu posu dikkate değer birkaç adam görebiliyordu, zırhları ve şatafatlı kalkanları asilzade olduklarını gösteriyordu. Canıgönülden istediği ölümü ona sunacak adam şüphesiz oralarda bir yerdeydi.

Ve sonra onun miğferindeki kızıl ve kara sorgucun pırıltısından yansıyan ışığı gördü. Kalkan taşımıyordu, çünkü duyduğuna göre, bugünlerde tanrılardan başka kimseden

* Stadion: Antik Yunan'da yaklaşık olarak 190 metreye denk gelen bir uzaklık ölçüsü. (ç.n.)

korktuğu yoktu. Savaş alanında yıllardır hiçbir Troyalı onun hakkından gelememişti ve eser miktarda direniş gösterebilen tek adam zavallı Hektor'du: Ölü ve lekelenmiş, vaktinden sonra gömülmüş. Ve Hektor'u öldürdü mü artık yaşamak ya da ölmek umurunda olmamıştı, tıpkı Penthesileia gibi. Bu adam, hiç şüphesiz, Penthesileia'nın aradığı kişiydi. Akhilleus, arkasında siyah kalkanlarını savuran Myrmidonların kralı. Ecelini ellerinde taşıyan adam buydu.

İki büyük savaşçı arasındaki mücadele –Troya halkı için tüm önemine karşın– sarsıcı bir şekilde kısa sürdü. Hiç kimse, kendi kadınları bile, Penthesileia'nın atını savaşa öldürmekten ziyade ölmek için mi sürdüğünden emin olamadı. Fakat sonuç her halükârda aynıydı. Akhilleus yaşayan en hızlı yaratıktı, dağlarda aylak aylak dolaşan vaşaktan da hızlıydı, Zeus'un mesajlarını insanlara taşıyan Hermes'ten de. Ve Penthesileia'dan da hızlıydı.

Penthesileia ve Amazonları doğruca Myrmidonların üstüne gitti, adamlar karıncalar gibi bir tarafa koşturdular. Fakat on yıllık savaşın ardından çelik gibi olmuşlardı: Araziyi kendi anavatanları gibi iyi tanıyorlardı. Kuzeyin çetin dağlarında savaşmaya alışkın olan Amazonların ise tökezlemesi daha olasıydı. Fakat atları kısa süre içinde bu uçsuz bucaksız, yumuşak çamurla kaplı arazinin daracık, taşla kaplı patikalar kadar kalleş olduğunu anladı. Okçular nişan aldı ve sağ kanattaki karınca adamları birer birer vurdular. Akhilleus adamlarını kimin hedef aldığını görmek için etrafta fırıl fırıl döndü – savaş alanında korku salarak ve herkesi yanından kaçırarak geçirdiği bunca zamandan sonra kim ona saldıracak kadar gözüpek olabilirdi?

Bu yeni atlılar taze kandı ama sayıca fazla değillerdi. Adamları –kendi kendine, hızlıca adamlarını taradı ve on tanesinin çoktan devrilmiş olduğunu fark edince kafasını iki yana salladı– geri çekiliyordu, korku birinden diğerine

akın ediyordu, tıpkı geçen kış pek çok Grek'i bir bir öldürmüş vebada olduğu gibi. Akhilleus adamlarının bozguna uğratıldığına şahitlik etmeyecekti. Okçuların ardında, kılıcını çekmiş at süren biri. Kralları o muydu? Öyle olduğunu düşündü: Diğerleri teke tek çarpışmadan onu koruyormuş gibi adamın etrafında at sürüyordu. Eh, Akhilleus şu adama istediğini verecekti. Göz açıp kapayıncaya kısa mızrağını savuruverdi. Kusursuz nişan almıştı. Mızrak sapı boynunu delip geçen kralın atı ön bacaklarını bükerek yere çöktü. Fakat kral korkmamıştı: Yere yıkılan küheylanından çevik bir hareketle sıçradı ve ayak parmaklarının üstüne sapasağlam indi. Adamlarının başlarının üstünden iki liderin bakışları kavuştu ve ikisi de ölümüne bir dövüşe gireceğini biliyordu. Akhilleus böğürerek emirler yağdırdı ve adamları geri çekilmeyi bırakıp okların bir sonraki yaylım ateşine karşı kendilerini hazırladılar.

Akhilleus daha önce pek çok kez yaptığı gibi savaş alanı boyunca yürüdü, nüfuz edilemez hâldeydi. Diğer erkeklerden çok daha güçlü ya da cesur değildi. Belki biraz ama günü geldi mi her erkeğin şansı yaver gidebilir ve kendisinden daha iyi bir askerin canına kıyabilirdi. Yine de hiç kimse Akhilleus'a elini sürememişti, çünkü bunu deneyecek kadar yakınına gelebilen asla olmamıştı. Ovadaki her erkek Amazonların bilmediği bir şeyi biliyordu, Akhilleus'un hakiki gücü dudak uçuklatan, olanaksız hızında yatıyordu.

Ve böylece Akhilleus bir an için Penthesileia'dan yüzlerce adım uzaktayken bir an sonra yanı başında, kılıcını onun boynuna saplamıştı. Avını tutmuş bir av köpeği gibi kılıcını hafifçe sarstı ve şarap rengi kan rakibinin gırtlağından fışkırıp tuniğinin her yanına saçılırken yalnızca hafif bir ilgiyle seyretti. Yıllar içinde pek çok adamın kanını üstüne giysi diye giymişti, bir fazla olsun, ne fark ederdi? Kılıcını sertçe çekip serbest bıraktı ve kralın dizlerinin dibinde bocalamasını izledi. Penthesileia'nın başı geriye savruldu ve

miğferi yere düştü. Ve yaşayan en büyük savaşçı ancak o zaman bir kadını öldürmüş olduğunu fark etti.

Aniden utançla içi burkuldu. Daha önce hiç kadın öldürmediğinden değil. Öldürdüğü insanların çoğunu yalnızca hayal meyal anımsıyordu: Sonuçta bir ölüm bir diğerine çok benzerdi. Fakat Myrmidonlar bu savaş boyunca Phrygia civarındaki pek çok kasabayı viraneye çevirmişti, kasabalara gittiklerinde düzinelerce kadını öldürmüş olmalıydı. Hepsi kendini köle veya cariye olarak sunmadığından değildi; bazıları kocalarını terk etmeyi reddetmiş veya Akhilleus'un zaten dakikalar sonra öldüreceği çocuklarını korumaya çalışmayı seçmiş olmalıydı. Hiçbirinin yüzü aklında değildi. Hektor'un yüzü bile, katliam peşinde olduğundan değil de öfkeden gözü dönmüş hâlde öldürdüğü tek bir adamın yüzü bile, üstünden aylar geçtikçe zihninden kayıp gidiyordu. Fakat önünde acı içinde çarpılan bu surat daha önce gördüğü hiçbir şeye benzemiyordu ve nihayet pişmanlık duyacağı bir fiil işlediğini biliyordu. Bu kadın onun aynadaki aksiydi, tıpkı bir zamanlar Patroklos'un olduğu gibi. Kan kadının dudaklarının arasından köpürerek taşarken Akhilleus'un soluğu kesildi. O ki bir kez olsun tereddüt ya da korku emaresi göstermemişti. Kadının gözlerine bulutların çöküşünü izledi, sanki kataraktla örtülüyorlardı. Ona bakarken kadın ağzını açtı ve bir çift sözcük döküldü, ardından Akhilleus ışığın karanlığa gömüldüğünü gördü. Kafasını kaldırıp göğe baktı, içi dehşetle doluydu ve ardında kaba saba bir kahkaha işitti. Arkasını dönüp bir an bile düşünmeden adamı bıçakladı: Öldürdüğü kimdi, hiçbir zaman bilmeyecekti. Diğer Greklerin ondan uzaklaştıklarını gördü, onların da üstüne saldırmasından korkmuşlardı. Daha fazla düşünmedi, aklında yalnızca kadın ve onun kan dolu ağzı vardı.

Şimdiye dek ölmüş hiç kimse bu kelimeleri dile dökmüş müydü diye merak etti: "Teşekkür ederim."

8

Penelopeia

Pek sevgili kocacığım,

Helene'yi Troya'dan geri getirmek için atıldıkları küçük düşürücü maceralarında Agamemnon ve diğer Grek kralarına katılmak için İthake'den yelken açalı on uzun yıl mı oldu sahiden? En sonunda, yelken açan gemiler bini mi buldu? Ozanlar şarkılarında artık öyle söylüyor. Hepsi bir adamın karısını bulma umuduyla tehlikeli okyanusları bir uçtan diğer uca aşmış bin gemi. Gelinen noktanın hayret verici olduğu konusunda eminim sen de hemfikirsindir.

Seni suçlamıyorum Odysseus, elbette suçlamıyorum. Hâlâ gencecik bir gelinken beni, daha birkaç aylıkken oğlumuzu geride bırakmamak için elinden geleni ardına koymadığını biliyorum. Ölü taklidi yapmak biraz daha iyi iş görebilirdi belki ama deli taklidi yapmak da iyi bir fikirdi.

Sen tarlaları sürüp tuz ektiğinde kendini beğenmiş o Argolislinin suratını hâlâ hatırlıyorum. Aklını tümden kaçırdığını düşünmüştü. Anımsadığım kadarıyla suratını en gudubet şekillere sokuyordun ve adam öyle acıyarak bakmıştı ki bana. Deli bir adamdan yapılmış bir bebek; hiçbir kadın böyle bir yazgıya katlanmamalı. Askerlikten kaçmaya ne kadar da yaklaşmıştın. Diğer Grekleri yeminle bağlandıkları kendi budalalıklarına boyun eğmeye terk edip benimle birlikte kalmaya ne kadar yaklaşmıştın.

Ama elbette seni mecbur bırakan Agamemnon olacaktı. Adamına, Telemakhos'u kollarımdan zorla almasını ve nemli toprağa, tam senin önüne bırakmasını emredişini asla unutmayacağım. Oğlunu tehlikeye atarak deliliğini test etti: Aldırış etmeden tarlayı sürecek, onu lime lime edecek, kendi evladının tombul kol ve bacaklarını parçalayacak mıydın? Yoksa bebeği görüp, tanıyıp duracak mıydın? Bunu söylediğim için beni affet, daha önce birinin ölmesini, o gün Agamemnon için dilediğim kadar büyük bir hevesle dilemiş miyimdir, emin değilim. Ve unutma ki ben Sparta'da büyüdüm, o yüzden Helene'yle çoğundan daha çok vakit geçirdim.

Bazen, canım istediğinde ve rüzgâr cereyanlı koridorlarımız boyunca kuzeyden estiğinde Agamemnon'un ölmesi için küçük bir dua ediyorum. Eskiden savaşta ölmesini dilerdim ama şimdi o adam için daha yüz kızartıcı bir son umut ediyorum: Belki tepesine düşen bir kaya ya da kuduz bir köpek.

O şartlarda deli numarası yapmaya devam edemezdin, bunu anlıyorum. Oğlunu, kendi çocuğunu korumak için durmak zorundaydın ve böyle yaparak hakikati açık ettin. Ve ertesi sabah senin denize açıldığını gördüğümde ağlasam da yıl bitmeden önce yeniden eve döneceğinden emindim. Neticede sadakatsiz bir eşin izini sürmek kaç ay döngüsü alabilir ki?

Önce günler geçti gitti, sonra aylar. Sonra mevsimler ve en sonunda da yıllar. On yıl oldu artık ve Menelaos hâlâ ne karısını eve geri dönmeye ikna edebildi ne de yüzü kızarmış bir karın ağrısı olduğunu ve kendine Helene'den daha zahmetsiz bir eş bulmayı kabul edebildi.

Bu kadar uzun zamandır gitmiş olman gözüme imkânsız görünüyor. Oğlunun adımlarını hiç görmedin ya da sesini hiç duymadın ya da sarayımızın batı duvarının kenarında

serpilen eski çam ağacının alçak dallarındaki salıncakta sallanışını hiç izlemedin. Senden çok bana benziyor hani. Vücut yapısını benden almış: uzun ve ince. Elbette, onu kalbimdeki en derin duygularla sevsem de eğer oğlumuzu o gün öldürmüş olsaydın birlikte sahip olabileceğimiz başka çocukları düşünmeden edemiyorum. İlk çocuğumuzu kaybetmiş olurduk ama dört çocuğumuz daha olabilirdi.

Aklımdan böyle fikirlerin geçmesi dahi bana yakışmıyor, biliyorum. Fakat mevsimler öyle çok kez döndü ki kocacığım, ben de artık bir kız çocuğu olmaktan çıktım. Tanrılara ben yaş alıp kısırlaşmadan evvel seni eve getirmeleri için dualar ettim. Ve belki de artık dualarım işitildi, çünkü Yunanistan'ın dört bir yanında uçuşan, hatta bizim sarp ücralarımıza bile yetişen dedikodular var, savaşın nihayet sona erdiğini söylüyorlar. Bu doğru mu? Sormaya korkuyorum. Fakat gözcüler işaret ateşlerini yaktılar ve haberler bir tepeden diğerine hızla yayıldı: Grekler sonunda kazandı. Zaferde senin de parmağın olduğunu biliyorum Odysseus. Telemakhos'a babasının dünyada yaşayan en zeki adam olduğunu anlatıyorum. Eumaios'tan da mı zeki, diye soruyor. Niyeti küçüksemek değil bu arada. Eumaios'a bayılıyor. Evet diyorum, domuz çobanından da zeki olduğunu söylüyorum. Senden de mi zeki anne, diyor. Hayır, kıymetlim, diyorum ona. Benim kadar zeki sayılmaz. Sonra onu gıdıklıyorum ki bunu nereden bildiğimi sormasın.

Fakat sorsa ve ben de o soruyu cevaplayacak olsam şöyle söylerdim. Onların deli olmadığımı görmelerine izin vermezdim ve kendi evladımı, güzel oğlumu incitmezdim. Sabanı kendi ayaklarıma sallar ve oğlumuzu incitmeden veya Argoslular beni buradan götürmeden evvel kendi ayaklarımı ince ince keserdim. Acı dayanılacak gibi olmazdı ama kısa sürede geçer giderdi. Kendi etini doğrarsan kesin deli olduğunu düşünürlerdi. Ve şüphe duysalar dahi kan püsküren

ayaklarınla seni gemilerinin güvertesine çıkarmaları pek mümkün olmazdı. Ayakta duramayan bir adam savaşamaz da.

Yine de hadise vuku bulduktan sonra âlim olmak kolay, değil mi? Olanlar yüzünden seni suçlamadığımı söylemiştim ve suçlamıyorum. Her hareketini izleyen falanks düzeninde sıralanmış adamların karşısında elinden gelenin en iyisini yaptın. Ve neredeyse yeterli de olacaktı. Ama sen gideli beri çok uzun zaman geçti Odysseus ve artık eve dönme vaktin geldi.

Seni seven karın,

Penelopeia

9

Troyalı Kadınlar

Hekabe medcezir geldiğinde gözlerini kısmış güneşe bakıyordu. Kadınları etrafında hareketsizce toplanmıştı: Birbirlerinden ayrılıp uzaklara götürülünceye dek onların kraliçesi olarak kalacaktı. Muhafızlar nehir boyunca yürüyüp ellerindeki harap kaplara su doldurmalarına izin vermişti. Gece vakti, dumanlar içinde evinden kaçarken göçmüş, eski bir kabı almak için durmuş olmanın susuzluk ve ferahlık arasındaki fark anlamına geleceğini kim bilirdi? Genç kadınlardan biri, Hekabe'nin içinden su içecek hiçbir şeyi olmadığını görünce kendi kabını kraliçeye verdi, kız kardeşinin suyunu sessizce paylaştı. Hekabe teşekkür etmeksizin aldı kabı.

Hekabe muhafızlardan kadınlara yiyecek getirmesini isteyince muhafızlar ona güldü. Fakat bir süre sonra yıpranmış bir kazan ve ateş yakmak için birkaç ince dalla birlikte bir yiyecek torbası getirildi. Bebeğini göğsüne bağlamış olan Andromakhe ateşi yaktı. Onun tez elleri altında alevler çabucak tutuştu. Muhafızlar, Polyksene'ye gidip daha çok su getirmesi için izin verdi, çünkü onun kaçmaya çalışmayacağını biliyorlardı. İhtiyar annesi kıyıda otururken nasıl kaçabilirdi? Kadınlar cıvık bir çorba yaptı, çorbanın kıyıyı boydan boya sarmış kalın, nemli deniz yosunu demetlerinin keskin tuzlu tadından başka çeşnisi yoktu. Şikâyet etmeden yemeklerini yediler. Muhafızlar daha sonra tahıl da

geleceğini söyledi, böylece kadınlar ateşin közünde ekmek pişirebilirlerdi. Hekabe adamlara, yamacına oturdukları kayalardan başka bir barınak olmayan bu kıyıda, yırtık pırtık giysiler içinde kadınlarının daha ne kadar mahsur kalacağını sormak istedi ama cevabın duymak isteyeceği türden olmadığını biliyordu.

Bu, kadınlarını son görüşüydü. Grekler şehri yağmalamayı bitirdikten sonra kıyı kenarında kısa bir mesafede olan kamplarına geri dönecekti. Kendi aralarında tartışacaklar veya belki de büyüklerinden biri karar verecekti ve kadınlar farklı Grek kabilelerinin liderlerine statü sırasıyla pay edilecekti. Ardından her kadın ailesinden, arkadaşlarından, komşularından koparılıp dilini bilmediği bir yabancıya verilecekti. Hekabe çat pat Grekçe biliyordu, gerçi bilmemeyi tercih ederdi. Diğer kadınlardan bir-ikisi de biliyordu belki. Fakat bir şehir talan edildiğinde içindeki her şey yok edilirdi, sözcüklerine kadar.

Hekabe'nin zihni ona oyunlar oynuyordu: Eğer bu kadınlardan biriyle kalmayı seçebilecek olsan kimi seçerdin? Böyle bir dilek hakkı ona verilebilirmiş gibi. Kadınlarına baktı ve yine de cevabı bildiğini kendine itiraf etti. Andromakhe onun kanından değildi, o yüzden en sevdiği oğluna çok iyi bir eş olmuş ve sonra ona bir erkek evlat vermiş bu kıza düşkün olsa da onu seçmezdi. Kassandra ise tam bir işkenceydi, üstüne delilik çöktüğünden beri her gün annesini ısıran bir atsineği gibiydi. Ne kadar sevimli bir çocuktu, diye anımsadı Hekabe. İs karası saçlar ve kaya havuzları gibi çukur gözler. Geniş taş koridorlarda erkek ve kız kardeşleriyle koşuştururdu, her zaman ilgi odağıydı. Sonra bir gün olanlar oldu. Apollon tapınağının ağzında ortaya çıktı, kıyafetleri paramparçaydı, saçları düğüm düğüm olmuştu. Kassandra günlerce konuşamadı, yalnızca kekeledi ve sarsıldı, sanki kelimeler dudaklarından firar etmek için

can atıyordu da dişlerinden çıkış yolunu bulamıyorlardı. Ve sonra bebekliğinden beri onunla ilgilenen sütannesiyle yeniden konuştuğunda kelimeler anlamsız sesler hâlindeydi. Birbiri ardına korkunç şeylerden, başlarına gelecek bir felaketten ve sonra bir başka, bir başka felaketten söz ediyordu. Hiç kimse onun konuşmasına, baktığı her yerde ölüm ve yıkımı öngörmesine tahammül edemiyordu. Hekabe onu odaya kapattı, zaman içinde yatışmasını umut ediyordu: Şehri yutan alevlerle, surların dışında ve evlerinin içinde ölecek pek çok adamla ilgili attığı çığlıkları kimseye lazım değildi. Fakat kısa süre sonra köleler de ona refakat etmeyi bırakacaklardı, kırbaçlanma tehdidi altındayken bile. Kassandra onlara hem kendilerinin hem de anne babalarının veya çocuklarının yaklaşan ölümlerinden bahsediyordu. Ve bu anlamsız olsa da –hiç kimse meczup kızın ağzından çıkan tek kelimeye inanmıyordu– hepsini tedirgin etmişti. Bir gün, Kassandra çığlık atıyor ve ağlıyordu, derdi de... Hekabe duraksadı. Hatırlayamamıştı. Kızı her zamanki gibi histerikti. Detayların pek bir önemi yoktu – ve Hekabe ileri uzanıp kızının suratına sertçe tokat atmıştı. Kassandra onun elini yakaladı ve tutup acı acı bağırdı. Hekabe kızının iki yanağında kıpkırmızı parmak izleri kalıncaya dek sol eliyle onu tokatlamıştı, Kassandra'nın sağ tarafında Hekabe'nin kalın altın yüzükleri yüzünden daha derin çentikler oluşmuştu.

O günden itibaren Kassandra en azından lanetlerini ve meczupluğunu daha sessizce mırıldandı. Ailesi ve köleler onu gördüklerinde hâlâ kem göze karşı hareketler yapardı fakat Kassandra'yı görmezden gelmesi artık daha kolaydı. Şimdi bile, kadınlar nereye gideceklerini ve kime ait olacaklarını öğrenmek için beklerken, Kassandra nadiren bir mırıltıdan daha yüksek perdede konuşuyordu. Cüret edemiyordu.

O yüzden Hekabe gelecek aylar ve yıllar içinde kadınlarından birini yanında tutabilecekse, bunun Polyksene olacağını biliyordu. En güzel kızı. Hiçbir Troyalı kadınınkine benzemeyen altın gibi saçlarıyla en genç kızı. Eskiden insanlar bir tanrıçanın böylesi bir güzellikle onu kayırdığını söylerdi ama yine de Polyksene hiçbir zaman burnu havada olmadı. Nazik ve düşünceli bir kızdı, herkesin gözdesiydi. Hekabe hangi Grek'in onu alacağını düşününce ürperdi. Polyksene'nin babası Priamos'u, altara sarılmış korunak için yalvarırken katleden cani Neoptolemos mu? Hilekâr Odysseus mu? Ahmak Menelaos mu?

Hiçbir şey söylememişti ama Polyksene sanki annesinin düşüncelerini sezmiş gibi birden huzursuzluğa kapıldı. Kollarını başının üstünde esnetti ve topuklarının üstüne oturdu. "Bence Amazonlar yüzünden değildi," dedi. Annesi onun asabi çıkışına karşı geri çekildi. Ağzından çıkan her sözü manasız olan bir kızı vardı zaten, bir tanesine daha ihtiyacı yoktu.

"Neyin Amazonlar yüzünden olmadığını düşünüyorsun?" diye sordu Andromakhe usulca. Sonunda dili yeniden çözülmüştü. Fakat bebek hâlâ uyuyordu ve niyeti de onu uyandırmamaktı. Uyandığında kurt gibi aç olacaktı ve Andromakhe'nin ona verecek sütle yumuşatılmış çok az tahılı vardı.

"Troya, Penthesileia'nın ölümü yüzünden düşmedi," dedi Polyksene. "Tanrılar böyle istediği için düştü. Öncesinde neredeyse kurtulmuştuk, hatırlıyor musunuz? Ama tanrılar fikirlerini değiştirmiş olmalılar. Ondan sonra da bir Amazon bile bunu değiştiremezdi."

"Öncesinde mi?"

"Rahibin kızını aldıklarında anne. Ve Lyrnessos'lu kızı."

10

Briseis ve Khryseis

Kimse hangi rahibin kızı diye sorma ihtiyacı duymazdı hiç, hem de Troya'da pek çok rahip ve onların da pek çok kızı olmasına rağmen. Eğer biri bir rahibin kızından bahsediyorsa daima Khryses'in kızı Khryseis'i kastederdi. Başka kim kuşatılmış bir şehirden kaçmaya yetecek kadar kurnaz ve Grekler tarafından ele geçirilmeye yetecek kadar dikkatsiz olurdu?

Khryseis'in buluşmak için şehirden sinsice sıvıştığı, dağların alçak yamaçlarında sürülerini güden çoban oğlanı bıçaklamışlardı. Oğlan, Greklerin onu mehtaplı bir gecede görüp açlıklarını gidermek için sürüsünü alarak onu öldürmesinden ölesiye korkardı. Ama bu kaygısını hiçbir zaman kızla paylaşmamıştı, çünkü utangaçtı ve korku nedir bilmez gibi görünen bir kızın önünde ürkmüş görünmek istemezdi. Ve böylece, gece sonunda çöktüğünde bir çift Grek keşif eri –o esnada kuş yumurtası arayan gelincikler gibi şehrin sınırlarında avlanıyorlardı– onları buldu, Khryseis olacaklara tamamen hazırlıksızdı.

Grekler çobanı tam da korktuğu şekilde öldürdü. Fakat kız onun göğsünden taşıp akan kanı görmedi, çünkü hava çok karanlıktı ve meşalesini adamlar saldırıp onu tartakladığında elinden düşürmüştü. Toprak nemliydi, o yüzden meşalenin alevi düştüğü gibi söndü. Adamlar onu kampa

gerisingeri sürüklerken yapış yapış ellerini teninde ve kıyafetlerinde hissetti. Korkudan ödü kopmuştu ama çığlık atmadı, çünkü her ne kadar gülünç olduğunu bilse de Troyalıların onu bulması Greklerin onu öldürmesinden daha çok endişe veriyordu. Çoban oğlanın tatlı, yumuşak ağzını düşündü ve o dudakları bir daha asla öpemeyeceği için böğrü ani bir acıyla buruldu.

Erkekler onu şehirden uzaklaştırarak kıyı şeridine doğru çekiştirirken Troya'nın hisarındaki Apollon tapınağında yanan kutsal alevler gözüne ilişti. Babası bu saatte tanrıya kulluk ederdi. Kendine babasını yüzüstü bırakmış olduğunu itiraf etmesiyle çoban oğlanı kaybetmesinin hissettirdiği acı ikiye katlandı.

Khryses geniş bir sırtı ve simsiyah saçları olan bir Apollon hizmetkârıydı, karısı kızlarını doğururken ölmüştü. Kadına can veren kan bebekle birlikte dışarı taşmış, bir daha hiç durmamıştı. Solgun yanaklarına yapışan donuklaşmış bukleleriyle beti benzi atan ve çehresi grileşen kadın, kızı daha bir günlük olmadan ölmüştü. Kadının ardında bıraktığı kalbi kırık dul adamın babalığa hevesi yoktu, hâlâ ismi konmamış çocuğu bir sütanneye vermiş ve sütanne onu beslesin mi yoksa İda Dağı'nın eteklerinde ölüme mi terk etsin, hiçbir açıklamada bulunmamıştı. Adamın kederi hafifleyip de kızını karşısında görmeye dayanabilecek hâle gelenek dek kızının adı başkalarınca konmuştu: Khryses kızı, Khryseis.

Khryseis annesine çekmişti. Koyu kahverengi saçları omuzlarından dökülürdü ve gözleri de neredeyse simsiyahtı. Teni altın gibiydi, tıpkı bir dansçı gibi ufak, tertipli adımlar atardı. Fakat annesi bir elinde dokuma tezgâhı diğer elinde yünle daima olması gereken yerde duran, sebatkâr, itaatkâr bir kadınken Khryseis eşek gibi inadım inattı.

İnsanlar onun için daha bebekken içine musibet bir ruhun girdiğini söylerdi, çünkü şehrin içinde ne zaman bir bela olsa Khryseis hep işin içindeymiş gibi görünürdü, bu durumun sebebini başka türlü açıklayamıyorlardı.

Ve şimdi de şehrin dışında başını belaya sokmuştu. En genç Troyalılar bir kuşatma altında büyümüştü: Başka türlü bir yaşam bilmiyorlardı. Savaşın bu onuncu yılında yalnızca on altı yaşında olan Khryseis için şehir onun hem yuvasıydı hem de hapishanesiydi. Fakat Priamos'un kızlarının –Polyksene ve diğerleri– aksine kontrol altında tutulmayı reddediyordu. Şehir, maceraperest bir kızı, onları bulmaya yetecek cesareti olursa, aşağıdaki ovanın içlerine götürebilecek gizli yollarla doluydu. Troya'nın diğer oğullarının ve kızlarının şehirden kaçmak istememiş olabileceği veya o yolların cehaletten ziyade korkudan hiç kullanılmadığı aklının ucundan geçmemişti.

Buna benzer bir gizli yol vardı, şehir surlarının altından ilerleyen bir tüneldi, babasının günlerini geçirdiği Apollon tapınağının arkasındaydı. Khryseis'in kaçıp çobanıyla buluşmak için kullandığı yol buydu. Yumuşacık ağzı olan oğlan için burnunun direğinde taze bir sızı hissetti ve sonra, babasına karşı içine keskin bir öfke saplandı, babası tanrıların ihtiyaçlarıyla meşgulken, sıkıntıdan patlayan, uyanık kızını dışarıda saatlerce tek başına bırakmıştı. Haylazlığa bulaşacağını biliyordu; çoğunlukla öyle yapardı. Bir keresinde kurbanlıklara ayrılmış yerlerin dışında tutulan yavru keçilerle oynadığı için kıdemli bir rahipten dayak yemişti. Onlar evcil hayvan değil, diye bağırmıştı rahip geniş, kare elleriyle suratını ve kollarını tokatlarken, onlar kutsal hayvanlar. Çocuksu dokunuşuyla onları kirletmeye nasıl cüret ederdi? Babası kenarda dikilip adamın kızına vurmasını seyretmişti. Kızın onun yüzündeki ifadeyi çözmesi zaman almıştı fakat en sonunda onu rezil ettiği için kızından utandığı sonucuna

varmıştı. Ve buna rağmen, kızının başını belaya sokacağını bile bile, kendini eylemeyi kıza bırakmıştı. Bir başka duygu Khryseis'e hücum etti: Belki de başına ne geldiğini önemsememişti. Belki de onun sabrını çok zorlamıştı, onu çok derinden utandırmıştı.

Grek keşif erlerinden kaçıp kaçamayacağını merak ediyordu, iki keşif eri de onun erişebileceğini bildiği hıza yetişemez gibi görünüyordu. Fakat onu gördüğünde babasının hayal kırıklığına uğramış yüzünün düşüncesi ve başka, daha küçük suçlar yüzünden yakalandığında onu küçük düşürüşünün anısı kaçmaya yeltenmesine engel oldu. Dikkati dağılmıştı ve Grek askerlerinden biri belinden dürtünceye dek adımlarının yavaşladığını fark etmedi, adam etini kavradı ve kız çığlık attığında da kahkahayı bastı.

Babasını sinirlendirme korkusunun davranışları üzerinde diğer her şeyden çok daha fazla etkisi olduğunu fark etti. Tüneli keşfettiğinden beri ovanın ve dağların alçak eteklerinin sağını solunu keşfetmişti, Troyalı gözcüler veya Khryses'e laf yetiştirebilecek herhangi biri tarafından görülmemek için ağaçların ve kayaların arkasına saklanmıştı. Grek askerleri tarafından yakalanıp, yakalandığı gibi katledileceği, kanının ayaklarının altındaki kumun yüzeyine serpilmiş çimen yumaklarını boyayacağı hiç aklına gelmemişti. Grekler tarafından yakalanmanın onlar tarafından öldürülmekten daha kötü olabileceği de aklının ucundan geçmemişti.

Kampa vardığında epey bağırış çağırış ve itiş kakış işitti fakat adamların söylediklerinin çok azını anladı. Farklı bir dil mi konuşuyorlardı yoksa ağır bir lehçeleri mi vardı? Söylemesi güçtü. Hepsi silahlı ve zırhlıydı: Metal üstüne metalin şangırtısı öyle gürültülüydü ki dişleri ağrıdı. Nihayet bir çadıra doğru hoyratça çekiştirildi ve içeri itildi. Zayıf meşale ışığında gözlerini kırpıştırdı ve bedenini

pelerinıyle sarmaladı. Çadır kadınlarla, diğer esirlerle doluydu, kollarını birbirine dolayıp yumak olmuşlardı, sanki birbirlerini soğuktan koruyorlardı. Khryseis tanıdığı birini görme umuduyla kadınların yüzlerini gözden geçirdi. Fakat tüm arkadaşları ve akrabaları şehrin surları ardında güvendeydi, kendisinin de orada olması gerekirdi. Bu kadınlar yabancıydı ve hiçbiri onunla konuşmadı.

Bakışları uzun, ince bir kadının masmavi gözlerine kaydı, diğerleriyle birlikte duruyordu ama bir şekilde de onlardan ayrıydı. Kadının saçları olağanüstüydü, alev ışığı vurmuş altın gibiydi ve teni de solgundu. Babasının hizmet ettiği Apollon'un mabedinin yanındaki tapınakta bulunan Artemis'in altın ve fildişinden yapılma heykelini andırıyordu. Fakat heykel sanatçıların eseriydi; taşı altın yaldızla süslemişler, kaftanını boyamışlar, heykelin yüzünü ince fildişiyle, gözlerini de lapisle kat kat kaplamışlardı. Khryseis daima hayatında bu kadar güzel başka bir şeyi hiç görmediğini düşünmüştü, ta ki heykelin bu kadının veya ona çok benzeyen başka birinin soluk bir kopyası olduğunu anladığı şu âna dek. Rahibin kızı kendini bu altından ve fildişinden kadının yakınında durduğu müddetçe her şeyin yolunda gideceğini düşünürken buldu, böylece kadına doğru yürüdü ve elini uzatıp kadının saçlarına dokunmamak için çabaladı.

"Seni nerede buldular?" diye sordu kadınlardan biri. Işık, kadının arkasında titreşiyordu ve bir siluetten ibaret gibi görünüyordu. Bu kadının ne söylediğini anlamış olduğunu fark etmesi Khryseis'in bir dakikasını aldı. Aksanı ağırdı fakat aynı dili konuşuyorlardı.

"Ovanın kenarında," diye cevap verdi. "Dağ tabanında."

Uzun kadının yüz ifadesi değişmedi. Gölgeler içindeki kadın başını Khryseis'e çevirip gözlerini ona dikti. Khryseis kadının gözbebeklerine yansıyan meşale ışığından başka

bir şey göremedi ama onun duyduğu rahatsızlığı hissetti. "Sen bir çoban değilsin," dedi kadın. "Sana kim baksa görür bunu. Şehrin içinden geldin, değil mi? Nasıl oldu da dışarıda enselendin?"

Khryseis'in cevabı yoktu. "Seni nerede buldular?" diye sordu onun yerine.

"Lyrnessos," dedi kadın. "Hepimiz Lyrnessos ve Thebe'den alındık."

Khryseis duraksadı. "Yakın şehirler mi?"

Kadın küçümseyerek soludu. "Bu geceye kadar Troya'nın dışına hiç çıkmadın, değil mi?" Khryseis şehrin çevresinde yaptığı daha önceki kısa gezintilerini anlatmadı. Bu kadınların hiçbiri, onun maceracı ruhundan Troya'daki akranları gibi etkilenmezdi.

"Evet," diye devam etti kadın. "Lyrnessos buradan bir günlük sürüş mesafesinde var ya da yok. Grekler dışarıda baskınlar yapıyorlar. Bunca zamandır kapılarınızı kırıp da memleketinize girmeye çalıştılar ama başarılı olamadılar. Karınlarını doyurmaları için başka yerlere ihtiyaçları var. Burası ile Lyrnessos arasındaki her kasabayı çoktan yakıp yıktılar." Kadının sesi yumuşadı. "Şu anda aldıkları yerleri işitmemiş olmana şaşmamalı. Her geçen yıl ağlarını genişletiyorlar. Onlara ait olmayan şeyleri almadıkları ve yanlarında taşıyamadıkları her şeyi yakmadıkları müddetçe asla memnun olamıyorlar."

"Sizin kasabanıza da böyle mi yaptılar? Yağmalayıp yaktılar mı? Erkekleriniz sizin için savaşamadı mı?" diye sordu Khryseis. Erkekleri tarafından bir başına bırakılan bu kadınlar kimdi? Babasının da aralarında olduğu Troyalı savaşçılar bu kadınların kocalarından ve oğullarından çok daha cesurdu.

"Ne erkeği?" dedi kadın. "Tüm erkeklerimizi öldürdüler."

"Hepsini mi?" dedi Khryseis. Babası ona Greklerin savaşmakta herhangi bir adamdan daha iyi olmadığını pek çok kez anlatmıştı. Ne daha cesur, ne daha güçlü ne de tanrılar tarafından daha çok sevilen adamlardı. Ona yalan mı söylemişti?

"Şehrinin surları içinde pek bir şey görüp geçirmedin, değil mi?" dedi kadın. "Grekler böyle yaparlar işte. Erkekleri öldürürler, kadınları ve çocukları esir ederler. Yarımadanın bir ucundan diğer ucuna böyle yaptılar. Ve Moiralar mecbur ettiğinde Troya'ya da aynısını yapacaklar." Khryseis başını iki yana salladı. O gün gelmeyecekti. Babası Apollon'a adak adamıştı, her sabah adaklarda bulunuyordu ve bütün şehirdeki tüm tanrılara adanmış tapınaklarda bulunan pek çok rahipten biriydi. Tanrılar hevesli hizmetkârlarla böylesine dolu Troya'yı yüzüstü bırakmazdı. Elbette bırakmayacaklardı. "Duvarlarınız onları sonsuza dek dışarıda tutamaz," diye ekledi kadın. "Sen ele geçirdikleri ilk Troyalı kadın olabilirsin ama inan bana, sonuncu olmayacaksın. Ve senin kız kardeşlerin ile annen için geldiklerinde" –Khryseis onu düzeltme zahmetine girmedi– "erkeklerinizin bizimkilerden daha fazla hayrı dokunmayacak. Bir asker cesedi yerde yatarken savaşamaz ve Grekler bizden sayıca öyle üstünlerdi ki hiç şansımız olmadı. Şu Grekler, bir ordu değil. Bir veba."

"Kayıplarınız için üzgünüm," dedi Khryseis babasından pek çok kez duyduğu ifadeyi kullanarak.

Kadın başını kısacık salladı. "Kayıplarımızda ortaklaşacağız," dedi. "Üzüntünü kendine saklamalısın."

Khryseis bakışlarını çevirdi ve kendini mavi gözlü uzun kadına dikkatle bakarken buldu. "Kaybettiğiniz her şey için üzgünüm," dedi.

Altın saçlı kadın en sonunda başını eğip baktı, Khryseis'i ilk kez görmüş gibiydi. "Teşekkürler," dedi. Sesi alçak

ve yumuşaktı, aksanı diğer kadınlarınkine göre daha az gırtlaksıydı.

"Yanına oturabilir miyim?" diye soru Khyrseis ona.

Gölgeler içindeki kadın, heykele benzeyen kadın adına cevap verdi. "Nereye istersen oturabilirsin Troyalı. Erkekler bizi sabah vakti bölüşecek. O zaman nerede oturduğun hiç fark etmeyecek."

"Öyleyse sadece bu gecelik," dedi Khryseis. Bu dileği kabul olursa yazgısının yoluna gireceği konusunda kendini ikna etmişti. "Benim başka kimsem yok," diye de ekledi.

Heykel yanı başındaki boş yere hafifçe vurdu ve ikisi birlikte oturdular. "Benim de kimsem yok," dedi kadın usulca.

"Hiç kimsen mi?" diye sordu Khryseis. Her yanını uygunsuz bir sıcaklık hissi sardı. Eğer bu kadın da yalnızsa o zaman Khryseis çelişkili bir şekilde daha az yalnız hissediyordu. Kadın başını iki yana salladı. Yakından daha az heykele benziyordu, şimdi Khryseis onun tenindeki minicik altın sarısı tüyleri görebiliyordu.

"Hepsini öldürdü," diye cevap verdi kadın. "Kocamı, babamı, üç erkek kardeşimi. Evimizi savunmak için savaşıyorlardı ve o adam, sanki buğday sapı gibi hepsini kesip biçti." Sesi tuhaf biçimde melodikti, dehşet verici bir hikâye anlatırken bile öyleydi, Khryseis yarım yamalak bunun bir başka kadın, bir başka zayi aileyle ilgili bir şiir, bir şarkı olduğunu düşledi. Kadının bu kadar dehşet verici bir şey yaşamış olduğunu düşünmeye dayanamıyordu.

"Çok çabuk oldu. Bir an oradaydılar, silahlı, saldırmaya hazır. Ve sonra birdenbire yerdeydiler, hepsi birden. İlk başta oyun ettiklerini sandım. Önce bir duraksama oluyor, anlarsın ya, kan bedenlerinin altında sızmaya başlamadan evvel."

Çoban oğlanın başına gelen de mi buydu? Onun kanı da öyle duraksamış mıydı? Kadın bu kadar çok ve Khryseis de ona kıyasla çok az kayıp vermişken, Khryseis kadının sözünü kesmeye cesaret edemedi: Yalnızca bir oğlan, yalnızca bu gece, bileklerine sarılan parmaklarının hatırası hâlâ içini ısıtıyordu. Gözleri iğne batmış gibi yandı fakat kendine yenik düşme izni vermedi, çünkü bu kadın kendi hikâyesini anlatırken onun dikkatini dağıtmak istemiyordu.

"Kanları akıp gitmeden evvel kısacık bir anlığına hâlâ yaşıyor gibiydiler. Ama sonra kan, altlarında havuz oldu, öyle çok kan vardı ki, hayal edebileceğinden daha fazla. O adam hepsini öldürdü, tıpkı insanların söylediği gibi. Her şeyi kaybettiğimi düşünüyordum ki Maenadlar gibi kederden deliye dönmüş, gri saçlı bir kadının kendini adamın atının bacaklarına attığını gördüm. Kadının silahı yoktu. Ne yapmaya çalışıyordu, bilmiyorum. Onu atından düşürmek mi, onu öldürmek mi, yoksa kendini öldürmek mi? At yalpalamadı bile. Adam da yalnızca birazcık sağ tarafa yattı, kılıç tuttuğu kolunu neredeyse hareket ettirmemiş gibi görünüyordu ve bir an sonra kadın da yerde yatıyordu, adam onun gırtlağını kesmişti. İlk başta öldürdüğü kadının annem olduğunu anlamadım. Annem oracıkta, sert ve kupkuru toprağın üstünde, kaybettiği erkeklerin yanı başında yatıyordu. O yüzden sana hiçbir şeyim yok dediğimde doğruyu söylediğimi bil. İçlerinden birine bir avuç toprak savuramadan beni aldılar, yani elimde o bile yok." Khryseis gözünü kadına dikti, gözleri ağlamaktan şişmemiş, saçları yolunmamış ve tuniği parçalanmamıştı. Kadın onun baktığını görüp kafasını salladı. "Kederimi göremeyecekler," dedi. "Bunu hak etmediler. Yalnız kaldığımda ailem için yas tutacağım."

"Ya hiç yalnız kalmazsan?" diye sordu Khryseis.

"O zaman gecenin en karanlık saatlerinde onlar için ağlayacağım," diye cevap verdi kadın, "hiç kimsenin göremeyeceği zamanlarda. Senin adın ne çocuğum?"

"Khryseis," dedi rahibin kızı. "Senin adın ne?"

"Briseis," dedi mavi gözlü kadın.

*

Gökyüzü aydınlanmaya başlarken Khryseis, Briseis'in sırtına yaslanıp kıvrılmıştı. Hiç uyumamıştı. Daha önce bu kadar çok kadına hiç bu kadar yakın olmamıştı; annesinin vakitsiz ölümü çoğunlukla bomboş bir evde büyümesi anlamına geliyordu. Daima bir kız kardeşin özlemini çekmişti, bir kız kardeşi olmasını, annesinin yaşaması kadar çok dilemişti neredeyse. Geceyi Briseis'in ailesini, yerde açıkta yatan, gömülmemiş cesetlerini düşünerek geçirdi, ruhları Lethe Irmağı'nın kıyılarında başıboş geziniyor olmalıydı, sandalcıya verecek hiçbir şeyleri yokken karşıya geçip Yeraltı'na girmelerinin bir yolu yoktu, ta ki birileri onlara acıyıp üstlerine birkaç tohum atana dek. Acaba ne kadar bekleyeceklerdi?

Fakat Briseis sözünde durdu. Ne ağladı ne de ağıt yaktı. Yalnızca pelerinini yere, altına serdi. Üstüne hafifçe vurdu: Khryseis için de yeri vardı. Kız onun yanına kıvrılıp yattı ve kadının bedeninden yayılan sıcaklığı hissetti. Altın sarısı saçları ferah şifalı bitkiler gibi ve Khryseis'in adını koyamadığı bir şeyler gibi kokuyordu. Bir hayvan kokusu, rahatlatıcı bir koku.

Grekler, önceki geceden konuşkan kadına –Khryseis onun adını asla öğrenemedi– yiyecek ve su vermişti. Kadınlar için sıcak, tatsız bir çorba yaptı, yine de Khryseis yemeği yedi. Çadırın eteklerinin kaldırıp açılması ve iki adamın hepsine dışarı çıkmalarını emretmesi bir avuntuydu çünkü artık bekleyiş sona ermişti.

Kadınlar, muhafızlar tarafından sıraya dizildi, sıra düzeninin onlar için bir manası olsa da kadınlar için yoktu. Arada bir, kısa süre dikilip bir kadının yanındakinin sağında mı yoksa solunda mı durması gerektiği konusunda tartışıyorlardı. Daha ihtiyar kadınlar Khryseis'in en uzağındaydı ve acaba Grekler onları yaş sırasına göre mi diziyorlar, diye merak etti. Fakat bu pek doğru görünmüyordu: Onun yaşına yakın iki başka kız fark edilir biçimde daha yakınında olsa da Briseis de hemen yanı başında kalmıştı. Biraz daha çekiştirme ve ittirmenin ardından kendini sıranın sonunda buldu. Adamların söylediklerinden bazılarını anlıyordu. Ama gırtlaksı seslerinin hızı söylediklerini takip etmeyi zorlaştırıyordu.

Buna karşılık dikkatini kampa verdi, iki tarafa doğru ve önünde de denize, onca yıl önce Troya'ya yelken açan uzun gemilere kadar alabildiğine uzanıyordu. Çadırlar bir demet hâlinde bir aradaydı, kir pasak içindelerdi ve fırtınalarda hırpalanmışlardı, sağa sola saçılmış ağıllarda karnı aç görünen sığırlar vardı. Dönüp arkasına baktı ve kampın kuzey ucundaki istihkâmlara, şehrine, onun şehrine doğru tıpkı oklar gibi doğrultulmuş keskin tahta sopalara baktı. Bağırmadı ve Briseis'in bu kendine hâkim olma iradesinden etkileneceğini hissetti. Eğer pek çok şey yitirmiş bir kadın sakin kalabiliyorsa Khryseis de bunu yapabilirdi.

Onlar sırada dikilmiş beklerken güneş seher vakti bulutlarının ardından göründü ve acımasız kızgın bakışını onların üstüne dikti. Khryseis kadınlardan oluşan sıraya boylu boyunca baktı ve kadınların bakışlarının ardında korku gördü. Bazıları korkusunu gizlemeye uğraşmıyordu bile: Uluorta ağlıyor, tırnaklarını derilerine geçiriyor, saçlarını yoluyordu. Khryseis aynı şeyi yapabilmeyi dileyecekti neredeyse: Ortada olmayan babası için ve zavallı çobanının kaybı için ağıt yakabilseydi keşke. Fakat bu adamların,

Troya'nın bu düşmanlarının onu korkmuş hâlde görmesine izin vermeyecekti. O babasının kızıydı ve hiçbir Grek onu ağlarken göremezdi.

Sonunda bir haberci borusunu kaldırıp dudaklarına yerleştirdi ve bir çağrı sesi öttürdü. Erkeklerin hepsi aynı anda gözükmedi fakat yavaş yavaş, dört bir yandan ortaya çıkarak Khryseis'in önünde toplanmaya başladılar. Askerler aynı giysileri, aynı silahları, aynı memleketi paylaşan başkalarıyla birlikte gruplar hâlinde geldi. Khryseis babasının Apollon'a lanetlemesi için dua ettiği Greklerin listesini hatırlamaya çalıştı: Boiotialılar, Myrmidonlar, Argoslular, Aitolialılar. Savaş yorgunu görünüyorlar, diye düşündü, tıpkı Troyalı erkekler gibi. Suratlarında ve kollarında öyle korkunç yara izleri vardı ki. Khryseis'in göremediği yaralar yüzünden de pek çoğu topallıyordu.

Kadınların önünde toplaşırlarken Grek askerlerinin alaycı suratlarına gözlerini dikti. Başını kaldırıp gemilerine baktı. Paketlenip bu gemilerden birine götürülecek ve Yunanistan'a mı gönderilecekti? Bu fikir hem saçma hem de kaçınılmaz görünüyordu. Troya'dan götürülme ve evini ya da tanıdığı insanları bir daha hiç görememe olasılığını düşünmeye tahammül edemeyeceğini biliyordu. Dikkatini gemiye ve okyanusa açılmanın nasıl bir şey olacağına verdi. Daha önce hiç su üstünde olmamıştı, denize dokunduğunu dahi hatırlamıyordu. Bebekken babası onu sahile indirmiş miydi acaba? Çocukken, o sığlıklarda oyun oynarken babasının rahip cüppesi içinde tepesinde dikildiği düşüncesi akıl almazdı. Babasının ona pek çok kez söylediği gibi Khryseis onu hayal kırıklığına uğratmak için doğmuştu ve bu konuda onu hiç yanıltmamıştı.

Erkek kalabalığı arasında telaşla dolanan bir uğultu işitti. Sonuncuları şimdi geliyordu, kabilelerin liderleri herhalde, diye düşündü. Bu adamlar askerlerinden daha uzun

görünüyordu; boyunları kalın, kolları kalındı. Belki de kendilerini daha özgüvenli taşıdıklarındandır, diye düşündü. Ayrıca kıyafetleri de daha temizdi, bir sürü yama ve tamirle kaplı değildi. Bu adamlardan biri, Briseis'in ailesini öldüren kişi olmalıydı: Anlattığı hikâye büyük bir savaşçıyı, fevkalade hızlı ve zalim bir adamı tarif ediyordu. Sıradan bir asker olamazdı. Hangisi olduğunu tahmin edebilir mi diye görmek için kalabalığı inceledi. Fakat onlara bakarken, bu liderlerden her birinin geçmiş dokuz yılı aşkın süre içinde tanıdığı bir erkeği öldürmüş olduğunu hatırladı: bir kuzen, bir amca, bir arkadaşının babası. Hepsi eşit ölçüde kötüyken birine ya da diğerine verilmeyi dilemenin hiç anlamı olmadığı geldi aklına bir anda. Onun yerine Briseis için dilek dileyeceğim, diye düşündü. Hayatındaki herkesi onun elinden alan adamın eline düşmemesini diledi.

Fakat eğer tanrılar yakınlardaysa Khyrseis'i dinlemek için kulak kabartmazlardı. Haberci diğer Greklerden daha yavaş konuşuyordu, sesini kalabalığın arka tarafındakilere duyurmak için bağırıyordu. Son baskınlarda başarı göstermiş kumandanlar şimdi ganimetle ödüllendirilecek, diye açıkladı. Erkekler sevinçle bağırdı.

"Öncelik Mykene kralının," diye bağırdı haberci. "Agamemnon'un."

Habercinin sözcükleri bir bağırtı dalgasında kaybolup gitti, hepsi de onaylayıcı bağırtılar değil, diye düşündü Khryseis. Alnının ortasından yanlara doğru oyulup keskin bir üçgen şeklini alan kırçıl saçlarıyla boylu poslu ve iriyarı bir adam tam Khryseis'in önünde dikiliyordu. Bunun Greklerin en güçlüsü olduğunu biliyordu Khryseis. Kralların kralı ve karısı şimdi âşığı Paris'le birlikte Troya'nın sığınağında gizlenen Menelaos'un erkek kardeşi. Grekleri Troya'ya karşı seferde bir araya toplayan kişi Agamemnon'du. Argoslu askerlerinin gürültüsünü elini hafifçe savurarak susturdu ve öne çıktı.

"Greklerin köleler arasında ilk seçimi yapmakla ödüllendirdiği kişi," diye tekrar etti haberci, "Agamemnon."

Agamemnon önündeki kadınlardan oluşan sıraya üstünkörü baktı.

"Şunu alacağım," dedi başıyla Khryseis'i işaret ederek. Bir adamın eli Khryseis'i arkasından yakaladı ve onu Argos kralına itti. Khryseis yalpalayınca adamlar güldü ama kız dik durmayı başardı. Ayağında sarsıcı bir ağrı hissetti ve buna minnettar oldu, çünkü ağrı az evvel onu kendi malı yapan şişman, ihtiyar adama bakmaktan onu kısa süreliğine alıkoydu.

"Gel," dedi Agamemnon. "Hayır, bekle." Haberciye döndü. "Tüm kadınları pay et, onları kendi çadırlarımıza sonra alacağız. Önce diğerlerinin ne seçtiğini görmek istiyorum." Adamları yeniden kahkahalarla kükredi. Khryseis sıradaki yerine geriledi.

"İkinci seçim," diye bağırdı haberci, "aramızdaki en büyük savaşçının, Akhilleus'un."

Gürültü patırtı sağır ediciydi. Bu, tüm askerlerin en sevdiği adamdı. Khryseis, kendisi için atılan çığlıkların baştan savma olduğunu fark ettiğinde Agamemnon'un yüzünün aldığı hâli izledi. Adamın ihtiyar suratı –Agamemnon, Khryseis'in babasından yaşlıydı ve kız midesinin bulanmaması için çabaladı– kıskançlıkla küle döndü. Khyrseis seslerin en gürültülü noktaya ulaştığı anda gözlerinin kırpışmasına engel olmadı. Karalar giymiş savaşçıların sırasından öne çıkan şu adam, Troyalıların felaketi Akhilleus olmalıydı. Altın sarısı saçları ve altın gibi teniyle, tıpkı bir tanrı gibiydi. Troyalılar onun bir tanrıçanın, bir deniz nymphe'sinin oğlu olduğunu söylerdi, Khryseis şimdi nedenini görebiliyordu. Ağzı zalim bir çizgi hâlinde kapalıyken bile güzeller güzeliydi. Tezahürat eden askerlerini susturma zahmetine girmedi. Yalnızca ağzını açtı, askerlerin kendi rızalarıyla sessizleşeceklerini biliyordu.

"Onun hemen yanındakini alacağım," dedi. Yanında duran, nispeten daha kısa, nispeten daha az kaslı, kendisinin daha koyu tenli bir yansıması olan adama döndü. "Sarı saçlı olanı," diye teyit etti Akhilleus. Adamları yeniden tezahürat etti ve Briseis ufacık bir ses çıkardı. Khryseis'ten başka hiç kimse onu işitmemişti; kızın kulakları kadının dudaklarıyla aynı hizadaydı. Fakat tanrıların yeni arkadaşı için ettiği duaları kabul etmediğini hemen anladı. Bu o adamdı, Briseis'in ailesini onun gözleri önünde öldüren Akhilleus'tu. Şimdi Briseis bu adama aitti ve ikisinin de yapabileceği bir şey yoktu. Khryseis yine de ağlamayacaktı. Briseis de ağlamayacaktı, oysa ikisi de yay kirişi gibi gergindi. İnceldiği yerden kopmayacaklardı.

Geriye kalan kadınlar ile onların evlerinden yağmalanan altın ve gümüş nesnelerden oluşan tepeleme yığının bölüştürülmesi uzun zaman aldı. Fakat Khryseis söylenenlerin pek azını duydu. Parmaklarını Briseis'in elinin tersine bastırdı ve ikisi insandan mala dönüşürken kızgın güneşin altında birlikte dikildi. Her şey sona erdiğinde muhafızlar sıçramasına yol açmaktan keyif alarak ona bağırdı. "Çadırda bir şeyiniz kaldıysa gidip almanızın tam vakti," dedi içlerinden biri. Gidip alacak bir şeyi olmadığını söyleyecekti ki Briseis onu elinden yakaladı ve muhafızları kafasıyla onayladı. İkisi geceyi geçirdikleri çadıra geri yürüdü.

"Hiçbir şeyim yok benim," dedi Khryseis.

"Var. Burada." Briseis iki kadının üstünde uyuduğu pelerini kurcaladı ve ufak, deri bir çanta çıkardı. "Bunları al. Kendisine şarap koymanı istediğinde şarabının içine bunlardan at." Khryseis dili tutulmuş hâlde çantaya bakakaldı. "Dinliyor musun?" dedi Briseis uzanıp arkadaşının kolunu sarsarak. "Bundan bir tutam şarabına koy. Şarabını balla iyice tatlandırarak içer, bunun tadını almaz. Bu önemli."

"Sonra ne olacak?" diye fısıldadı Khryseis. "Onu zehirleyecek mi?"

Bryseis kafasını iki yana salladı. "Onu sana..." Duraksadı. "Onu sana ilgisiz hâle getirir. Veya ilgilenemeyecek hâle. Öyle olduğunda sinirlenebilir. Sana vurabilir. Ama yine de kudretsiz olacak, anladın mı?" Khryseis başını onaylayarak salladı. Breiseis onun en derin korkularını daha kendisi bilmezken biliyordu. Yüzünün önüne bir tutam saç düştü ve Briseis düşünmeden uzanıp saçı Khryseis'in kulağının arkasına sıkıştırdı.

"Eğer çok sinirlenirse ona bir kızı olup olmadığını sor," diye devam etti Briseis. "Eğer kızını düşünürse hüzünlenir. Sana zarar verme olasılığı daha az olur."

"Teşekkür ederim," dedi Khryseis. "Ama sen ne yapacaksın? Kendin için de bunlara ihtiyacın yok mu?"

Briseis omuz silkti. "Başımın çaresine bakarım," dedi. "Benim için endişelenmene gerek yok."

"Seni yeniden görecek miyim?" diye sordu Khryseis.

"Elbette. Kamp o kadar da büyük değil. Erkekler savaşmak için sık sık uzaklaşacak, o zaman birbirimizi bulacağız. Sabahları. Suyun kenarında. Unutmazsın, değil mi?"

Khryseis başını tekrar salladı. Briseis'in ona söylediği hiçbir şeyi asla unutmayacaktı.

*

Briseis ailesini öldüren adamın beş adım gerisinden yürüdü. Pürüzsüz baldırlarını izledi –bunca yıllık savaştan sonra bir çizik bile olmaması imkânsızdı– tabanları yere değdikçe baldırları kabarıyordu. Uzun boyluydu, omuzları geniş, kalçaları dardı. Pazıları bir boğanın butları gibi kalındı. Fakat adımları öyle hafifti ki çizmelerinin derisi o yürürken gıcırdamıyordu bile. Yanı başında yürüyen adamsa öyle

çok uzun ya da çok iri ya da çok kaslı değildi. Saçları daha koyu renkti, mat bir kahverengi; ve teni savaştan kalma ufak tefek dövmelerle kaplıydı: İyileşeli uzun zaman olmuş yaraların al al çizgileri. Akhilleus'a ayak uydurmak için doğal gelenden biraz daha geniş adımlar atması gerekiyordu. O yürümeye devam ederken Briseis onun kalçalarının seğirmesini izledi. Birkaç adımda bir arkasında olup olmadığını kontrol etmek için dönüp geriye bakan adam buydu. Kaçıp gideceğini düşünüyor olamazdı: Myrmidonlar –Akhilleus'un adamları– Briseis'in etrafını kuşatmıştı. Yine de dönüp önce ona sonra yeniden Akhilleus'a bakıyordu.

"Çalımcı kart aptal," diyordu Akhilleus. "Çaresizliği midemi bulandırıyor, üstündeki çaresizliğin kokusunu alabiliyorum."

"Elbette çaresiz," dedi daha ufak tefek olan adam. Sesinin tonu yatıştırıcıydı, sanki huzursuz bir atı sakinleştiriyordu. "Hepsinin bildiği şeyi o da biliyor: Senin Greklerin en muhteşemi olduğunu. Bu onu hasta ediyor, kıskandırıyor. İçten içe yiyip tüketiyor onu."

Akhilleus kafasını onaylayarak salladı. "Daha kaç can almalıyım?" diye sordu ve birden tıpkı bir çocuk gibi ağlamaklı oldu. "Onlar bana hakkımı verinceye kadar?"

"Adamlar sana hakkını verecek," diye cevapladı arkadaşı. Usul usul konuşuyordu, sesinin tonunda karşı çıkıştan ziyade teselli vardı. "Agamemnon'un senin üstünlüğünü tanımaması şaşırtıcı değil. Öyle yaparsa bu onu nasıl bir konumda bırakır?"

"O sığ gururu yok mu," diye patladı Akhilleus. "Hak ettiği her şey o. Bir tanrıçanın oğlu değil o, soyunda lanetli kandan ve iyi talihten başka bir şeyi yok. Peki o ne yapıyor, kayıp bir özsaygıyla böbürlenerek etrafta dolanıp benim kılıcımla ve bir tek benimle kazanılan hazinede ilk seçimi yapıyor." Arkadaşı bir şey söylemedi ama Briseis ikisi arasında

peyda olan gerilimi hâlâ seziyordu. "Bir tek benimle değil," diye düzeltti kendini Akhilleus.

"Ganimetin büyük kısmı senin kılıcınla kazanıldı," diye mırıldandı arkadaşı.

"Benim emrim altındaki, benim Myrmidonlarımla," diyerek ona katıldı Akhilleus.

Briseis o şehri baştan başa biçerken, atının sırtında kılıcını savururken, yolundan çekilemeyen herkesi ikiye ayırırken onu izlemişti. İhtiyar babası, güçlü kuvvetli kocası, genç erkek kardeşleri, aklını kaçıran annesi; rakipleri kendisine denk mi, savaşacak kadar zinde mi diye bir an olsun durup düşünmeden hepsini birer birer öldürmüştü. Lyrnessos halkını nefes alıp verir gibi kolayca katletmişti. Adamlarına bir şey için, yalnızca bir şey için ihtiyaç duyuldu: Bu tek adamın cinayet cümbüşüyle adamları için kazandığı hazineleri, kadınları ve çocukları toplamak. Akhilleus'un bu adamı, askeri hünerinin eksikliği konusunda teselli etmeye çalıştığını fark etti Briseis, aynı anda arkadaşı da onu sakinleştirmeye çalışıyordu. Ne tuhaf, diye düşündü. Birbirine karşı böyle nazik olmaya kararlı iki savaşçı.

"Yanlış kızı seçti," dedi daha ufak olan adam gülümseyerek.

Akhilleus ona baktı. "Elbette öyle yaptı," dedi. "En sondakini seçti. Muhafızlar o kızı oraya yerleştirdi mi daima gidip onu seçer. Diğer adamların onun en güzel kız olduğu kanaatine varmasıyla onların peşinden gider. O erkeklerin takipçisi, her şeyde bu böyle. Hatta kadınların da."

"Kadınları nasıl böyle sıraladılar, aklım almıyor," diye yanıtladı ikinci adam. "Âmâ bir adam bile onun şimdiye dek ele geçirdiğimiz en güzel kadın olduğunu görebilir. Helene'nin kendisi bile daha mükemmel olamazdı."

Akhilleus gülümsedi, yüzüne Briseis'in sahte olduğunu bildiği bir tatlılık yayıldı. "Aklın almıyor mu?" diye sordu.

Adam aniden durdu ama Akhilleus durmamıştı ve arkadaşı onu yeniden yakalayabilmek için birkaç adım koşmak zorunda kaldı.

"Onlara rüşvet verdin!" dedi.

Akhilleus kahkaha attı. "Elbette onlara rüşvet verdim. Onu istediğini söylemiştin, ben de ona sahip olmanı istedim. Eğer hakkım olsaydı onu ilk ben seçmeyi yeğlerdim. Ama Agamemnon'la yeniden bu konuda tartışmamı tercih etmeyeceğini biliyordum. O yüzden onun seçimine senin iyiliğin için hile karıştırdım. Fark etmeyeceğini biliyordum, çünkü diğer kız daha gençti. Ama sen bunu daha çok beğendin." Adam hiçbir şey söylemedi. "Kızmadın, değil mi?" dedi Akhilleus ve Briseis bir kez daha adamın ardındaki çocuğun sesini işitti.

"Elbette kızmadım," dedi arkadaşı, savaşçının koluna hafifçe vurarak. "Şaşırdım. Böyle bir dalavere çevirebileceğini düşünmemiştim."

"Nestor'un fikriydi," diye cevap verdi Akhilleus. "Düzenbaz ihtiyar herif asayişi korumak için her şeyi yapar, biliyorsun. Kralını ilk seçim konusunda aldatmak anlamına gelse bile."

"Agamemnon ilk seçimi yaptı," dedi ikinci adam. "Bunu asla inkâr edemez."

"O kıza bu gece meşale ışığında bakıp bir çocuktan hallice olduğunu gördüğünde suratının alacağı hâli bir düşün," dedi Akhilleus. "Senin kızı her gün mümkün olduğunca onun çadırının yakınından su almaya göndermelisin, böylece neyi elden kaçırdığını görebilir."

"Öyle yapacağım," dedi adam. "Hatta oraya kızı bizzat ben götüreceğim, böylece yüzünün alacağı hâli görebilir ve sana gelip her bir detayı anlatabilirim."

"Sırf o bile rüşveti ucuza getirir," dedi Akhilleus. Ve Briseis hiçbir şey söylemeden, bakışları önündeki yere çevrili, onların arkasından yürümeye devam etti.

*

Khryseis tertemiz, tuzlu havayı güçlükle soluyarak Argoslu kumandanın çadırının dışındaki alçak taburede oturuyordu. Agamemnon'un çadırı pis bir ahır gibi berbat kokuyordu. Adam, Khryseis'in boğazını tıkayan ağır bayatlığın farkına varmaktan aciz gibi görünüyordu. Ve danışmanlarından hiçbirinin de bir şey söylemeye gönlü yok gibiydi. Arkasından ona güldüklerini görmüştü Khryseis. Adamlardan kurnaz bakışlı, kısa boylu ve tıknaz olanı –Odysseus– ve dev gibi, sekoya ağacına benzeyen genç olanı –Diomedes– Agamemnon arkasını döndüğünde birbirlerine bakıp suratlarını buruşturuyorlardı. Adamın kişisel meskenini onlar da Khryseis gibi mide bulandırıcı buluyordu.

Fakat en azından Khryseis'in Briseis'in ona verdiği şifalı otları vardı. Kendinden yaşça büyük olan kadının talimatlarını izledi ve güneş denizin üstünde batmaya başlar başlamaz Agamemnon'un şarabının içine birkaç yaprak kattı. Her gece kumandan sallana sallana onun üstüne yürüyor, üstünde erişebildiği ne varsa yakalıyor ama kıyafetlerini tesirli bir şekilde daha fazla çekiştiremeden ölü gibi bilinçsizce yere yığılıyordu. Khryseis ona çok yüksek doz verirse ne olacağını merak ediyordu. Onu zehirlemekten özellikle korkuyor değildi, gerçi eğer Agamemnon dudaklarının etrafında ufak köpük lekeleriyle ölü hâlde bulunursa başının belaya gireceğini seziyordu. Fakat her gün ufak deri çantanın içine bakıyor, bitkilerin ne zaman biteceğini hesaplamaya çalışıyordu. Briseis ona daha fazla bitki bulabilir miydi ya da onu bulması gereken bitkilere yönlendirebilir miydi? Ya da, gerçekleşmesi daha muhtemelen gözüktüğü üzere, bu karışımı Lyrnessos'tan yanında mı getirmişti? Khryseis tuttuğu çantanın içinde olandan fazlasının eline geçmeyeceği düşüncesiyle midesinin burkulduğunu hissetti.

Çadırların arkasındaki otururken Argosluların kampının önündeki telaşlı hareketlenmeyi, nemli zeminde hızlanan adamların ve toynakların sesini fark etmesi çok sürmedi. Bağırtılar, boğuk fısıltılar ve sonra artan bağırtılar, en sonunda da Agamemnon'un onunla resmi görüşme talep edenin kim olduğunu bilmek istediğini talep eden sesini işitti.

Khryseis diğer esir edilmiş kadınların ve kamptakilere hizmet eden fahişelerin toplaştığı yerlerden kaçınarak askerlerin bakışlarından uzakta kalmayı yeğliyordu: Mesela yemek pişen çömleklerin ve kıyafetlerini yıkadıkları ırmağın kenarında. Fakat merak ona üstün geldi, kendini çadıra yakın tutup fark edilmemeyi umarak çadırın kenarından sessizce ilerledi.

Son birkaç günde üstüne sağanak hâlinde yağan tüm o küçük düşmelerin –sahiplik taslayan eller, şehvet düşkünü bakışlar, alaycı kahkahalar– arasında bu (daha sonra böyle düşünmüştü) en kötüsüydü. Çünkü tüm bu yaygaranın nedenini görmek için çadırın köşesinden etrafa bakınca babasını gördü, Argos kralının karşısında dikiliyordu, elinde uzun asası vardı ve törenlerde giydiği başlıkla saçlarını örtmüştü. Agamemnon'dan muhtemelen bir ya da iki yaş küçüktür, diye düşündü: O ve annesi uzun yıllar bir çocuk sahibi olmaya çalışmışlardı fakat şansları hiç yaver gitmemişti. Khryseis onların son şansıydı, annesininse son talih kuşu. Ama babası bu Grekler arasında ihtiyar ve ufak tefek görünüyordu. Argoslu askerlerden oluşan somurtkan bir kalabalık onun arkasında toplaşmıştı.

Khyrseis korkuyla ve utançla adeta felç oldu. Grek kralının gündüzleri temizliğini yapıp hizmetçiliğini ettiğinde, geceleri onu uyuşturup çadırının en uzak köşesinde, sert zeminin üstünde uyuduğunda hissettiğine nazaran, şimdi esaretini daha derinden hissetmişti. Ona neredeyse hiç tahammül edemiyor gibi görünen babası fidye karşılığında

onu kurtarmaya gelmiş olmalıydı. Bu, ona dair inandığı her şeye ters düşüyordu: Hiç kimse için gelip bir Grek'e yalvarmazdı, hele de Khryseis için. Ve şimdi o kadar yakındaydı ki ona seslenebilir ve ikisini de bu âna taşıyan, yaptığı tüm hatalar için özür dileyebilirdi, bir daha asla göremeyeceğine inandığı babasından özür dileyebilirdi. Gözleri alışılmadık bir hisle kaşındı, gözyaşlarının yanaklarından oluk oluk akması an meselesiydi. Bir yandan da babasının böyle ufacık görünmesi karşısında keskin bir utanç duydu. Zihninde herhangi bir Grek'in, hatta tüm Greklerin dengiydi. Ama onların arasında dururken yalnızca bir erkekten ibaret olduğunu görebiliyordu. Yalnızca bir rahip.

Fakat o hizmet ettiği tanrının gözündeki değerini bilen bir rahipti. Tevazu hiçbir zaman Khryses'in huyu olmamıştı ve kızının özgürlüğü için ricada bulunan biri olsa da asla yalvarmazdı. Agamemnon onun önünde durmuştu, başını eğerek selam verdi ama yalnızca kısacık bir süre. Yere kadar eğilmedi. Onun yerine bir iş görüyorlarmış gibi konuştu.

"Kral Agamemnon sizden kızımı iade etmenizi istiyorum," dedi Khryses. Ses tonu makuldü, hatta ılımlıydı. Fakat Agamemnon –Khryseis'in bildiği ama babasının bilmediği üzere– usulluğa iyi tepki vermezdi. Bağırmanın konuşmaktan daha kolay geldiği bir adamdı ve bundan farklı davrananlara da güvenmezdi.

"Kızın bende değil rahip. Bende olduğunu kim söyledi?"

"Apollon söyledi."

Kalabalığın içinde bir uğultu dolandı. Adamlardan bazıları babasıyla, kendi önemi ve güvenliğine dair abartılı bir görüşe sahip meczup, ihtiyar rahiple açıktan açığa alay ediyordu.

"Öyleyse Apollon'un mesajını yanlış okumuşsun babalık," dedi Agamemnon. "Bir-iki keçi daha kurban et ve doğruluğun artacak mı bir bak." Adamlar bir kez daha

güldü. Herkes Troya'nın kurban edecek pek az hayvanı kaldığını biliyordu. Kuşatılmış bir şehrin tanrılara sunacağı adaklar sınırlı olurdu, bu yalnızca tanrıların Troyalılara karşın Grekleri yeğlediklerine dair adamların duydukları inancı pekiştiriyordu.

Khryseis babası adına utanmıştı. Yanakları kıpkırmızı kesildi, yüzünü ateş bastığını hissedebiliyordu. Neden biraz daha şey olamıyordu, şey – doğru kelime için zihnini arayıp taradı ama bulamadı. Neden daha az kendisi gibi olamıyordu? Sormak istediği şey buydu. Babası ondan davranışlarını değiştirmesini sayısız kez istemişti (her ne kadar Khryseis nadiren itaat etse de). Fakat o da aynıydı, bunu dışarıdan bakan birinin yeni keşfettiği duru gözüyle görüyordu. Babası da kendisi gibiydi. Parmaklarını yanağına dayadı. Belki de basan ateşin hepsi utançtan değildi.

"Okçu'yu kandıramazsın ve beni de kandıramayacaksın," diye cevap verdi babası, öfkesi sakin sesine karışıp dönüştü. Khryseis bu ses tonunu daha önce pek çok kez duymuştu. "Khryseis senin elinde ve onu iade etmeni talep ediyorum."

Khryseis'in adı geçince Argoslu askerler artık alay ederken o kadar rahat görünmüyordu. Agamemnon bir Troyalı kıza sahipti, öyle değil mi, şu son ganimet paylaşımından almıştı? Ve birileri o kızı bu isimle çağırmamış mıydı?

"Benden bir şey talep etme cüretinde mi bulunuyorsun?" Agamemnon kahkaha attı. Ama sesinde neşe yoktu ve yalnızca kafasının arkasını görebiliyor olsa da, Khryseis gözlerinde de keyiften eser olmadığını biliyordu. "Sen bu kampta istenmeyen bir misafirsin," diye devam etti Agamemnon. "Tanrına duyduğum hüsnüniyetim sayesinde çoktan yerde, ölü hâlde yatmıyorsun. Benim sabrımı daha fazla zorlama."

"Apollon hizmetkârlarını inciten her adamı cezalandırır," dedi Khryses. Babasının sarsılmaz doğasıyla daha önce pek çok kez karşı karşıya kalan Khyrseis, Agamemnon'a neredeyse acıyacaktı. Grek kampından ayrılmak ve evine geri dönmek için can atsa da babasının vereceği cezanın hayal edemeyeceği kadar berbat olacağını biliyordu. Geçmişte, kabahatlerinin ölçüsünün görece ufak olduğu zamanlarda ona itaatsizlik ettiği için Khryseis'e dayak atmıştı. Agamemnon aniden yumuşasa ve Khryseis'in onunla gitmesine izin verse babası ne yapardı? Khryseis Troya'ya dönmekten başka bir şey istemiyordu. Fakat işgalci bir ordunun önünde rahip kimliğinin bu şekilde aşağılanmasının karşılığında babasının talep edeceği sonuçlarla ilgili kendini de kandıramıyordu.

"Apollon küstahlığın ve ahmaklığın yüzünden seni bu kamptan çıkaran hiç kimseyi cezalandırmaz," dedi Agamemnon. "Hiçbir erkek düşmanlarının sabrını bu şekilde zorlayıp da karşılığında hiçbir şeyin vuku bulmamasını bekleyemez."

"Pekâlâ," dedi Khryses, biraz daha dik durarak. Sanki içi rahatladı, diye düşündü Khryseis. Babası çatışmayı uzlaşmaya, savaşı tartışmaya tercih ederdi. "Cevabın bu mu? Apollon'un emrettiği gibi kızımı iade etmeyecek misin?"

"Kızını iade etmeyeceğim. Bence kâfirlik ediyorsun babalık: Hepimizin inanmasını istediğin kadar dindar değilsin. Kampıma gelip etrafa saçtığın talepler Apollon'un değil, senin taleplerin."

"İnanmayı yeğlediğin buysa elbette seni aksine ikna edemem." Babası neredeyse fısıldayarak konuşuyordu şimdi. Öfkesinin bu dingin kısmı çocukken Khryseis için en dehşet verici kısım olmuştu. "Ben edemem. Ama Apollon eder."

Agamemnon iki adamına emirler yağdırdı. "Şunu istihkâmın diğer tarafında götürün. Hak etse dahi bir rahibi

öldürmem. Duydun mu bunu?" diye bağırdı Khryses'e. "Küstahlığın kabul edilemez olsa da kampımı sağ salim terk edeceksin."

Khryses bir an durdu, sonra iki asker arkasına geçip onu kollarından yakaladı. Onlar adamı itip kakarak uzaklaştırırken babası aniden çadırın kumaşının ardına, belli belirsiz gizlenmiş Khryseis'in olduğu tarafa baktı. Bir kez daha yanaklarının kıpkırmızı kesildiğini hissetti Khryseis, babası suratına tokat atmış gibi. "Seni eve götüreceğim," dedi babası ona ve o esnada sesi (Khryseis'in içinde olduğu rezil durumda bile) cezalandıran bir ebeveynin laf dinlemez çocuğuna savurduğu bir tehdit gibi değil de, bir babanın kızına verdiği bir söz gibi geliyordu kulağa. Grek kral kir pasak içindeki çadırında ölü gibi uyurken gece vakti bu anı düşündü, babası onun orada olduğunu nasıl biliyordu, başka hiç kimse konuştuğunu fark etmiyor gibiyken onu nasıl duyabilmişti, açıklama getiremedi.

*

Briseis alçak sedire oturmuş, saçlarını tarıyordu. Akhilleus'un arkadaşı Patroklos, Briseis Myrmidonların kampına geldiğinden beri her gece yaptığı gibi gözünü dikmiş ona bakıyordu.

"Hiç bu renkte saç görmemiştim," dedi Patroklos usulca. "Bir kavanozdan dökülmüş bal gibi görünüyor."

Briseis bu ve buna benzer pek çok iltifatı çocukluğundan beri işitiyordu. Erkekler de kadınlar da saçlarına dokunmak için yolda durur ve olağanüstü rengi hakkında yorumda bulunurdu. Kocasını da, esaretini de, nefes almasını da güzelliğine borçluydu, bunu biliyordu. Eğer kocası onunla evlenmek istemeseydi, eğer Grek erkekler onu fark etmemiş olsaydı özgür bir kadın olarak kalabilirdi. Ya da görüldüğü yerde katledilebilirdi.

"Hep böyle mutsuz mu gözükürsün?" diye devam etti adam. Briseis çığlık atma dürtüsünü bastırdı.

"Kız kardeşin var mı?" diye sordu onun yerine. Adam başını hayır anlamında salladı. "Peki ya annen?" diye belirtti Briseis.

"Ben küçükken öldü," dedi adam. "Onu hatırlamıyorum."

"En çok kimi seviyorsun?" diye sordu Briseis.

Patroklos bir an düşündü. "Akhilleus'u." Omuz silkti. "Çocukluğumuzdan beri yakınız."

"Onu elinden alsalar nasıl hissederdin, bir an olsun hayal edebilir misin?" diye sordu Briseis.

"Denesinler de göreyim," diyerek gülümsedi Patroklos. "Onun ellerinde tez elden can verirler."

"Peki ya biri gelir de seni onun elinden alırsa?" diye sordu kadın. "Kılıç tutan elin onunki kadar hızlı değildir belki?" Daha aşağı olduğunu ona hatırlatınca adam renk atar sanmıştı ama öyle olmadı. Akhilleus'a içten bağlılığı kıskançlığa meydan vermiyordu.

"O zaman tıpkı senin hissettiğin gibi hissederdim," dedi. "En büyük mutluluğumdan mahrum kalırdım."

"Pek sevgili arkadaşının benim en büyük mutluluğumu katledişini seyrettim," dedi Briseis. "Kanlarının kuma karışmasını izledim. Hep böyle mutsuz muyum diye nasıl sorabiliyorsun bana?"

"Hep böyle mutsuz musun diye sormadım," diyerek onu düzeltti Patroklos. "Hep böyle mutsuz mu gözükürsün diye sordum. Istırapla değerlenmiş bir yüzün var. Şuranda bir oyukluk var." Uzanıp elmacıkkemikleri ile köprücükkemiklerine bir bir dokundu. "Hep böyle mi görünüyordun yoksa bu esaretinin bir sonucu mu diye merak ettim."

"Özgürlüğün önemi kederden daha az benim için," dedi kadın. "Kocamı ve erkek kardeşlerimi güvende tutmak için özgürlüğümden seve seve vazgeçerdim."

"Ama onun yerine her şeyi kaybettin," dedi Patroklos. "Tanrılar Akhilleus'un tarafını tuttu. Şehrin onun hikâyesindeki yerini kabul edip teslim olmalıydı. Şimdi Lyrnessos'tan geriye tek kalan, ozanın bu savaşla ilgili şarkısında yarım satırlık bir yer."

Briseis ona ters ters baktı ama kendisini kışkırtmaya çalışmadığını gördü. Greklerin hepsi aynıydı: Kendilerinden başka kimseyi değerli görmüyorlardı. "Ailemdekilerin yaşamları ölümleriyle ölçülemez. Ve senin dostun umut etsin de ozanlar merhametli davransın. Pek çok erkek ihtiyar bir adam ile karısının cinayetinde şan ve şeref görmeyecek. Belki de onun donuk gaddarlığı ve onursuzluğuyla ilgili şarkılar söyleyecekler."

Patroklos kahkaha attı. "Ona gelmiş geçmiş en büyük kahraman diyecekler," diye cevap verdi. "Halihazırda öldürmüş olduğu yüzlercesinin yanında senin akrabalarının yaşamları nedir ki?"

"Yüceliğinin tek ölçütü bu mu? Artık sayısını hatırlamadığın kadar çok insan öldürmesi mi? Savaşçılar ve silahsız erkekler ile kadınlar arasında hiçbir ayrım yapmadan?"

"Bir kadına göre iyi tartışıyorsun," dedi Patroklos. "Kocan sabırlı bir adamdı herhalde."

"Kocamın adını ağzına alma," dedi kadın. "Yoksa seninle bir daha hiç konuşmam." İkisi arasına sessizlik çöktü, ikisi de Patroklos'un Briseis'in öfkesi karşısında ne yapacağını merak ediyordu. Patroklos sessizlik içinde bir anlığına oturdu, sonra ayağa fırladı ve uzun adımlarla çadırın diğer ucuna yürüdü. Briseis'in ellerinden tarağı alıp yanı başındaki sedire koydu.

"Akhilleus, Agamemnon'un seni almasını engellemek için o muhafızlara ne verdi, bilmiyorum," dedi. "Ama verdiğinin iki katı değerdeymişsin."

Briseis yanıt vermedi.

*

Ertesi gün ilk önce keçiler öldü. Bu o kadar da sıra dışı değildi, çünkü Troyalıların yaşadığı yarımadada keçiler bir deri bir kemik olurdu, Grek diyarlarındaki gibi besili ya da gürbüz olanları yoktu. O yüzden kimse bunun önemli bir şey olduğunu düşünmedi. Fakat ertesi gün ağıllarda canlıdan çok ölü keçi vardı ve Greklerin yakınlardaki her küçük çiftlikten çaldığı düveler de hastalanıyordu. İnekler keçilerden daha yavuz bir yapıya sahipti, o yüzden ölmeleri de daha uzun sürdü. Esasında ilk inek yere yıkılıp son nefesini köpükler saçarak vermeden yarım gün evvel ilk Grek askeri ölmüştü.

Humma öyle ani geldi ki fark etmesi güçtü. Bir adam hastalandığını, bunun tepelerinden bastıran güneşten ve kamp alanında çok az gölgelik yer bulunmasından kaynaklanmayan bir sıcaklık olduğunu anlayıncaya kadar ölüme dakikaları kalıyordu. Şifacıların bile yapabileceği çok az şey vardı. Savaş için eğitilmişlerdi ve becerileri kesikleri sargılayıp yaraları dağlamaktan ibaretti. Hazırladıkları bitkisel karışımların sıcak bir güney rüzgârı gibi kampı silip süpüren bu felakete bir etkisi olmadı. Erkekler derilerinin üstünde sürüklenen hayali böcekleri hatır hutur kaşıdılar, kollarındaki kabarcıkları yırttılar ve bacakları yaralar bağladı. Ağızlarında ve gözkapaklarında su toplamış kabarcıklar oluştu ve çok geçmeden keskin tırnakları bu kabarcıkları patlatıp açık yaraya dönüştürdü. Tıpkı keçiler, sığırlar ve hatta kampı kendilerine ev edinmiş birkaç köpek gibi adamlar da ölüyordu. Silah arkadaşları önce dualar etti ve sonra ağladı. Bunların hiçbirinin yararı dokunmayınca krallarına gittiler.

*

Erkekler yardım istemeye geldiğinde Khryseis her zamanki gizlenme yerinde, Agamemnon'un çadırının arkasında oturuyordu. Bir şeylerin yolunda gitmediğini, bir tür hastalık olduğunu biliyordu. Sabahları nehirde çamaşırları yıkayan kadınlardan biri önceki gün ölmüştü ve şimdi de bir başkası hastaydı. Birkaç gündür hiç kimse Briseis'i ya da Mrymidon kampındaki herhangi bir kadını görmemişti. Güzeller güzeli arkadaşının hastalığa yakalanmış hâlde yattığı düşüncesine Khryseis katlanamıyordu. Kaybettiği her şeyden –ikisinin de kaybettiği her şeyden– sonra ellerinden alınacak olan bir sonraki şey hayatları mıydı? Briseis'e mesaj göndermek istedi fakat mesajı götürmesi için güvendiği hiç kimse yoktu. Ayrıca suyun kenarındaki diğer kadınlar arasında yayılan söylentiye göre Myrmidonlar diğer Greklerle görüşmeyi reddediyordu. Myrmidon kampından hiç kimse henüz hastalığa yakalanmamıştı, insanlar öyle söylüyordu. Hastalık düşmanlarının kılıçlarına benziyor olmalıydı: Tanrısal Akhilleus'a hiçbir şey dokunamazdı.

Agamemnon çadırın dışında toplanmış, resmi görüşme talep eden adamlarla görüşmeyi başta reddetti. Fakat adamlar dağılmadı ve kalabalığın uğultusu adamlar bekledikçe daha da arttı. Khryseis, Agamemnon'un er ya da geç onların karşısına çıkmak zorunda kalacağını biliyordu fakat onun bir korkak olduğunu çoktandır fark etmişti. Adamlarıyla tartışmaya girmekten can havliyle kaçınıyordu çünkü kelimelerle bir adamın hakkından geldiği nadirdi; fakat buna rağmen aksiliği yüzünden tartışmalar mecburen çıkıyordu. Khryseis'in bir erkekle yaşamaya dair ilk elden tek deneyimi babasıyla olandı. Ve onun soğuk, katı biri olduğunu sık sık düşünmüşse da şimdi babasının sorumluluklarından kaçmayan güçlü, ilkeli bir adam olduğunu fark etmişti.

Agamemnon'un öyle olmadığını görebiliyordu. Herkese emsalsiz önemini anlatmaya bol bol zaman harcıyordu fakat bir kralın yapması gereken seçimleri yapmayı nadiren istiyordu. Böyle zayıf ve önemsiz bir adamın böyle bir otorite konumuna nasıl yükselmiş olduğunu birçok kez merak etmişti. Nihayetinde sebebin Greklerin bencilliği olduğunu sonucuna varmıştı: Her adam önce kendini sonra adamlarını ve ondan sonra da, şayet yaparsa, diğer Grekleri gözetiyordu. Liyakat bir adamın yaptıklarına değil, sahip olduklarına bakarak kararlaştırılıyordu. Khryseis Argos kralını, böyle bir sığlığa ne kendinde ne de kızında asla izin vermeyecek olan babasıyla karşılaştırdı. Dolayısıyla Agamemnon'un hoyrat ellerinden ve sert mizacından korksa da sahibi olan adamdan tuhaf bir biçimde kendini üstün hissediyordu.

Çadırın içinden danışmanların hummalı mırıltılarının dindiğini işitti. Agamemnon, onun konuşmasını duymak için bunaltıcı sıcakta bekleyen adamların öfkeli yuhalamalarına doğru yürüdü. Fakat yatıştırıcı bir havada değildi.

"Çadırlarınıza geri dönün," diye bağırdı. "Yaz hummasını daha önce de geçirdik: Bu da ondan farklı değil. Bir-iki gün içinde sona erer."

"Bu yaz hastalığı değil," diye bağırdı kalabalığın ortasından bir adam. "Bu başka bir şey."

Mırıltılar ürkmüş kuşların cıvıltısı gibi arttı. "Çadırlarınıza geri dönün," dedi Agamemnon yeniden.

"Bize anlattığını ona da anlat," diye bağırdı bir başka adam ve bunun üstüne Khryseis daha fazla gözden uzakta bekleyemedi. Neler olduğunu görmesi lazımdı. Görebilmek için iki çadırın arasındaki boşluğa dizlerinin üstünde emekledi. "Anlat ona," diyordu daha fazla ses. Sonunda bir kişi öne çıktı. Bir rahip. Khryseis onu hemen tanıdı. Gözlerinin ardındaki kibri ve tanrıya hizmet ederken giydiği, aynı

zamanda kendi önemini vurgulamaya da yarayan cüppeyi gördü.

"Ne oldu Kalkhas?" dedi Agamemnon. "Bugün bana neyi kurban ettireceksin?"

Tuhaf bir üslup, diye düşündü Khryseis. Ağıllarda pek az sıska dana kaldığını biliyor olmalıydı: Kurban edilecek zavallıların seçimi alacalı bulacalı Grek çetesinden daha mutlu erkeklere uygundu.

"Tanrılarla konuştum," dedi Kalkhas. "Ve adamlar haklı: Bu sıradan bir hastalık değil. Bu bize Apollon tarafından gönderilen bir ceza."

Mırıltıların gürültüsü gitgide daha da arttı, ta ki Agamemnon yumruğunu havaya kaldırıncaya dek.

"Apollon'dan bir ceza mı? Öyleyse yüz hayvan kurban edin," dedi alaycı homurdanmalara. Adamlar kamptaki her ineği toplayacak olsalar ellerine gerekli olanın yüzde beşi bile geçmezdi.

"İki yüz inek de kurban edebiliriz ama bir etkisi olmaz," dedi Kalkhas. "Okçu'nun bir talebi var ve o da babasına, rahibe, kızını iade etmeniz."

Khryseis boğazının kaskatı kesildiğini hissetti. Babası savurduğu tehdidi yerine getirmiş ve Apollon'un gazabını Greklerin üstüne mi salmıştı?

Agamemnon'un suratı parlak, hastalıklı bir kırmızıya döndü. "Ödülümü geri mi vereyim?" dedi. "Asla."

"Hastalığın tek devası bu," diye yanıtladı Kalkhas. "Rahip kızını geri istiyor ve hizmet ettiği tanrının lanetini üstümüze saldı. Biz kızı iade edinceye dek salgın üstümüzden kalkmayacak."

"Biz mi?" diye haykırdı Agamemnon. "Kız bize ait değil. Bana ait. Hem Apollon neden yalnızca bir adamın ödülünden vazgeçmesini talep etsin? O adam neden ben, tüm Greklerin kralı olsun? Neden Odysseus ya da Aias ödülünden vazgeçmesin?"

Uzun bir duraksama oldu. "Çünkü sizin ödülünüz Apollon'un rahibinin kızı," dedi Kalkhas.

"Sen daima bana kumpas kuruyorsun," dedi Agamemnon. "Daha Yunanistan'dan yelken açmadan evvel de böyleydi. Senin işbirlikçi yöntemlerin şimdiden bana bir kız çocuğuna, en büyük çocuğuma mal oldu." Sesi çatladı ve birden Khryseis, geceler önce Briseis'in Agamemnon kendisine zarar verecek gibi göründüğünde ona kendi kızından bahsetmesini tavsiye etmesinin nedenini anladı. Adam kendi çocuğunu kaybetmişti ve bunu düşünmeye dayanamıyordu. "Şimdi de ödülümü elimden alacaksın. Tüm Grek liderleri arasında benimkini. Yıkıl karşımdan yoksa seni kendi ellerimle öldürürüm."

"Sizi temin ederim kralım, kötü haberlerin taşıyıcısı olma niyetim yok," dedi Kalkhas ve Khryseis bundan daha fazla hiçbir şeyin adama keyif veremeyeceğinden hemen emin oldu. Keyiften neredeyse dudaklarını şapırdatacaktı. "Fakat kız babasına iade edilmeli yoksa Grekler bedelini ödeyecek."

"Kızı geri verin," diye bağırdı birisi. "Geri verin." Bağırtıya diğerleri de arka çıktı ve kısa süre içinde tüm kalabalığa yayıldı. Agamemnon bir grup adamdan diğerine baktı fakat aralarında hiçbir fikir ayrılığı emaresine rastlamadı. Hepsi aynı fikirdeydi ve o fikir de kendisine karşı çıkıyordu. Ve Khryseis, Grek kampında geçirdiği zamanın sona erdiğini gördü. Babası yapacağına yemin ettiği şeyi harfiyen yerine getirmişti. Khryseis, işgalci bir orduyu dahi babasının kendi iradesine boyun eğmeye zorlayacağını anlamış olmalıydı.

"Ödülsüz kalmayacağım," dedi Agamemnon. "Sen!" Odysseus'u işaret etti. "Akhilleus'a git ve onun kızını istediğimi söyle. Eğer benimki elimden alınacaksa ben de onunkini alırım."

Bağırtılar sessizliğe gömüldü. Kral az evvel söylediği şeyi kastetmiş olamazdı, değil mi? Odysseus ölüp gitmiş bir ağacın gövdesine yaslanmıştı, alnı kafa karışıklığıyla kırışmıştı. "Bunu yapmamı istediğinizden emin misiniz?" diye sordu sırtını yavaşça doğrulturken.

"Elbette." Khryseis kabadayılığın ardındaki kuşkuyu işitebiliyordu. Adamlarının da işittiğinden emindi. Fakat sözünden dönmeyecekti. "Gidip onun kızını getir bana ve birileri de benimkine eşlik etsin de onu lanetli babasına geri götürsün."

*

Bir keresinde Briseis, Troyalı kıza bu Greklerin onun ağladığını görmeyeceği konusunda söz vermişti ve sözünü umduğundan çok daha uzun süre tutmuştu. Ailesi için gözyaşı dökmemişti ve Akhilleus, kasabasını yağmalamasının ödülü olarak kendisini seçtiğinde de gözyaşı dökmemişti. Patroklos onu yatağına aldığında da gözyaşı dökmedi, üstelik kocasının hatırası hâlâ o kadar tazeydi ki onun varlığını, arkasında dolandığını ve onu yargılamaktan imtina ettiğini hissedebiliyordu. Kocası her zaman nazik bir adam olmuştu. Başka koşullarda Patroklos da öyle olurdu.

Odysseus, Myrmidon kampına gelip Akhilleus'a Agamemnon'un onun kızını istediğini söylediğinde de gözyaşı dökmedi. Akhilleus gözyaşı döktü, aciz bir öfkeyle ağladı ve Patroklos da arkadaşının bu kadar sinirli olduğunu görünce ağladı. Fakat bir başka adamın çadırına, bir başka adamın yatağına sürüklenen Briseis gözyaşı dökmedi. Babası tanrının ilgisini çeken ve onu Troya'ya geri gönderten Khryseis'e de içerlemedi. İçerlemesinin ne anlamı vardı ki?

Agamemnon'un çadırına taşındığı gün Myrmidonlar için savaş pat diye durdu. Argos kralının davranışına hiddetlenen Akhilleus kendini ve savaşçılarını savaş alanından

geri çekti. Briseis diğer kabile liderlerinin –Diomedes, Aias, Odysseus, Nestor– krallarına nasihatler verdiğini duydu. Endişelenmeyin, dediler. Öfkesi uzun süremez. Öldürmeyi, kanın ellerinde bıraktığı sıcaklığı özleyecek. Agamemnon Myrmidon prensinin ne yapıp ne yapmadığını umursamadığını iddia etti. Onların tarafında savaşmış bunca kahramanları ve bir erkeğin bir başka adamın karısını gasp edip cezalandırılmamayı umamayacağını anlayan tanrıları varken Greklerin Akhilleus'a ihtiyacı yoktu. Ona, tüm o hızına ve kılıcının keskinliğine ihtiyaçları yoktu.

Briseis, Agamemnon karargâhtan ayrıldığında danışmanların birbirlerine Akhilleus'un liderlerine karşı öfkesinin asla dinmeyeceğini mırıldandıklarını da işitti. Savaşmayacağına yemin etmişti ve savaşmayacaktı da. Pek çok başka savaşçıları vardı, artık salgın geçip gittiği için savaşa geri dönecek olmaktan hepsi endişeliydi. Fakat erkekler Akhilleus'ta bir savaşçıdan fazlasını görüyordu; o bir tılsım, bir mostralıktı. Önce salgın, şimdi de en büyük savaşçılarının kaybı: Tanrıların hâlâ onların tarafında olduğu herkes için kesin değildi.

Yine de mızrakları ve kılıçlarıyla ovaya geri döndüler ve savaştılar. Her gün kana bulanmış hâlde, derme çatma sedyeler üstünde silah arkadaşlarını taşıyarak geri döndüler. Greklerin dokuz yıldan uzun süren savaşta en kötü kayıpları verdikleri on altı günün ardından Agamemnon'un danışmanları ona harekete geçmesi gerektiğini söyledi. Greklerin kendi gemilerini korumak için bir duvar inşa etmesi gerekiyordu. Duvar olmazsa Hektor'un son zaferleriyle cesaretlenen Troyalıların Akhaları kamplarına, suyun kıyısına, uzun gemilerine geri püskürtmeleri riski çok büyüktü. Eğer Troyalılar gemilere ulaşırsa hepsini ateşe verirdi. Ve bu, her sabah Agamemnon adına savaşmak için kamptan dışarı adım atan her Grek'in en büyük korkusuydu. Eğer gemiler yanıp kül olursa hiç kimse bir daha evine dönemezdi.

Agamemnon ilk başta, alışkanlığı olduğu üzere, kulak vermeyi reddetti. Ama sonra erkek kardeşi Menelaos geldi, kızıl saçları güneşte kum rengine dönmüş, kırmızı suratı utançla mosmor kesilmişti. Eğer Grekler bir duvar inşa etmezse kendi adamları –Spartalılar– için artık güvence veremezdi. Eğer sonunda Troyalıların yarımadasında karaya oturma, düşmanları tarafından birer birer öldürülme ihtimalleri varsa hiçbir tehdit ya da rüşvet onları kalmaya ikna edemezdi. Adamları on sene evvel vatanlarından uzakta can vermek için yelken açmamıştı. Ona ve savaşa karşı ayaklanmayacaklarının ve onu almadan Sparta'ya yelken açmayacaklarının sözünü veremiyordu. Bunun üstüne Agamemnon en sevdiği oyuncağı paramparça olmuş bir çocuk gibi feryat etti. Fakat teslim oldu ve duvarı inşa etmeyi kabul etti.

Duvarın inşası bittikten bir gün sonra Hektor ve Troyalılar, Grekleri öyle sert geri püskürttü ki neredeyse duvarı, hayatlarını ve gemilerini kaybedeceklerdi. Adamlar artık alenen isyan ediyordu ve pek çoğu birkaç parça eşyasını toplamış, sonunda eve yelken açmaya ve geçmiş on yılın talihsiz bir hata olarak üstünü örtmeye hazırdı. Kamptaki en yaşlı ve Agamemnon üstünde en çok hâkimiyete sahip erkek olan Nestor onu Akhilleus'a bir elçi göndermeye ikna etti. Kızını iade edin, diye ısrar etti adamlar. Ona on kız daha verin. Savaşa geri dönmesi için yalvarın.

Agamemnon buna da direndi ama çok uzun sürmedi. Onun muazzam kibri bile, Greklerin onları kurtarabilecek tek şeyi talep ettiğini görebiliyordu. Akhilleus, Agamemnon'un meramını savunmak için gitmiş adamları başından savdı. En sonunda Nestor'u gönderdiler, genç bir adamın, ihtiyar bir erkeğin ricalarını geri çevirmeyeceğini düşünüyorlardı. Fakat Akhilleus, Greklerin en büyüğü kıvrılmış dizlerinin üstünde ona yalvardığında dahi savaşmayı reddetmeyi

sürdürdü. Nestor, öfkesi arkadaşınınki kadar feci olmayan Patroklos'a yöneltti dikkatini. Nihayetinde, ikincil adamı, Agamemnon Akhilleus'un ödülünü iade ederse savaş alanına Akhilleus'un yerine geri dönmeye ikna etti. Kimse mutlu değildi ama bazıları hoşnut olduklarını iddia etti.

Agamemnon'un çadırında, önce Troyalıların ilerlemelerinin, sonra da Greklerin tavsiyesinin altında kalırken adamın tabiatındaki her dalgalanmaya şahit olmasıyla geçen on sekiz günün ardından Briseis habis, asabi kumandandan uzaklaştırıldığı için rahatlamıştı. Patroklos Troyalılarla savaşmaya gitmeden önceki gece, Akhilleus'a, dolayısıyla da Patroklos'a iade edildi. Patroklos onun saçlarını dikkatle, adeta sevgiyle taradı.

Ertesi akşam Patroklos'un cesedi geri getirildiğinde Briseis onu bekliyordu, bir zamanlar Akhilleus'a ait olan fakat Hektor tarafından arkadaşının daha soğumamış vücudundan çalınan zırhı üstünde değildi. Akhilleus'un keder içinde öfkeden gözü dönerken o Patroklos'u yıkadı ve ona en iyi kıyafetlerini giydirdi. Bu adama, onu esir tutan, onun sahibi adama kocası için yapmasına izin verilmemiş olan şeyi yapabilirdi. Ama gözyaşı dökmedi.

Patroklos yakılması için hazırlanan odun yığınına yerleştirildiğinde gözyaşı dökmedi. Yavrusundan yoksun kalmış bir dağ aslanı gibi hiddetlenen Akhilleus ölen arkadaşının intikamını almak için savaşa geri döndüğünde de gözyaşı dökmedi, gerçi herkes savaşın gidişatının artık değiştiğini biliyordu: Denizden gelen bir fırtına gibi havada kokusunu almak mümkündü. Akhilleus, katlettiği Hektor'un bedenini şehrin surları etrafında üç kez sürükledikten sonra savaş arabasının tekerlerinin arkasına bağladığı harap olmuş cesetle birlikte savaş alanından geri döndüğünde gözyaşı dökmedi.

Akhilleus, Troyalı kahramanı çadırının dışında çürümeye bıraktı ve Briseis, Hektor'un cesedini yıkamak ve onu gömülmeye veya yakılmaya hazırlamak için sabahın erken saatlerinde gizlice sıvışmayı düşündü fakat cesaret edemedi. Üç gece sonra ihtiyar Troya kralı, adını işittiği ama hiç görmediği bir adam, Akhilleus'a oğlunun cesedini ona geri vermesi için yalvarmaya geldiğinde Briseis dinliyordu. Bu en merhametsiz katilden merhamet dilerken Priamos'un sesinin çatladığını işitti ve Akhilleus yumuşayıp ihtiyar adama ölen oğlunu bir hazine yığını karşılığında geri satın almasına izin verdiğinde afalladı.

Bunca zaman direndikten sonra gözlerinin ne yapacağını hatırlamayacağını düşündü. Fakat günler sonra, Akhilleus'un ölüsünün yandığı ateşin önünde dururken –savaşta Apollon tarafından öldürüldüğünü söylemişlerdi– gözyaşı döktü. Ve Akhilleus haricindeki herkes için ağladı.

11

Thetis

Gözyaşları Akhilleus için dökülüyordu fakat etraflarını saran deniz suyuna belli belirsiz karışıyordu. Thetis, oğlu yaşadığı zaman boyunca sayısız kez yaptığı gibi oğlunun ölümüne ağlıyordu. Sahiden, o doğmadan çok uzun zaman önce de ağlamıştı. Diğer deniz nymphe'leri onun gözyaşı dökmeye bu meyliyle hep alay etmişlerdi: Okyanus'un derin ve yeşil suları, Thetis'in gözyaşlarının ve ebedi kederinin eseriydi. Eğer bir orman nymphe'si olsa, demişti bir başka Nereid garezle, ormandaki korusu çok geçmeden bir bataklığa dönerdi.

İlk önce, ölümlü bir adam olan ve bir Nereid'in dengi olmanın yakınından dahi geçmeyen Peleus evlenme teklifi ettiğinde ağlamıştı. Zeus'un bu onur kırıcı birleşmeden onu kurtarmayacağı belli olduğunda yine hüngür hüngür ağlamıştı. Bir kehanet, Thetis'in oğlunun babasından daha büyük biri olacağını önceden haber vermişti ve kendi nüfuz edilemeyen postunu önemseyen Zeus oğlanın yarı ölümlü olmasını kararlaştırmıştı.

Oğlunun kahır getireceğini hep biliyordu. Babasından bile büyük biri mi? Hangi adam öyle olmaz ki? Kocasının ölümlü kanını hor görüyor, oğlunun damarlarında o kanın gezindiğini düşünmekten tiksiniyordu, o kanın yerine irin akmasını yeğliyordu. Onun bir tanrı olmasını yürekten

istiyordu, o yüzden oğlunun ince insan derisini sağlamlaştırmak için onu Styks'in sularında yıkadı. Ve savaş gelip çattığında onu güvende tutmaya çalıştı. Biliyordu, hep biliyordu, eğer Akhilleus Troya'ya giderse bir daha eve dönemeyecekti; kehanetler bir tek Zeus'un kulağına gitmiyordu. Grek kumandanlar onu almaya geldiğinde Akhilleus'u sakladı fakat yine de onu arayıp buldular. Baş belası Odysseus zokayı yutmayacak kadar akıllıydı. Bu kini, Odysseus yaşadığı müddetçe memesinde besleyip büyüteceği bir kindi. Thetis kasvetli derinliklerinde ikamet ederken deniz İthake kralı için hiçbir zaman güvenli olmayacaktı.

Fakat dokuz uzun yıl boyunca Akhilleus güvende kaldı. Öldürdüklerinin listesi gitgide uzadı ve şanı gitgide arttı fakat o hiç yara almadı. Savaşın onuncu yılında, ölümlü bir kızla ilgili saçma bir çekişmenin üstüne Akhilleus kendini savaştan çekince kısacık bir umut anının alevlenmesine izin vermişti. Fakat ne zaman oğlu ondan tavsiye istese onunla konuşmayı reddedemezdi. Sıcak, karanlık denizden çıkar ve oğluna daima bildiği şeyi anlatırdı: Uzun bir yaşam ile kısa bir şöhretin ya da kısa bir yaşam ile ebedi şanın arasında bir seçim yapması gerektiğini. Sonuçta yalnızca yarısı bir tanrıydı. Her ikisine birden sahip olamazdı.

Islak sözcükleri kulağına damlar damlamaz kararın çoktan verildiğini bilirdi. Oğlu yaşamı şöhrete asla tercih etmeyecekti. İlahi kökleri buna benzer her düşünceyi reddetmişti. Hâl böyle olunca Hephaistos'u, Akhilleus için yeni bir zırh, yeni bir kalkan dövmesi için ikna etti, çünkü onunkiler pis Troyalılar tarafından arkadaşının cesedinin üstünden çalınmıştı. Tanrıların himayesiyle, diye düşünmüştü, Akhilleus'un adını taşa kazımak için biraz daha zamanı olacak.

Hektor katledildiğinde ve Penthesileia'nın ismi Akhilleus'un soğuk toprağa terk ettiği kahramanların uzun listesine eklendiğinde, oğlunun yakın zamanda onların peşinden

Styks Irmağı'nı geçeceğini biliyordu yine de. Oğlu, Apollon tarafından (zinakâr Paris'in kılığına girmesi birilerini kandırabilirdi ama Thetis'i kandıramazdı) öldürüldüğünde bu günün geleceğini bilmesine rağmen gözyaşlarına boğuldu. Bedeni öyle güzeldi ki öldüğüne hiç inanamıyordu. Ufacık bir yara, zehirli Okçu'nun attığı tek bir ok, sevgili oğlunu öldürmeye yetmişti. Şimdi Kutsal Ada'da yaşıyordu ve onun diğer seçeneği tercih etmiş olmayı dilediğini biliyordu Thetis. Bir gün, Odysseus onu Yeraltı'nda bulacaktı ve o da ona ölümün neye benzediğini soracaktı ve oğlu, ölü bir kahraman olmaktansa yaşayan bir köylü olmayı yeğleyeceğini söyleyecekti. Bu içini hiddetle ve utançla doldurdu. Kıymetli yaşamına diğer her şeyden çok değer verse bile oğlu sahiden de bir ölümlüydü. Ona bunca şey vermişken nasıl bu kadar aptal, bu kadar nankör olurdu? Bazen oğlunun ne istediğini asla gerçekten bilemeyeceği, çünkü kendisinin asla ölmeyeceği düşüncesi aklına gelirdi. Ama bu yalnızca onu daha da hor görmesine neden olurdu: Babasının kanı damarlarında sandığından çok daha yoğun akıyordu. Ve böylece ağladı ama gözyaşlarının tadı tuzu yoktu.

12

Kalliope

Bir kez daha şarkı söylememi isterse herhalde onu ısıracağım. Bu erkeklerin had bilmezliğinin eşi benzeri yok. Etrafta oturup onun ilham perisi olmaktan başka vaktimi ayıracağım bir işim yok mu sanıyor? Onun ilham perisi. Şairler ilham perilerine hizmet ettiklerini, durumun tam tersi olmadığını ne zaman unuttular? Ayrıca dinletileri esnasında yeni satırlar hatırlayabiliyorsa, lütfen demek neden aklına gelemiyor?

Bir çocuk gibi sızlanarak herkes ölmek zorunda mı, diye soruyor. Belki de, şu diğer savaşlardan birini yazdığını düşünüyordu. Savaşta olan şey yıkımdır: Bu savaşın doğasıdır. Kimi zaman rüyalarında ona mırıldanıyorum (yapacak başka işlerim de var fakat uyurken görünüşü hoşuma gidiyor): Akhilleus'un öleceğini biliyordun. Ondan önce Hektor'un öleceğini biliyordun. Patroklos'un öleceğini biliyordun. Onların hikâyelerini daha önce anlatmıştın. Savaşta ölen erkekleri düşünmek istemiyordunsa neden epik şiir kaleme almak istedin ki?

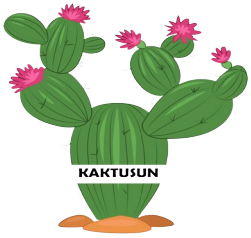
Ah, ama şimdi sorunu görüyorum. Keyfini kaçıran onların ölümleri değil. Gelmekte olanı biliyor ve epikten çok trajedi olmasından endişeleniyor, keyfini kaçıran bu. Huzursuz bir istirahate daldığında göğsünün yükselip inişini izliyorum. Erkeklerin ölümü epiktir, kadınların ölümüyse

trajik: Öyle mi? Çatışmanın esas doğasını yanlış yorumlamıştı. Epik sayısız trajediden oluşur, iç içe dokunmuşlardır. Kahramanlar kıyım olmadan kahraman olamaz ve kıyımın hem nedenleri hem de sonuçları vardır. Ve bunlar bir savaş alanında başlayıp son bulmaz.

Kaleme almasına müsaade ettiğim epik hikâyenin doğasını gerçekten anlamak istiyorsa savaşın zayiatlarının yalnızca ölenler olmadığını kabul etmesi gerekiyor. Ve bir de kavganın ortasındakine nazaran savaş alanı dışındaki bir ölümün daha asil (eğer öylesini tercih ederse daha kahramanca) olabileceğini. Ama bu canımı acıtıyor, demişti o, Kreusa öldüğünde. Onun hikâyesinin nemli çırayı tutuşturamayan bir kıvılcım gibi sönüp gitmesini tercih ederdi. Acıtır, diye fısıldamıştım. Acıtmalı. O bir dipnot değil, o bir insan. Ve o –tüm Troyalı kadınlar– herhangi başka bir insan kadar anılmalı. Onların Grek denkleri de. Savaş, çekişmeli bir arazinin sınırında çabucak kararlaştırılacak bir eğlence değil. Dünyanın en uzak köşelerine uzanan, herkesi içine çeken bir ağ.

Tapınağımı terk etmeden evvel bunu ona öğreteceğim. Yoksa elinde asla bir şiir olmayacak.

13

Troyalı Kadınlar

Kadınlar kayaların üzerinde beklemeyi sürdürürken yükselen gelgit, deniz yosunlarının yapraklarını kuma yaslıyordu. Grek muhafızlar, içlerinden biri sahilin daha aşağısından koşarak gelip diğerlerine hemen onu takip etmeleri için ısrar ettiğinden beri bir süredir ortadan kaybolmuşlardı. Fakat kadınlar kaçmaya çalışmayı düşünmedi. Harap olmuş eşyalarını toplayıp kaçmalarının ne anlamı vardı? Gidecekleri hiçbir yer yoktu. Grek gemileri koyda diziliydi, hazırlanmış ayrılmayı bekliyorlardı. Artık Greklerin ellerinde olmayan, görebildikleri tek şey şehirlerinin dumana boğulmuş kalıntılarıydı.

"Briseis olmasaydı bile Akhilleus hâlâ savaşıyor olurdu, biliyorsun," dedi Hekabe. "Öldürmek, zulmetmek ve işkence etmek için yaşıyordu. Oğlumu katletmek onun için yeterli değildi."

Hiç kimse hangi oğlundan bahsettiğini sormadı. Akhilleus onun pek çok erkek kardeşini de öldürmüş olmasına rağmen daima Hektor'u kastederdi. "Onu kirletmeye mecburdu. Hektor'un cesedini iade etmesi için Priamos'u dizlerinin üstünde kendisine yalvartmaya mecburdu. Dizlerinin üstünde yalvaran ihtiyar bir adam. Akhilleus işte buydu: Agamemnon kadınını alıp kadını gördüğü yerde boğazını

kesseydi bile diğer Greklerin yanında yine de savaşırdı. Kasaptan başka bir şey değildi."

Kassandra bakışlarını gökyüzüne çevirdi, martılar toplanmaya ve daireler çizerek uçmaya başlıyordu. Dün de aynı saatlerde aynı şeyi yaparak onları izlemişti. Yıllar önce Polyksene sıkıntılı kız kardeşinin tekrarlayıp duran şeylerle rahatladığını fark etmişti. Birazdan martılar, sığ sulardaki balık sürüsünün arasına bir bir dalacaktı.

Sahilin uzak kıyısında, muhafızların gitmiş oldukları yerin üstünde, bir başka kuş kümesi havada süzülüp bekliyordu. Kassandra nedenini halihazırda biliyordu.

"Sence doğru mu?" diye sordu Polyksene annesine. "Akhilleus'un kaderinde katil olmak mı vardı?"

Hekabe omuz silkti fakat denizden çıkıp gelen soğuk esintiyle bu hareketi ürpertiye dönüştü. Polyksene şalını çözdü –yol yol gri çizgilerle lekelenmeden evvel bir zamanlar parlak, safran sarısına boyanmış kaliteli yünden bir şaldı– ve ayağa kalkıp şalını annesine sardı. Teşekkür beklemiyordu ve Hekabe de bir şey söylemedi.

"Eğer onun böyle olduğunu düşünüyorsan," dedi Polyksene, "yaptıkları konusunda herhangi bir seçimi olmadığı anlamına gelir bu. Yani eğer yalnızca Moiraların istediği gibi davranmışsa ondan nasıl nefret edebiliriz? Eğer yaşamında senden ya da benden daha fazla söz sahibi değildiyse?"

"Bir seçeneği vardı," diye yanıtladı Hekabe. "Benim oğullarımı ya da bir başka kadının oğullarını öldürmek. Fakat işe yaradığı tek şey katliamdı."

Kassandra başını usulca salladı ve kelimelerini kuma fısıldadı. "İşi bitmedi, işi bitmedi, işi bitmedi."

14

Laodameia

Phylake'de günün bu erken saatinde bile hararetli bir sıcak vardı. Doğuda Pagasit Körfezi ile güneyde ve batıda Phthiotis Dağları arasında yerleşen Teselya'nın aşağı kesimleri hep sıcak olurdu. Güneş, Protesilaos'un ufak krallığını öyle amansızca yakıp kavururdu ki hiçbir ağaç cılız, nafile bir gölgeden fazlasını sağlamaya yetecek kadar uzayıp serpilemez ya da yeşeremezdi. Uzaktaki dağlar keskin, dik zikzaklar çizerek yükselirdi ve Laodameia sık sık tıpkı bir dişi keçi gibi o dağlarda aylak aylak gezinmeyi dilerdi. Ağaçların daha sık yetiştiği üst kısımlar muhakkak daha serin olmalıydı. Bu hâldeyken şakaklarından ve bacaklarının arkasından ter taştığını hissediyordu. Anne ve babası çocukken ona uykudan önce masallar anlatırdı ve şimdi bile aklına kazınan bir tanesi, her gün yuvası benimsediği şehrin üstünde atları dinlensin diye mola veren güneş tanrısı Helios'un hikâyesiydi.

Laodameia bir döngü içinde yürürdü –saraydan çıkar, şehir surlarına iner, Phylake'den sapıp denize doğru uzanan yola inerdi. Her gün orada, iç kısımlardan yola çıkan denizciler ve tüccarlar gelene dek beklerdi. Bir adamın Troya'dan Teselya'ya gelmesi kaç gün sürerdi? Kasvetli Ege'yi geçmeden, Euboia'nın kıyısı Pagasit Körfezi'ne sokulmadan evvel Lemnos Adası'nı hızla geç. Tüm rotayı aklına

kazımıştı, çünkü ayrılmadan önceki günlerde Protesilaos eve nasıl döneceğinden başka pek az şeyden bahsetmişti.

"Ağlama küçük kraliçem," demişti, gözyaşları öyle dur durak bilmeden dökülmüştü ki boğulacağını sanmıştı. Elini uzatmıştı Protesilaos –kılıç savurmaktan çok lir çalmaya yakışan uzun, ince parmaklarını– ve başparmağıyla gözyaşlarını silmişti. "Sen beni özleyecek vakti bulamadan geri dönmüş olacağım. Söz veriyorum."

Ona inanmış gibi başını usulca sallamıştı. "Bana bir söz daha vermelisin," demişti.

"Ne istersen," diye yanıtlamıştı adam.

"İlk inen olmayacaksın," demişti. Zarif alnı –gözlerinin arasındaki belli belirsiz kıvrım, başından beri onda sevdiği şeydi– kafasının karıştığının tek işaretiydi. Ağzından yumuşak, yatıştırıcı sesler çıkmaya devam etti, sanki korkmuş bir atı sakinleştiriyordu.

"Ciddiyim." Laodameia, Protesilaos'un kollarını sıvazlamayı bırakıp dikkatini sözlerine vermesini söylemek istiyordu. Ama altın gibi teninde parıldayan meşale ışığıyla kendi sözlerine kendisinin de güçbela dikkat kesilebildiğini fark etti. "Troya'ya indiğinizde kendi geminin diğerlerinin arkasında oyalanmasına izin vermelisin. İlk demir atan senin gemin olmamalı."

"Geminin dümeninde olacağımdan şüpheliyim sevgilim," diye yanıtladı. Kadının yanı başında kaskatı kesildiğini hissetti. "Ama serdümenden acele etmemesini isteyeceğim. Deniz canavarlarından ve anaforlardan bahsederek onun dikkatini dağıtacağım."

"Beni ciddiye almıyorsun," dedi kadın. Kolunu sertçe onun erişemeyeceği şekilde geriye çekmeye ve onu paylamaya çalıştı ama yapamadı. Onun dokunuşunu hissederken dahi bu dokunuşun hasretini çekiyordu. "Diğer adamların gemiden senden önce inmesine müsaade etmelisin.

Biraz geride durur ve ilk önce gemiden bir başka adamın inmesine izin verirsen her şey yolunda olacak."

"Ah," dedi adam. "Ama belki de gemiden ne kadar erken inersem gemiye o kadar erken geri dönerim ve sonra da sana."

"Hayır," dedi. "Hayır, lütfen. Hiç de öyle değil. Gemiden ilk inen sen olamazsın, sen olamazsın." Gözyaşları yeniden boncuk boncuk döküldü.

Protesilaos sabırla gülümsedi ve kadının saçlarını karıştırdı. "Ağlama dedim küçük kraliçem. Lütfen dur artık."

Diğer sarayların standartlarına göre yatak odaları geniş ya da gösterişli değildi, buna şüphesi yoktu. Krallık küçüktü, saray küçüktü ve o da küçüktü. Ya da Protesilaos'un onunla eğlendiği gibi, narindi. Güzel olmasaydı da onunla evleneceğini söylerdi hep, çünkü alçak tavanlı evine sığacak tek kraliçe oydu. Fakat kalın duvarlar sarayı serin tutardı: küçük, sıcak şehirlerindeki tek serin yer. Ve böylece krallığın geri kalanı akşam güneşinde kavrulsa da onlar yatak odalarını yorganlarla ve meşalelerle doldurabilirdi. Özel odalarında kocasıyla sarmaş dolaş hâldeyken orada olmayı başka her yerden daha çok seviyordu.

Fakat Helene'nin taliplerine gemilerini Aulis'te toplama çağrısı geldiğinde küçük, mükemmel mutluluğu dağılmaya başladı. Protesilaos'un zamanında Helene'yi elde etmeye çalışarak ona evlilik teklifi ettiğini biliyordu. Bu, onlar tanışmadan önceydi, o yüzden yalnızca ufacık bir kin güdüyordu. Fakat ah, keşke yapmasaydı. Çünkü taliplerin hepsi, Helene'yi -kaybolması durumunda- gidip aralarından hangisi kocası olarak anılacaksa ona geri getirmeye ant içmişti. Aksi takdirde Helene hiç evlenemeyecekti: Her Grek kral onu kendine istiyordu. Birbirine rakip bunca talebin bazı sonuçları olması gerekiyordu.

Nihayetinde onu alan adam ne Grek'ti ne de yemin etmişti. Ancak Laodameia'nın kocasını bağlayan yemin bozulamıyordu. O yüzden Helene, Troya prensiyle birlikte ortadan kaybolduğunda Protesilaos Grek dostlarına katılıp Helene'yi geri getirmek için savaşması yönünde onu çağıran emirler aldı. Spartalı kral kraliçesini kaybetti diye yüz kraliçe kendi kralını kaybetti. Laodameia, Greklere gücendiği kadar Troyalılara da gücendi. Yaşamında pek az şey istemişti: Yalnızca kocasının onun olmasını, güvende olmasını ve yakınında olmasını.

Şimdi kocası, hiçbiri değildi. Haberci her şeyden çok korktuğu haberle birlikte varmadan günler öncesinde olayın vuku bulduğu ânı biliyordu. Hep bilmişti, öyle düşündü, korkuyu kelimelere dökebilmesinden önce bile. Protesilaos'la tanıştığı an onu kaybedeceğini her nasılsa biliyordu. Babası onları tanıştırdığında hissettiği, birbiriyle savaş hâlindeki duygularını hatırladı: Ansızın baş gösteren bağlılık, içine doğan çaresiz bir kedere karışmıştı. Ardından el sallayıp onu uğurlamak için gemisine kadar birlikte gitmişlerken, onu o son kez kucaklayışında gözlerini kapatmışken biliyordu. Troya'nın kumla kaplı sahillerinde geride durması, yabancı topraklara ayak basan sonuncu, sondan ikinci olması için, ayak basan ilk Grek olmasın da ne olursa olsun diye bir kez daha yalvardı. Yanına tebessümünü alıp gitsin diye gözyaşlarını kocasından gizlemişti. Fakat artık göremeyeceğini düşünmesiyle birlikte boyuna ağladı ve bir daha hiç durmadı. Onu artık ayırt edemez hâle gelinceye dek siluetini seyretti ve ardından bir benek hâlini alıncaya dek gemisini izledi. Yine de suyun kenarından ayrılmaya dayanamadı, bir kez sırtını okyanusa döndü mü büsbütün mutluluğuna sırtını dönmüş olacağı hissi öyle kuvvetliydi ki. En nihayetinde köleler onu saraya geri götürdü, kadın

hizmetçisi, tökezlediğinde (gözyaşlarından ve alacakaranlıktan önünü göremez hâldeydi) düşmesin diye beline sarılmıştı. Zavallı kız, Laodameia'nın çoktan düşmüş olduğunu ve bir daha hiç ayağa kalkamayacağını görememişti.

Anne ve babası onu teselli etti: Protesilaos geri dönecekti, uzaklık öyle çok değildi, deniz durgundu. Öyle durgundu ki dibi görünüyordu. Teselya'dan yelken açtıktan birkaç gün sonra Protesilaos, Greklerin geri kalanı gibi, Aulis'te rüzgârsızlıktan durduğu haberini yolladı. Filo açılamıyordu ve Laodameia bu teşebbüsten vazgeçileceği ve kocasının eve geri döneceğini umut etmek için kendine izin verdi. Gözünün önüne gelip duran o görüntüde –kocasının güzelim ayakları, dışarı bakan uzun ayak parmakları, sol ayağı sağdakinin önünde, pruvaya sıkıca yerleşmiş– Protesilaos Teselya kıyısına çıkıyor ve Troya'daki korkunç yazgısına atlamıyordu. Öyle detaylı görebiliyordu ki: Dizleri hafifçe bükülmüş, tıpkı bir dansçı gibi, temkinli bir hassasiyetle ağırlığını öne vermiş.

Fakat bunun umut vermediğini elbette biliyordu. Seferin lideri Agamemnon tanrıların açlığını gidermek ve gemilerini yeniden rüzgârla doldurmak için zulme başvurmuştu. Donanma denize açıldı, öyle olacağını hep biliyordu. Troya'ya güvenle ulaştı ve kocası, sevgilisi, küçük kraliçesine çabucak geri dönebilmek için savaşa girişmeye öyle can atıyordu ki gemisinden kıyıya hafifçe çarpan sığ sulara atladı. Troyalılar onları bekliyordu fakat Protesilaos korkak değildi. Haberci korkunç haberlerle gelinceye dek kocasının öylesine iyi bir savaşçı olduğunu bilmiyordu. Soran olsaydı öyle olduğunu söylerdi elbette. Ama soran olsaydı denk bir gururla onun uçabildiğini de söylerdi. Kocasının cesur ve hem mızrak hem de kılıç kullanmada becerikli olduğunu öğrenmenin onu avuttuğu yoktu. Savaş çağrısını reddedip

bir sedirin arkasında tir tir titreyerek oturmasını yeğlerdi. Bir keresinde bir kadının, bir korkağı kim sevebilir ki, dediğini işitmişti. Laodameia cevabı biliyordu. Diğer seçeneği bir cesedi sevmek olan biri sevebilirdi.

Fakat o kocasının cesaretiyle teselli bulmasa da başkalarının bulduğunu biliyordu. Hemşehrileri merhum kralları adına gururla doluydu. Güneşten solmuş keten tentelerin altına oturup birbirlerine Protesilaos'un kahramanlıklarını anlattılar. Tüm adamlarından önce nasıl gemisinden atladığını ve Myrmidon gemileri daha kıyıya çıkmamışken üç –hayır, dört– Troyalıyı nasıl öldürdüğünü. Ayağı tez Akhilleus, diyordu insanlar Myrmidon kralına. Ama onların kralı yine de daha tez davranmıştı. Onu nasıl da yere göğe sığdıramıyorlardı: Istırabını hafifletmeyi umut eden kölelerden işitmişti bunu. Ve kocasını yere seren sıradan bir Troyalı değildi. Priamos'un en sevdiği oğlu, barbar kral Hektor'dan daha aşağısı değildi bunu yapan. Hektor bir öküz gibi yapılıydı, demişlerdi. Uzun ve kuvvetliydi; şehrini savunmak için savaşıyordu. Değer verdikleri şeyi korumak için savaşanların saldırı hâlinde olanlardan daha bir can havliyle savaştığı konusunda herkes hemfikirdi. İşte böyle bir adam genç krallarını yere sermiş ve onu ölen Greklerin ilki kılmıştı.

Kocasının ölümünün haberi ona ulaştıktan sonra Laodameia ne yapacağını bilememişti. Giysilerini parçalamış, saçlarını ve yanaklarını yolmuştu, çünkü kendisinden beklenenin bu olduğunu biliyordu. Keskin tırnaklarıyla –zevk anlarında kocasının omurgasından aşağı sürüklediği tırnaklarıyla– tenini paramparça etmişti ve hasar oluşturduğu anda bir rahatlama hissetti. Fiziksel acı hissettiklerinin sığ bir yansımasıydı ama yetersiz bir yansıma bile hiç yoktan iyiydi. Peşinden gelen cansız acı yetmiyordu. Yaralar iyileşti

fakat başka hiçbir şey şifa bulmadı. Anne ve babasıyla, arkadaşlarıyla ya da hizmetçileriyle sohbet etmeye tahammül edemez hâldeyken kendini aynı güzergâhta mekik dokurken buldu, doğruca şehrin doğu tarafına yürüyor, oradaki çelimsiz ağacın altına oturuyor ve kimsenin gelişini beklemiyordu, çünkü bir daha alması gereken hiçbir haber olmayacaktı.

Phylake yurttaşları onu her gün kederiyle baş başa bıraktı ancak demirci ocağı Laodameia'nın ağacının tam karşısında olan demirci daha fazla dayanamadı. Kocaman, is karası olmuş önkolları ve tabaklanmış deriden bir kemerle dizginlediği midesiyle boylu poslu bir adam olan demirci, kralın gittiği günden bu yana demirci dükkânının karşısında oturan kraliçesini izliyordu. Kendini hiçbir zaman duygusal bir adam olarak görmemişti: Kralın mızrak başlarını o dövmüştü, bir savaş alanında ne olup bittiğini bilirdi. Fakat kadından ufunet gibi yayılan keder –havanın bir yere telaşla koşturulamayacak kadar sıcak olduğu günlerde bile diğerlerini yollarından sapıp telaşla geçip gitmeye zorlayan o keder– demirciyi geri püskürtmüyordu. Aksine, ona, karısının doğumdan birkaç ay sonra ikinci çocuklarını kaybettiğindeki hâlini hatırlatıyordu. Bebek bir uyuyup bir uyanıyor ve sık sık ağlıyordu, bir sabah uyandıklarında beşiğinde buz kesmiş hâlde yatıyordu. Ne hastalık ne de yaralanma belirtisi vardı; hiç kusuru yoktu. Kesik kesik nefes almaya çalıştığı hayattaki hâlinden daha güzel görünüyordu ölüsü. Demirci, çocuğu alıp kendi elleriyle kazdığı bir çukura gömmüştü. Karısı günlerce tek kelime edemedi. Demirci ona hâlâ bir oğulları olduğunu –sandalye bacaklarının etrafında tıpış tıpış yürüyen, annesinin eteklerini çekiştiren bir oğlan– ve mutlaka daha fazlasına sahip olacaklarını hatırlatmaya çalıştı. Fakat keder, etrafından dolanıp yolunu bulamayacağı, yerinden kıpırdamaz bir nesne

gibi karısının önünde dikiliyordu. Evin içinde kalmaktan gitgide daha çok soldu, daha çok süzüldü ve bir-iki gün sonra, adam hayatta kalan oğlunu her sabah köşedeki demirci dükkânına götürmeye başladı, çünkü karısının kendini beslemezse oğlanı da besleyemeyeceğini görebiliyordu. Kız kardeşlerine ve erkek kardeşlerinin karılarına onunla konuşmaları için yalvardı. Ama kimse onunla temas kuramadı. Çocuk öldükten bir ay sonra karısını gömdü.

Demirci iyi bir adamdı ve ailesinin geçimini sağlayabiliyordu, o yüzden bir yıl içinde yeniden evlendi. İkinci karısı ondan on yaş küçüktü –geniş kalçaları vardı ve kolayca gülerdi– ve birbiri ardına beş çocukları daha oldu. Karısı, en büyük oğlunu kendi evlatlarından ayırmadı ve bu yüzden ne zaman kadından bahsetse sesi boğazında düğümlenirdi. İri adamın kendi duygusallığıyla küçüldüğünü görünce arkadaşları böğürür, kahkahalar atar ve kadehlerini kaldırırlardı. Fakat kahkahaları asla gaddar değildi.

Her sabah Laodameia'nın ağaca yürüyüşünü izledi. Ardından her öğleden sonra, o günlük işini bitirdiğinde başka bir şeyle uğraşmaya başladı. Genelde zengin bir adam değildi fakat şu anda Troya'da savaşa girmiş olan Greklere çok sayıda silah satmıştı. Adamlar yelken açtıktan sonra eline geçen, henüz satılmamış büyük bir bronz yığını vardı. Karısı eve biraz geç gelmesinden şikâyet etmezdi, demirci dükkânında onu normalden daha uzun tutan şeyin ne olduğunu da sormazdı. Onun yerine, terinden kalan tuz tortusunun derisini aşındırdığı kollarının ve kemerinin altındaki kıpkırmızı bereleri zeytinyağıyla ovardı.

Kralın Pagasit Körfezi'ne yelken açmasının üstünden iki ay geçtiğinde demirci, kendini küçük kraliçenin gelişini beklerken buldu, bir yandan da bir çift baldır zırhını döverek şekillendirmeye çalışıyordu. Bu işi daha önce öyle çok kez yapmıştı ki eğilip bakmaya ihtiyacı yoktu. Yarın onları

almaya geldiğinde zırhlar sahibinin baldırlarına cuk diye oturacaktı.

Laodameia ağacın altındaki tüneğine vardığında demirci son bir kez daha en doğru şeyi yapıp yapmadığını düşündü. Ama onun kuşa benzeyen yaradılışı öyle çıtı pıtıydı ki görmezden gelemiyordu. Ağır adımlarla ona doğru yürüdü, çünkü boyunun posunun farkındaydı ve onu korkutmak istemiyordu.

"*Potnia*,*" dedi başını hafifçe eğerek. Kendini aptal gibi hissediyordu, vaktin komşularının kendi işleriyle meşgul olup onu görmeyecek kadar erken olmasını umut etti. Kadın onu işittiğine dair bir belirti göstermedi. Demirci onun önünde kalçalarının üstüne çömeldi. "Leydim?" dedi yeniden. Kadın hangi iri kayanın önünden yuvarlandığını görmek için orta mesafeden bakışlarını kaydırdı. Kayanın bir adam olduğunu görünce afalladı.

"Size yardımcı olamam," dedi kadın. Artık ne istiyorduysa –yiyecek, su– yanında hiçbiri yoktu. Bunları bulabileceği akli kaynakları da yoktu. "Beni bağışlayın," dedi. "Yardımcı olamam." Bakışları kavuştu ve adam, ilk karısının perişanlığının derinliklerini bir kez daha gördü. Philonome'yi kurtarmayı başaramamıştı ama bu kızı kurtaracaktı.

"Sizin yardımınıza ihtiyacım yok, Potnia," dedi. Kadın bu kelimeyi duyunca adeta tebessüm etti. Protesilaos onlara ait olan yatak odalarında ona böyle seslenirdi.

"Benimle gelin," dedi adam ve Laodameia kafası karışmış hâlde ona baktı. Adam tombul elini ona uzattı ve kadın da elini onun eline yerleştirdi, sanki adam onun babasıydı ve o da bir çocuktu. Demirci, toprak yol boyunca önden yürüdü, mermer ve taşla yüklü arabaların açtığı olukların etrafından dolanması için onu yönlendirdi.

---

* (Eski Yun.) Potnia: "Kraliçem, Leydim" anlamına gelir. (ç.n.)

"Böyle buyurun." Onu demirci ocağından içeri soktu: Ocağı sokaktan ayıran tek şey alçak duvarlardı ve Laodameia, demircinin teriyle cilalanıp parlamış, tepeden sallanan dana derisinden yapılma bir dizi körüğün yanından geçen adamı takip etti. Harap hâldeki örsün ve daha büyük parçalar üstünde çalışırken onlardan geriye kalanlarla yaptığı ufak, keskin mızrak ucu yığınının ardında malzeme odasına açılan bir antre vardı. Laodameia'nın gözleri nisbi karanlığa çabucak alıştı ve yeniden ısıtılıp dövülmeyi veya tekrar birleştirilmeyi bekleyen kırık dökük çanaklarla çatlamış kazanları gördü.

Tüm bunların arkasında, en uzak köşede, kocaman bir kumaş yığını vardı. Hayır, bir yığın değil, diye fark etti. Yalnızca daha büyük bir şeyi örten tek parça kumaş. Kendisinden daha uzun bir şeyi.

"Bir yabancıdan hediye kabul eder misiniz?" diye sordu demirci ve kumaşı marifetle çekip aldı. Laodameia havanın ciğerlerini terk ettiğini, ciğerlerinin dışarıdaki körükler gibi sıkıştığını hissetti. Çünkü orada, tam karşısında duran Protesilaos'tu. Ayaklarının hareket ettiğinin, yalnızca kocasının mükemmel çehresine dokunmak için ileri uzanan elini takip ettiğinin bilincinde değildi. Bronz ılıktı, sanki altında kocasının kanı akıyordu. Ağzını açtı ama sesleri bulamadı.

"Kaybınız için gerçekten çok üzgünüm," dedi demirci. "Eğer hanımefendi dilerse, istediğiniz zaman saraya çıkarabilirim bunu."

Laodameia kafasını salladı. "Evet. Evet."

Demirci ona baktı ve eserini yeniden kapayabilmek için kumaşı çırptı.

"Hayır!" diye bağırdı kadın. "Lütfen yapmayın." Kollarını heykele dolayıp sıkıca sarıldı. Demirci gülümsedi. "Endişelenmeyin," dedi. "Benim çocuklar yakında gelir. Onunla kalabilir ve eve giderken ona eşlik edebilirsiniz, eğer dilerseniz."

"Onunla birlikte," dedi kadın. "Teşekkür ederim. Öyle yapacağım."

Takip eden günler ve aylar boyunca Laodameia bronz kocasını gözünün önünden ayırmadı. Heykel huzurunda olmadığı müddetçe yemeyi ve içmeyi reddetti, odasından ayrılmaya ikna olmadı. Anne ve babası, kızlarının böyle bir hâlde devam edemeyeceği konusunda gitgide endişelendi. Köleler eskiden ondan trajik bir figür gibi bahsederdi ama zaman geçtikçe kocasının ölümünü kabullenemeyip yeniden evlenmeyen bir kızla alay ettiler. Herhangi bir adamın çocuklarını karnında taşıyacak kadar gençti.

Anne ve babası onu ikna etmeye çabaladı ve hiçbir etkisi olmayınca onun iyiliği için harekete geçmeye karar verdiler. Bir gece onun uykuya dalmasını beklediler ve kölelere heykeli odadan kaldırttılar. Laodameia uyandığında heykeli, Protesilaos'un Yunanistan'dan hiç geri dönmemiş olan cesedinin yerine cenaze ateşinin üstünde yanarken buldu. Aklını kaçırmış gibi bir inleme koyuverdi ve kendini alevlerin arasına attı.

Tanrılar bunu gördüler ve alışılmadık bir biçimde ona merhamet ettiler. Babası onu yakalayıp odasına tıktığında ve kendi güvenliği için kapısını kilitlediğinde tanrılar Hermes'i Yeraltı ülkesinin lorduyla pazarlık etmeye gönderdi. İlk ve son kez Hades onların isteklerini kabul etti. Laodameia ümitsiz gözyaşlarını sırılsıklam olmuş bir yastığa dökerken sırtının üst kısmında sıcak bir el hissetti.

"Sus küçük kraliçem, ağlama," dedi kocası. Ve en sonunda, Laodameia bir daha ağlamadı.

Hades'in sabrı tükenmeden evvel birlikte tek bir gün geçirdiler, ardından Protesilaos ölüler ülkesine geri gönderildi. Daha önce bir kez kaybettiği şey olmaksızın

yaşayamayan Laodameia yatak çarşaflarını sıkıca bağlayıp ilmek hâline getirdi ve kocasının peşinden gitti. Tanrılar onun bağlılığından etkilendiler, Phylake halkı kralları ve kraliçeleri için bir mabet inşa ettiğinde tanrılar mabedin duacılarının yüzüne güldü.

15

İphigeneia

Babası, Akhilleus'la evlendirileceğinin haberini göndermişti ve annesinin hizmetçileri eşyalarını toparlayıp sarayın dışına öyle palas pandıras yollamıştı ki büyük adamın fikrini değiştirmesinden korktuklarını anlamıştı. Fakat Akhilleus neden onunla evlenmekle ilgili mutluluktan başka bir şey duysun ki? O Agamemnon ile Klytaimestre'nin kızı, Orestes'in ve Elektra'nın kız kardeşi, Menelaos'un yeğeni, Hermione'nin kuzeniydi. Buna karşılık Akhilleus kimdi ki? Elbette onun, dünyanın tanıdığı en büyük savaşçı olduğunu söylüyorlardı ama henüz bir savaşta dövüşmüşlüğü yoktu. Ve baldır zırhlarını bağlayıp kılıcını kınından çıkardığında bunu ailesi için yapacaktı. Taburlar Aulis'te toplanıyordu, Troya'ya yelken açmaya hazırlardı. Fakat Greklere kumandanlık eden onun babasıydı, Akhilleus değildi – o yalnızca kendi adamlarına, Myrmidonlara kumandanlık ediyordu. Ve evet, belki de dedikoduların söylediği gibi Apollon'dan daha çevik, Hermes'ten daha hızlı, Ares'ten daha tahripkârdı. Fakat onunla evlenerek kendini küçük düşürmüyordu. Onu suçlayan hayali kişileri aptalca saygısızlıklarından ötürü haşlarken çenesi öne doğru çıktı.

İphigeneia ve annesi daha orasının neresi olduğunu bile bilmezken Aulis'e doğru yola çıkmıştı. Elektra sütanneyle birlikte evde kalırken daha süt çocuğu olan erkek kardeşi

onlara eşlik etti. Taşlı patikalar boyunca sarsılan küçük bir at arabasında yolculuk ettiler ve yol durumu iyiden iyiye çetinleşince atların yükü hafiflesin diye annesiyle birlikte güçbela arabadan dışarı çıkıp yürüdüler. Mykene'nin kuzeyindeki dağlık bölgede hiç kimse atını kaybetmek istemezdi. İphigeneia, hain bir taşın üstünü örtmüş gevşek kuma basarak bileğini burkmuş olsa bile, bir kutunun içinde ağartan güneşten ve dalga dalga kabaran tozdan korunan safran rengi elbisesinin güzelliğini düşünerek kendini teselli etti. Olağanüstü bir gelin olacaktı, babasının ordusundaki her bir adamın gözü onda kalacaktı.

Fakat bu düşünceler yalnızca onu teselli etmişti. Aulis'e vardıklarında annesi sıcak, toz ve en çok da onları karşılaması gereken babasının ortada olmayışı yüzünden barut gibiydi. Agamemnon kampta bir yerlerdeydi ama nerede olduğundan kimse emin değil gibiydi, iki ayaklarını bir pabuca sokarak onları çadırlarına götüren kaba saba bir asker öyle söylemişti.

"Kumandan karısını, oğlunu ve kızını görmek ister," diye bildirdi Klytaimestre, hayvan yemi ve silah taşıyarak paldır küldür geçip giden adamlara. Ama kimse yavaşlayıp onu dinlemedi. Mykene kraliçesinin burada bir önemi yoktu.

Annesinin öfkesinin dinmesinin pek mümkün görünmediğini bilen İphigeneia, yolculuklarında yerden bulduğu küçük sopayla yengeçleri dürtebilsin diye küçük erkek kardeşini bir süreliğine alıp kaya havuzlarının oraya indirdi, kendisi de sudaki yansımasını inceleyebilirdi. Gerçi alttan bakıldığında göz kamaştırmıyordu, bu da onu gıdısı olduğu yanılgısına düşürdü. Uzaklaştı ve daha iyi bir görüntü yakalayabilmek için boynunun açısını değiştirdi. Koyu renk saçları ortadan ikiye ayrılmıştı, kafa derisine boylu boyunca sıkıca tutturulmuş kıvrık tutamları başının

tepesinde abartılı buklelere dönüşüyordu. Saçları sırtına dökülüyordu ve safran gelinliğiyle mükemmel duracaklarını biliyordu. Ama görebildiği hiçbir asker –konuşan ve birbiriyle şakadan dövüşen, güçlerini ve kurnazlıklarını test eden askerler– ona hiç de kur yapmak istemiyordu. Öğleden sonra güneşinde böyle hoş bir şekilde oturan bir prensesle flört etmeyecek kadar çok mu korkuyorlardı müstakbel kocasından?

Akhilleus'un kendini ona takdim etmek isteyeceğini düşünmüştü –annesinin çadırında resmi olarak ya da Orestes dokunduğunda çiçek yaprakları gibi kıvrılan bir deniz yıldızının yumuşak kırmızı kollarıyla kendini oyalarken, burada gizlice yanına yanaşarak– ama öyle yapmadı. Belki de gergindir, diye düşündü. Gerçi hakkında böyle şeyler duyduğu bu kahraman bir korkak olamazdı.

Orestes'i çadırlarına geri götürdüğünde Klytaimestre'nin Agamemnon ve Menelaos'la kısa bir görüşme yaptığını ve öfkesinin nispeten dinmiş olduğunu gördü. Annesi, hiç kimsenin onları karşılamamış olmasına hâlâ dargındı ama seyahatlerinin erkeklerin mümkün olduğunu düşündüğünden daha çabuk bittiği telkiniyle yatışmıştı. Klytaimestre gösterişçi bir kadındı ve bir erkeğin başarabileceği bir şeyi başardığı için ona hayranlık duyan erkeklerden başka çok az şey ona keyif verirdi. Kendini bir eşten ziyade bir kraliçe olarak görürdü ve hemcinslerinin geri kalanından ne kadar üstün olduğunu gösterme maksadı taşımadığı müddetçe diğer kadınlarla mukayese edilmeyi asla istemezdi.

"Düğün yarın şafakta gerçekleşecek," dedi İphigeneia'ya, kız mutlu mesut kafasını salladı. Annesinin kadınsı şeyleri küçük görmesi onda yoktu ve ertesi sabah yapacağı makyaj için eşyalarının arasına daldı: Alnına ve yanaklarına, her biri ufacık güneşler gibi salkım salkım minik kırmızı noktalarla çevrili kırmızı diskler. İki gözünü de tümüyle kaplayan ve

yoğun kaşlarını koyulaştıran kalın, siyah bir çizgi. Saçına boylu boyunca takmak için zarif, altın zincirler. Düğün başladığında hazır olacaktı. Mükemmel gelin.

Şafaktan önce, bir meşalenin duman tüten ışığında hazırlandı İphigeneia. Çizgileri ve çemberleri çizip boyadı, özenle ördüğü buklelerine ışıl ışıl metal iplikleri bağladı. Bir hizmetçi saçlarını tam da istediği gibi yapmıştı, her gün yolculuğunun sonunda bu tarz üstüne prova yaptıkları için mutlu olmuştu. Bu, her şeyin kusursuz olması gereken andı. Çıkardığı işi kölesine inceletti, içlerini doldurup istediği gibi muntazam daireler hâline getirmeden evvel iki yanağına da kondurduğu noktaların düzgün olduğundan emin olmak için köle çenesini kaldırdı, sola doğru yatırdı, sonra sağa yatırdı. Annesi kendi yüzünü boyamamıştı fakat İphigeneia'nın daha önce hiç görmediği kıpkırmızı bir elbise giymişti ve bir an el ele tutuşarak gülümsediler.

"Güzel görünüyorum," dedi İphigeneia. Sözlerini bir soru cümlesi olarak ifade edecek cesareti bulamamıştı.

"Öylesin. Yunanistan'ın hangi köşesinden geliyor olurlarsa olsunlar bu adamların görüp görecekleri en güzel gelinsin," dedi annesi. "Al bakalım." İçinde yoğun parfümlü yağ olan küçük bir çanak çıkardı ve İphigeneia, öğütülmüş çiçek esansını önce ellerine, sonra da pırıldayan saçlarına sürdü. "Mükemmel," dedi annesi. "Bugün beni gururlandıracaksın. İlk doğan kızım, tüm Grekler arasındaki en büyük savaşçıyla evleniyor."

Dışarıdan ağır ayak sesleri ve ufak, cılız bir bağırtı işittiler. Askerler, sahildeki mihraba kadar ona eşlik etmek için gelmişti. Orestes hâlâ uyuyordu ve Klytaimestre ona eşlik etmesi için oğlunu uyandırma konusunda bir an kararsız kaldı, böylece Mykene prensi, prensesin Myrmidonların kraliçesi olduğunu görebilirdi. Fakat asabi bir bebek fikri

tahammül edebileceğinden fazlasıydı ve onu kölelerle birlikte arkasında bıraktı. Onları bekleyen askerlerin alaca bulaca karışımını görmek için çadırın eteğini açtılar.

"Bu, umduğumuz merasim kıtasının yanından geçmez," dedi Klytaimestre. "Agamemnon ve ailesine karşı daha çok saygınız yok mu?"

Adamlar özürlerini ağızlarında geveleddiler fakat seslerinde samimiyet yoktu. Savaşa gitmeyi bekliyorlar, diye düşündü İphigeneia. Çoğunun hiç savaşırken görmediği bir adam ile onlara kumandanlık etse de yine de savaşta kumandanlık etmemiş bir adamın kızı arasındaki nikâha katılmaya en ufak bir hevesleri yoktu. Gurur ve onur için henüz çok erkendi. Annesi bunu göremiyordu.

Askerler kayışı sürtmesin diye sandaletini düzeltmesini beklediler, ardından denize doğru kısa yürüyüşe koyuldular. Klytaimestre'nin yanında sessizce yürüdü İphigeneia, mükemmel biçimdeki düz boynuyla yandan nasıl göründüğünü hayal etti. Yalnızca bir anlığına babasının ona her şeyin yolunda gideceğini söylemek için orada olmasını diledi. Fakat önceki gün onu kaçırdığından beri çadırlarına dönmemişti. Yine de sahilin yakınlarındaki yüksek tepeciklere vardıklarında onu ilerisinde, eğreti bir mihrabın yanında dururken görebiliyordu.

Suyun önünde sıralanmış pek çok adam, onların ardında hazırda bekleyen pek çok uzun gemi vardı. Troya şehri böyle bir güce asla direnemezdi. İphigeneia, kocası böyle kısa ömürlü bir çatışmada kendini gösteremeyecek diye mutsuzluktan midesinde ani bir kasılma hissetti. Belki başka savaşlar da olurdu. Babasına doğru yürümeyi sürdürdü, tören giysileri içinde öyle haşmetli görünüyordu ki, süslü püslü giysiler içindeki rahibin yanında dikiliyordu. Kumun parmaklarının arasındaki deriyi yırttığını hissedince bir terslik olduğunu fark etti.

Gemilerin yelkenleri hiç kıpırdamıyordu. Vakit havanın sıcak olması için çok erkendi fakat havada nefes almasını zorlaştıran bir katılık vardı. Aynı şeyi dün, erkek kardeşinin kaya havuzlarında oynayışını izlerken de düşünmüştü fakat bu tuhaflığı zihninden kovalamıştı: Sahilin korunaklı bir kısmındaydılar. Ama tüm bu erkekler, tüm bu gemiler buradaydı işte ve henüz hiçbir şey rüzgârla hafifçe dalgalanmıyordu: Yelkenlerin hepsi pörsümüştü. Hava suya bu kadar yakınken böyle kıpırtısız olmazdı hiç. Bu bir işaret miydi? Soluklarının hızlandığını hissetti. Tanrılar bu evliliği iptal etmesi için onu uyarıyor muydu? Ya da tam tersi miydi: Törenin onuruna rüzgârları durultmuşlar mıydı? Annesine sorabilmeyi diledi ama Klytaimestre olağan dışı herhangi bir şeyin farkına varmamıştı. Kendi nikâhına yürür gibi önden gidiyordu. Askerler onunla kızı arasına girdiğinde adeta şaşkın görünüyordu, birkaç asker Klytaimestre'yi yoldan çıkarıp kenara yönlendirirken dört adam İphigeneia ile mihraba doğru yürümeye devam etti.

Artık İphigeneia'yı endişelendiren tek şey rüzgârsız gökyüzü değildi. Bir şey daha vardı. Erkeklerin, karıları ve kız kardeşleri gibi düğünlerle bu kadar ilgili olmayabileceğini biliyordu. Fakat etraftaki hava hiç de şenlikli değildi ve daha sonrasında birkaç şarap tulumu beklentisinin biraz neşe uyandırmak için yeterli olacağını düşündü. Ancak bunun yerine erkekler ona olduğu kadar birbirlerine karşı da içe kapanık görünüyordu. İphigeneia onların yanından geçip giderken kaşlarını çattılar, onun güzelliği karşısında mest olmak yerine gözlerini yere diktiler. Korku dolu bir an, yanlış bir şey yapmış olması gerektiğini düşündü: Çirkin bir elbise giymiş ya da makyajını doğru düzgün yapmamış olmalıydı. Fakat annesinin köleleri onu överken ağız birliği etmişlerdi. Bir düğüne uygun bir biçimde giyinip kuşanmıştı.

Ardından sabah güneşinin altında babasının bıçağının ışıltısını gördü ve her şeyi çabucak anladı, sanki bir tanrı kelimeleri zihnine döküvermişti. Havadaki hain hareketsizlik ilahi bir kaynaktan gönderilmişti. Artemis babasının yaptığı bir şeye gücenmişti ve şimdi de bir kurban talep ediyordu, aksi takdirde gemiler yelken açamayacaktı. Öyleyse İphigeneia için bir evlilik, bir koca falan yoktu. Ne bugün ne de sonsuza dek. Duyuları bulanıklaşsa bile düşünceleri mükemmel biçimde berraktı. Annesinin öfkeli çığlığını işitti ama uzaktan gelmişti, sanki bir mağaranın duvarlarına çarpıp yankılanmıştı. Erkekler mihrabın dibinde durdular ve İphigeneia babasına doğru mihrabın üç basamağını titrek adımlarla çıktı. Daha önce hiç tanışmadığı biri gibi görünüyordu babası.

Agamemnon'un önünde ses çıkarmadan dizlerinin üstüne çöktü. Babasının gözyaşları sel gibi akıp sakalına karışıyordu ama buna rağmen bıçağını bırakmadı. Amcası, babasının arkasında duruyordu, kızıl saçları sabah güneşinde ışıldıyordu. Amcasının elinin, katlanmak zorunda olduğu zorlu sınav için ona kuvvet sunarak babasına uzandığını sezdi. Deri zırhların oluşturduğu denize baktı ve aralarında hangisinin Akhilleus olduğunu merak etti. İphigeneia sağ tarafında annesini görebiliyordu, ağzı vahşi bir çığlıkla ardına kadar açılmıştı fakat kulaklarına hücum eden uğultu yüzünden kelimeleri duyamadı. Beş adamın Klytaimestre'yi tuttuğunu gördü, içlerinden biri en sonunda kolunu kadının boynuna sıkıca bastırdı. Yine de annesi gevşeyip de onun kollarına yığılmadı. Ciğerlerinde hiç hava kalmaması gerekirken bile çığlık atmaya ve çırpınmaya devam etti.

Bıçak aşağı indiğinde ön sıralardaki pek çok adam gözlerini kaçırdı. Beti benzi solmayacaklar dahi sonrasında gördüklerinden nadiren söz etti. Bir asker o can alıcı anda kızın ruhunun yükselip bir karacaya taşındığından emindi.

Ama hiç kimse onu dinlemedi, çünkü bıçak kesik açarken gözlerini kaçırmış olan erkekler bile (pek çok savaşta savaşmamış genç erkekler ve pek çok savaşta savaşmış kız babaları) – o erkekler bile İphigeneia'nın bembeyaz, cansız bedeninin babasının ayaklarının dibinde yattığını görmüştü. Ardından tatlı bir esintinin onları sarıp sarmaladığını hissetmişlerdi.

16

Troyalı Kadınlar

O akşam, Greklerin kanunsuz bir biçimde elde ettikleri kazançları dağıtıp kadınların sonuncularını bölüşürken Troyalıların yarımadasında bir-iki gün daha kalmaya niyetli oldukları kesinleşti. Kadınların pek çoğu çoktan alıp götürülmüştü ve şimdi geriye yalnızca kraliyet ailesi –Hekabe, kızları ve gelini– kalmıştı, kendilerini kahraman sayan adamlar arasında bölüştürüleceklerdi.

Güneş yeniden batmaya başladığında kadınların arkasında iki Grek askeri göründü, yarı itilip kakılan, yarı sürüklenen bir başka kadın da vardı aralarında.

"Ne yapıyorsunuz?" diye çıkıştı kadın. "Beni Menelaos'a götürün." Adamlar onu duymazdan geldi, onu son bir kez Troyalı kadınlardan oluşan çembere iteklerken kahkahalar attılar.

"Menelaos sabah gelip bulacak seni," dedi muhafızlardan biri. "Burada olduğunu öğrendiği zaman. Ama o zamana kadar, geceyi çok sevdiğin Troyalılarla birlikte geçirebilirsin." Aceleyle kamplarına geri döndüler, diğer Greklerin hiçbirinin loş ışıkta onları fark etmeyeceğini ve kadınlardan hiçbirinin de ertesi gün onları tanıyamayacağını biliyorlardı.

Kassandra dikkatini ateşi daha çok harlamaya vermişti, artık hava soğuyordu. Kızının faydasızlığıyla alay etmede

tez davranan Hekabe bile rahibenin ateş yakmaya doğuştan yetenekli olduğunu itiraf etmek zorundaydı. Önden haber aldığı bilgilerle donanmış Kassandra yine de şahit olacağı karşılaşmayı korkuyla bekliyordu. Fakat bunca yıl sonra, şu Grekler tarafından istismar edilmişken bile dimdik duruşundan bir şey yitirmeyen kadının akıl almaz güzelliğinden bakışlarını kaçıramıyordu.

Helene, Paris'le birlikte Sparta'dan döndüğü, onu karısı ve Troya'nın da onun vatanı olduğunu ilan eden Paris'in yanı başında şehre adım attığı on yıl öncesinden farklı görünmüyordu bugün. Çok güzel bir çift olmuşlardı: Paris, mis gibi kokan siyah saçlarıyla esmer mi esmer ve Helene sıradan kuşların arasında bir kuğu gibi görünen uzun mu uzun boyuyla beyaz tenli, sarı saçlı. İnsanlar onun bir yumurtadan çıktığını, Zeus ile Leda'nın kızı olduğunu söylerdi. Zavallı Tyndareos, bir kuğu kılığına bürünmüş bir tanrı tarafından boynuzlanmıştı. Ve Helene'nin altın rengi saçlarında, kopkoyu gözlerinde, yanardöner kıyafetlerinde insanlık dışı bir şeyler vardı. Orada değilken onu tarif etmesi zordu, sanki fani bakışlar böyle bir mükemmelliği hafızasında muhafaza edemezdi. Kraliyet sarayında insanların onunla aynı odada bulunabilmek için bahaneler üretmesi uzun zamandır yaşamın bir parçası hâline gelmişti. Yalnızca erkekler için değil –tabii elbette etrafta hep erkekler vardı; ne zaman geçip gitse havayı iştahla içlerine çekerlerdi– kadınlar için de böyleydi. Ondan tiksinenler dahi –çoğunluğu Troyalı anneler, eşler ve kız çocukları oluştururdu– yine de ondan uzun süre ayrı kalmaya dayanamazdı. Onu hakir görürken bile gözleri onu arardı.

"Troyalı fahişe: Artık sana öyle mi sesleniyorlar?" diye sordu Hekabe, dudakları küçümseyerek kıvrılmıştı.

"Sanırım öyle," diye cevap verdi Helene. "Hiçbir zaman hayal gücü pek kuvvetli insanlar olmadı kocamın askerleri. Ve Agamemnon'un adamları da onlardan matah değil. O yüzden sorunun cevabına evet diyelim."

"Sen geri dönünce Menelaos yaygara koparır sanmıştım," dedi Hekabe. "Senden ayrı bir gece daha geçirmeyi isteyebilmesi olanaksız görünüyor. Bunca yıl sonra."

"Eminim yarına kadar bekleyebilir. Daima tek istediği Helene'nin karısı olmasıydı. Ona sahip oldu, onu kaybetti ve şimdi yeniden ona sahip. Benim varlığım pek de lüzumlu değil, bir başkasıyla birlikte olduğum söylenemediği müddetçe."

"Hödük bir kocan var diye anlayış mı bekliyorsun?" diye çıkıştı Hekabe. "Hem de sen?"

"Dokunduğu her şeyi telef eden, bizzat varlığıyla her şeyi kirletip mahveden ben mi?" dedi Helene, kaşları kızgınlıkla yay gibi kalkmıştı. "Hayır, ne anlayış bekliyorum ne de istiyorum. Menelaos'un ilgisizliğiyle ilgili sorunu yanıtlıyordum sadece."

"Greklerin hiçbiri seni geri istemiyor gibi görünüyor," dedi Hekabe.

"Neden istesinler?" diye karşılık verdi Helene. "Tıpkı sizin gibi onlar da savaş yüzünden beni suçluyorlar."

"Elbette seni suçlarlar." Andromakhe öyle usulca konuşuyordu ki Kassandra dalgaların sesi üzerinden onu zar zor duyuyordu. "Herkes seni suçluyor, bir de Paris'i."

"En azından senin gözünde tek suçlu ben değilim," dedi Helene. Hektor, Paris'ten tiksinirdi fakat o ve Andromakhe bu beklenmedik geline karşı daima nazik olmuştu. Andromakhe kafasını iki yana salladı.

"Benim için öylesin," dedi Hekabe. "Ben seni suçluyorum. Paris ise..." Duraksadı. "O ahlaksız bir aptaldı. Ama sen evli bir kadındın. Onu geri çevirmeliydin."

"Paris de evli bir erkekti," dedi Helene. "Neden herkes bunu hep unutuyor?"

"O bir nymphe'yle evliydi," diye cevap verdi Hekabe. "Paris güvenle geri dönsün diye şehrimizi kuşatma altına alması ihtimali pek yoktu."

Helene etraftaki kayalara bakındı ve deniz yosunu bürümüş, çentikli bir tanesini seçti. Birkaç adım atıp üstüne oturdu. O anda kaya bir taht gibi göründü. Batan güneşin onun gözlerine çarpması gerekirdi ama güneş cüret edemedi.

"Peki öyleyse neden sadece beni suçluyorsun?" diye sordu Helene. "Paris bana geldi, unuttun mu? Sparta'ya, Menelaos'un sarayına geldi ve tek bir amacı vardı: Beni baştan çıkarmak."

"Ve senin suçun da baştan çıkmaktı."

"Evet," diyerek iç çekti Helene. "Benim suçum buydu. Sırf hoş ve tatlı diye yakışıklı oğluna istediği her şeyi vermekti, diğer herkesin yaptığı gibi; ve kendisi de bunun tadını çıkarıyordu."

Hekabe hakikat karşısında sessizliğe gömüldü. Genç bir erkekken Paris'i şımartmıştı, öyle kolay hoşnut olurdu, o tatlı yüzü tebessüm açmaya öyle hazırdı ki. Diğer oğulları daha sıkı çalışırdı ve daha vazifeşinaslardı fakat Hekabe, Paris'i bir evcil hayvan gibi severdi. Kimse ona karşı koyamazdı ve bu yüzden o da daima şımartılmıştı. Yunanistan'a yelken açmak için bir gemiye ihtiyacı olduğunu bildirdiğinde Priamos ona soru bile sormuş muydu? Nereye veya niçin gittiğini soran olmuş muydu ona? Kırışık yanaklarına kan hücum etti: Hiç kimsenin öyle bir şey yapmadığını biliyordu. Helene'yle birlikte Troya'ya döndüğünde geri çekilmişlerdi ve o puslu tebessümü –onu asla unutamazdı– hırçın bir şaşkınlığa dönüşmüştü. Paris, ailesinin apar topar onu ve yeni karısını eve buyur etmemesi karşısında allak bullak olmuştu. Grek donanması koya vardığında daha az allak

bullak olmuştu fakat yine de Troyalıların onun davranışı ve bunun sonuçlarına karşı sahici bir korkudan ziyade birtakım kötücül nedenlerden ötürü onaylarını esirgediklerine inanıyor gibiydi. Onun başlattığı bir savaşta mücadele eden ve ölen erkek kardeşlerini, arkadaşlarını ve komşularını izlerken dahi asla özür dilemedi, asla sorumluluk üstlenmedi. Paris'e göre sorun onun davranışı değildi, Menelaos'un ona karşı olan, nedeni hiçbir şekilde anlaşılamayan tepkisiydi. Canı ne isterse alması için herkes ona daima müsaade etmiş, hatta onu teşvik etmişti. O da öyle yapmıştı ve ardından aniden bir savaş patlak vermişti.

"Neden Menelaos, Paris'i evine kabul etti ki?" diye sordu Hekabe. "Ne tür bir adam karısını bir başka adamla yalnız bırakır?"

Helene gözlerini devirdi. "Menelaos gibi bir adam," diye cevap verdi, "asla bir başka adamın karısını ayartmayacak, bu yüzden de bir başkasının farklı davranacağını tahayyül edemeyecek bir adam. Görev duygusuyla bir yabancıyı evine buyur edecek ama kısa süre sonra onun parfümlü saçlarından, efemine giysilerinden, yumuşak sesinden bıkıp usanacak bir adam. Yabancıdan evinden gitmesini isteyerek tanrıları gücendirmek istemeyecek ama onunla bir gün daha geçirmeye de göğüs geremeyecek bir adam. Bir av seyahatine gidip, bu can sıkıcı misafiri yük ettiği için karısından af dileyen, birkaç gün sonra meydan boşken geri döneceğine söz veren bir adam. Karısı ile misafirin birbirine nasıl baktığını fark edemeyen ve esas avın o tazılarıyla uzaktayken evde gerçekleştiğini fark etmeyen bir adam."

"Ama sen Paris'i reddedebilirdin," dedi Hekabe. "Kocanı ve kızını terk etmen..."

Helene omuz silkti. "Hangimiz Aphrodite'ye karşı koyabiliriz ki?" diye sordu. "Bir tanrının gücü benimkinden çok daha büyük. Troya'ya onunla birlikte gitmem için

ısrar ettiğinde direnmeye çalıştım. Fakat bana başka seçenek bırakmadı. Yapmam gerekeni söyledi ve sonra uzaklaştı, onun yokluğunda tiz bir ses duydum, uzaktan gelen bir çığlık. Paris salonlarımıza girdiği andan itibaren o ses dinmek bilmedi. Aklımı kaçırdığımı düşündüm: Başka hiç kimse sesi duyamıyordu ve bir türlü durmuyordu. Kulaklarıma balmumu tıktım ama sesi engellemedi. Sonra Paris beni öptüğünde ve onu yatağıma aldığımda tiz çığlıklar gitgide söndü. Teknesine adım attığımda tamamen kaybolup gitti. Bir tanrıyı geri çevirmenin anlamı bu işte, aklını kaçırmaya sürüklenmek."

Hekabe, gözünü kırpmadan Kassandra'ya baktı; küçük bir sopanın ucuyla kuma bir şeyler çiziyordu, bir simgenin üstüne başka bir simge, desen bütünüyle karman çorman olup okunmaz hâle gelinceye dek devam etti. "Öyle diyorsan öyledir." Dönüp yeniden Helene'ye baktı. "Ama onunla birlikte gitmeyi reddetmiş olsaydın duyduğun ses kendiliğinden geçip gidebilirdi. Ayrıca eğer Menelaos kastettiğin kadar düşüncesiz biriyse neden tüm bu Grekleri senin geri dönmen için bir araya getirdi?"

"Çünkü babam Tyndareos hepsine söz verdirtmişti," dedi Helene. "Evlenme zamanım geldiğinde Yunanistan'daki tüm erkekler kocam olmak istiyordu."

"Tabii istemişlerdir," diye çıkıştı Hekabe.

"Yalnızca olanları anlatıyorum," dedi Helene. "Sen sorduğun için. Krallar ve prensler babamdan beni istemek için Yunanistan'ın dört bir yanından geldi. Kısa süre sonra babam, biri hariç hepsini hayal kırıklığına uğratacağından savaş çıkabileceğini fark etti. O yüzden benimle her kim evlenirse o adamı savunmalarını mecbur kılan bir yemin ettirdi hepsine. Eğer Aphrodite oğluna ödül olarak bir başka kadını vermiş olsaydı, bu savaş gerçekleşmezdi. Senin garezin tanrıçaya, benimle ilgisi yok."

Hekabe karşılık vermek için ağzını açtı ama Kassandra birden kesik bir inilti koyuverdi. "Sessiz ol," diye tısladı annesi, kızının suratına tokat atmak için elini kaldırarak. Kassandra onun farkında bile değildi, bakışlarını sahilin ilerisine, ışığın çoktan solduğu yere dikmişti. İki Grek askeri kamplarına geri dönüyor, kadınlara doğru yürüyordu, aralarına aldıkları bir bohçanın üstünde ağır bir şey taşıyorlardı. Ancak Kassandra onun bir şey değil, biri olduğunu çoktandır biliyordu.

17

Aphrodite, Hera, Athene

Üç tanrıça hiçbir ortak yanları olmadığını söylerdi fakat her biri kendi etrafında dönmeyen her türlü sosyal etkinlikten aynı baskın hoşnutsuzluğu duyardı. Ve her biri kendi horgörüsünü örtbas etmede aynı derecede yeteneksizdi. O yüzden Thetis ile Peleus'un düğün günündeki müşterek huysuzlukları, daha güneş gökyüzünde yolculuğa çıkmadan evvel belliydi.

Üçü arasında belki de huysuzluğu en yakışıksız olan Hera'ydı. Tanrıça dimdik ve azametle duruyordu, güzeller güzeli, berrak yüzünü soldurarak kaşlarını hafifçe çatmıştı, muazzam kahverengi gözlerini etrafını kuşatan şamatanın üstünde bir yerlere dikmişti. Thetis bir deniz nymphe'sinden ibaretti, Olymposluların kraliçesinin dargınlığına layık sayılmazdı. Yalnızca o da değil, Thetis ender bir şey yapmış ve Hera'nın kocası Zeus'un tekliflerini geri çevirmişti. Hera'nın birinden –nymphe, tanrıça ya da ölümlü– tiksinmesinin olağan nedeni Zeus'un sonu gelmez sadakatsizlikleriydi. Onun şimdiye dek gördüğü herkesi, tehdit ederek veya tatlı sözlerle kandırarak yatağına soktuğunu düşündüğü günler olmuştu. Ama bir süre sonra bu rahatsız edici bir hâl almıştı: Dört bir yandan yarı-tanrılar pat diye ortaya çıkıyor ve her biri Zeus'un babası olduğunu iddia ediyordu. En çok kafasına takılan bu saygısızlık, bu görgüsüzlüktü. Elinden

geldiğince kocasını cezalandırsa da tanrıların kralına karşı alınabilecek intikamın da sınırları vardı. Zeus karısından düpedüz daha güçlüydü ve Hera'nın bu konuda yapabileceği çok şey yoktu. O yüzden o da kızları, özellikle ölümlü kızları cezalandırdı, ne zaman fırsatını bulsa onları kandırdı ve onlara işkence etti. Zeus onları koruyacağına yemin ettiğinde dahi nadiren gözünü uzun süre onların üzerinde tutardı, bilhassa gözüne bir başka güzel ve genç yaratık çarptığı için. Hera'nın dikkatiyse öyle kolay kolay dağılmazdı. Fakat yine de Thetis onun kınamasını mazur gösterecek hiçbir şey yapmamıştı. Zeus ona öngörülebilir hevesini gösterdiğinde kaçıp gitmişti.

Kehanetten çok, belki de bu ret, Zeus'u harekete geçmeye ikna etmişti. Thetis'in isteği dışında ve onun statüsüne yakışmayacak bir şekilde ölümlü bir adamla evlenmesi için ısrarcı olmuştu. Hera adamın adını hatırlayamıyordu bile, şu anda hangi adada yaşıyorlarsa artık, oralardan bir Grek kralıydı. Takımadanın her köşesini izlemek imkânsızdı. Eğer içinde kendisinin büyük, onurlandırıcı bir heykelinin bulunduğu bir tapınakları yoksa Hera onları anımsamak için hiç çaba göstermezdi.

Ama ellerinin arkasından mırıldanmalarının nedeni kehanetti: Zeus'a, Thetis'in oğlunun bir gün babasından büyük biri olacağı söylenmişti, tanrıların da söylediği buydu. Her erkeğin dilemesi ve her tanrının korkması gereken şey buydu. Bilhassa da, zamanında babası Uranos'u yenilgiye uğratan kendi babası Kronos'u alaşağı ettikten sonra, Olympos'un en yüce tahtını işgal eden tanrının. Böyle büyük ve endişe verici bir yazgıyla işaretlenmiş bir oğula babalık etmek, mutlak gücün sahibi Zeus'un almaya gönüllü olmadığı bir riskti. O yüzden Thetis'in oğlunun bir yarı ölümlü olmasına karar verildi, böylece azameti basit bir erkeğinkiyle göreceli olarak sınırlanacaktı. Risk azaltılmıştı

ve Thetis'in evlilik hazırlıklarından duyduğu mutsuzluğun kendisinden başka kimseye bir etkisi olmamıştı.

Öte yandan Aphrodite her düğünü, küçük bir yenilgi olarak görüyordu. Aşkı takdir ederdi fakat evlilik türünden olanı etmezdi. Evlilik türünden olana asla değer vermedi. Ne tür bir aşktı bu: Yoldaşlık mı? Çocukların öncülü mü? Tüm yapabildiği küçümsemeyle homurdanmamaktı. Yegâne tutkuyu hissedebilecekken yoldaşlık neydi ki? Rahat ettirmek yerine içini kıpır kıpır edecek bir âşıkla bir kocayı kim değiştirmezdi? Âşığının bir başka kapıdan içeri gizlice girebileceği anlamına geliyorsa kim çocuğunu bir odadan göze batmadan sepetlemeyi tercih etmezdi? Herhangi birinin, Aphrodite'nin kendisine ait gördüğü, tek bir amaç güden türden arzuyu değil de zevcî aşkı seçmesine inanmak olanaksızdı. İnsanlar hep eşlerini, evlatlarını ödüllendirdiğini anlatırdı (aslında Aphrodite'nin de çok sevdiği bir oğlu vardı) fakat o hakikati biliyordu. Gecenin ilerleyen saatlerinde erkekler ve kadınlar gizlice dualar ederken ona yakarırlardı. Gündüz vakti yaptıkları gibi sıhhatleri ve uzun bir yaşam için yalvarmazlardı. Şehvetin kör bırakıp sağır eden gücünün üstlerine dadanması için yalvarırlar, bunun karşılıklı olması için dua ederlerdi. Diğer her şey –refah, güç, statü– gerçekten istedikleri şeyin çevresine, bunu engellemek ya da saklamak için yerleştirilmiş levazımdan ibaretti. Ve bunun evlilikle hiçbir ilgisi yoktu. Bugün, müstakbel gelinine gözünü dikmiş, çaresizce göz teması kurmaya çalışıp başaramayan şu zavallının aptal suratında da görülebiliyordu bu. O, arzuyu hissetmenin ne demek olduğunu biliyordu. Ve evliliğin bu arzuyu söndürmeye yaramayacağını biliyordu. Thetis'i yatağına alacaktı ancak kadının onu horgörmesi onunla tadabileceği her türlü hazzı mahvedecekti. Bir nymphe bir ölümlüyü sevebilirdi (Aphrodite, öyle

yapmış nymphe'lerin kısa listesini zihninde çabucak gözden geçirdi: Merope, Kallirhoe, Oinone...) fakat bu Grek'e horgörüden başka bir şey göstermeyen Thetis öyle değildi.

Aphrodite'nin ardından geç gelen Athene için düğünler daima bir rahatsızlık kaynağıydı. Gri gözlü tanrıça, Hera kadar uzun boylu değildi, sahip olmadığı uzunluğu ona versin diye genelde kafasına geriye yaslı bir miğfer takardı. Athene, kendisini dirseklerden ve dizlerden ibaretmiş gibi hissetmesine neden olan Aphrodite'nin yakınında durmaktan tiksiniyordu. Aphrodite'nin saçları arkasına attığı mükemmel bukleler hâlinde dökülüyordu, peplosu vücuduna ıslakmış gibi yapışmıştı. Athene kafasını eğip kendi elbisesine baktı –omzundan ayak bileklerine biçimsizce sallanıyordu– ve Aphrodite'nin, özünde aynı olan elbisenin içinde nasıl bu kadar farklı görünebildiğini merak etti. Aphrodite tuhaf ve arzu edilir bir şekilde ıslak gibi görünürdü hep: Gözleri denizin koyu mavi-yeşiliydi, teni hafiften tuz kokardı. Elbisesinin altında vücudu, suyun yüzeyine çıkmak için kavisler çizen bir yunus ya da fok gibi kıvrımlara sahipti. Athene, birinden aynı anda hem tiksinip hem de onu arzulamanın nasıl mümkün olduğunu merak etti. Hem ona bu kadar rahatsızlık veren tanrıçadan yavaş yavaş uzaklaşmayı hem de onun tarafından sarmalanmayı çekiyordu canı. Tutku duyduğu şeyin us ve savaş olduğunu herkese hatırlatarak mızrağına daha sıkı sarıldı. Hem erkekler hem de kadınlar becerileri ve bilgeliği için ona dua ederdi. Aşka ya da çocuklara ya da daha sıhhatli olmaya duydukları özlemle dua etmezlerdi ona. Savaşlara girdiklerinde tavsiyeleri, stratejisi, mahareti için ona dua ederlerdi. Bu yüzden mızrağını taşır ve miğferini takardı, böylece çoğu kadını büyüleyen şeylere hiç ilgi duymadığını daha iyi aksettirirdi. Mesela düğünlere. Ve diğer kadınların erkeklerinin yokluğunu çekerken bahsettikleri hisleri uyandıran o İthakeli'nin

–önünde çapraşık bir yazgısı olan akıllı, genç adamın– düşüncesini aklından kovuşturdu. Şimdi Odysseus'un gözü yeni gelini Penelopeia'dan başkasını görmüyordu. Fakat Athene, savaş meselelerinin ötesinde de akıllıydı, adamın bir gün sürüklenip gideceğini biliyordu. Tüm yapması gereken uygun zamanda uygun yerde olduğundan emin olmaktı. Gerekirse uygun kılık içinde de olacaktı.

Üç tanrıça can sıkıntısı ve rahatsızlıkla geçen bir güne boyun eğmişti: Her Olymposlu düğün için oradaydı, dikkat çekmeden sıvışamazlardı. Fakat nymphe dostları Thetis'in başına üşüşürken ve Peleus kalabalık hâldeki ölümsüzlere bunun boyunu ne kadar çok aştığını merak ederek bakarken, üç tanrıça sessizce evliliği lanetledi. Bu hoşlanmama hâli geniş ölçüde karşılıklıydı: Thetis'e kalsa hiçbirini orada istemezdi. Peleus'la evlenmeyi de hiç yeğlemezdi fakat adam, Zeus'la bir pazarlık yapmıştı ve deniz nymphe'si bu durumda sönük bir itiraz yöneltmemesi gerektiğini biliyordu. Gelecekte ihtiyacı olduğunda Zeus'un suçluluk duygusundan (hiç şüphesiz tanrı onu bu sersem adamla eşleştirdiği için vicdan azabı gibi bir şey hissediyordu) faydalanacaktı. Bunu unutmayacaktı.

Fakat bugün evlenmesi gerekiyorduysa bunu Hera'nın öfkeli çehresi olmadan da yapabilirdi, suratındaki o daimi onaylamama ifadesini şöylece siliverse çok daha iyi görünürdü. Eğer Athene –kocaman bir kuş yuvasında yaşıyormuş gibi her yere viyak viyak öten bir baykuşla geliyordu– düğüne katılmamayı seçmiş olsaydı gerçekten mutlu olabilirdi. Ve ister ölümlü olsun ister olmasın, hiçbir kadın dudaklarını sarkıtmış, somurtkan Aphrodite'yi düğününde istemezdi. Her göz –Thetis'in müstakbel kocasının gözleri bile– onun olduğu tarafa dönüktü. Thetis en güzel deniz yeşili peplosu içinde gelmişti ve müstakbel kocası onu neredeyse fark etmemişti, çünkü köpükten doğma tanrıçayı

süzmekle meşguldü. Thetis, üçünün de denizin derinliklerinde gözden kaybolmasını içtenlikle istedi fakat bugün onun dileklerinin pek ehemmiyeti yoktu.

Hepsine sırtını döndü, onları görmezden gelmeye kararlıydı. Zeus'un düğünün yapılmasını buyurduğu alçak Aigina Adası'nın kumlu sahillerine baktı. Tüm tanrıların ve nymphe'lerin akın ettiğini gördü ve rezil edilişini izlemeye bu kadar çok kişinin gelmesi yüzünden içinde kısacık bir an öfke kabardı. Hepsinden intikamını alabilmeyi diledi.

Fakat intikam kapıyı çaldığında bambaşka bir taraftan geldi ve yerde yuvarlandı, ışıl ışıl ve altındandı.

*

Ayağına ilk değdiğinde Aphrodite farkına varmadı. İnsanların, hayvanların ve tanrıların gayrimeşru da olsa ona dokunmak için bahaneler bulmasına alışkındı: Kimi zaman ağaçlar bile saçlarına tutunma çabasıyla dallarını düşürürdü. Bir müddet sonra –bir saki, gelinden ya da herhangi başka bir tanrıdan evvel ona ambrosia sunmak için hızla üstüne gelince– kadehi almak için ileri bir adım attı ve sandaletiyle itince yeniden yuvarlanıp giden metalin canlı pırıltısını gördü.

Thetis'in küpeleri yüzünden aklı fikri zaten altındaydı. Aphrodite bile, düğününde damada yanaşıp gelinine vermek üzere olduğu küpeleri alıp alamayacağını sormanın uygunsuz bir davranış olduğunu biliyordu. Yine de aklından geçirmiyor değildi. Küpeler öyle güzeldi ki: Oturan bir çift altın maymunun etrafında mükemmel bir halka oluşturan iki başlı bir yılan. Koyu renk akik boncuk dizisi halkanın etrafını sarıyordu, her birinin ucunda minik, altın bir kuş vardı. Kendi kulaklarının altında yuvalansalar ne güzel görünürlerdi. Thetis'in kapkara, deniz yosunu buklelerinde

kaybolup gidiyorlardı. Küpelerin Aphrodite'ye değil de ona ait olmasının gerekmesi gerçekten gülünçtü.

Yere eğilip altın küreyi almak üzereydi ki daima gözleri keskin ve eliçabuk olan Athene ondan önce kaptı. Aphrodite nektar kadehini alırken topuğuyla Athene'ye doğru tekmelemişti küreyi aslında.

"Benim o," dedi Aphrodite.

Athene alaycı bir masumiyetle soldan sağa çevirdi başını. "Sanmıyorum," diye cevap verdi. "Az evvel ayağıma yuvarlandı, yani bu da benim olduğu anlamına geliyor."

"Ver şunu bana," dedi Aphrodite. Ağzı hırçın bir çizgi hâlini almıştı fakat iki tanrıça da bunun Aphrodite'nin başlangıç noktası olduğunu biliyordu. Bir anda ikna gücünün tamamını kullanmaya dönebilir ve Athene ne kadar direnmeye çalışsa da küreyi teslim etmek zorunda kalırdı.

İstemediği müddetçe hiç kimse hiçbir şeyi Aphrodite'nin elinden kurtaramazdı. Hera dışında hiç kimse.

"Siz ikiniz neden tartışıyorsunuz?" diye tısladı Hera.

"Athene oyuncağımı çaldı," dedi Aphrodite. "Geri vermesini istiyorum."

"Onun değil," dedi Athene. "Benim. Biri ayağıma fırlattı."

"Hiç de öyle bir şey olmadı. Ben topu düşürdüm ve kumda sana doğru yuvarlandı. Yani senin değil." Aphrodite Hera'ya döndü. "Onun değil," dedi.

"Bir bakayım." Hera topa uzandı ve Athene'nin eli refleks olarak topun üstüne kapanınca sırıttı. "Ver bakayım dedim." Hera, iki eliyle Athene'nin yumruğunu yakaladı ve avcunu zorla açıp topu aldı. Athene ona engel olmaya çalıştı ama aynı anda mızrağını tutmaya çalıştığı için başaramadı.

"O benim topum," dedi yeniden. Diğer tanrılar bir şeyler döndüğünü fark etmeye başlıyordu. İyi bir kavgaya

kimse hayır demezdi, o yüzden üç tanrıçanın etrafında toplanmaya başladılar.

"Bu bir top değil," diye yanıtladı Hera. "Bakın." Muhteşem, altın bir elmayı kaldırıp gösterdi. Neredeyse küre şeklindeydi ama minik, altın bir sapın altında, tepeye doğru genişliyordu. Tabanındaki oyuntu sayesinde başparmakla diğer parmakları arasına cuk diye oturuyordu.

"Yine de benim," dedi Athene.

"Üstünde bir şey yazıyor," dedi Hera elmayı elinde evirip çevirirken. "*Te kalliste.*"

"Size benim olduğunu söyledim," dedi Aphrodite omuz silkerek. "Başka kim anlamına geliyor olabilir ki?"

Anlık bir duraksama oldu. "Belki de benimdir," dedi Hera. "Siz ikiniz hiç bunu düşündünüz mü?"

"Şunu geri ver," dedi Athene. "Baba!"

Tanrılar etrafa bakındı ve en sonunda arkalarında Zeus'un uzun, sakallı sureti göründü, işitme menzilinin dışına doğru hızla yürüyordu.

"Hepimiz tüydüğünü görebiliyoruz," diye çıkıştı Hera. Zeus duraksadı. Titreyerek derin bir iç çekti. Bir yerlerde, bulutsuz gökyüzünde gök gürledi ve insanlar onu yatıştırmak için tapınaklara koşturdular. Yüzünü karısına döndü.

"Bana soracağınız bir şey mi var?" dedi. "Yoksa sorunu kendi aranızda mı çözüyordunuz?"

Altın saçlı Apollon kız kardeşi Artemis'i dirseğiyle dürttü. Bu tanrıçalar herhangi bir konuda fikir birliği etmeyi beceremezdi ve bu da kendilerine daimi bir zevk verirdi.

"Bu elmanın üstüne 'En güzel olan için' kelimeleri kazınmış," diye açıkladı Hera. "Elmanın kime ait olabileceğine dair bir tartışma var."

"Aslında pek yok," dedi Aphrodite.

"Var," dedi Athene.

"Bu çıkmazın tek bir cevabı bulunuyor." Hera onların tepesinden konuştu. "Aramızdan kimin bu elmaya sahip olması gerektiğine birinin karar vermesi lazım." Önündeki tanrı denizine göz attı.

Ön tarafa doğru kalabalığı yararak geçenler aniden ve için için buna pişman oldu. Sanki her bir kum tanesinin sayılması gerekiyormuş gibi gözlerini yere diktiler. "Aslında bu kişi sen olmalısın kocacığım," diye devam etti Hera.

Zeus karısına baktı, yüzünde hak edenin o olduğuna dair öfkeli bir ifade vardı, sonra kızına baktı, dokunaklı bir incinme örtüsü vardı yüzünde. Diğer kızı her zamanki gibi mükemmeldi fakat ancak bir aptal onun diğer ikisinden birini seçmesini beklediğini düşünürdü. Sonra da bu yaptığı için onu affedeceğini.

"Kararı ben veremem," dedi. "Karım ve kızlarım arasında nasıl seçim yapabilirim? Hiçbir koca ya da baba böyle bir şey yapmaz."

"Öyleyse ver topumu bana," dedi Aphrodite, minik, deniz kabuğuna benzer dişlerini gıcırdattı.

"Bu bir elma," dedi Athene. "Ve bana ait."

"İkiniz de ne had bilmezsiniz böyle," dedi Hera. "Elinde tutan benim."

"Çünkü benim elimden zorla aldın!" diye bağırdı Athene.

Titrek bir ışık peyda oldu ve tanrıçalar kumların ayaklarının altından kaydığını hissetti. Poseidon, namıdiğer Yeri Sarsan mı katılmıştı tartışmaya? Tanrılar artık onların çevresine akın etmiyordu. Tersine, etraflarının şaşaalı bulutlarla kuşatıldığını gördüler, ardından ayaklarının altında yeni, daha taşlık bir zemin hissettiler. Bulut seyreldi ve kendilerini bir tepe başında buldular, dört bir yanlarında ve tepelerinde koyu yeşil çam ağaçları vardı.

"Neredeyiz?" diye sordu Aphrodite.

"İda Dağı, sanırım," diye yanıtladı Athene, etrafına bakınıp dağın altındaki ovanın öte ucunda bulunan hisarın kulelerini fark etmişti. "Şurası Troya değil mi?"

Hera omuz silkti. Troya kimin umurundaydı ki?

*

Genç bir adam hayal etmişler de karşılarında vücut bulmuş gibi önlerinde biri beliriverdi. Siyah saçlarının bukleleri alnını çerçeveliyordu ve sivri uçlu başlığı ona itibarsız bir hava vererek hafifçe yana kaymıştı.

"Sen de kimsin?" diye sordu Hera.

"Priamos oğlu Paris," diye yanıtladı adam. Sesinin tonu hem tanıdık hem de yabancı gelen bir ortamda hissettiği kafa karışıklığını güçbela gizliyordu. Dakikalar öncesinde, İda Dağı'nın eteklerini saran çayırlarda sürüsünü otlatıyordu. Şimdiyse, esrarlı bir şekilde, daha önce hiç farkına varmadığı karanlık bir kayranın içindeydi. Manzaraya bakınca dağın tepesine yakın bir yerdeydi fakat hava bunun gerçek olamayacağı kadar sıcaktı. Şimdi üç kadın –azıcık iriydiler ve ışık içlerinden yayılıyormuşçasına hafiften altın gibi pırıldıyorlardı– gözünü dikmiş ona bakıyordu. Onların tanrıça olduğunu biliyordu.

"Yargıcımız sen olacaksın," dedi Aphrodite. Ölümlü bir adamın en güzel olanın o olduğunu düşüneceğinden şüphesi yoktu. Eğer öyle düşünmezse acınası insan kalbi atmaya fırsat bulamadan onu yok ediverirdi.

"Yargıç mı? Neyin yargısını vereceğim hanımefendi?" dedi Paris.

"Bu elmanın üstünde en güzel olan için olduğu yazıyor," dedi Athene, Hera'nın avcundaki elmayı parmağıyla dürterek. "Onu adama ver," dedi. "Zeus'un kararı bu."

Hera iç çekti ve oğlana yanına gelmesini işaret etti. "Al bakalım," dedi elmayı onun ellerine fırlatarak. "Elmanın adil biçimde kime ait olduğuna kadar vermelisin."

"Ben mi?" dedi Paris. Bir an sığırlarının iyi olup olmadıklarını düşündü, aşağısında kalan bayırlarda korunmasız hâldelerdi. Ama şimdi dağ aslanlarının kükremesini ya da kurtların ulumasını duysa dahi tek bir kasını bile kıpırdatmazdı. Elmayı evirip çevirdi, pırıltılı sıcaklığına hayran kaldı. Böyle güzel, yekpare bir biblo için kavga etmelerine şaşmamalıydı. Elmanın yüzeyine işlenmiş harfleri gördü. "En güzel olan için." Yazan kişi, kelimenin sonuna feminen takı ekleyip "*kalliste*" yazdığından kısa bir anlığına mutsuzluktan midesi kasıldı. "*Kallisto*" yazılmış olsaydı elmayı kesinlikle kendisine saklardı.

"Evet," dedi Aphrodite, arzuyu gördüğü yerde tanırdı. "Çok güzel, değil mi?"

"Tıpkı siz üç hanımefendi gibi," dedi Paris üstüne çalışılmış bir nezaketle.

"Duyacağımızı duyduk," dedi Athene. "Şimdi seçim yap."

Paris sahici bir kafa bulanıklığıyla bir çehreden diğerine baktı. Elbette Aphrodite, herkesin ona daima söylediği gibi, akıl almaz ölçüde güzeldi. Kıyafetleri memelerinin çevresinde geriliyor, tenine öyle bir yapışıyordu ki o mükemmel yüzüne ne kadar çok bakmak istese de bakışları yüzünden aşağı doğru çekiliyordu. Bala bulanmış saçlarını eline doladığını hayal edebiliyor ve onun bedenini kendininkine bastırdığını ve ağzının onu altındayken açıldığını hissedebiliyordu ve sonra başka hiçbir şey hayal edemezdi. Elbette elmayı ona verecekti. Akıllara ziyandı.

Ama sonra Hera boğazını temizledi ve bağlantı koptu. Tam anlamıyla koptuğu söylenemezdi fakat geçici olarak dağılıvermişti. Hera uzun boyluydu, onu fark etmişti ama

Aphrodite ve Athene'nin arasında duruyordu. Uzun, zarif ve bir şekilde güçlüydü, sanki elini şöyle bir uzatsa daha o bir kayaya doğru hızla koşamadan onu yakalayıverirdi. El ve ayak bileklerinin zarafeti bunun çekici bir olasılık gibi görünmesine neden oluyordu. Galiba onu sinirlendirmek istemiyorum, diye düşündü birden. Ve ardından hiç böyle düşüncelere kapılmadığını fark edince durdu. Kelimeler sanki onları işitiyormuş gibi zihninde öylece ortaya çıkıveriyordu. Lakin konuşan yoktu. Bu dümen kendini açık edebilir diye kadının ağzına gözlerini dikti fakat öyle bir şey olmadı.

Sonra solunda bu üçlünün en şaşırtıcısı vardı. Troya'da hisardaki bir tapınakta bir Athene heykeli bulunurdu. Doğal boyutlarından daha büyüktü, kanınız elbisesine akmasın diye sizi çıplak elleriyle boğacak bir kadının arı, zinde yüzü ve korku veren bir tarafı vardı heykelin. Fakat şu anda birkaç adım ötesinde duran tanrıçanın kendisi, bütünüyle bambaşkaydı. Ürkütücü ifadesi oradaydı orada olmasına ama, ifadesini giyinen yüzü öyle genç görünüyordu ki büyük hayranlık uyandıran bir şeyden alımlı bir şeye dönüşüyordu. Birlikte büyürken diğer erkekler gibi muamele ettiğiniz ama sonra bir gün sizin için fazla iyi olduğunu bilen ve son derece çekici bir kadın olduğunu fark eden, bir arkadaşınızın erkeksi kız kardeşi gibiydi. O esnada Paris onun için yeterince iyi olabilmek uğruna pek çok şey verebileceğini düşündü.

Aphrodite ayağını sinirle hafifçe yere vurdu. "Hera seçim yapmak zorunda olduğunu söyledi ve sen de öyle yapacaksın," dedi. Kelimeler aralarında kalan zeminde bir uçtan diğer uca kayarak ilerliyor ve kendilerini Paris'e yılanlar gibi doluyorlardı sanki. "Elma kime ait?"

"Bilmiyorum," dedi Paris. "Kararsızlığımdan ötürü beni eleştirebilirsiniz fakat hakikati söylemek gerekirse şimdiye

dek gördüğüm üç en güzel yaratıksınız. Sizler ve herhangi bir ölümlü kadın arasında öyle çok mesafe var ki zar zor idrak edebilirim. Yeraltındaki yuvasında yaşayan bir karıncadan en uzun dağın hangisi olduğunu söylemesini istemeye benziyor bu. Bunu yapamam."

"Biraz daha zamana ihtiyacın var," dedi Athene. Elma çoktan kız kardeşinin sıcak, minik ellerinde olmadığı için ne kadar hoşnut olduğunu adama göstermemeye kararlıydı. "Karar vermende sana yardım edebilir miyiz?"

Kısa bir duraksama oldu.

"Ben yardım edebilirim," dedi Aphrodite ve elbisesini omuzlarında tutan broşlar gevşeyinceye dek yılan gibi kıvrıldı. Elbise aşağı kayıp çıplak bedenini açığa çıkardı ve Paris dilini yutmuş gibi bakakaldı.

"Ah ciddi misin?" dedi Athene. "Bunu mu yapacağız?" Uzanıp kendi elbisesindeki broşları çözdü, zarif ve dimdikti, üstünde miğferinden ve mızrağından başka bir şey kalmamıştı. Hera bir şey söylemedi ama o da aniden çırılçıplak kalıverdi.

"Ben..." diye bocaladı Paris.

"Konuşamıyor musun?" diye sordu Aphrodite.

"Nefes alamıyorum," diye yanıt verdi Paris. Phrygia'ya has başlığının bağlarıyla cebelleşti ve gevşetip kuru toprağa savurdu. Saçları kafasına yapışmıştı.

"Kararını vermende bunun yardımı olur mu?" diye sordu Hera ona. Paris daha önce onun sesinin ne kadar derin ve gırtlaksı olduğunu fark etmemişti.

"Dürüst olmak gerekirse olmadı," dedi Paris. "Aslında neredeyse tam tersi."

"Zeus karar vermen için seni buraya getirdi," dedi. "Seçim yapmalısın."

"Bana bir dakika verin," diye yanıtladı Paris. "Yakınlarda bir pınar var mı? Biraz su içsem iyi olur."

"Kararını verdiğinde içecek bir şeylerin olabilir," dedi Hera, öyle içtendi ki verdiği gözdağının neredeyse tamamen üstü örtülüydü. Paris'e doğru bir adım attı ve geri adım atamamak Paris'in tüm gücüne mal oldu. "Bırak da senin için işleri kolaylaştırayım." Eğer Paris onun ışıldayan, kendisininkinden bir el genişliği uzaklıktaki çehresinden başka bir şeye dikkatini verebilseydi Athene ve Aphrodite'nin kız kardeşlere özgü bir can sıkıntısıyla gözlerini devirdiğini görebilirdi. "Gördüğün üzere elma en güzel tanrıça için." Paris elmayı tuttuğunu neredeyse unutmuştu, gerçi elma ağırlığının yanında, içeriden yayılan bir sıcaklıkla nabız gibi atıyordu. "Fakat bir tanrıçanın güzelliği bir ölümlü kadının güzelliğinden farklıdır. Mesele sadece dış görünüş değildir, hünerdir. Görebildiğin üzere ben çok güzelim."

Paris güçten kesilmiş hâlde başını salladı. Olağanüstü görkemi düşünüldüğünde Zeus'un yolunun, aynı şeyi tekrar tekrar yapması şöyle dursun, Hera'dan şimdiye dek sapmış olmasının ne kadar şaşırtıcı olduğuyla ilgili bir şeyler söylemeyi düşündü bir an. Ama kadının ışıltılı gözlerindeki bir şey, bunun niyetlendiği gibi bir iltifat olarak yerine ulaşmayabileceğini söyledi.

"Ben yalnızca güzel değilim," diye devam etti Hera. "Aynı zamanda feci derecede güçlüyüm. Ben Zeus'un karısı ve kız kardeşiyim, Olympos Dağı'nın tepesinde onun yanı başında ikamet ediyorum. Benim lütfum krallıklar kurar, hoşnutsuzluğum onları paramparça eder. Beni seçmelisin." Paris saçlarının ürperip havaya dikildiğini hissetti, sanki Hera'nın var olmayan nefesini boynunun yüzeyinde hissedebiliyordu. "Beni seç ve ben de sana arzuladığın herhangi bir krallığın üstünde egemenlik vereyim. Herhangi biri olur. Anladın mı? Dilersen Troya'ya sahip olabilirsin ya da Sparta'ya, Mykene'ye ya da Girit'e. Nereyi istersen. Şehir senin önünde eğilip selam verir ve sana kral diye hitap eder."

Hera geriledi ve Paris yutkundu.

"Cidden hepimiz böyle mi...?" Athene, Hera'ya ters ters baktı. "İyi." Hera'nın bıraktığı boşluğa doğru adım attı. Paris şakaklarının ve bel boşluğunun boncuk boncuk terlediğini hissedebiliyordu. "Sana elmayı bana vermen gerektiğini söylememe ihtiyacın yok," dedi Athene. Gri gözleri Hera'nınkilerden ne kadar farklı, diye düşündü Paris. Hera'nın gözleri öyle karanlık, öyle kahverengiydi ki bir adam o gözlerin içinde kendini kaybedebilirdi, tıpkı bir mağara gibi. Fakat Athene ona samimi bir zekâyla dik dik bakıyordu, Paris bunun kibirli bir düşünce olduğunu bilse de birdenbire onu eşiti gibi hissetti. "Hera sana ait bir şehir teklif etti," dedi. Paris konuşmadı ama Athene buna rağmen duydu onu. "Bir krallık mı? Elinde tuttuğun elmayı gerçekten istiyor. Muhtemelen buna rakip olacak ne teklif edebileceğimi merak ediyorsundur, değil mi?" Adam yine cevap vermedi ama Athene duraksamadı bile. "Bir düşmanın onu ele geçirmeye karar vermesi durumunda bir krallığın hediyeden ziyade yük olabileceğini düşünüyorsun." Esasında Paris onun çıplak memelerini düşünüyordu, Athene ona öyle yakın duruyordu ki memeleri neredeyse tenine değiyordu fakat onu düzeltmekten kaçındı. "Ve haklısın," dedi Athene. "Güvenli olmadığı müddetçe, krallık dediğin bir hiçtir. Bir kral düşmanlarıyla savaşma ve kazanma kabiliyetine sahip olmalıdır. İşte sana bunu verebilirim Paris. Sana bilgelik, strateji ve taktikler verebilirim. Senin olanı, onu senden almaya kalkışacak herhangi birinden koruyacak gücü verebilirim sana. Daha önemli ne olabilir ki? Elmayı bana ver ve ben de senin savunucun, akıl hocan ve savaşçın olayım."

"Bu senin baykuşun mu?" diye sordu Paris, turuncuya çalan kahverengi bir renge sahip kuş açıklık boyunca kanat çırpıp sağındaki çürük bir ağaç gövdesine yerleşince.

"Baykuşumu alamazsın!" dedi Athene ve bir an düşündü. "Eğer istersen sana başka bir baykuş veririm."

"Teşekkürler," diye yanıtladı Paris. "Çok cazip bir teklif."

Athene başını salladı ve geriye çekilip Hera'nın yanına geçti. Baykuş havada ona doğru süzülüp ileri uzattığı koluna tünedi. Athene baykuşun ensesindeki tüyleri okşadı ve kuş da nazikçe onun elini gagaladı.

Paris onu izliyor, gözlerini ondan alamıyor olsa da Aphrodite'nin hareket ettiğini görmedi. Tanrıça aniden arkasındaydı, sonra önünde, her tarafında. Eliyle adamın kolunu okşadı, yan taraftan hafifçe bir dokunuştu ve Paris bacaklarının dayanamayıp yıkılacak gibi olduğunu hissetti. Onun önünde tamamen dizlerinin üstüne çöküp ona tapınmak kadar çok istediği başka bir şey hiç olmamıştı hayatında. Saçları –kuma vurmuş güneş gibiydi– onu sarıp sarmaladı ve Paris'in dudaklarına tuz tadı geldi.

"Elmanın benim olduğunu biliyorsun," dedi Aphrodite. "Onu bana ver ve ben de sana dünyadaki en güzel kadını vereyim."

"Seni mi?" diye sordu Paris, kelimeyi söylerken sesi çatlamıştı.

"Ben değil," diye yanıtladı tanrıça. "Seni helak ederim Paris. Sen ölümlüsün." Paris helak olmanın ölmek için o kadar da berbat bir yol olup olmadığını merak etti. "Bana en yakın olan şeyi vereceğim sana. İsmi Spartalı Helene." Birdenbire gözünün önüne haddinden fazla güzel bir kadının görüntüsü geldi –alev alev sarı saçlar, bembeyaz bir ten, kuğularınkine benzer bir boyun– ve sonra görüntü yok oldu. Aphrodite, tıpkı deniz yüzeyindeki köpükler gibi pırıltılar saçarak uzaklaştı.

Paris başını eğip başparmağı ile diğer parmaklarının arasında oturan yekpare altın elmaya baktı. Ardından önünde

duran üç tanrıçaya çevirdi kafasını, elmanın tek bir hakiki sahibi olduğunu biliyordu.

*

Tanrıçalar Olympos Dağı'na geri döndüğünde Athene diğer ikisiyle bir daha asla konuşmayacağına yemin etti. Özellikle de Aphrodite'yle, elmayı minik, cadaloz elinde özenle tutarken etrafa kendini beğenmişlik saçıyordu.

"Helene'nin zaten bir kocası olduğunu söylemedin ona," diye homurdandı Hera. O intikamını daha acelesiz adımlarla almayı tercih etmişti, o yüzden kendi işkencecisiyle konuşmayı reddetmek pek bir işe yaramazdı.

"Gözüme önemli görünmedi," diye yanıtladı Aphrodite. "Ayrıca bunun ne önemi olabilir ki? Paris'in de bir karısı var."

18

Penelopeia

Sevgili kocacığım,

Bir zamanlar senin bir baş belası olduğun konusunda uyarılmıştım. Eskiden annem belanın senin adına işlendiğini, beladan asla ayrı kalamayacağını söylerdi. Onu sustururdum ve senin başını derde sokmayacak kadar zeki biri olduğunu söylerdim. Derdim ki o belayı zekâsıyla alt eder. Ve bu işe yaramazsa beladan daha hızlı koşup ondan kurtulur. Sanırım belanın seni, zekânın ve hızın pek az fayda sağladığı denizde bulacağını bilmeliydim.

Troya düşeli bir yıl oldu ama sen hâlâ evde değilsin. Bir yıl. Troya senin on sene evvel oraya doğru yelken açtığın zamana kıyasla daha da ıraklaşmış olabilir mi? Nerelerdesin Odysseus? İşittiğim hikâyeler hiç umut vermiyor. Ozanların senin hakkında nasıl şarkılar söylediğini anlatsam gülersin. En azından güleceğini umuyorum.

Troya'dan yelken açtığını ve birkaç korsanvari sapmadan sonra tek gözlü, koyun güden devlerin adasında mahsur kaldığını söylüyorlar. Tepegözler diyorlar onlara, her biri tek gözlü, pek çok koyunu olan şu adamlara. Hiç böyle gülünç şey duydun mu? Korkunç bir Tepegöz'ün mağara evinde kapana kısıldığını söylüyorlar; seni öldürüp yeme niyeti varmış tümden. Her halükârda sanırım ilk başta seni öldürmeyi planlıyormuş.

Ozanların söylediği şarkıya bakarsak seninle birlikte kapana kısılan adamlarının cesareti hemencecik sönmüş. Ama her zamanki gibi sen bir plan yapmışsın. Diğer erkeklerin hanelerinde şarkılarını söylerken hikâyeyi değiştiriyorlar mı diye merak ediyorum. İthake salonlarında şüphesiz sen daima en hızlı, en zeki, en özenli kişisin. Diyorlar ki Tepegöz'e dolu bir şarap tulumu vermişsin ve içmesini istemişsin. Eğer bu son yemeğim olacaksa, demişsin, konukseverliğimi seninle paylaşayım, tıpkı eski günlerdeki gibi. Süt içmeye alışkın Tepegöz'e sulandırılmamış, dolu bir şarap tulumu vermişsin. Sarhoş olmasına şaşmamalı. O da, senin adın nedir yolcu, diye sormuş, kelimeleri ağzında yuvarlamaya başlamış "Kimi yiyeceğimi bilmek isterim."

"Bana Hiçkimse derler," diye cevap vermişsin, çünkü ona seni öldürmekle böbürlenmenin şanını vermek istememişsin. Sarhoş olmuş ve belki biraz da aptalmış, o yüzden söylediğin ona gerçek bir isim gibi gelmiş.

Ama onu güzelce bir içirmek herkesin aklına gelebilirdi. Senin planının dâhice gaddarlığıysa ondan sonrasındaymış. Ve ozanlar bu kısımdan gerçekten zevk alıyor Odysseus: Bu hikâyeyi tekrar ve tekrar söylüyorlar. Şarap, Tepegöz'ün damarlarında kan gibi akar olduğundan adamların onu uykusunda öldürmek istemiş. Ama onlar senin düşündüğün gibi, bir mağarada, ölü bir devle mahsur kalacaklarını düşünmemişler. Tepegöz sana uyanıkken ve zarar görmemişken lazımdı, böylece kapı olarak kullandığı iri kaya parçasını mağaranın ağzından itebilirdi. Sen ve adamların hep birlikte ya da bir başınıza o işi beceremezmişsiniz. Sana inanmamışlar, sen de onlara ispat etmişsin. Üç savaşçı tüm kuvvetiyle bir kayaya yüklenmiş ve bir parmak bile kıpırdamamış kaya. Hiçbir adam kaçamazmış. Ancak o vakit sorunun çapraşıklığını anlamışlar.

Zarar görmemişken mi demiştim? Elbette Tepegöz'ün zarar görmemiş hâlde olmasını istemiyormuşsun. Ama onun doğru biçimde zarar görmesine ihtiyacın varmış.

Koyunlarıyla ilgilenirken taşlık araziyi aşmasında ona yardım eden büyük bir kazık kullandığını görmüşsün. Her günün sonunda mağarasına döndüğünde o uyurken kurtlardan ve diğer avcılardan korunsunlar diye, koyunlarını içerideki ağıla kapamak için iri kayayı kapı eşiğinden yuvarlarmış. Ama bu iş için bir devin bile iki elini kullanması gerekiyormuş. O yüzden koyunları içeri sokar, ardından da kazığını kapı eşiğinin hemen yanına dayarmış, böylece elleri kayayı itmesi için serbest kalırmış.

Kazığı alıp evire çevire közlerin arasında tutmuşsun. Adamlar, on yıllık savaşta hayatta kalıp sonra da eve dönüş yolunda ölecekleri, bir deve yem olacakları için yazgılarının ne kadar amansız olduğuyla ilgili sızlanıp şikâyet ediyorlarmış. Ama sen onlara kulak asmamışsın, senin kadar uzun olan kazığı kararıp sivrilene kadar evirip çevirmişsin. O esnada bile adamlar planının ne olduğunu anlamamış ve geri çekilip devin yünlü sürüsünün arasına saklanmalarını onlara iki kez söylemen gerekmiş. Daha ozan bu şarkıyı ilk kez söylemeden evvel ne yapmak üzere olduğunu biliyordum. Sende sevdiğim ilk şeylerden biri insafsızlığın, Odysseus. Hâlâ öyle.

Sivrilmiş kazığı devin göz yuvasına saplamışsın ve sen kazığı bükerken devin gözü cızırdayıp tütmüş. Ozanların şarkılarında söylediği hâliyle, çığlıkları savaşta ölenleri uyandırmaya yetermiş. Koyunların arasına sokulmuş, kaçmasınlar diye onları yumuşak boyunlarından sıkıca yakalamış adamlarına katılmak için geri çekilmişsin. Tepegöz kazığı ıslak, kapkara göz yuvasından çekip çıkarmış ve bu sefer öncekinden de gür bir çığlık atmış. Öyle korkunç bir ses çıkarmış ki diğer devler koşarak gelmişler. Devler yalnız

bir yaşam sürermiş, bana öyle dediler, ayrı ayrı sürüleriyle ayrı ayrı mağaralarda yaşarlarmış. Ama hiçbiri daha önce böyle bir feryat işitmemiş ve buna da kayıtsız kalamamışlar. Olan şuymuş, iri kayanın dış tarafından bağırmışlar. Onlara göre kayayı kenara itmek çok büyük bir haneye tecavüz olurmuş. Sessizlik içinde, dinleyerek beklemişler. Zarar gördüm, diye feryat etmiş Tepegöz.

Sen ya da ben aynı soruyu sorardık, Odysseus. Nasıl zarar gördün? Ya da ben sana nasıl yardım edebilirim diye de sorabilirdim. Ama Tepegözlerin farklı bir göreneği varmış ve onlar için en önem taşıyan soruyu sormuşlar: Sana kim zarar verdi? Yaralı Tepegöz cevabı biliyormuş ve talan olmuş gırtlağının derinlerinden böğürmüş. Hiçkimse zarar verdi, diye feryat etmiş, Hiçkimse çıkardı gözümü.

Diğer devler birbirlerine bakıp omuz silkmişler. Bir ırk olarak meraka düşkün değillermiş. Tepegöz'ün ses tonu acıyla dolu gibiymiş ama tüm duyabildikleri hep aynı şeymiş. Ona zarar veren Hiçkimse'ymiş.

Huzursuzlanıp sinirleri bozulmuş, kendi mağaralarına sıvışmışlar ve ortalığı karıştıran Tepegöz'ü de bir daha hiç akıllarına getirmemişler. Ama halihazırda bunca şey başarmış olmana rağmen ve sahte adın senin hayal ettiğinden çok daha başarılı bir hile olduğunu ispatlamasına rağmen hâlâ düşünüyormuşsun. İşte benim erkeğim.

Ozanlar bir şeyler yiyip içmek için bu noktada duruyorlar. Seni mağarada kapana kısılmış, esir hâlde bırakarak gerilimi tırmandırmayı seviyorlar elbette. Öyle yapınca fazladan bir kadeh şarap kazanacaklarını biliyorlar. Ancak kadehi kapınca devam ediyorlar: Sabah olduğunu anlamışsın, çünkü Tepegöz'ün mağarasının tavanında bir delik varmış, bir adamın geçemeyeceği kadar küçük, bir adamın erişemeyeceği kadar yüksek bir delikmiş. Ama gün ışığı içeri giriyormuş ve duman da dışarı çıkıyormuş, böylece şafak

vakti olduğunu anlamışsın. Koyunlar da anlamış ve cılız, gri ışıkta melemeye başlamışlar. Tepegöz otlatmak için koyunları dışarı çıkarması gerektiğini biliyormuş ancak ondan kaçamaman konusunda kararlıymış. Böylece iri kayayı yarı yarıya kenara yuvarlamış ve yanı başına oturmuş.

Adamlarından biri ağlayıp sızlamış, koyunların gürültüsünde sesi yitip gitmiş. Adam hâlâ devin seni alt edeceğini düşünüyormuş, Odysseus. Ama sen ne yapacağını biliyormuşsun. Koyunlardan üçünü iple birbirine bağlamışsın ve adamlarına onların yünlü karınlarına nasıl sarılıp sıkıca tutunacaklarını göstermişsin. Koyunlara bir tekme savurmuşsun ve hepsi kapıya doğru koşmuş. İkinci adamı başka bir üç koyuna yüklemeye başladığında Tepegöz devasa elini indirmiş ve üç yumuşacık sırt ile kafa hissetmiş –hiçbir adamın izi yokmuş– sonra da koyunlar çıkabilsin diye gerisingeri oturmuş. Sıra sana geldiğinde –her zamanki gibi en sona sen kalmışsın– geriye yalnızca kocaman bir koç kalmış. Çok şükür ki uzun boylu bir adam değilsin. Koçun alt tarafına sıkıca tutunmuşsun ve Tepegöz'ün yanından gizlice geçip özgürlüğüne kaçmışsın.

Zarar görmeden kurtulmuşsun, ki seni alıkoyan canavar için aynı şey söylenemez. Ama ah Odysseus, o koyunların üstüne postları nasıl tutunmuşsa bela da sana öyle tutunmuş. Denize açıldığında adaya doğru bağırıp o yaralı deve, galip gelenin sen, Odysseus, olduğunu söylemekten kendini alamamışsın. Zaferinle böbürlenmenin önüne geçememişsin. Ve eğer kör olmuş yaratığın Poseidon'un oğlu olduğunu, babasının lanetini senin üstüne salacağını biliyor olsaydın eminim bambaşka bir şey yapardın. Tafra satmaya hiçbir zaman karşı koyamadın.

Ozanlar Poseidon'un seni lanetlendiğini ve İthake'ye bir kez daha ulaşmanın on yıl alacağına ant içtiğini söylüyor, Odysseus. Adamlarının seninle birlikte cezalandırılacağına

ve evine onlar olmadan döneceğine yemin etmiş. Tayfandan kimse olmadan. Seni terk mi edecekler, Odysseus, yoksa eve ulaşmaya çalışırken ölecekler mi? İthake'de hepinizi bekleyen bizler için iki olasılık da seyyanen iç karartıcı. Olduğundan başka bir şey olmanı asla istemezdim kocacığım. Ama keşke sen adını Tepegöz'e söylemeden evvel ağzını kapatabilseydim.

Seni seven karın,

Penelopeia

19

Troyalı Kadınlar

"Ne oldu?" Kassandra'ya ulumalarının nedenini soran Andromakhe'ydi. Annesi ve kız kardeşi, Kassandra'nın ani ve ölçüsüz histeri krizlerine cevap beklemeyi bırakalı uzun zaman olmuştu. Bir an tıpkı normal bir kız gibi sessizce oturuyor olabilirdi. Ve sonra titremeler ve gevelemeler yoktan ortaya çıkıverirdi ve hiçbir anlamı olmazdı.

"Bu o, bu o, bu o," diye bağırdı Kassandra. Annesinin kafasının ardına tokat patlatmak üzere olduğunu sezerek sesini alçaltmaya çalıştı ama dehşet adapla mücadele hâlindeydi. "Kardeşim," dedi. "Kardeşim, benim küçük kardeşim, en küçük kardeşim, kurtarılmış olan öldü, öldü, öldü, öldü."

Bu sözlerin üstüne Hekabe kaskatı kesildi. "Sessiz ol yoksa dilini kendi ellerimle keserim. Kimsenin erkek kardeşinden, onun kaçtığından haberi olamaz. Hiç kimsenin. Beni duydun mu? Onun hayatı senin çeneni kapalı tutmana bağlı."

Kassandra başını iki yana salladı, bir tik gibi ufak hareketlerle. "Çok geç, çok geç, onu kurtarmak için çok geç," dedi. "Polydoros'u Greklerden kurtarmak için çok geç. Onun kim olduğunu, kim olduğunu ve nerede olduğunu çoktandır biliyorlar, çünkü o zaten burada, onların elinde."

Polyksene uzanıp elini nazikçe annesinin koluna koydu ve sıktı. "Bitkin düşecek anne. Biliyorsun, öyle olacak. Onlar bizi duyacak mesafeye gelmeden susmuş olur."

Başıyla Grek askerlerini işaret etti, sahil şeridinin kenarından ağır yüklerini taşıyorlardı.

"Önemi yok, önemi yok." Kassandra'nın sesi kısılıp bir fısıltıya dönüştü.

"Polydoros burada değil," diye tısladı Hekabe Polyksene'ye. En küçük oğlu, tüm kardeşleri arasında en çok Polyksene'yle yakındı, yine de o gidene dek oğlanın Troya'dan çıkışını Polyksene'den bile gizlemişlerdi. "O güvende. Onu güvende tutmak için aylar önce uzağa gönderdik."

"Biliyorum anne. Kassandra'nın sözlerini dert edinme. Saçmalık olduğunu biliyorsun. Hep saçmalıyor."

Andromakhe bir şey söylemedi ancak elini Kassandra'nın kürekkemiklerinin arasına yerleştirip nazikçe sıvazladı. Kassandra'yı en beter taşkınlıklarından tatlılıkla koparmak huzursuz bir katırı teselli etmeye benziyordu. "Şşş," dedi. "Şşş."

Kassandra eski hâline döndü ve dudakları kelimeleri ses çıkarmadan döktü. Grekler kadınların kamplarına vardıklarında, her nasılsa, ağzını neredeyse hiç kıpırdatmıyordu. Gözyaşları suratından aşağı serbestçe boşaldı, burnundan akıp giden sümüğe karıştı.

Grek askerleri birbirleriyle biraz lafladılar ve bohçayı kuma bıraktılar. Bir paçavra yığınına benziyordu ama iki adam aşikâr bir rahatlamayla doğruldu. En yakındaki adam parmak boğumlarıyla kuyruksokumunu ovalarken diğeri Hekabe'ye seslendi.

"Priamos'un karısı sen misin?"

"Priamos'un duluyum."

"Siz nasıl isterseniz leydi." Asker pis pis sırıttı. Fetih bir ordu için eski statüsünün yeni hayatında herhangi bir ağırlık

taşıyacağını düşünen mağrur bir köleden daha eğlenceli bir şey olamazdı. Özellikle de köle bunun gibi kendinden memnun yaşlı bir kocakarıysa.

"Bunun kim olduğunu biliyor musunuz?" dedi adam. Ayağının dibindeki yığını tekmeledi ama hiç hareket olmadı. Kumaşlar açılamayacak kadar nemliydi. Sövdü ve eğildi yeniden, bir kumaş parçasını ucundan yakalayıp kenara savurdu.

Hiç kimse onu yüzünden tanıyamadı. Suratı sudan ve kayalardan şişip kararmıştı. Sol yanağının bir kısmı paramparçaydı ve boynunun etrafında mor şeritler vardı. Hekabe'yi cılız, gırtlaksı bir feryat çıkarmaya zorlayan şey tuniğinin üstündeki işleme oldu. Onun tuniği ilk giydiği zamanı, cilalanmış bir kadehin kenarında kendi yansımasını görünce suratını eğip bükmesi karşısında kahkaha attığını hatırladı. Kırmızı kumaşın yakasına o minik teğelleri geçen köle kadını anımsadı. Ve tuniğin rengi tuzlu suda biraz bozulmuş olsa da –rengin açılıp et rengine dönmesi midesini altüst etti– onu tanımıştı.

Polyksene erkek kardeşinin yanına koşup üstüne kapandı. "Hayır," diye haykırdı. "Hayır, hayır, hayır."

"Yani onu tanıyorsunuz," dedi Grek askeri pişmiş kelle gibi sırıtarak ama görevdaşı onaylamayarak cıkladı.

"Cesedi burada bırak," dedi daha yaşlı olan adam. "Onları yaslarıyla baş başa bırak."

"Odysseus bulduğumuz her şeyi kampa getirmemizi söyledi," diye yanıtladı ilk adam, neşesi biraz kaçmıştı.

"Ona ne bulduğumuzu söyleriz. Bırak çocuğunun yasını tutsun be adam. Aynısını kendi annen için de isterdin."

Daha genç olan adam suratını asarak kafasını salladı ve Grek kampına doğru yola koyuldular.

"Kardeşim," dedi Polyksene. "Benim güzel kardeşim." Tırnaklarını suratına geçirdi, iki yanağında da dört keskin

iz bıraktı. Andromakhe, Hekabe'nin yanına, Polyksene'nin yerine oturdu, hıçkırıklar narin bedenini enkaza çevirirken ihtiyar kadını sıkıca tuttu. Saçlarını yolmak istiyordu ama henüz onu yapacak gücü yoktu.

Ve her nasılsa hepsi Kassandra'nın onlara bunun gelmekte olduğunu söylediğini unuttular ve kendilerini Kassandra'nın bütünüyle bambaşka bir şey ortaya attığına ikna ettiler. Yanlış olduğu kanıtlanmış bir başka şey, her zamanki gibi.

20

Oinone

Oinone artık uyum sağlayamıyordu. Bir süredir olmuyordu. Eskiden nereye ait olduğunu biliyordu; pınarlar boyunca uzanıp giden dağlarda yaşar, ağaçların gölgesi altında dinlenir, kuşlar şarkılarını söylerken onlarla aşık atmak için kaval çalardı. Hayatı, sıradan bir dağ nymphe'sinin hayatıyken nasıl yaşanacağını bilirdi. Sonra Paris'le tanıştı ve her şey değişti.

İlk başta iyi yönde değişti. Ama yine de, ilk başlarda, Paris'in Paris olduğunu bilmiyordu. Şehrin düşüşüne yol açacağını söyleyen bir kehanet yüzünden daha bebekken Troya'dan sürülmüştü, ilk gününden fazlasını yaşamamalıydı. Anne ve babasının ne onu yanlarında tutacak yüreği vardı ne de onu öldürecek midesi. Priamos ve Hekabe bebeği dağ yamacına götürüp öldürsün diye bir sığır çobanına vermişti. Fakat çoban kendisinden isteneni yapmaya kendini ikna edememişti. Yeni doğmuş bir bebeği terk edilmiş bir toprak parçasına bırakmak neyse de değneğini havaya iyice kaldırıp onunla çocuğun kafasını ezmek mümkün değildi. O yüzden bebeği öldürmemişti ama onu gizlice yanında tutup bir keçi çobanı olarak yetiştirmişti. Bir çocuğun bir şehre ne zararı dokunabilirdi? Hiç kimse hakikati asla öğrenemezdi.

Böylece Oinone, Paris'i ilk kez dağın alçak eteklerinde gördü, hafiften kaslı, narin bir gençti, etrafı keçilerle

sarılıydı, onun bir çobanın oğlu olduğunu düşündü. Ama öyle yakışıklı, hatta öyle zarifti ki onu göze görünmeden günlerce takip etti. Paris onun olduğu tarafa şöyle bir baksa Oinone kendini fidanların arasına saklayabilirdi. Zaten Paris neden baksındı ki? Toprağın üstünde onun koşuşturan keçilerinden daha usulca hareket etti. O da kaval çalıyordu; oturmuş, hayvanların otlamasını izlerken kavalını dolgun dudaklarında tutuyordu. Oinone kendini ona takdim ettiğinde ona çoktan yarı yarıya âşıktı.

Düğün günlerinde Paris ona, çobanın, Agelaos'un, onu evlat edindiğini ve kendisinin Troya sarayından olduğunu söyledi. Ama kehanet ve hekimliğin ikiz sanatlarına doğuştan kabiliyetli olan Oinone, konuştukları ilk andan itibaren onun Priamos ile Hekabe'nin oğlu olduğunu biliyordu. Ortak geleceklerini düşündüğünde kafasının içinde tuhaf bir uğultu sezdi ama bunu umursamadı. Halihazırda oğullarına hamileyken nasıl umursayabilirdi?

Tanrıçalar Paris'ten yargıçlık talep etmek için gelene dek kusursuz bir mutluluk içinde yaşadılar. Her ne kadar başkalarının ona itibar etmesi zor olsa da, Oinone bu fikrini hiç değiştirmedi. Paris onu terk etmemişti, ondan çalınmıştı. En azından o ilk zamanlar çalınmıştı. O gün neler olduğunu Paris dürüstçe anlatmıştı: Bayırlarda sürüsünü otlatırken birden kendini sisle örtülmüş bir hâlde bulmuştu. Ardından yüksek bir dağ kayranının ortasındaydı, üç tanrıçanın önünde duruyor, üçü de kendisini seçmesinde ve üstüne ağız dalaşına tutuştukları bir çeşit bibloyu kendisine ödül olarak vermesinde ısrar ediyordu. Oinone'nin kim olduklarını tahmin etmek için isimlerini duymaya ihtiyacı yoktu.

Oinone, Paris'in kararını vermek için kullandığı kıstaslar konusunda bütünüyle net değildi, tartışmanın nasıl çözüldüğünden de emin değildi. Bildiği tek bir şey vardı: Paris

dağ yamacından güçbela tutunarak inmek ve keçilerini geri almak zorunda kaldığı için eve çok geç, hava kararddıktan uzun süre sonra dönmüştü. O gece görülmedik bir biçimde dikkati dağınıktı ve asabiydi. Ertesi sabah ona veda etti ve Troya'ya gidip anne babasıyla yüzleşmesi gerektiğini söyledi. Onlarla bir araya gelmekten daha önce hiç söz etmemişti, şehir surları içinde geçen bir yaşam arzusu güdüyor olabileceğini hiç sezdirmemişti. Oinone onu durdurmanın bir anlamı olmadığını biliyordu ve ne olursa olsun onun bir-iki gün sonra, soruları cevaplanmış olarak geri döneceğini düşünüyordu.

Ancak Paris bir kez gitti mi Oinone'nin düşünceleri sersemlikten ayrışıp netleşti. Paris yarın ya da ertesi gün dönmeyecekti, görüyordu. Troya'ya krallığın prensi olarak tanınmak için gidiyordu. Ve sonra –yanlış anladığını düşünerek şakaklarını ovuşturdu– Yunanistan'a yelken açacaktı. Yunanistan'a! İyi de ne için? Mutlu bir adam hangi gerekçeyle karısını ve oğlunu açık denizleri aşmak için terk eder? İfa etmesi gereken bir arayışı yoktu, hiçbir tanrı ona yerine getirmesi için bir görev vermemişti, bundan kesinlikle emindi. Tüm kehanet kabiliyetlerine rağmen Paris'in ne işler çevirdiğini göremedi. Gelecek görüleri genelde çok ayrıntılı olurdu fakat Paris söz konusuyken görü yeteneğinin önünde şimdi bir sis bulutu vardı. Nehir tanrısı olan babası Kebren'e bile danıştı ama babası da ondan fazlasını bilmiyordu.

Böylece Paris Troya'ya geri geldiğinde, hâlâ onun dağa dönmesini umut ediyordu. Ona dönmesini. Hakikati, suratını zalimce bir tebessüm kaplamış bir başka nymphe'den öğrendi. Paris, kocası, şehirde yeni bir eşle, bir Grek'le birlikte yaşıyordu. Oinone oğlunu, ikisinin oğlunu, çatlamış toprağın üstünde ileri geri sallanırken izledi ve nasıl bir adamın kendi oğlunu bu kadar önemsemeyebileceğini

düşündü. Ve bu kadar yakından tanıdığı bir adam nasıl bu kadar ikiyüzlü çıkabilmişti? Bildiğine inandığı her şey kuvvetsiz bir kaosun içinde yitip gitmişti.

Oinone savaşın kadının ardına düşeceğini biliyordu. İda Dağı'nın doruklarından bile sezebiliyordu metallerin çarpışmasını ve akacak kanın ufunetini. O yüzden uzun gemiler koya yanaştığında hiç şaşırmadı. Dağdaki gizli yerlerinde oğlunu güvende tuttu: Ona ve Paris'e son derece romantik görünmüş olan bu yer, kendilerine ziyafet çeksinler diye sığırları ve keçileri toplamak için dağların alçak eteklerinde gezinen Grek askeriyle birlikte, önlem aldığı bir yere dönüştü. Yakınlardaki süratle akan Kebren Nehri'nin önüne set çektiği sığınağını hiçbir zaman keşfetmediler. Oinone kocası tarafından terk edilmişti ancak babası hâlâ arkasını kolluyordu.

*

On uzun yılın ardından Oinone, Paris'i, onun tatlı tebessümünü ve gözkapakları düşük gözlerini neredeyse unutmuştu. Bir adamdan çok bir hayal gibi görünüyordu ve yalnızca oğlu –artık elâ gözleri ve fındık rengi teniyle incecik bir delikanlıydı– Paris'in var oluşunun tek kanıtıydı.

Savaş Troad Yarımadası'nı kırıp geçirmişti, önce bir taraftan sonra diğer taraftan. Bazen o ve oğlu çimen öbeklerinin üstüne oturur ve Grek kampından Troyalı muhafızların üstüne akın akın giden savaş arabalarını izlerlerdi. Savaşçıların teker teker yüzünü göremeyecek kadar yüksekte olurlardı, o yüzden Paris'in hâlâ yaşayıp yaşamadığından asla emin olamadı.

Tabii, elbette hâlâ yaşıyordu çünkü aksi takdirde o Grek, Helene (Oinone onun adını, kendi kafasının içinde

dahi anmayalı yıllar olmuştu) kocasına geri dönmüş olur ve savaş da sona ererdi. Yalnızca Paris'in inadı çatışmayı bu kadar uzatmış olabilirdi.

Ama en nihayetinde bir dağ nymphe'si bile savaşın kaybedildiğini ve kazanıldığını görebilirdi. Troyalı savaşçılar sayıca çok azalmıştı. Grekler de çok fazla adam kaybetmişti ama onlar savaşa çok daha kalabalık başlamıştı. Hektor düştüğünde Oinone'nin yüreği burkuldu, sanki Hektor onun kocası, onun oğluydu. Paris'in erkek kardeşiyle hiç tanışmamıştı, yüzünü hiç görmemişti ama yine de onun Grek kahramanla olan nihai, ölümcül çarpışmasını, çarpışanın o olduğunu bilerek izlemişti. Herkes Hektor'dan, Troyalıların siperinden bahsederdi. Grekler ona saygı duyardı, Troyalılar ona bel bağlardı. Her yönüyle küçük erkek kardeşinin tam zıddıydı. Hiç kimse, kendi uçkuru için şehrini tehlikeye atan bir adama karşı iğretiden başka bir şey hissetmiyordu. Müttefiklerin ve düşmanların ortaklaştıkları birkaç şeyden biri buydu.

Savaş alanında gerim gerim gerinen mağrur bir adamı izledi – Akhilleus muydu o? Onun birkaç gün önce Hektor'un ellerinde can verişini gördüğünü sanıyordu ama şimdi Akhilleus'un zırhını giyen bir başka adamı izlemiş olması gerektiğini fark etti. Bu savaşçı öyle hızlı, öyle becerikli, öyle zalimdi ki, kesin Akhilleus buydu. Hektor'u biçip yıktığını gördü ve sonra cesedi savaş arabasının arkasına bağlayıp şehir surları etrafında gösteriş yaptı ve Oinone bir daha asla böyle bir ahlaksızlık görmeyeceğini biliyordu. Gözyaşlarını oğlundan sakladı –ona göre aşağıdaki ovada şimdiye kadar verilmiş tüm savaşlar bir oyun gibiydi– çünkü tanımadığı bir erkek için gözyaşı dökmesini ona açıklayamazdı, çünkü bir şekilde o adamın hâlâ ölümü hak etmediğini biliyordu.

Kehanet hüneri, söz konusu kocası olduğunda yetersiz kaldığını bir kez daha gösterdi ve Paris kulübesinin dışındaki koruluğu yalpalayarak geçip bir feryatla yere yığıldığında onun zarar gördüğünden ilk kez haberi oldu.

"Oinone," diye seslendi Paris. "Sana yalvarıyorum."

Oinone ismini işittiğinde, verdiği ilk tepki bu sesi kafasında kurduğunu farz etmek oldu. On yıldır hiç kimse onu adıyla çağırmıyordu. Oğlu çok sevdiği sürüsüyle dağlarda kaybolup gitmediği zamanlarda ona, "Anne," diye seslenirdi. Nehir tanrısı Kebren ona, "Kızım," derdi. Diğer nymphe'ler eskiden ona adıyla seslenirdi ama ölümlü kocası tarafından dışlanmış olmanın utancını kaldıramadığı için yıllar önce onların arkadaşlığına sırt çevirmişti. O yüzden ismini bir çığırtkan kuşun gagasına takmış olabileceğini düşündü, Paris gittikten sonra pek çok kez öyle yapmıştı. Fakat sonra bir kez daha işitti adını.

"Oinone lütfen. Lütfen bana yardım et."

Bu sefer hiç şüphe yoktu. İsmini işittiğini biliyordu ve ismini söyleyen sesi de tanıyordu. Telaşla sese koştu ve bin kez hayalini kurduğu bir şey gördü, önce korkuya sonra öfkeye kapıldı. Aşkları daha tazeyken Paris'in ondan uzun süre ayrı kalmasından nefret ederdi. Bir dağ domuzundan boynuz yemiş ya da kurtlar tarafından alınıp götürülmüş olmasından endişe duyardı. Tekrar ve tekrar, onun önünde yattığını, ölümcül şekilde yaralandığını gördü ve onu Hades'in obur kursağından çekip almanın tüm şifa gücüne mal olacağını biliyordu. Gecenin geç saatlerinde kendine bir ölümlüyü sevmenin bedelinin bu olduğunu söyledi: Varlığını hep hissettiren ölüm tehlikesi. Paris onu terk ettiğinde ve –itibarı için çok geç kaldığını– onun bir daha hiç geri dönmeyeceğini fark ettiğinde, bu sahneyi daha farklı

düşlemişti. Paris evini saran, kavrulmuş çam iğnelerinin üzerinde yardım için yalvararak sürünecekti. Onun vereceği karşılıksa çeşitlilik gösteriyordu: Kimi zaman ondan af dilemesine cömertçe izin veriyor ve onun hayatını kurtarıyor; kimi zaman da son nefesi kalleş gırtlağından boşanırken kılını kıpırdatmadan onu izliyordu.

Şimdi hayali önündeydi. Paris'in yağlanmış saçları hâlâ alnına yapışıktı, teriyle diken diken olmuştu. O güzel yüzü acı verici çiziklerle aşınmıştı ve ten rengi –bir zamanlar oğlununkiyle aynı, latif fındık rengiydi– solmuş ve küle dönmüştü. İleri doğru yıkıldı, kafası kollarının üstündeydi. Sol bacağı tuhaf bir şekilde yamulmuştu ve yarasını bağladığı kumaştan koyu renk kan sızdığını gördü kadın. Düzensiz soluk alıyordu ve konuşmak için gücünü toplamak epey çaba gerektiriyordu.

"Oinone ölüyorum. Sen olmazsan öleceğim."

Ayaklarının dibinde yatan adama baktı ve onu nasıl olup da sevdiğini düşündü. Çok kırılgandı. Çok insandı. Ölümlülerle ilgili can sıkan bir şeyler vardı, tanrılar bundan hiç söz etmezdi, çünkü hepsi bunun doğru olduğunu bilirdi. Tuhaf bir kokuları vardı –gençken sönüktü ama büyürlerken olgunlaşıp bir ufunete dönüşüyordu– ama koku hiç geçmiyordu. Bu ölümün esansıydı. Yaralanmamış, sağlıklı olanları bile, çocuklar bile o kokuyu, bu gözle görünmez, giderilemez izi taşıyordu. Ve şimdi Paris o fena kokuyu yayıyordu.

"Lütfen," dedi.

"Buraya nasıl geldin?" diye sordu Oinone.

"Sürünebilecek hâle düşene kadar yürüdüm," dedi. "Sonra da süründüm."

"Babam karşıya geçmene izin verdi."

"Evet. Beni görmek istemeyebileceğini söyledi."

Oinone başını salladı.

"Ama ona yalvardım ve sana ulaşabileyim diye sularını durgunlaştırdı."

"Boşuna gelmişsin," dedi. Kelimelerini işitene dek yanıtının bu olacağını bilmiyordu. Ağrılı bir kasılmayla suratı çarpıldı Paris'in.

"Beni tedavi edebilirsin," dedi. "Eğer istersen."

"Peki ya istemiyorsam?" diye sordu. "Ya senin kanını durdurmamayı ve yaralarınla ilgilenmemeyi tercih edersem? Ya şifalı bitkilerimi oğluma, onun keçilerine ve bana ihanet etmemiş birine saklamayı seçersem? O zaman ne olur?"

"Oinone, böyle söyleme. Bu kadar öfkeli olma. Ben gideli on yıldan fazla oldu..." Nefesi tükendi ve öksürdü, sonra da taze acıyla haykırdı.

"Beni dul bırakalı on yıldan fazla oldu," dedi Oinone. "Beni ve oğlumuzu terk ettin, sana doğurduğum oğlanı. Bizi umursamadın. Şimdi yaşamak için sürünerek geri döndün ve artık bir dul değil miyim? Buraya tırmanırken bir kez olsun –bir kez olsun– dulluğa alışmış olabileceğimi kendine sormak geldi mi aklına? Önce böyle yaşamayı öğrenip sonra da gitgide onu tercih etmiş olabileceğimi? Ne istiyor olabileceğimi, nasıl hissediyor olabileceğimi bir an olsun düşündün mü?"

"Hayır," dedi, ölümlü bir kadın sesini işitmekte güçlük çekerdi. "Ölüyorum Oinone. Yalnızca bunu düşündüm."

"Ve ben de işte bu yüzden seni tedavi etmeyeceğim," dedi Oinone. "Yalnızca kendini düşündün. Şimdi bile, önümde yerlere kapanman gerekirken–"

"Önünde yerlere kapanıyorum." Çatlak dudaklarında bitkin bir gülümseme kayıp gitti. Sevmiş olduğu adam buydu işte.

"Ama benim için değil," dedi. "Kendin için. Seni tedavi edemem Paris. Ve dağı terk etmelisin yoksa ölümünle dağı kirleteceksin."

Arkasını dönüp uzaklaştı. Çok sonra otlaklardan geri dönen oğlunu karşılamaya gittiğinde Paris'ten hiç iz kalmadığını, çam iğnelerinin üstünde bir damla kan bile bulunmadığını gördü. Ve bu seferki konuşmanın hakiki olduğundan emin olsa da, yine de kendini, rüyalarımdan bir başkası olmalı, diye düşünürken buldu.

21

Kalliope

Ondan hoşlanıyorum hani. Oinone'den yani. Şairin, hikâyesinde bir görünüp bir kaybolan bu kadınlardan gitgide bitap düştüğünü biliyorum ama o bile savaşın tamamını bu şekilde aktarılabileceğini kavramaya başlıyor. Ondan önceki pek çok şair gibi Laodameia'yı gerçekten görmezden mi gelecekti? Bu kadar genç yaşta bunca şey yitirmiş bir kadın bir şeyler hak ediyor, yalnızca hikâyesi anlatılacak olsa bile. Öyle değil mi?

Bir savaşı anlatmanın öyle çok yolu var ki: Bütün bir çatışma tek bir olayda özetlenebilir. Diyelim ki bir adamın bir başka adamın davranışına öfkesi. Savaşın tamamı –bütün bir on yıl– buna damıtılabilir. Ama bu erkeklerin olduğu kadar kadınların da savaşı ve şair onların acılarına bakacak –daima hikâyenin kıyısına köşesine sürgün edilmiş, erkeklerin kurbanı, erkeklerin elinde hayatta kalan, erkeklerin kölesi hâline gelmiş kadınların acısına– ve bunu anlatacak, aksi takdirde hiçbir şey anlatamayacak. Kadınlar sıranın kendilerine gelmesini çok uzun zaman beklediler.

Peki sebebi neydi bunun? Erkeklerin hikâyesini birbirine anlatan bir sürü erkek. Akhilleus'un şanında kendi yansımalarını mı buluyorlar? Onun gençliğini betimlerken kendi yaş almış bedenlerinin güçlendiğini mi hissediyorlar?

Hektor'un sıkı kaslarının anımsatıcısı karnı tıka basa tok bir şairin yağlı göbeği mi? Ne saçma fikirler. Ama yine de erkeklerin hikâyelerini anlatmalarının ve tekrar tekrar anlatmalarının bazı nedenleri olmalı.

Bir kez daha bana şikâyet ederse ona şunu soracağım: Oinone, Menelaos'tan daha mı az kahraman? Menelaos karısını kaybediyor, böylece karısını geri getirmek için sayısız yaşama mal olacak ve arkada kalan sayısız dul, yetim ve köle yaratacak bir orduyu ayağa kaldırıyor. Oinone kocasını kaybediyor ve oğlunu yetiştiriyor. Bunlardan hangisi daha kahramanca bir davranış?

22

Troyalı Kadınlar

Grek kampından yaklaşan erkekleri ilk Helene gördü. Hekabe gece boyu oğlu için yas tutmuştu. Polyksene, Andromakhe ve diğer tüm Troyalı kadınlar onun ağıtlarına katılmıştı ancak Kassandra'nın onlara eşlik mi ettiğini yoksa yalnızca kendi arzusuyla mı ağladığını söylemek zordu. Helene kendisini hakir gören kadınlara yaklaşıp onlara haberi verdi.

"Grekler geliyor."

Hekabe harap olmuş yüzünü kaldırdı, yüzündeki kalın, mor izler derisinde tırnaklarını geçirdiği yerleri açık ediyordu. "Ne istiyorlar?" dedi ağlayarak. "Beni oğlumu gömmekten alıkoymaya mı niyetliler? Sırada bu mu var? Pek çok başkasına bir kâfirlik daha mı ekleyecekler?"

"Belki," diye cevapladı Helene.

"Onu kışkırtma," dedi Polyksene. "Lütfen. Yeterince derde neden olmadın mı?"

"Onu kışkırtmaya çalışmıyorum," dedi Helene. "Ona gerçeği söyleme inceliğini gösteriyorum. Belki Polydoros'u götürmeye gelmişlerdir. Belki de beni götürmeye gelmişlerdir. Ya da seni. Ya da herhangi birimizi."

"Tüm bunlar senin hatanken suçluluktan nasıl bu kadar uzak olabiliyorsun?" diye sordu Polyksene. "Nasıl?"

"Bu onun hatası değil," dedi annesi, uzun gecenin ardından sesi kısılmıştı. "Benim hatam."

"Senin mi?" dedi Polyksene. Andromakhe, onun ve Helene'nin yüzünde ortak bir şaşkınlık ifadesi belirdiğini gördü. "Nasıl senin hatan olabilir?"

"Doğduğunda bize onun Troya'nın sonunu getireceği söylendi," diye ağladı Hekabe. "Kehanet açıktı: Ya biz Paris'i öldürecektik ya da o hepimizi öldürecekti."

Sessizlik çökmüştü. "Peki neden...?" Polyksene lafını tamamlayamadı. Harap olmuş şehirlerinden yükselen dumanı soluyorken bile söyleyememişti bunu. Yetişkin bir adam olarak şehre gelip doğuştan kazandığı hakkını talep edene dek haberdar dahi olmadığı erkek kardeşini neden öldürmemişlerdi?

"Neden tanrıların tavsiyesini dikkate almadık mı?" dedi Hekabe. "Sen henüz evlenmedin."

Bunun üstüne Kassandra cılız bir uluma koyuverdi ama kimse onu önemsemedi. Hekabe sözüne devam etti: "Yeni doğmuş çocuğuna bakıp şehrinin mahvı olacağını duymak nasıl bir şeydir, bilemezsin. Paris öyle..." Duraksadı, acı verici ölçüde dokunaklı olmayan bir kelime bulamadı. "Küçüktü ki. Çok küçüktü, gözleri muazzamdı ve o mükemmeldi. Bize söylendiği gibi onu boğamadık – yapamadım. Küçücüktü. Bir gün çocuğun olduğunda anlarsın."

"O zaman ne yaptınız onu?" diye sordu Helene. Sparta'da geride bıraktığı kızı Hermione hakkında asla konuşmazdı. Helene, kızının hâlâ hayatta olduğundan emin bile değildi. Bundan söz etmedi, çünkü Hekabe ve Polyksene, kendi isteğiyle terk ettiği kızını özlemesinin arsızlık olduğuna dair ona nutuk çekerdi. Ama birini terk edip yine de onu özleyebilirdiniz.

"Onu kocamın çobanı Agelaos'a verdik," dedi Hekabe. "Çocuğu Troya duvarlarının dışında açık bir yere bırakmasını söyledik. Dağda bir yerlere."

"Paris'i ölüme mi gönderdiniz?" diye sordu Polyksene.

"Hepinizi kurtarmak için," diye cevap verdi Hekabe. "Tüm diğer çocuklarımızı, hatta daha doğmamış olanları bile korumak için. Bu berbat yazgı Paris'e ve yalnızca Paris'e aitti. Eğer o ölürse geri kalanınız yaşayacaktı. Şehir ayakta kalacaktı. Priamos'la birlikte bunun ödemeye değer bir bedel olduğunu kabul ettik. Yalnızca onu ölürken izlemeye dayanamıyorduk." Polyksene ona dik dik baktı. Annesinin merhametsiz olabildiğini hep biliyordu ama bu farklı bir şeydi, duyarlılığın ve gaddarlığın acayip bir birleşimiydi bu. Hekabe konuşurken Polyksene annesinin alışageldiği yüz ifadesini görmekte ve güven verici, hırçın sesini işitmekte güçlük çeker oldu.

"Ama çoban kocanın emrine aldırmadı," dedi Helene. "Bu senin hatan değil."

Hekabe, Helene'ye bakmayı ekseriyetle reddeder ve bakışlarını kaçırırdı. Ama şimdi Helene'nin muhteşem gözlerine doğrudan bakmıştı.

"Benim hatam," diye mırıldandı. "Çobanın bize ihanet edeceğini biliyordum. Zayıf olduğunu biliyordum, oğlanı alıp kendi oğlu gibi yetiştireceğini biliyordum. Her zaman yufka yürekli biriydi. Annesinden uzakta bir yavru kurt bulsa onu bile öldüremezdi. Bir düşünsene! Bir kurdu bile öldüremeyen çobanın teki. Bir çocuğu öldüremeyecek kadar güçsüz olduğunu biliyordum. Ama hiçbir şey söylemedim."

"Çobanın bu zayıflığından Priamos'un da haberi var mıydı?" diye sordu Helene. Hekabe başını onaylayarak salladı. "Yani, bir kez daha söylüyorum, bu senin hatan değil. Ya da en azından sadece senin hatan değil," dedi Helene. "Priamos da aynı kararı vermiş ve Paris onun oğlu, Troya onun krallığı. Tüm bunlarda onun ortağıydın ama hükümdar sen değildin. Kabahatin daha büyük payı Priamos'ta."

"Priamos da mezarında," dedi Hekabe. "Ama yaşayanlar arasında suçu ben taşıyorum. Ve şimdi Paris en genç, en

kabahatsiz oğluma mal oldu. Bencilliğime ve akılsızlığıma sitem eden son bir ıstırap."

"Polydoros sana sitem etmezdi." Andromakhe usulca konuştu ama yine de herkes onu duymak için döndü. "O naif bir oğlandı, candan ve kimi zaman da ahmak biriydi ama ne sitemkârdı ne de gaddar."

Hekabe gözlerinin battığını hissetti ama yeniden ağlamaya niyeti yoktu. "Naif bir oğlandı." Başını hafifçe salladı.

"Sana öfkelenmezdi anne," diye katıldı Polyksene. "Hadi Greklerden onu gömmek için izin isteyelim."

"Ya reddederlerse?" diye sordu Hekabe. Elemi çoktandır sessiz bir hiddete dönüşmüştü.

"Şimdi üstüne toprak serpeceğiz," dedi Andromakhe. "Hades'in kapılarından girecek ve Kutsal Ada'da ikamet edecek. Resmi defin daha sonra gerçekleşecek ya da gerçekleşmeyecek. Ama o zamana kadar zaten ait olduğu yerde olacak."

Kadınlar sükûnet içinde görevlerini yerine getirdi. Polydoros'u yıkayıp kanını, kumu ve üstüne yapışan otları temizlediler ve bedeninin üstüne avuç avuç toprak serpip Hades'e, Persephone'ye ve Yeraltı'nda ona refakat edip yol gösterecek Hermes'e dualar mırıldandılar. Grek askerleri neredeyse yanlarına varmıştı ama Polydoros onların erişemeyeceği yerde artık güvendeydi.

23

Penelopeia

Sevgili kocacığım,

Bir yıl daha geçti ve sen hâlâ eve yaklaşamadın. Ya da belki daha yakındasın. İhtiyar bir adamdan bir hikâye dinledim, akşam yemeğini arayarak gezinen bir ozandı, rüzgârların tanrısı Aiolos'un lütfunu kazanmışsın. Onun sayesinde, İthake'nin, kayalıklarımızın görüş alanına doğru yelken açmışsın. Sonra denizcilerin aptalca bir şey yapmış –bazı basit talimatları ihmal etmişler– ve rüzgârlar bir kez daha sana düşman olmuş, seni rüzgâr tanrısının adasına gerisingeri üfürmüşler. Aiolos bile aynı bitap seyyaha iki kez yardım etmez. Hepimiz gibi o da biliyor ki böylesi bir talihsizlik ilahi hoşnutsuzluğun sonucu olmalı. O kim ki bir ölümlünün namına bir başka tanrıyla münakaşa etsin?

Eminim Poseidon'un bir süredir seninle yalnızca eğlendiğine inanıyorsun, seni bir bu tarafa yelken açmaya zorluyor, bir o tarafa. Ama ya eğlenmiyorsa Odysseus? Ya bu oğlunu, Tepegöz'ü kör etmenin cezasıysa? Bir tanrı için bir insanın yaşamı göz açıp kapayıncaya kadar geçer gider, fazlası değildir. Seni bir ya da on sene evden uzakta tutabilir. Onun için hiçbir farkı olmaz.

Elbette senin için endişeleniyorum. Aiolos'un ve sana sunmaya çalıştığı lütufkâr rüzgârların hikâyesi can sıkıcı

bir hikâye. Benden sadece kısacık bir uzaklık kalana kadar yaklaşmış olabileceğini düşünmek. Ve ben bunu bilmiyordum. Hayal kırıklığının tadını, dilimin kökündeki mayhoşluğu alabiliyorum adeta. Fakat burada bize kadar ulaşan diğer hikâyelere kıyasla bu iyi yönde, cesaretlendirici bir öykü. Eve doğru çetrefilli yolculuğunla ilgili duyduklarımın onda birine dahi inansaydım şimdiye kadar öldüğünden şüphem olmazdı. Belki de öldün. Mesajımı gelgit yaklaşırken kuma da kazıyabilirmişim gibi geliyor, çünkü bir gün sana söylemek istediklerimi bileceğine hiç kuşkum yok.

İhtiyar ozanın şarkısında anlattığı gibi kendi geminden başka tüm gemileri kaybetmemişsindir umarım. O gece ozana uyusun diye rahat bir yatak vermediğimden emin olabilirsin. Akşam yemeğinde kuru ekmek yedi ve kuru taşın üstünde yattı. Ertesi akşam masalına tatlı bir netice ekledi, bir yerlerdeki bir sahile güvenle çıkmışsınız. Bu yeni dizeleri beni yatıştırmak için bestelediği aşikârdı. İşe yaramadı.

O ikinci gece şarkısında mırıldandığı, vardığın güvenli limanın adını çoktan unuttum. Tuhaf bir kelimeydi ama aklıma gelir. İlk gece seni daha fazla devin saldırısı altında bıraktı. Önce Tepegözleri ve sonra –senin gözüpek kaçışının ardından– Laistrygonları anlattı şarkısında. Daha önce bu devleri hiç duymamıştık ama şair onların devasa, yamyam bir ırk olduğuna inandırdı bizi. Tepegözlerden ne farkları olduğunu sordum, çünkü Polyphemos da (sen sorma zahmetine girmediğin için söyleyeyim Odysseus, kör ettiğin devin adı bu) seni ve adamlarını yemeye kararlıydı. Ozanın, sahip oldukları göz sayısına dair isteksiz ve yarım satırlık bir cevaptan başka bir şeyi yoktu. Bu şairlerin söyledikleri şeylerin çoğuna inanmakta güçlük çekmeme şaşmamalı.

Çünkü cidden, açık denizlere yelken açmış bir Grek makul bir biçimde kaç yamyam devle karşılaşabilir? Senin ortalığı karıştırma kabiliyetin konusunda ehil olan ben dahi

tek birinin bile senin hikâyen için muhtemelen yeterli olduğunu düşünüyorum. Fakat öte yandan, eğer Laistrygonlarla karşılaşmadıysan, yol arkadaşlarının çoğundan yoksun kalmadıysan, kendininki hariç tüm gemileri kaybetmediysen o zaman her sabah uyandığım anda dudaklarımdan dökülen "Neredesin?" sorusunun cevabı nedir?

Ozanların hepsi şarkılarında kahramanların yiğitliğini ve senin amellerinin azametini anlatıyor: Hepsinin senin hikâyenle ilgili hemfikir olduğu birkaç unsurdan biri bu. Ama hiçbiri biz arkada bırakılanlara lazım olan cesaretten bahsetmiyor. Aradan ne kadar uzun vakit geçtiğini unutması kolay, sen bir musibetten diğerine atlarken. Daima imkânsız seçimler yapmak zorunda kalırken, daima fırsatlar yakalamaya çalışıp tehlikeleri göze alırken. Öyle geçer vakit, tahayyül edebiliyorum. Halbuki evimizde sensiz oturmak, Telemakhos'un bebeklikten çocukluğa büyüyüşünü, şimdi de yakışıklı bir delikanlı oluşunu izlemek, babasını bir daha hiç görecek mi diye düşünmek aynı mı? Bu da kahramanca bir tavır gerektirir. Beklemek, şimdiye dek katlandığım en zalim şey. Tıpkı birini kaybetmeye benziyor fakat bir katiyet olmadan. Bunun bende yarattığı ıstırabı bilseydin eminim ağlardın. Her zaman duygusal biri oldun.

Hah, güvenli limanın ismi aklıma geldi. Aiaie. Nerede olduğunu merak ediyorum ya da öyle bir yerin sahiden de olup olmadığını. Ozan, senin üstüne saldıran insan yiyen devleri tüketmiş olmalı, o yüzden de Aiaie'ye çıktığında başına gelenlerle ilgili daha da tuhaf bir hikâye yaratmış. Laistrygonlar üstünüze iri kayalar yağdırıp adamlarının çoğunu suda boğduktan sonra tayfanla mümkün olduğunca uzağa ve hızla yelken açmışsınız, ardından gördüğünüz ilk adaya demir atmışsınız. Kaybedilen tüm o gemiler Odysseus. Tüm o adamlar. Ozanın hikâyeni hatalı anlattığı umuduna tutunuyorum. Yoksa tüm o babalara ve annelere,

tüm o eşlere ve kız kardeşlere, erkeklerinin Agamemnon'un savaşında hayatta kalıp Odysseus'un eve dönüş seferinde öldüğünü nasıl anlatırsın? Üstlerine böyle bir dehşet dadandıktan sonra onların yüzüne nasıl bakarım?

O yüzden bu doğruysa ve yol arkadaşlarının pek çoğu ölmüşse, ozanın sonra olanlarla ilgili söylediklerine de pekâlâ inanabilirim. Yani adamlarına sen adayı keşfetmeye giderken geminin yanına beklemeleri talimatı verdiğine. Başınıza gelen onca beladan sonra yoldaşlarından sona kalanları tehlikeye atmamışsın. Tehlikeyi bir başına sen üstlenmişsin. İşte sen böyle bir adamsın. Ardından yiyecek bulmaya çalışarak mızrağında birlikte yola düşmüşsün (keskin gözlerinle ve keskin nişan alma kabiliyetinde hep çok gurur duyarsın). Gür yeşillikleri keşfetmişsin ve kendi kendine daha önce okyanusa bu kadar yakın bir yerde, böyle verimli toprakları ömründe görmediğini söylemişsin. Sanki ada büyülü gibiymiş. Ve sen bu son kelimeyi söylerken bir ürperti gelmiş, bunun yalnızca serin bir deniz esintisi olmasını umut etmişsin. Suyun kıyısından sarp kumullara tırmanmışsın ve çok geçmeden geminin, adanın uzun çamlarla kaplı olduğu anlaşılan yüksek tarafına demirlemiş olduğunu görmüşsün. Hemen önünde arazinin hafifçe aşağılara doğru kıvrıldığını fark etmişsin. Emin olmak için iki kez bakman gerekmiş ama bundan eminmişsin: Önünde bir yerlerden, ağaçların arasında duman yükseliyormuş. Yakın zamanda imdadına yetişmesini umarken belayla karşılaştığın diğer iki adayı düşününce kalp atışların hızlanmış. Henüz bu adanın kalbini keşfetme tehlikesini göze almak istemiyormuşsun, o da bundan kaçınabilirsen tabii.

Ve –benim zeki, cingöz ve hepsinden önemlisi şanslı kocam olduğun için– kaçabilmişsin. Çünkü tam o esnada önündeki çalılıkların arasından devasa bir erkek geyik çıkıvermiş. Ormanın içine girmek üzereymişsin ve işte ödülün, azametli, yukarı uzanan çatal boynuzları ve vakur boynuyla

kendini sana sunuvermiş. Henüz geyiği göremiyormuşsun ama keskin kulakların işitebiliyormuş: Geyiğin hava kızışınca su içmek için geldiği pınarın tam tepesindeymişsin.

Ozan anlatırken gözümün önüne getirebiliyordum. Her anı görebiliyordum. Tereddüt etmemişsin. Bronz uçlu mızrağına uzanıp onu fırlatmışsın. Mızrağın hayvanın boynunu delip geçmiş ve geyik suyun yamacında dizlerinin üstüne çökmüş. Taş bürümüş topraktan aşağı koşturmuşsun, ayaklarını kesmiş taşlar ve ödülünü ele geçirmek için vardığında gözlerinin seni aldattığını görmüşsün. Geyik yukarıdan göründüğünden çok daha büyükmüş. Böyle bir yaratığı taşıyabilmen pek zormuş ama avını geride bırakmamışsın. Mızrağını sertçe çekip çıkarmışsın ve yaratık son nefesini vermiş.

Ardından arazinin çevresinde yetişen sarmaşıkları biçmişsin ve geyiğin bacaklarını bağlamak için kullanmışsın. Hayvanı tek omzunda taşıyamamışsın, ağırlığı altında ayakta durabilmek için boynuna atman gerekmiş. Geminin kavisli pruvasına doğru yalpalayarak yürürken dengeni korumana yardım etsin diye mızrağını baston olarak kullanmışsın. O gece sen ve adamların kızarmış geyik eti ve tatlı şarapla ziyafet çekmişsiniz, sonra sahilde uykuya dalmışsın ve adanın iç kısımlarında başka neler bulabileceğini hayal etmişsin. Ertesi sabah daha fazla araziyi gözden geçirmek için daha fazla adama ihtiyacın olduğuna karar vermişsin. Fakat Tepegözler ve Laistrygonlarla yapmış olduğundan daha tedbirli bir incelemeyi tercih etmişsin. Adamların böyle dehşet verici iki deneyimin ardından anlaşılır bir biçimde temkinliymiş ve gruplara ayrılmayı seve seve kabul etmişler. Ozan oldukça netti: Sen bir ekibi almışsın, arkadaşın Eurylokhos da diğer ekibin önüne düşmüş. Her bir ekipte yirmi iki yoldaş. Sen ve Eurylokhos güneş batmadan evvel dönüp gemide buluşmak üzere anlaşarak zıt yönlere doğru yola koyulmuşsunuz.

Senin ekibin için olaysız bir gün olmuş: Bu sefer hiçbir geyik kendini size göstermese de sen birkaç tavşan yakalamışsın, adamların buna memnun olmuş. Hava kararırken ve güneş, arabasını ırak okyanusun ötesine sürerken gemiye geri dönmüşsünüz. Gemide ikinci ekibin geri gelmesini beklemişsiniz ama gelen olmamış. Nihayetinde yalnızca Eurylokhos görünmüş. Ve inanması güç bir hikâye anlatmış.

Adamlarının ağaçların seyrelip bittiği adanın kalbine doğru bir yol haritası belirlediğini anlatırken ağlamış. Bir açıklığa ulaşmışlar ve yüksek, taş duvarları görünce ürkmüşler. Birkaç adam geri dönmek istemiş. Bu yapı bir ya da iki devi barındıracak kadar heybetliymiş. Kalmak ya da kaçmakla ilgili kendi aralarında usulca tartışmışlar, sonra etraflarının kuşatıldığını fark etmişler.

Ormanın içinden dağ aslanları çıkagelmiş ve adamlar dönüp geri çekilirken hemen arkalarında sezdirmeden yaklaşmış bir kurt sürüsü bulmuşlar. Lakin adamlar korksa da çok geçmeden hayvanların tuhaf davrandığını fark etmişler. Aslanlar onları kaşımalarını ister gibi kuyruklarını hafifçe savuruyor ve kurtlar da sadık tazılar gibi burunlarını adamların ellerine sürtüyormuş. Elbette adamların bu hayvanların aslında hayvan falan değil, insan olduğunu bilmiyormuş. Ve kuyruklarını sevgiyle değil, çaresizlikle savuruyorlarmış, çünkü konuşma güçlerini kaybetmişler.

Derken sarayın kapıları savrularak açılmış ve kapıda emsalsiz güzelliğe sahip (ozan şarkısında öyle söylüyor) bir nymphe duruyormuş. Saçları dolaşık örgüler hâlinde buruluymuş ve hüzünlü bir şarkı söylemiş, adamlar vatanları için yanıp tutuşmuşlar. İthake için.

Bittabi adamlar onu takip edip içeri girmişler ve bittabi masasına oturmuşlar. Kulağa ahmakça geliyor, değil mi? Şu savaştan çıkma adamlar öyle çabuk güven duyuyor ki. Ama on uzun yıl boyunca yerde uyumaya ve yaktıkları ateşte alazlanmış et yemeye dayanmış olduklarını biliyorum.

Sonra denizde geçen bir yılda bir felaketten başka bir felakete sürüklendiler. O yüzden güzel bir kadın onları oyma ahşap sandalyelerinde oturmaya davet ettiğinde gafil avlanmaları şaşılacak şey mi? Haysiyet, yiyecek kadar cezbedicidir. Çok uzun süre hayvan gibi yaşadıktan sonra yeniden erkek gibi hissetmek istemişler.

Kadın onlara peynir, arpa ve bal vermiş ayrıca şaraba boğulmuşlar. Kadın tüm şarapların içine uyuşturucu katmış elbette ama balın nefis tatlılığına karışınca alışkın olmadıklarından adamlar tadını alamamış. Yalnızca Eurylokhos kendini zapt etmiş, kapı ile duvarın arasındaki çatlağı izleyerek, nedenini söyleyemese de şüpheyle dolu bir hâlde sarayın kapılarının dışında beklemiş. Adamların ağızlarını doldurabildikleri kadar doldurmuşlar.

Çaresiz adamlara bakıp da yalnızca domuz görebilmek için kati bir zalimlik gerekir Odysseus. Ancak Kirke'nin gördüğü buymuş ve adamlarına yaptığı da buymuş. Yol arkadaşları yemeyi bitirip küçülür gibi olduğunda Eurylokhos dehşetle izlemiş. Adamları her zamanki gibi görmeyi umut ederek gözlerini ovuşturmuş. Ama yanılmıyormuş. Önce adamların kolları kısalmış, sonra bacakları ve sonra da hepsi dört ayak üstüne eğilmiş. Suratları birden sarı tüylerle kaplanmış. Dişleri çenelerinin iki yanında bitivermiş ve burunları da tortop olmuş. Kirke asasını alıp en yakınındaki adama çarparak yol arkadaşının yanına itmiş. Hepsini domuz ağılına kovalayıp bir araya toplamış. Adamlar insani formlarını yitirmişler ama domuz formları içerisinde zihinleri ve anıları el değmeden kalmış. Dönüştükleri şey karşısında, tek gıdaları olan meşe palamuduyla dolu bir yemlik karşısında hep birlikte hapsedildikleri için dehşet içinde ciyaklamışlar.

Eurylokhos var gücüyle saraydan uzaklaşmış, tedbiri elden bırakarak orman boyunca koşmuş, sana ulaşmak ve

şahit olduğu rezalet şeyleri anlatmak için can atıyormuş. Seni bulduğunda domuza dönüşmüş yoldaşlarınızı arkada bırakman, onunla ve hâlâ iki bacağı üstünde yürüyen, kendi ekibindeki adamlarla denize açılman için sana yalvarmış. Ama sen kendi göbeğini kendin kesmeye karar vermişsin. Halihazırda pek çok adam kaybetmişsin, yirmi adam daha kaybetmeyecekmişsin.

Ormandan içeri bir başına yola düşmüşsün. Bu ne tez canlılık Odysseus, sen hiç böyle biri değilsindir: Daima titiz planlar yapmayı tercih edersin. Belki de ayrı kaldığımız zaman içinde değiştin. Ya da belki de, tıpkı ozanın söylediği gibi, bir tanrıdan vahiy aldın. Ozanın anlattığına göre, yoldaşlarının yürüdüğü rotayı takip etmişsin, sarp tepeden yukarı ve önceki gün gördüğün dumanlara doğru giden ağaçlık arazinin içinden aşağı. Uzun boylu ve gencecik, yakışıklı ve bununla övünen bir adam çıkıvermiş bir ağacın arkasından ve telaşla bağırmışsın. Adam seni kolundan yakalamış.

"Tanrıların sende sevdiği şey Odysseus –tanrıların çoğunun diyeyim– bu kadar kararlı olman. Kirke gibi bir büyücü kadına karşı bir adamın, tek başına şansı nedir?"

"Adamlarımı kurtarmalıyım," diye cevap vermişsin. "Bırak geçeyim."

Genç adam kolunu birazcık daha sıkmış. "Domuzlarını, en son öyle işittim. Ama yardımımı kabul ederken onlarla insana dönüşmüş hâlde yine denize açılırsın."

"Sen kimsin?" demişsin. Sürprizlerden oldum olası hoşlanmamışsındır.

Genç adam kahkaha atmış ve demiş ki, "Sana tanrılardan bir mesaj getirdim. Bu soruna cevap olmaz mı?"

"Sen Hermes'sin."

Bu an, ozanın şarkısında söylediği hemen her şeyden daha doğru çınlıyor. Senden başka kim, kendisini bulaştırdığı her türlü imkânsız entrikada tanrıların yardım etmekten

başka bir işleri olmadığını farz eder? Ve senden başka kim, haklı çıkar?

"Hizmetindeyim," diye kahkaha atmış adam ve alaycı bir şekilde hafifçe eğilmiş. "Şimdi beni dinle Odysseus. Yaşamın buna bağlı."

Sana küçük, kökü kara, sütbeyaz bir çiçek verip yemeni söylemiş. Adına molü dediği ot seni Kirke'nin karışımlarından koruyacak, insan formunda kalmanı sağlayacakmış. Ama bu vereceği tavsiyenin yalnızca başıymış. Seni zehirli yemeğiyle besledikten sonra Kirke, tıpkı adamlarına yaptığı gibi, sana asasıyla vurmaya ve seni domuz ağılına göndermeye çalışacakmış. Tam o anda –ama öncesinde değil– kılıcını çekip kadının üstüne koşmanı söylemiş Hermes. Sonra, demiş, seni baştan çıkarmaya uğraşacak ama onu seni zarar görmeden bırakması ve hayvani hapishanelerinden adamlarını salması için her tanrıyı bağlayacak bir yemin etmeye zorlamalısın. Ancak o zaman, demiş Hermes, yatağını onunla paylaşmayı kabul etmelisin. Başını sallamış ve talimatları tekrar etmişsin, kusursuz hafızandan ötürü Hermes'in seni tebrik etmesini de ummuşsun. Ama o derhal ortadan kaybolmuş, tanrıların âdeti olduğu üzere.

Çiçeği yutup onun tavsiyesine uymuşsun: Saraydan girmiş, yemeği yemiş, kılıcını çekip cadının üstüne saldırmış, sana zarar vermeyeceğine ve adamlarını salacağına dair yemin ettirmişsin ona.

Ve işte o raddede, Odysseus, neler olduğu pek açık değil. Ozanların söylediği gibi, kadının salonlarında bir sene geçirmediğin, ona kocalık etmediğin besbelli, bunun da muhteşem bir nedeni var, sen benim kocamsın ve böyle bir davranış sana yakışmaz. Sana hiç ama hiç yakışmaz.

Ama yine de işte geldiğimiz yer burası, bir başka yıl daha geçti, ne senden ne de adamlarından bir iz var.

Karın,

Penelopeia

24

Troyalı Kadınlar

Grekler yaklaşırken kadınlar izledi; adamlara tıknaz, iri gövdeli, açık gri gözlerinin ardında yaralı ve bitap bir adam öncülük ediyordu.

"Hanımefendi," dedi adam Hekabe'ye, inceden alaycı bir tebessümle eğildiği için hürmetkârlık edip etmediğini kestirmek imkânsızdı. "Merhum Troya şehrinin kraliçesi olmalısınız."

"Artık böyle mi diyorsunuz şehre?" diye sordu Hekabe. Adama karşılık eğilerek selam vermedi ama yorgunluğunu gizlemeye kararlı bir hâlde, oğlunun cesedinin önünde dikildi.

"Şehriniz öldü hanımefendi. Dumanı tüten kalıntılarını görüyorsunuz." Sağ elini Troya'dan tarafa salladı, sanki bir onur konuğunu bir perdenin ardından açığa çıkarıyordu.

"Görüyorum." Hekabe adama dik dik baktı ama adam dik bakışlarına aynı şekilde karşılık vermedi. Onun yerine gözlerini önündeki tüm kadınların yüzlerinde gezdirdi. İfadesinde açgözlülük yoktu; bu kölelerini ayrıştıran bir adamın yüzü değildi.

"Latifeyi bir kenara bırakalım," dedi. "Ben Odysseus, siz de Hekabe'siniz."

Kadın hiçbir şey söylemedi. Demek şehirlerini yerle bir eden adam buydu. Pek çok üçkâğıdın, komplonun, planın

ve entrikanın adamı Odysseus. Ahşap atı inşa etmeyi akıl eden adam buydu. Sinon'u, en iyi dostunu, Troya'nın iyi kalpli halkı için yem olarak arkada beklemeye ve Odysseus'un kendisini kurban etmek istediğini düşünmelerini sağlayarak onları kandırmaya ikna eden adam buydu. Savaşı böyle aniden ve feci şekilde sonlandıran adam buydu. Şimdi ona ne diyebilirlerdi ki?

Odysseus'un da bir cevap beklediği yoktu. Hızlı hızlı konuşuyordu, Grekçenin sert sesleri dudaklarında yumuşuyordu.

"Ve bu da oğullarınızdan biri, öyle mi?" adamlarının çizmeli ayaklarının yanı başında yatan cesedi işaret etti.

"En küçük oğlum," dedi Hekabe. "Polydoros."

"Onu uzaklara mı gönderdiniz?" diye sordu. "Troya'nın düşeceğinden korktuğunuzda?"

"Siz de aynı şeyi yapardınız," diye çıkıştı Hekabe.

"Doğru." Başını salladı. "Vatanım kuşatma altında olsa oğlumu mümkün olduğu kadar uzağa gönderirdim. Priamos'un yerinde olsaydım tüm çocuklarımı uzaklara gönderirdim. Bırakırdım diğer adamların oğulları benim başlatmadığım ve kazanamayacağım bir savaşta mücadele etsin. Şehri başından beri ele geçirilecekti, tek mesele şehir düştüğünde tebaasından kaç kişiye mal olacağıydı. Ve benim yalnızca bir oğlum var hanımefendi, onu da on uzun yıldır görmedim."

"Öyleyse benden bir fazla oğlunuz var," dedi Hekabe. "Polydoros en küçüğümdü, hayatta kalan son oğlumdu." Kassandra bir şeylerle ilgili mırıldanıyordu ama Hekabe aldırmadan devam etti. "Ve şimdi o bile öldü. Ne cüretle kendi kaybınızı benimkiyle kıyaslarsınız? Oğlunuzu mu özlediniz? Ne zaman dilerseniz evinize yelken açabilirdiniz. Kimse sizi burada tutmuyordu."

"Ah ama tutuyorlardı. Bir adam, bir başkasının karısı yoldan saptığında, onu geri getirmek için savaşmaya yemin edince." Başını Helene'ye doğru yatırdı, kaşlarını kaldırmıştı. Helene dilsiz bir rahatsızlıkla ona dik dik baktı, sonra da bir kez daha geri çekilen gelgiti izlemek için döndü. Odysseus gülümsedi ve Hekabe'ye döndü. "O adam yeminini tutmalıdır yoksa tanrılar onu cezalandırır. Bir kadın bunca belaya, bunca hayata değer olabilir mi diye merak ettiğim zamanlar olduğunu inkâr edemem."

"Aynı şeyi ben de düşündüm," dedi Hekabe. "Defalarca."

Odysseus kafasını yavaşça iki yana salladı. "Ama şimdi ona bakıyorum, erkeklerin neden onun uğruna savaşa girdiğini ve onun adı anılınca neden sessizliğe gömüldüğünü anlıyorum belki."

"Siz sessizliğe gömülmediniz," diye belirtti Hekabe.

"Ah, ama ben kralınızın hisarında tuttuğu ganimet için buradayım hanımefendi. Bir o, bir de tanrıların garezinden sakınmak için. Güzel kadınları alabilirim ya da atabilirim." Duraksadı. "Bazen ikisi birden."

"Karınız sabırlı bir kadın olmalı."

"Tahmin bile edemezsiniz," diye yanıtladı. "Oğlunuzu gömmeye yardım etmeleri için adamlarıma ihtiyacınız var mı?"

Bir sessizlik oldu. Cevap veren Polyksene'ydi. "Kendi başımıza halledebiliriz. Lakin teşekkürler."

"Onu şu tarafa gömmelisiniz." Odysseus iri kaya yığınının ardındaki bir mağarayı işaret etti. "Su o kadar uzağa erişmez. Orada güvende olur."

"Teşekkür ederim." Hekabe, kendisini esir alan kişiye kahyasıymış gibi usulca başını salladı. "Bugün gömeceğiz."

"Size bir soru sormaya geldim," dedi Odysseus. "Adamlarımın desteğini teklif etmenin yanında."

"Nedir?"

"Başka oğlunuz var mı hanımefendi?"

"Başka pek çok oğlum vardı," diye yanıtladı Hekabe. "Ama siz Grekler hepsini öldürdünüz, peş peşe, bir kurt sürüsü gibi."

"Biz de öyle düşünmüştük," dedi Odysseus. "Ama sonra kıyıya bu oğlunuz vurdu ve biz de hepsini öldürmediğimizi fark ettik."

"Güvenlikleri için uzağa gönderdiğim daha çok oğlum olabileceğini mi düşünüyorsunuz?"

"O kadar da güvenli değil muhtemelen."

"Artık yalnızca kızlarım var," dedi Hekabe. "Tüm oğullarım öldü. Duydunuz mu beni? Hepsi."

"Bir savaş kaybettiniz hanımefendi."

"Oğullarımı fidyeyle bırakabilirdiniz. Ama siz onları öldürmeyi seçtiniz."

"Fidyeyi neyle ödeyebilecektiniz?" Kafasını geriye, göğe doğru atarak kahkaha attı. "Tüm hazineleriniz artık bizim."

"Bu Greklerin muhteşem kahramanlıklarının bir örneği mi?" diye sordu Hekabe. "Tüm oğulları katledilmiş ihtiyar bir kadını şeytanca bir zevkle izlemek mi?"

"Bu da Troyalıların dürüstlüğü mü?" diye yanıt verdi adam. "Kendini zavallı, ihtiyar bir kadından ibaretmiş gibi takdim eden, hasım şehrin kraliçesi."

Hekabe onun gözlerinin arasındaki boşluğa bakışlarını dikti, böylece onunla göz göze gelmek zorunda kalmıyordu.

"Hanımefendi size bunu sormam gerektiğini biliyorsunuz," diye ekledi Odysseus. Andromakhe o konuşurken adamın gözlerine vuran duyguyu yakalamaya çalışıyordu –Grekçesi söylenen her şeyi takip etmeye yetecek kadar iyi değildi, o yüzden adamın tavırlarına odaklanmıştı. Öfke yoktu, keder yoktu, zafer gösterisi de yoktu, her ne kadar Hekabe bunu anlıyorsa da. Sonunda duygunun adını koydu.

Haz. Bu Grek savaşçı kraliçeyle münakaşa etmekten haz duyuyordu.

"Elbette biliyorum," dedi Hekabe.

"Eğer hayatta olan bir oğlunuz varsa, gelecek yıllarda Greklerden intikam almaya çalışabilir."

"Size biliyorum dedim. Bir hayaletin kılıcından korkmanıza gerek yok Odysseus. Söylediğim gibi, oğullarımın hepsi öldü."

"Buna ne oldu? İsmi Polydoros mu demiştiniz?"

"Priamos ve ben kandırıldık. Onu eski bir dostumuza göndermiştik ve o dostumuz erkeklerin en haini olduğunu açık etti."

"Dostlarına ihanet eden biri," dedi Odysseus. "Bir erkek daha kötü bir şey olabilir mi?"

"Bizim korkumuz," diye devam etti Hekabe, "Polydoros'u siz Greklere satmasıydı. Ama yapmamış."

Odysseus kafasını iki yana salladı. "Hanımefendi sizi bu konuda temin ederim. Bilseydik muhtemelen o adamı size ihanet etmesi için ayartırdık. Ama gelgitle birlikte kıyıya vurana dek bir başka oğlunuz olduğunu bilmiyordum."

"Bir tane olabileceğini tahmin etmişsiniz."

"Etmiştim."

"Polydoros okyanus tarafından bize geri döndürülmeden önce bile mi?" Odysseus başını onaylarcasına salladı. "Çünkü siz de Priamos'un yaptığını yapardınız, gerçi dostlarınızı daha dikkatli seçerdiniz."

"O benim yüreğimin nuru hanımefendi. O nuru on senedir görmüyor olsam da ve İthake'den ayrıldığımda bir bebekten fazlası olmasa da. Yine de oğlunuzu nereye gönderdiğinizi bilmiyorum. Müttefiklerinizin çoğu..." Sözcükleri azalarak kayboldu.

"Bize zaten ihanet etmişti, evet. Ya da sizin ordularınızla savaşırken ölmüştü."

"Geriye güveneceğiniz kim kalmıştı, bilmiyordum."

"Polymestor," dedi Hekabe.

"Trakya kralı mı?" Odysseus şaşkınlık alametini bastıramadı. "Oğlunuzu bir Grek'e mi emanet ettiniz?"

"Halihazırda fark ettiğiniz üzere," dedi kadın, "seçeneklerimiz son derece kısıtlıydı."

"Ve o da sizin güveninizi hak etmediğini gösterdi."

"Gördüğünüz üzere." Polydoros'u işaret etti, onu kutsarken kullandıkları, tırnaklarının altında kalan azıcık toprak elinden dökülüverdi.

"Yanında pek çok altında birlikte mi gönderdiniz?" Odysseus'un gözlerinde yeniden bir gülümseme gezinmeye başladı ama Hekabe hâlâ oğluna bakıyordu.

"Çok fazla altınla," dedi.

"Düşülmesi kolay bir hata," diye yanıtladı adam. "Daha az altında gönderseydiniz Polymestor onu kabul etmeyi hepten reddedebilirdi. Kendinizi suçlayamazsınız."

"Belki de. Ama suçlayacak başka kimse yok."

"Peki ya onu öldüren adam?" diye sordu Odysseus.

"Elbette. Ama ondan nasıl intikam alabilirim?" diye sordu. "Şehrim düştü, sizin de bana hatırlatmakta tez davrandığınız gibi. Artık bir kraliçe değilim."

"İzin verin bunu bir düşüneyim," dedi Odysseus.

"Bu konuda iyi olduğunuzu işittim," dedi kadın.

"Öyleyim."

25

Eris

Kavga tanrıçası Eris yalnız olmaktan nefret ederdi fakat vaktinin büyük kısmını da böyle geçirirdi: Tanrıların evi Olympos Dağı'na çıkarken yarı yolda kalan mağarasının karanlık kovuklarında. Erkek kardeşi, savaş tanrısı Ares bile bugünlerde ondan uzak durmayı yeğliyordu. Bir zamanlar nasıl etle tırnak gibi olduklarını hatırladı: Daha çocuklardı, bir oyuncak uğruna ağız dalaşına girerler, sürtüşmeyi sonuna erdirmek için birbirlerinin saçlarını çekerlerdi. Şimdi Olympos'tan ayrılmıştı Ares, onu nasıl da özlemişti. Bunca zaman nereye kaybolmuştu ki? Eris oldum olası unutkandı ama el bileklerine sardığı kara yılanlar dikkatini dağıtsa da düşünmeye çalıştı. Trakya'da mıydı? Trakya'ya mı çatıyordu kaşlarını? İyi de neden? Kıvrılarak tırmanan yılanı gerisingeri sol bileğine itti. Aphrodite yüzünden. Kesin öyle.

Ares (onu özlemiş olsa da kin güderek anımsıyordu) hep birilerine bulaşırdı ama Aphrodite'yle olan ilişkisi pek çok ilişkisinden daha yakıcıydı. Eris, Aphrodite'nin kocasına kimin laf taşıdığını hatırlayamadı. Helios muydu? Hephaistos uzaktayken ikisinin etrafta sinsice dolaştığını mı görmüştü? Sonuçta güneş tanrı, ışığının dünyayı aydınlattığı vakitlerde gerçekleşen her şeyi görürdü. Ama aynı anda her

yana bakamazdı, değil mi? Yoksa atları arabasını yoldan saptırırdı. O zaman biri Helios'a bundan bahsetmiş, bakışlarını doğru tarafa çevirmesi için onu teşvik mi etmişti? Eris, güneş tanrıyla en son ne zaman görüştüğünü zerrece hatırlamıyordu ancak oldukça yakın zamanda konuştuklarını sezse de ne zaman konuştuklarını ya da ne hakkında konuştuklarını anımsayamıyordu.

Yine de birisi Helios'a söyledi ve o da Hephaistos'a Ares ile Aphrodite'nin kırıştırdığını duyurdu. Fakat tabii kırıştırırlardı. Yamru yumru ve aksak Hephaistos, Aphrodite'den ona sadık kalmasını nasıl bekleyebilirdi ki? Kimse Aphrodite'den daha sığ olamaz, diye düşündü Eris kendi kendine: Kısacık bastıran sağanakta oluşmuş bir su birikintisinin derinliği vardı onda. Ares'e asla karşı koyamamıştı, öyle uzun, öyle yakışıklıydı, zarif ve sorguçlu miğferinin altında öyle güzeldi ki. Aphrodite için Hephaistos neydi ki? Nasıl davranırsa davransın, eninde sonunda onu affederdi. Herkes hep affederdi onu. Eris, Aphrodite'yi düşünürken gövdesine bıçak saplanmış gibi hissetti, tanıdık bir histi bu. Başını eğdi, yılanlarından birini hırçın, uzun dişlerini batırdığı etinden gerisingeri çıkarırken görmeyi bekliyordu fakat iki yılan da olmaları gereken yerde, önkollarında kıvrılıp bükülüyordu. Yaralanması hayal ürünü olmalıydı.

Fakat bu olay üstüne Hephaistos karısını hemencecik affetmeye hazır değildi. İkisinin yuvasında, ikisinin yatağında Aphrodite'nin Ares'i baştan çıkardığını keşfetmişken olmazdı. Helios ona bu sadakatsizlikten söz edince, Hephaistos karısını iş üstünde yakalamaya karar vermişti. Demirhanesine gitti ve altından bir zincir dövdü, zincir öyle incecikti ki bir örümceğin ipeğine benziyordu. Zincirleri yatağın direklerine, aşağısına ve hatta üst kısmına bağlayarak yatak odasına sakladı, gerçi hiçbir tanrı ufak tefek demircinin zincirleri yerleştirmek için tavana nasıl eriştiğini söyleyemiyordu. Biri ona yardım etmiş olmalıydı ama

kim? Helios olamazdı çünkü tüm gün arabasıyla meşguldü. Eris'in yatak odasını kendi gözleriyle gördüğüne dair puslu bir anısı vardı fakat neden orada olduğunu ya da Hephaistos'un da orada olup olmadığını aklında canlandıramıyordu. Yine de birisi adama yardım etti, yüksek yerlere erişebilecek birisi. Bir yılan bileğinin arkasında kıvrılırken kendi upuzun kollarına hayranlıkla baktı.

Sol kürekkemiğinde aniden bir kaşıntı hissetti ve kanadının dibini kaşımak için pençe gibi uzun tırnağıyla uzandı. Siyah tüylerinin köklerinin arasına tırnağını bastırdı ve rahat bir nefes aldı. Omuzlarını esnetti ve daha sonra ne olduğunu hatırlamaya çalışırken kanatlarını çırptı. Ares ve Aphrodite birbirine karşı koyamıyordu, şüphesiz. Ares öyle yakışıklı, Aphrodite öyle güzeldi ki kimse buna şaşırmamıştı. Ama yine de Hephaistos'un evinden bağırtılar yükseldiğinde –onun öfkeli ve Aphrodite'nin panik hâlindeki bağırtıları– tüm tanrılar neler olduğunu görmek için yaygara kopardı. Ares belki biraz daha az yakışıklı görünüyordu, altın ipliklerle sıkıca bağlanmıştı, hareket edemiyordu. Uzuvlarının her çırpınışı onu başka bir tanrının yatağına daha da sıkı bağlıyordu. Bu esnada kocasının eserini tez elden anlayan Aphrodite hareketsiz yattı: Mücadele etmenin bir anlamı olmadığını biliyordu. Diğer tanrılar etraflarına doluşup ikisinin akılsızlığına ve Hephaistos'un sade, küçük tuzağına kahkahalarla gülerken, muhteşem ağzını öfkeli bir şekilde büzmüştü. Ama kararan suratı hiddetle çarpılan Hephaistos gülmüyordu. İş üstünde yakalanan çift de gülmüyordu, dokumacılıkta çok hünerli olduğundan dolanan ipleri çözmenin en hızlı yolunu hemencecik kavrayan Athene ikisini serbest bıraktığında bile gülmediler. Onun yerine Ares ortadan kayboluverdi, kimse nereye gittiğini bilmiyordu. Ve Aphrodite de, rahiplerinin yaralanan gururuna merhem olacağı Paphos'a kaçtı. Kahkaha sever Aphrodite

derdi ozanlar ona. İhtiyaç olursa, diye düşündü Eris, onunla hiç tanışmadıklarının kanıtı buydu.

Eris başka bir tanrı olsaydı böyle burnu havada iki yaratığın mahvoluşunu izlemenin getirdiği samimiyet anından zevk alabilirdi. Tanrıların hepsinin birbirini dürttüğü, maharetinden ötürü Hephaistos'un şerefine kadeh kaldırdığı, Athene'yi alışılmadık merhametinden ötürü methettiği ve Eris'in asli bir rol üstlendiği nefis bir tablo ortaya serilebilirdi. Fakat –kendisi için nedenleri pek de açık değildi– Eris oradayken böyle olmamıştı. Onun yerine Hephaistos müdahalesinden ötürü Athene'ye bağırıp çağırmaya başladı. Artemis bayağılığından ötürü Aphrodite'yi lanetledi ve Hera, Helios üstlerinde, göğü geçtiği için Zeus'a avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı, ihtiyacı olan tek sebep buydu. Apollon hepsi onun suçu olduğu için Eris'e hırladı ancak Eris nedenini aklında canlandıramadı ve o huzurlu an toplu bir hırçınlık hâlini aldı. Eris sık sık yaptığı gibi kendi mağarasına çekildi çünkü kimse onu orada istemiyordu. Ama karanlıkta uğursuzca oturarak geçen vakitten sonra (vakti ölçmede pek iyi değildi) sıkıntıdan patladı.

Eris kanadından yere efkârla, fır fır dönerek düşen kapkara tüyü izledi ve gidip konuşacak birini bulmaya karar verdi. Athene bile hiç yoktan iyiydi. Yani hiç yoktan neredeyse iyiydi. Eris en çok kimi görmek isteyeceğini düşünemiyordu çünkü işin doğrusu, tüm tanrılar öyle ya da böyle canını sıkıyordu. Ama yine de kendi kendine eşlik etmekten de bezmişti ve sinirlenmeyi yalnızlığa yeğlerdi. O yüzden kanatlarını hantal hantal dağın zirvesine, Zeus'un yuva dediği büyük saraya doğru çırptı.

Ters giden bir şeyler vardı ama Eris ne olduğunu hemen saptayamadı. Tersliği fark etmesi zaman aldı, kuşların şarkı söyleyen sesiydi bu ve kuşların sesinden başka ses yoktu. Hiç kimse tek kelime etmiyordu. Tanrıların salonlarında

sessizce yürüdü ama kimseyi görmedi, sarayın iyice içlerine girdiğinde şakıyan kuşlar bile geride kaldı ve tüm duyabildiği mermer zemine çizikler atan kendi pençeli ayaklarının sesiydi. Herkes neredeydi? Kanatlarını genişçe açıp kapı eşikleri ve koridorlar boyunca uçtu, en sonunda çatı kirişine tünedi. Salonlar bomboştu.

Bir an korkunun bıçak gibi saplandığını hissetti, her nasılsa gözden kaçırdığı korkunç bir şey mi oldu diye merak etti: Devlere karşı bir başka savaş çıkmıştı belki? Ama o mağarasında çömelmiş otururken bile (Zeus ve Hera'nın salonlarındaki pis hanımeli kokusu yerine yatıştırıcı rutubeti tercih ederdi) savaşmak için dağa tırmansalar devleri işitirdi. Devlerle ilgili söylenebilecek bir şey varsa, o da nadiren göze hemen çarpmadıkları ve asla sessiz olmadıklarıdır. Anlaşılan tanrıların hepsi kendi istekleriyle Olympos Dağı'nı terk etmişti. Hep birlikte. O olmadan. Sol bileğindeki yılanın kendini eline doladığını ve parmaklarının arasında süründüğünü hissetti. Ardından bir düğünle ilgili bir şeyler söylendiğini hatırladı. Kim söylemişti? Hera mı? Evet, işte buydu. Eris herkesten uzakta oturuyordu, şimdi olduğu gibi çatı kirişinde, Hera ile Zeus'un yatak odasında. Hera buna casusluk diyordu ama Zeus'un da ona söylediği gibi, kötü niyetli bir acuze olduğundan yapıyordu bunu ve herkes de öyle olduğunu biliyordu. Ayrıca Eris'in pek de casusluk ettiği yoktu, yalnızca kanatlarını dinlendiriyordu.

Ama Hera yukarıdan kendisine doğru süzülüp şatafatlı oyma sedirinin kenarına düşen tüyleri görünce kara tüyleriyle odasını kirleten kargaları lanetledi önce, sonra da –yanıldığını fark edince– Eris'i lanetledi. İşin aslı, üstüne saldırıp salonlarından büsbütün fırlatıp attı Eris'i. Eris mağarasına geri dönüp pusuya yattı, intikam için yeminler etti. Ama şimdi Hera'yı bulamıyordu bile. Çünkü –yılanın dışarı fırlayıp duran dili üçüncü parmağına değdi– çünkü

hepsi bir düğüne gitmişti. Olan buydu. Eris dışında bütün tanrılar bir düğüne davet edilmişti. Her biri. Athene bile.

Eris bir öfke sarsıntısının onu yiyip bitirdiğini hissetti. Kimin düğünüydü bu? Kim onu, Eris'i, kavga ve nifak kraliçesini görmezden gelmeye cüret etmişti? Onu düğününe davet etmeyecek kadar nezaketsiz, kırıcı, gaddar olan kimdi? Yılanın kafasını aylak aylak okşadı ve o isim aklına geldi. Thetis, işte oydu. O yeşilimsi saçları ve ıslak gözleriyle kendini beğenmiş, küçük deniz nymphe'si evleniyordu, gerçi o nemli şeyin istediğinin bu olduğunu düşünmek için kör olmak gerekirdi. Ne cüretle bir deniz nymphe'si –Eris hiddetinin arttığı her an biraz daha uzuyordu– bir deniz nymphe'si onu ilahi şölene dahil etmemeyi aklına getirebilirdi? Ne cüretle–

Kafasının tavana çarpmasının gürültüsüyle düşünceleri bölündü. Hayır, kimin davet edilip kimin kabul edilmeyeceğine karar veren Thetis değildi. Thetis'in kendisi de düğüne katılmak istemiyordu, makbul katılımcıların listesini yapmış olma ihtimali neredeyse yoktu. Hayır. Hangi tanrıların orada olması gerektiğine bir başkası karar vermişti ve onun dışında herkes davet edilmişti. Eris gözlerinin ardında bir karıncalanma hissetti ama sebebini çıkaramadı.

Fakat onu kimin hor gördüğünü bilmese de en azından bildiği bir şey vardı. Bu bir tahkirdi. Hera'nın yatak odasından kovuluşuna aldırmamıştı. Tanrılar, Ares ve Aphrodite'yle alay ederken kendisine ve birbirlerine saldırdıkları anı da umursamamıştı. Ama bu, bu fazla ileri gitmiş bir aşağılamaydı. Eris aptal değildi, kaosun onun kapkara kanatlarının peşinden geldiğini biliyordu. Ama bu bir mazeret değildi. Ve bu sefer intikamını alacaktı.

Salonları boydan boya uzun adımlarla yürüdü, bir yandan da değerli ya da seviliyor gibi görünen ne varsa devirip yıktı: Parfüm şişeleri ve yağ kavanozları paramparça oldu, yamulan kalkanlar taş zeminde sekti, boncuk dizili bir iplik

koptu ve boncuklar odanın her köşesine saçıldı. Tanrıların nerede olduklarını tam bilmiyordu ancak Olympos'un aşağılarındaki bir adadan bir parıltı yayıldığını görebiliyordu, hepsinin ya da en azından pek çoğunun orada olduğundan emindi. Ona gülüyorlar, onun arkasından eğleniyorlardı. Bir düğünde başka ne yapılırdı ki?

Adaya doğru uçacak ve onu korkulur kılan nifak tohumlarını saçacaktı. Tanrıyı tanrıya, insanı insana karşı kışkırtacaktı. Bugünün sonunda–

Tam havaya yükseliyordu ki düşünceleri bir kez daha bölündü. Gerisingeri yere doğru kanat çırptı, gündüz ışığında titreşerek parlayan bir şey gözüne ilişmişti. Aynı anda hem parlak hem de donuktu, hem sıcak hem de soğuk, hem katı hem de yuvarlaktı. Eline aldı. Onun için miydi bu, bu altın top? Pençelerinin arasında topu evirip çevirdi. Hayır, bir top değildi, bir elmaydı. Onu buraya her kim bırakmışsa belli ki onu istememişti yoksa böyle atıp gitmezdi. Bir de, daha yakından bakınca, üstünde bir şey yazılıydı. "Eris'in elması, tanrıların en güzeli," yazabileceğini hayal etti. Belki de kendisine yapılan bu zalimce yanlışa karşılık bir özürdü. Bu nezaketsizliği telafi etmezdi ama öyle sanıyordu ki bir başlangıç olabilirdi. Eğer biri elmayı mağarasına getirmeyi akıl etmiş olsaydı daha hoş olurdu ama kimse onu ziyaret etmezdi hiç.

Kıvrılarak iç içe geçen kelimeleri pek okuyamadı, o yüzden tüyleriyle elmanın altın yüzeyini ovaladı ve ışığa doğru çevirdi. Hayır, üstünde ona ait olduğu yazmıyordu. Ama bu ona sahip olamayacağı anlamına da gelmiyordu. Şu anda elma onun pençe gibi elinin arasındaydı; çoktan ona sahip olmuştu. Yeniden baktı, ezilmiş yazıyı okumaya çalışarak yana yatırdı. Kelimeleri parmağıyla takip etti: "*Te kalliste.*"

En güzel olan için mi?

Eriş gülümsedi. Elmayı alacaktı. Ama elma onda kalmayacaktı.

26

Troyalı Kadınlar

Kadınlar onu kumun ve kayaların altına gömdü. İlk başta Hekabe, Odysseus'un kendisine işaret ettiği defin yerini reddetti, çünkü Polydoros'un nerede yatması gerektiğini böyle kendine güvenle ve şıp diye bilmesine gücenmişti. Fakat başka bir seçenek sunamıyordu ve en nihayetinde kadınlar cansız oğlunu kaldırıp onu yavaşça sahilin yukarısına taşıdı. Kassandra kafasını tuttu, çünkü oğlanın mahvolan yüzünden en az rahatsız olan o gibiydi. Geri kalanlar uzuvları ve gövdesi etrafında toplandı. Böylece Odysseus, güneş başlarının üstünde en yüksek noktasına tırmanırken geçici kamplarına geri döndüğünde görev tamamlanmıştı.

"İki şey söyleyeceğim," dedi Odysseus Hekabe'ye. "Yarın İthakeliler buradan açıldığında bana eşlik edeceksiniz."

"Neden size eşlik edecekmişim?" diye sordu Hekabe.

"Çünkü savaşı kaybettiniz." Omuz silkti. "Size hatırlatıp durmayı istemiyorum hanımefendi ama bundan uzak durmamı zorlaştırıyorsunuz. Sizler artık kölesiniz." Hepsini kapsayarak kollarını genişçe açtı. "Bizim kölelerimiz. Bu grup dağıtılacak, gün bitmeden Grekler arasında bölüştürülecek. Ve siz hanımefendi, benimle geleceksiniz."

Hekabe'nin yüzü küçümseyici bir gülümsemeyle çarpıldı. "En kısa çöpü çektiniz yani? Gönlünüzden geçen ihtiyar bir kadın değildir."

Odysseus gülümsedi. "İlk sizi seçtim." Duraksadı. "Yani tam da ilk sayılmaz ama Agamemnon –onun önceliği var elbette– ona sizi almayı tercih edeceğimi söylediğimde aldırmadı. Daha sonra bölüştürme gerçekleştiğinde fikrini değiştirebilir ama şansımın yaver gideceğini düşünüyorum."

Kadın ona dik dik baktı. "Agamemnon'un kızlarımdan birini seçeceğini biliyorsun."

"Evet. O gururlu bir adam ve yalnızca bir prenses o gurura çekici gelebilir. Mahiyetinde efsanevi Troya'nın kraliçesine sahip olmak da," Odysseus sakallı çenesini kaşıdı, "statüsü için münasip olabilir fakat zevkleri için pek olmaz. Tabii çok genç bir kraliçe değilse."

"Gururlu dediniz ama gösterişçi demek istediniz."

Odysseus yine gülümsedi ve Troya lehçesinde usulca konuştu. "Bu askerlerin hepsi benim değil, hanımefendi."

Hekabe başını salladı, Troya'nın en kurnaz düşmanının dilini bildiğini fark edince şaşırmadı. "Anlıyorum. Ama bu durumda, size göre, yaş almış bir dul sizin statünüz için münasip mi?"

"Öyle hanımefendi. Ve sanırım sizin statünüz için de münasip olan bu."

"Benim bir statüm yok. Sizin bana tez elden hatırlatmış olduğunuz gibi ben artık bir köleyim."

"Eski alışkanlıklar işte," dedi. Helene'nin üstünde oturduğu kayaya döndü, kadının uzun saçları dimdik sırtından aşağı dökülüyordu. "Menelaos sizi ona geri götürmemizi istedi, hanımefendi. Özel eşyalarınızı toparlar mısınız?"

Helene o fevkalade omuzlarını silkti. "Sahip olduğum her şey ya Troyalılara ait ya da bu son on yılda Sparta'da kaldı," dedi. "Giydiklerimden başka bir şeyim yok."

"Sahiden mi?" diye sordu adam. "Kocanızın sizi eve götürmesini beklerken hiç duvar kilimi dokumadınız mı?

Bunca yıldır oldukça şatafatlı bir şeyler üretmişsinizdir diye düşünmüştüm."

"Benim dokumacılığım bu kadınlarınkine kıyasla bir hiç," dedi Odysseus'un yüzüne iyice bakmak için bakışlarını denizden çevirdi. Adamın kesik bir nefes aldığını gördü. "Benim başka becerilerim var."

"Görüldüğü üzere."

"Hayal bile edemezsin," dedi Helene. Odysseus'a eşlik eden adamlara baktı. "Menelaos kampa giderken bana refakat etmesi için en iyi adamlarını göndermezdi zaten," diye homurdandı.

"Vefasız eşler bir muhafız alayı temin edemez," dedi Odysseus.

"Ancak yine de beni gördüğünde önümde yere kapanacak." Odysseus'un söylediklerini işittiğine dair bir belirti göstermedi. Kafasını usulca salladı. "Hazırım, beni kocama götürebilirsiniz."

"Teşekkürler majesteleri." Odysseus onun önünde hafifçe eğildi fakat yapmacık gülümsemesi onu ele verdi. Helene, hayatlarını ve biatlarını Menelaos'a borçlu, kadın uğruna ölümüne savaşmış ve gözlerini ondan alamasalar bile onu hakir gören Spartalı muhafızlara doğru ağır, dolambaçlı adımlar attı. Odysseus'un yanından geçerken duraksadı, elini uzattı ve parmak uçlarıyla adamın sakalına dokundu: Bir rica hareketiydi bu. Ama Helene'nin elinden gelmiyordu. Dizlerinin üstüne çökmedi ya da başını eğmedi. Odysseus'un yüzü kızarıp keskin, koyu bir kırmızıya bürünürken yalnızca onun gri-yeşil gözlerine dik dik baktı. "Bir dakika bile düşünmeden canını verirdin benim için," dedi. "Artık bu diğer adamlardan daha iyi gizleyebiliyor değilsin. O yüzden benimle alay etme Odysseus. Yoksa seni buna pişman etmeye karar verebilirim."

Hekabe, onun kadınları ve Grek savaşçılar, hepsi aynı şeyi gördü: Zeus'un kızlarından biri bütün ve dehşetengiz ilgisini bir ölümlüye çevirmişti.

"Anlıyorum," dedi Odysseus. Sesi pek titremiyordu ama gülümsemesi silinmişti. Küçücük bir baş hareketiyle olur verdi Helene ve onun çenesini serbest bıraktı. Onun yanından geçip Spartalılara doğru yürüdü, Spartalılar dini bir alayda mabede taşınan Aphrodite heykelinin peşinden yürüyen gençler gibi onun peşine düştü.

Hekabe'ye, Odysseus'un rezil edilmesinden şeytanca bir zevk duymak çekici geldi ama yapmadı. Helene'de bir şey vardı –içten içe fokurdayan bir tehdit– ve bu Troya kraliçesinin bile durup düşünmesine neden oluyordu.

"Onu kabul edecek," dedi Odysseus, Spartalı birlik onu duyamayacak kadar uzaklaşır uzaklaşmaz.

"Neye benziyor?" diye sordu Hekabe. "Menelaos yani? Onun dengi mi?"

Odysseus'un kaşları, dilinden dökülemeyen cevabı verdi.

"Sabah bana eşlik edeceksiniz," dedi. "Kızlarınızla geçirmeniz için günün geri kalanını size bırakıyorum. Her ne kadar diğer Grekler böyle hürmetkâr olmasa da. Anladınız mı?"

"Beni neden götürüyorsunuz? Doğruyu söyleyin."

"Eve dönüş yolculuğunu seveceğinizi düşündüm."

"Sizin eviniz benim evim değil."

"Gemilerimiz batıya yollanmadan evvel kuzeye yelken açacak," dedi adam.

Gözlerinde raks eden umudu gizlemeye çalıştı Hekabe. "İlk nereye demir atacaksınız?"

"Trakya," diye yanıtladı Odysseus. "Krala –adının Polymestor olduğunu işittim– kendisiyle Hersonissos sahilinde buluşmayı çok istediğimi söylemesi için bir haberci gönderdim."

27

Kalliope

Şimdi şair ne yapmak isterdi, biliyorum. Helene'yi kampa doğru sadık bir köpek gibi takip etmek isterdi. Menelaos'un dizlerinin üstüne yığıldığı ve Helene güvenle geri döndüğü için tüm Olymposlu tanrılara teşekkür ettiği sahneyi betimlemek isterdi. Onun güzelliğini ve zarafetini, her erkeğin onun her kaprisine nasıl boyun eğdiğini anlatmak isterdi. Ha, yapamaz.

Helene'den gına geldi. Onun güzelliğinden gına geldi, onun gücünden gına geldi, ondan bıktım usandım. En ufak lafı geçse herkesin eriyip bitmesinden nefret ediyorum. Helene yalnızca bir kadın. Ve hiç kimsenin dış görünüşü sonsuza dek öyle kalmaz, Zeus'un kızlarının bile.

Şaire bir ders vereceğim. Bir başka kadının, bir başka kraliçenin geleceğinin izini sürmesine izin vereceğim. Kassandra'nın gördüklerini gözlerinin önüne sereceğim: Annesinin geleceğini. Bu ona dua ettiği şeylere dikkat etmesi gerektiğini gösterecek. Hiçbir hikâye, anlatıcısı yara almadan bitmez.

28

Hekabe

Kassandra geleceği, geçmişmiş gibi görürdü. Rahipler gibi kuşların uçuşlarındaki ya da hayvanların iç organlarındaki alametleri okumazdı o. Onların kasvetli tefhimlerine bakacak olsanız, geleceğin daima bulut ve sisle sarmalanmış, karanlığın içinde minik, tek tük parıltı ipçikleri olduğuna inanırdınız. Ama Kassandra için gelecek taze bir anı gibi berraktı. O yüzden Odysseus'un annesini Trakya'ya götüreceğini söylediğini işitince gelmekte olanları biliyordu, çünkü onun için hepsi çoktan gerçekleşmiş şeylerin duruluğuna sahipti.

Duygularında aniden baş gösterip onu kasıp kavuran bir değişim ve boğazında yükselen tanıdık, mayhoş bir tat hissetti. Kusmaya cesaret edemedi, çünkü Hekabe onu sebep olduğu pislik yüzünden cezalandırırdı, kızının yanağına tokadı patlatırken ağzı tiksintiyle kıvrılırdı. Kassandra, kaş çıkıntısında, annesinin tüm törensel mücevherleri takılıyken ona vurduğu zamandan kalma minik beyaz yara izlerinde sıcak bir titreşme hissetti. O altınlar artık elden gitmişti tabii, Greklerin sağlam kasalarına istiflenmişti. Kassandra hızla peş peşe iki-üç kez yutkundu, derin bir nefes aldı ve havadaki hafif tuz tadına dikkatini vermeye çalıştı. Tuz, en kötü bulantılarını hep bastırırdı.

Tuz nasıl oluyordu da gözyuvalarının patlarken çıkardığı o sesi, hava koşullarının mahvettiği bir çehreden aşağı dökülen kapkara jölenin görüntüsünü alıp götürebiliyordu? Solukları düzensiz bir hâl almıştı. Görüyü defetti ama ne zaman gözlerini kırpıştırsa tek görebildiği oydu: Harap olmuş gözyuvaları ve yoğun, kopkoyu kan. Geleceği defedip mevcut âna dönmeye ve o an olduğu yerde var olmaya çalıştı. Kimi zaman yarından bugüne adım adım, kendi başına yürüyebiliyordu ve her ufak adımı güçlü çığlık atma arzusunu azaltıyordu.

Ama bu sefer geriye doğru seyahat edemediğini, yalnızca tekrar ve tekrar felakete doğru ilerleyebildiğini fark etti. Annesinin gidişini izledi – Troya sahillerinden en son ayrılacak olan kişi o, yani Kassandra mıydı? Etrafına bakıp kolaçan etmek istedi: Andromakhe neredeydi, kız kardeşi Polyksene neredeydi? Ama yalnızca önünde vuku bulan şeyi izleyebildi: Ertesi sabahı. Ertesi sabah olmalıydı, değil mi? Çünkü Odysseus annesine o vakit onunla ayrılacağını söylemişti. Ve Grek kahraman gemiye çıkması için kolunu uzatıp ona yardım ederken annesinin yüz ifadesi handiyse muzafferdi. Kendini hâlâ bir kraliçe gibi taşıyordu, kraliçe is lekeleriyle kaplı, etek ucundan ikiye ayrılmış bir kiton giyiyor olsa bile.

Hekabe kendini Polymestor'la buluşmaya hazırlıyordu, Kassandra bunu görebiliyordu. Annesinin yalnız olmadığını görünce kısacık bir teselli buldu. Odysseus, Hekabe'nin hizmetçi kadınlarından ufak bir grubu da onunla birlikte almıştı, o yüzden Hekabe, ailesi yanında olmasa da refakatini sıkça tercih ettiği kadınlara sahipti. Kassandra, Odysseus'un Grek dostlarıyla tüm bu kadın sürüsünü almak için mübadele etmeye zorlanıp zorlanmadığını merak etti, yoksa ihtiyar kadınların nereye gittiğini kimse önemsememiş miydi? Troya topraklarında son kez yürürken annesi

Kassandra'ya sarılmak ya da ona veda öpücüğü vermek için hiçbir gayrette bulunmadı. Ama Kassandra onun gözlerinde tanıdık olmayan bir şey gördü. Hekabe'ye genelde bir damga gibi çakılı hiddet gitmişti. Kızı öpmemişti, bu doğruydu. Ama gözyaşlarına boğulup küçük düşmekten korktuğu için öpmemişti.

Görüntü çözülüp dağıldı ve yeniden şekil kazandığında Odysseus'un gemisi Hersonissos kıyısının kumlarının yukarılarına demir atmıştı. Kassandra buranın Trakya olduğunu –daha önce hiç görmediği bir yerdi– orada büyümüş gibi iyi biliyordu. Görüleri asla yanılmaz, asla detaydan yoksun kalmazdı, her zaman onları anlayamıyor olsa da. Kısa sürede Odysseus'un adamları karaya çıkıp birkaç küçük çadır kurdu, krallığın iç kısımlarının ötesinde bir yerden süslü giysiler içindeki iki elçi çıkageldi. Odysseus'un önünde eğilerek selam verdiler, onun krallarına lütfunun dokunmasını sağlama almak için neredeyse dizlerinin üstüne çöktüler. Odysseus Trakya'da bir misafir olabilirdi fakat hiç kimse ev sahibi kral Polymestor'un onun tarafından onaylanmaya muhtaç olmadığı yanılsamasına kapılmamıştı. Elçiler ihtiyar kadınlara, ufak bir grup köleye hiç aldırış etmedi. Neden etsinler ki? Kassandra bir kez daha gırtlağında mayhoşluğun baskısını hissetti ve dilini damağına bastırdı. Şimdi olmaz, şimdi olmaz, şimdi olmaz. Annesinin sandaletli ayaklarının altındaki kuma dikkatini vermeye çalıştı: yuvarlak, gri çakıllar ve ışıl ışıl, bembeyaz deniz kabuklarıyla doluydu kum, onları toplayıp başparmağının tırnağını muntazam çıkıntılarında gezdirebilmek isterdi.

Karnına inmiş bir darbe gibi, bir başka anı seline boğuldu. Ama bu ona ait olmasa da gerçek bir anıydı. Şu anda sezebildiği gelecek değildi, geçmişti. Annesi Polydoros'un cesedinin koydan açık denize doğru kürek çekilerek taşındığı noktanın çok yakınındaydı, daha sonra Polydoros

ağırlık yapsın diye tuniğinin içine doldurulan birkaç avuç dolusu taşla birlikte suya fırlatılmıştı. Hekabe'nin ayakları ufak tekneyi suya iten adamların ayak izlerinin üstünde duruyordu. Polydoros'a işte bu kadar yakın olabilirdi ama artık çok geçti. Kassandra'nın görüleri hep çok geç kalırdı, öyle olmamaları gerektiği zamanlarda bile. Kimsenin gerçeği ondan işitmediğini, dinleseler bile duymadıklarını çoktandır öğrenmişti.

Zavallı kardeşine bu saygısızlığı yapan adamların Polydoros'un suda yan yatacağını ve böylece suyun yüzeyinden bir kol uzunluğu kadar aşağıdayken taşların kıyafetlerinden dökülеceğini fark etmediklerini gördü Kassandra. Deniz tabanına batmış, balıklar tarafından yenmiş, deniz nymphe'leri tarafından sessizce izlenmiş olması gerekirdi. Ama onu doğru düzgün batıramamışlardı. Tevekkeli değil, Polydoros bir gün sonra Troya'nın yakınlarında sahile vurmuştu.

Kassandra onun yüzünün Troya'nın kıyı şeridindeki taşlara çarpmadan çok önce hırpalandığını gördü. Güzeller güzeli erkek kardeşi öldürülmeden evvel kimsenin asla hiçbir şeyden haberinin olmayacağını sanan kalleş Grek kral tarafından dövülmüştü. Kassandra buna, kelimelerin kifayetsiz kaldığı bu korkunç adamın kötücül güdüsüne tutundu, bir yandan da Odysseus'u kralın köleleriyle konuşurken, onlara gelip uzun gemilerini ziyaret etmesi için kralı davet ettiğini ve Troya'nın fatih kahramanları tarafından dostça karşılanacağını söylerken izledi. Elçilerin Polymestor'a mesajı götürmek için koşar adım uzaklaştıklarını gördü. Annesinin dudaklarının yok olup incecik bir çizgi hâlini alışını izledi. Hepsini gördü.

Bir kez daha görüntü ortadan kayboldu ve bu sefer yeniden ortaya çıktığında Polymestor çimen öbekleriyle dolu kumsaldan aşağı uzun adımlarla ilerliyordu. Süslü püslü

giysiler içindeydi: ağır işlemeli bir kaftan, boynunun çevresinde altın zincirler, tombul parmaklarında altın yüzükler. Seyrelmiş saçları Troyalı tarzında yağlanmıştı ve Kassandra, adamın iki kocaman elini selamlaşmak için kabul etmeden evvel Odysseus'un çehresinin tiksintiyle belli belirsiz kasıldığını gördü. Kassandra adamın saç yağından yayılan tarçının ve mersin ağacının boğucu tatlı kokusunu duyumsayabiliyordu.

"Odysseus," dedi Polymestor genişçe gülümseyerek. "Bu ne şeref."

"Evet, kölelerin de buna inanmamı sağladı," diye yanıtladı Odysseus. "Troya'dan gelecek haberler konusunda endişeliymişsin gibi görünüyor."

"Tabii, tabii," dedi Polymestor. "Tanrıların Greklere karşı lütfunu kazanabilmek umuduyla pek çok sığırın başını kurban ettik."

"Ne cömertlik," dedi Odysseus. "Seferberliğe bizzat katılmak istemedin mi?"

Polymestor, Odysseus'un sesindeki belli belirsiz asabiyeti işitmiş olsa da bunu belli etmedi. "Trakya'daki krallığım Yunanistan'ın siperidir," diye yanıtladı. "Yardımımıza ihtiyaç duyarsınız diye egemenliğimizi güvende tutmam gerektiğini biliyordum. Lordum Agamemnon'a elçiler gönderdim. Yardıma hazır olduğumuzu hep biliyordu. Haber göndermesi yeterliydi."

"Agamemnon bu haberlerden hiç bahsetmedi bana," dedi Odysseus.

"Mahremine pek düşkün biridir," diye onayladı Polymestor.

"Benim tecrübem hiç de bu yönde değil. Ama şüphesiz onu benden iyi tanıyorsun."

Kassandra, Odysseus'un kendi işleriyle meşgul olan adamlarını gördü. Asla kullanmayacaklarını bildikleri küçük

bir kamp kuruyorlardı. Troyalıları kandırmanın onlara çok kolay gelmiş olmasına şaşmamalı, diye düşündü. Düzenbazlık Greklerde, bu İthakelilerde huydu. Silahları temizliyor ya da gidip su getiriyor gibi doğal bir şekilde çalışıyorlardı.

"Onu yalnızca büyük namına binaen tanıyorum," dedi Polymestor. "İnsanın, ne tür bir adam bu şekilde davranır diye düşleyerek boşlukları doldurmasında cezbedici bir yan var sanırım."

"Ne şekilde?" diye sordu Odysseus.

"Tüm yardım tekliflerini cömertçe geri çevirdi. Bir başka adamın iyi mizacını asla sömürmek istemedi."

"Ha, alçakgönüllülük ettiğini düşünmüştüm, halbuki sözlerin hakikiymiş."

"Pek anlayamadım." Polymestor'un tedirginliğini açığa vuran tek şey kara gözbebekleriydi.

"Onu gerçekten de tanımıyormuşsun," diye yanıtladı Odysseus. Kahkaha atıp Trakya kralının omzuna şap şap vurdu. Ve Polymestor da havlar gibi büyük bir kahkaha patlattı, ters bir şey söylemediğini öğrendiği için rahatlamıştı.

"Bugün hoş sahillerine adamlarımdan fazlasını getirdim," diye devam etti Odysseus.

"Ya?"

"Evet, seni görmesi için eski bir dostu getirdim. Yeniden bir araya gelme şansınıza karşı koyamadık."

"Kimden bahsediyor olabilirsin?" diye sordu Polymestor. Bir o yana bir bu yana döndü, denizcilerden oluşan karman çorman kalabalıkta beklenmedik ziyaretçiyi bulmaya çalıştı.

"Ah, dostunu burada, sahilde bulamazsın," dedi Odysseus. "Hanımefendi seni şu çadırın içinde bekliyor." Geçici bir barınak kurmak için birkaç direğe gerilmiş gri kumaş parçasını işaret etti.

"Hanımefendi mi?" diye sordu Polymestor, şehvetle hafifçe renk değiştiren bir suratla.

"Troya kraliçesi Hekabe," dedi Odysseus. Bakışlarını doğrudan Grek kralına dikmişti, adam yalnızca belli belirsiz telaşlanmış gibiydi.

"Kendi yöremde dostlarım olması bir suç değil." Polymestor'un ses tonu dingin ve ölçülüydü.

"Elbette değil. Hekabe savaş patlak vermeden çok önce kocasının dostu olduğunu söyledi."

Trakya kralının suratını ferahlık bürüdü. "Doğru," dedi. "Tıpkı sana söylediği gibi. Ticari ortaktık ve daha fazlasıydık, kadim misafirperverlik bağlarıyla bağlıydık."

"İkimiz için de aynısını diliyorum," dedi Odysseus adamın sırtına bir kez daha pat pat vurarak. "Bugün güneş gemilerimizin üstünde batmadan evvel."

Polymestor keyifle kafasını salladı. "Öyle olacağız Odysseus. Sıkı dostlar olacağız."

"Bir şey daha var," dedi Odysseus. "Troya'dan buraya seyahatimiz sırasında Hekabe bana bir itirafta bulundu."

"Neymiş o?"

"Küçük oğlunu güvende tutman için sana göndermiş."

Kassandra, Polymestor'un endişeliyken konuşabilmek için kendi doğasıyla boğuşmasını izledi.

"Ben..." Duraksadı ve koyun öte tarafına baktı. Misafirperverlik yeminleriyle bağlı olanlar için bile düşman şehirden bir genç adamı barındırmak Grekler için ihanete çok yakın bir adım olabilirdi.

"Ah, huzurunu kaçırdığımı görüyorum," dedi Odysseus. Bir kez daha adamın omzuna vurdu, Trakya kralının oluşan çürüklerle ilgilenmesi gerekecekti. "Genç adama bir sığınak vermeni anlıyorum. Bu Priamos'a olan borcundu."

"Sahiden anlıyorsun," dedi Polymestor. "Oğlanın buraya gönderilmesini ben istemedim ama bir kez buraya vardı mı..."

"Ne yapabilirdin ki?" diye sordu Odysseus.

"Ne yapabilirdim ki?" diye tekrarladı adam.

"Oğlana her türlü rahatlığı sunup onu kendi evladın gibi yetiştirebilirdin," dedi Odysseus.

"Evet," diye katıldı Polymestor. "Tıpkı söylediğin gibi yaptım."

"Oğulların var mı?"

"Var. İki oğlum var. Priamos'un oğlundan daha küçükler," dedi. "Daha sekiz ve on yaşındalar. Büyük olan şimdiden upuzun." Elini kalbinin mesafesine getirdi. "Küçük olan üç parmak daha kısa."

"Ya, adamlarından birini gönder de onları buraya getirsin," dedi Odysseus. "Ben kendi oğlumu vatanımda bıraktım. Senin iki güzel oğlunu görmekten mutluluk duyarım."

"Elbette." Polymestor hizmetçilerinden birini eliyle çağırdı ve talimatlarını mırıldandı. Köle başını sallayıp koşturarak uzaklaştı.

"Polydoros'u da getirebilirsin," diye seslendi Odysseus onun arkasından. Köle donup kaldı ve arkasını döndü, tek kelime etmeden kralına baktı.

"Ne?" Polymestor'un gülümsemesi artık hiçbir şeyi gizleyemiyordu.

"İsmi bu, değil mi? Polydoros? Ah, şaşkınlığından anladığım kadarıyla bir hata yapmışım. Priamos'un oğlunun adı nedir?"

Korkunun kokusu artık aşikârdı.

"Yo, gayet haklısın, gayet haklısın," dedi Polymestor. "Ama onu çağırtamam."

"Nedenmiş o? Annesi burada. Benimle İthake'ye yelken açmadan evvel oğlanın annesini görmek için son şansı bu. Onu böyle bir buluşmadan mahrum etmezsin muhakkak?"

"Etmem, elbette etmem." Polymestor çabucak düşünüp taşındı. "Ama o burada değil, dağlarda avlanıyor."

"Dağlarda mı?"

"Evet, krallığın iç kısımların ilerisinde. Birkaç günlük biniş mesafesi. Avdan daha çok sevdiği bir şey yok."

"Çok tuhaf. Önce onun adını yanlış hatırladım, at binmeyi de hiç sevmediğini sanıyordum. Adım gibi eminim ki Hekabe–"

"Hayır, hayır, çok haklısın," diye yanıtladı Polymestor. "Buraya geldiğinde avlanmayı hiç sevmezdi. Ama sonra yavaş yavaş çok büyük keyif alır oldu."

"Ha, evet. Troya'nın yüksek surları ardından hapis hâlde geçen yılların telafisi, hiç kuşkusuz."

"Kesinlikle," dedi Polymestor. Kassandra onun kalın işlemeli kaftanının terden sırılsıklam olduğunu görebiliyordu. Ekşi ufunet tatlı tarçın esansıyla savaşıyordu ve Kassandra boğazının sıkıştığını hissetti.

"Yani sonuç olarak annesi umutla beklediği kavuşmaya eremeyecek," dedi Odysseus.

"Korkarım hayır."

"Ama belki de buna değer, yani açık havada böyle sağlıklı bir yaşam sürdüğünü bilmesine."

"Umarım öyle olur."

Görüntü bir kez daha kayıp gitti. Kassandra gözlerini kırpıştırdı ve kölelerin arkasından koşan, babalarına doğru koşan oğlanları gördü. Küçük olan, Odysseus'un gemisinin yüksek direğini işaret etti. Hiç böyle uzun bir gemi görmemişti ve daha önce her türlü gemiyi görmüş bir adamın yüz ifadesini takınan abisine sızlanıp durmaktan kendini alamadı. Babalarının yanına vardılar ve tüm o yabancıların önünde aniden utanıverdiler.

"Baba, bunlar Troya kahramanları mı?" diye sordu büyük olanı. Bu ayaktakımı tayfa beklentilerini karşılamamıştı.

"Evet," diye cevap verdi Polymestor, oğlanı tutup beline kaldırdı ve diğerini de kavrayıp sağ koluna aldı. "Ne düşünüyorsun Odysseus? Geleceğin sağlam kahramanları, değil mi?"

"Hekabe de kendi oğlu için aynı lafları etmişti. Eski dostları daha fazla ayrı koymamayım." Denizcilerinden birine kafasını salladı, adam çadırın eteğini açıp kadınları dışarı çıkardı.

"Benim canım dostum." Polymestor, oğullarını nazikçe yere bırakıp kollarını açarak Hekabe'ye döndü. "Sizi tanıyamayacaktım." Kadınla selamlaşmak için uzun adımlarla ona doğru yürüdü, oğulları da yanı başındaydı. Sahildeki tüm bu yabancı adamlar onları ürkütüyordu, o yüzden babalarına yakın durmak istiyorlardı.

"Troya'ya son gelişinden beri geçen yıllarda yaşlandım," diye onayladı Hekabe.

"Hayır hanımefendi. Ben öyle demek isteme–"

"İstedin ve benim de hiç cakam kalmadı. Savaşta ölüp gitti, tıpkı kocam ve oğullarım gibi," dedi kadın. "Beni daha bir sene önce görebilseydin hemen tanırdın. Üstümde izini bırakan zaman değil, kahır."

"Çok büyük kayıplar verdiniz," dedi Polymestor.

"Tahammül edilemezlerdi," diye yanıtladı kadın.

"Öyle gelmiş olmalı."

"Öyleydi. Hâlâ öyle. Tanrıların üstüme bindirdiği yükleri uzun zamandır taşıyamaz hâldeyim," dedi Hekabe. "Bir kayıp ardına bir başkası. Sadece geçen yıl: Hektor, sonra Priamos, sonra Paris, sonra..."

"Tanrılar size çok merhametsizce davrandı," dedi adam. "Adaklar sunup sizin namınıza merhamet için yalvaracağım onlara."

"Yapar mısın?"

"Elbette. Hanımefendi, sizi görüp de acınızı dindirmek istemeyen bir kiş bile olamaz. Şehrinizin ve Priamos hanesinin uzun vadeli düşmanı Odysseus bile eski dostunuzdan teselli bulasınız diye sizi buraya getirdi yahu."

Hekabe başını ağır ağır iki yana salladı. Hizmetçi kadınlar yakınında toplandı ve Polymestor'un çevresine üşüştü. "Yaptıklarından sonra benimle nasıl böyle konuşabiliyorsun?" diye sordu Hekabe.

"Hanımefendi?"

"Bana yalan söyleme Polymestor. Senin gibi bir katilin, açgözlü bir hainin sözlerini dinlemek benim onuruma yakışmaz. Yeterince altının yok muydu? Bu topraklar senin için çok mu küçüktü? Sarayın ucuza mı inşa edilmişti? Tapınakların çok mu pejmürdeydi?"

"Ben–"

"Priamos oğlumuza bakasın diye sana tonla altın gönderdi. İnkâr etmeye kalkışma ve sakın beni oyuna getirmeye çalışma, seni kart sahtekâr. Oğlanın çantasına altınları kendim koydum. Ve eğer onlar sana yetmiyorduysa," kelimeler ağzından saçılarak fırladı ve tükürükleri adamın işlemelerine sıçradı, "oğlumu güvende tutasın diye sana aynı oranda altını yine verirdim. Senin için pek az değeri olduğunun haberini göndermen yeterdi. Onun değeri altından da öteydi benim için. Zaten şimdi Troya'nın tüm hazineleri Greklerin elinde. Altınlar bir Spartalının, bir Argoslunun, bir İthakelinin eline geçeceğine bir Trakyalının eline geçmiş geçmemiş, ne farkı olurdu benim için?"

"O güvende! Size nasıl yalanlar söylendi böyle?" diye bağırdı Polymestor.

Ama Hekabe'nin daha fazla konuşmaya hevesi yoktu. Bir metal parıltısı peyda oldu, güneş ışınlarını yansıtıyordu ancak Polymestor onun ışıltısından kendini korumak için gözlerini kapamış olmalıydı. Kaşla göz arasında Hekabe

ufak, keskin bıçağıyla Polymestor'un büyük oğlunun boğazını boylu boyunca kesti. Kadınlarından ikisi aynı şeyi küçük çocuğa yaparken kan etrafa saldırganca fışkırdı.

"Onu kendi ellerimle gömdüm Polymestor," diye haykırdı Hekabe. "Ne cüretle bana yalan söylersin?"

"Sen ne yap..." Trakyalı kral dehşet içinde kükredi ama kıyımın sonu gelmemişti. Oğullarının yaşam kaynağı olan kopkoyu kanları toprağa saçılırken Hekabe ve kadınları kısa bıçaklarını Polymestor'a çevirdi. Gırtlağını ya da kalbini hedef almamışlardı. Adam oğullarını kollarına almaya çabalar, çaresizce onları yaşama döndürmeyi arzularken kadınlar buna karşılık bıçaklarını onun gözlerine sapladı. Adamın dehşet dolu haykırışları acı dolu ulumalara ve kapkara kesilen gözyuvalarından dökülen kan da oğullarının havuza dönen kanına karıştı. Kralın köleleri, Odysseus'un savaşta iyice pişmiş tayfasının kendilerine sayıca üstün olduklarını gördüklerinden yardım etmeye yeltenmedi.

"Sen benim soyumu kuruttun," diye fısıldadı Hekabe. "Şimdi ben de seninkini kuruttum. Ve canını bağışlıyorum ki bir hain, bir katil olduğunu, yeminlerini çiğnediğini, dostlarını aldattığını unutma, ihtiyarlığında oğulların seni hoşnut edebilirdi. Sen gitgide yaşlanırken onların gitgide büyüyüşünü görecektin. Şimdi bundan sonra göreceğin son şeyin onların ölümü olduğunu biliyorsun. Umarım altın buna değmiştir."

Sebep olduğu kıyımdan uzaklaştı ve Odysseus'a başıyla selam verdi. "Teşekkür ederim."

Odysseus ve adamları, yakınlarındaki Polymestor'a aldırış etmeden –adam oğullarının bedenleri üstüne kapanmıştı– yüklerini gerisingeri gemiye yüklemeye koyuldu. Kralın kükremeleri dinip hıçkırıklara ve ardından da aciz bir hâlde miyavlar gibi bir ağlayışa döndü. Odysseus küçümseyerek

dikti gözlerini ona. Geçmiş on yıllık savaşta, adamlarının her biri birçok kez dirseklerine kadar silah arkadaşlarının kanına batmıştı. Troyalılardan ödeme almış bir haine, kraliyet hanedanından olup da büyüdüğünde babasının, erkek kardeşlerinin, şehrinin intikamını almaya azledebilecek bir oğlanı yetiştirebilecek bir haine en ufak bir şefkat duymuyorlardı. Grekler, Trakya kralını iki yüzlü davranışından ötürü cezasız bırakmayı göze alamazdı. Polymestor içgüdülerini takip etmişti, başkalarına bedelini hesaba katmaksızın fırsatını gördüğü yerde kârını artırmıştı. Böyle bir şeye müsamaha gösterilemezdi. Ona verilen ceza, verdiği söze ihanet etmeyi aklından geçiren tüm diğer Greklere böyle bir davranışın, en azından Odysseus tarafından, hoş görülmeyeceğini hatırlatacaktı.

Adamlarının sonuncusu gemiye bindiğinde Odysseus ona eşlik etmeleri için Hekabe'yi ve kadınlarını çağırdı. Düşmanının adını işiten Polymestor ölmüş oğullarını bırakıp dalgaların sesine doğru döndü.

"İthake'ye varamadan öleceksin," diye haykırdı. "Denizlerde boğulacaksın ve hiç kimse senin yasını tutmayacak, hiç kimse mezarının yerini bilmeyecek."

Hekabe mahvolan kralın yanında durdu. "Polydoros'u gömdüğümden beri ölüyüm ben," dedi. "Nerede yattığım fark etmez."

*

Kassandra kesik kesik soludu, sakin kalmaktan acizdi. Gözlerini kapadı ve ardından annesini, kız kardeşini, yengesini görebilmek için mevcut zamanda yeniden açtı, hepsi yanında, kayaların üstünde oturuyordu, tıpkı o annesini Trakya'ya kadar takip etmeden önce olduğu gibi. Ama sonra görüntü bir kez daha en baştan sahne almaya başladı. Hepsini

yeniden görmek daha az dehşete düşürmüyordu onu. Aksine, artık olacakların pek çoğunu gördüğünden daha da dehşete düşüyordu. Ama yine de Hekabe'nin Odysseus'un gemisine ilk kez adım attığı başlangıçta bir detay eksikti. O, Kassandra, Troya'nın kumları üstünde dikilmiş, annesinin gidişini izliyordu. Andromakhe'nin çoktan gitmiş olduğunu sezebiliyordu. Diğer kadınların –kuzenlerinin ve komşularının– farklı savaşçılarla bambaşka krallıklara doğru yola çıktığını görebiliyordu. Biri dışında hepsinin. Polyksene neredeydi?

Cevap çok beklemeden geldi. Ve bu sefer onu boğan bulantının önüne geçmek için hiçbir şey yapamadı.

29

Penelopeia

Kocacığım Odysseus,

Artık ölüler diyarında olduğunu biliyorum. Ozan Yeraltı'na yolculuğunun şarkısını ilk söylediğinde ağladığımı itiraf etmeliyim. Bunca yılın ardından daha fazla dökecek gözyaşım kalmadı sanıyordum ama yanılmışım. Ozanın şarkısını duyduğumda basit bir hata yapmıştım elbette: Yalnızca ölülerin Hades'in krallığına girebileceğini varsaymıştım. Böyle düşünmek o kadar da garip gelmiyor, değil mi? Yani başka kim öncesinde ölmeden korkunç Persephone'nin gözüne girmeye çalışmıştır? Orpheus sanırım. Ama o aşağı inmek için olası nedenlerin en kuvvetlisine sahipti: Evlendikleri gece bir yılanın keskin dişiyle canından olan sevgilisi Eurydike'nin yaşama yeniden döndürülmesini hak etmek için Kerberos'la, üç başlı köpekle çarpışmıştı. İstisnai ve yürek burkan bir olay, eminim sen de bana katılırdın. Ve ne kadar çabalarsam çabalayayım, ölü bir kâhine danışmak için aynı uğursuz yolculuğa neden kalkıştığını anlayamıyorum. Hayatta olan bir kâhin yeterli gelmez miydi?

Söylediklerine göre, cadı dostun Kirke sana danışman gerektiğini söylemiş. Sanırım ona, emrini yerine getiresin diye, seni Dünya'nın sonuna yelken açmaya ikna etmekle kaldığı için minnettar olmalıyım. Bazı kadınlar bir kocanın kendi karısına geri dönmesini önlemek için her şeyi yapar.

Ama cidden Odysseus, bu yolculuğun gerekli olduğuna inandın mı? Evden zaten çok uzakta değil miydin (Kirke'nin adası Aiaie'nin nerede bulunduğundan tam emin değilim fakat muhtemelen dünyanın eşiğine umduğum kadar yakın değildi)? Ve sonra dünyayı ebedi karanlıkla kuşatan ırmağa mı yelken açtın? Bunun, alışılmışın daha dışında tercihlerinden biri olduğunu düşünmek adil olur sanırım.

Fakat bir yabancı, hikâyeni anlatan ozanlardan biri gibi düşünüyorum. Ebedi karanlığın yuvasına tehlikeye rağmen yelken açmadın, değil mi? O tehlikeden ötürü böyle yaptın. Seni tanıyorum Odysseus. Gemini dünyanın sonuna sürüp geri dönmekle böbürlenme şansından daha çok keyif alacağın pek az şey var. Ne şahane hikâye, der insanlar. Ve sen de itiraz edersin, hayır, senin konumundaki herkes aynı şeyi yapardı. Ama tabii, nasılsa hiç kimse asla senin konumunda olamaz, değil mi?

Diğer Greklerin hepsi sıcacık (kimisi daha az sıcacık) yuvalarına döndü. Ama sen Kirke'nin, güvenmeyeceğini bildiğin bir büyücü kadının tavsiyesine uydun ve kendini en karanlık topraklarda, ruhları cezbederek Erebos'tan çekmek için bir çukurda adak kanı dökerken buldun. Ölmüşlerin hayaletleri yaşar orada, daima kana susamışlardır. Ve ölmüş kâhin Teiresias'la konuşma umuduyla onları besledin. Fakat hayaleti ilk görünen kişi, adamlarından biriydi. Aiaie'de ölen Elpenor. Haddinden çok şarap içmiş, Kirke'nin sarayının çatısına tırmanmıştı ve oradan düşüp ölmüştü. Ozan bu kısmı okurken, dinleyicilere dokunan onun ölümünün acınası avallığı değil (şayet merak edersen). Ölümünün abesliği, onun, hiçbirinizin gittiğini fark etmediği düşen bir yoldaşın abesliği. Bir hayal etsene: On yıl boyunca aynı İthakeli çetesinin yanında savaşmış; onların yanında eve yelken açmış. Ve bu insanlardan hiçbiri, düştüğünde seni özlememiş. Önündeki zorlu yolculuğun

erzağını ayarlamakla uğraştığından yalnızca dikkatin dağınıktı, eminim. Fakat bir adamın yerde yatan kırık dökük bedenini fark etmeyecek kadar bile mi dağınıktı? Umalım da bir daha asla birlik toplamak zorunda kalma Odysseus. Namın yüzünden pek gönüllü çıkmayabilir.

Elpenor Aiaie'ye geri dönüp cesedini uygun bir törenle gömmen için sana söz verdirtmiş ve –her ne kadar Kirke'nin adasına geri dönmekten kaçınmak için can attığından emin olsam da– sen de elbette kabul etmişsin. Hep çok düşüncelisin. Bir de bunca zamandan sonra denizde birkaç hafta daha geçirmek nedir ki, diye düşünmüşsündür muhtemelen. Manzaralı yoldan da gidebilirsin tabii.

Çukura biraz daha kan dökmüşsün ve kâhini beklemişsin. Ama hemen sonra görünen o değilmiş. Ah, sana öfkeli olsam bile, seni orada bir başına, Antikleia'nın hayaletini görmüşken düşünmek yüreğimi acıtıyor. Bir erkeğin annesinin o uzaktayken öldüğünü öğrenmesi için ne yol ama. Yine de sakinliğini korumuşsun ve kâhin bilgeliğini paylaşmayı kabul edene dek annenin ruhunun kanı içmesini yasaklamışsın. Annen sana dişlerini gösterse de itaat etmiş ve sen de beklemişsin.

Hayvan kanının kötü kokusuna çekilen Teiresias nihayet geldiğinde sana ne dedi? Benim sana zaten söylemiş olduğum şeyi, hem de cehenneme gidip geri dönme zahmeti olmadan. Oğlunu kör ederek Poseidon'u gücendirdin. Eve dönüş yolculuğun herhangi başka bir Grek'inkinden daha zorlu ve tehlikeli, çünkü bir tanrının düşmanlığını kazandın. Peki sana başka ne dedi? Tabii ya. Eve dönüşünün acı dolu olacağını. Senin evinde yaşayan, karını elde etmeye kararlı taliplerle dolu bir saray tarafından karşılanacağını.

Öyleyse benim için de bir kehanet demektir bu. Her ne kadar Troya'dan gelen haberlerin kökü kuruduğunda, erkeklerin toplanmaya başlayacağını bilsem de. Galip bir

kahramanın geri dönmesini beklemek ayrı, denizde kaybolmuş bir adamı beklemek ayrı – gidişinden bu yana ne kadar uzun zaman geçtiğinin farkında mısın? Savaşın bitişinin üstüne geçen üçüncü senedeyiz. Ama korkun olmasın Odysseus, senin dulunla (beni öyle görüyorlar) evlenecek bu taliplileri elimden geldiğince uzun süre uzak tutacağım elbette.

Sonra Teiresias pır pır ederek karanlığın içinde kaybolmuş ve annen Antikleia sonunda sana ulaşıp ölmüşleri doyuran, ölmüşlerin duyularından geriye kalanları doyuran kanı içmiş. Seni tanıdığında kapıldığı dehşete şahit olmak oldukça beter bir şeydir muhtemelen. Ölüm döşeğindeyken daha pek çok ay döngüsü gelip geçmeden geri dönmeni umuyordu. Kırık bir kalp yüzünden öldü o, Odysseus, oğlunun eve gelmesini beklerken öldü.

Tam o anda senin için gerçekten üzüldüm Odysseus. Ama ozan sonraki kısmı okuduğunda tüm yapabildiğim adamı alıp İthake'nin kayalıklarından fırlatmamak ve onu kararan denizde boğulmaya terk etmemek oldu. Önce annene nasıl öldüğünü sormuşsun. Sonra babanın sağlığını sormuşsun. Sonra oğlunu. Sonra onurunu. Sonra tahtını. Ve sonra, köpek dışında kalan diğer her şeyi sorduktan sonra karının hâlini hatırını sormak aklına gelmiş.

Annenle konuşman sona erince ölmüşlerin arasında biraz daha durmuşsun. Geçmişten kalma bu kadar muhteşem şahsı görme fırsatını başka ne zaman yakalardın? Alkmene'yi, Epikaste'yi, Leda'yı, Phaidra'yı, Ariadne'yi görmüşsün. Ölmüş kadınlar bile seni yalnız bırakamıyor anlaşılan. Lakin o vakte kadar daha fazlasını dinleyemedim korkarım ve yatağıma çekildim. Bizim yatağımıza. Belki hatırlıyorsundur.

Yeri gelmişken, köpek iyi. Yaşlanıyor ama hepimiz yaşlanmıyor muyuz zaten?

Penelopeia

30

Troyalı Kadınlar

Greklerin gölgeleri uzayıp inceliyordu. Grileşen kum rengi saçlara sahip bir adam, üç adamının önüne düşmüş, kadınlara doğru yürüyordu. Bastırdığı ağzı huysuz bir çizgi hâlini almıştı. Bu görevi istememişti, her neydiyse artık bu görev.

"Kız hangisi? Priamos'un kızı?" diye sordu küt diye. Kassandra, akşamüstü güneşinde ışıldayan günün son balıklarını yakalamak için tepelerinde saldırıya geçmiş martılar gibi cılız bir sesle ağladı. Annesinin gözkapaklarının gerisinde sahnelenen kaderini izliyordu hâlâ ancak hiç kimseye gördüklerini söyleyemiyordu. Adam bir çehreden ötekine baktı: Her biri kül ve gözyaşı lekeleriyle dolu, darmadağın olmuş çehrelerdi. Hiç böyle istek uyandırmayan bir seçim görmemişti hayatında, şanın niceliği –at terbiyecisi Troyalıların kraliçesi mesela– niteliğin yoksunluğunu telafi edemiyordu. Düşmüş bir şehirde birinin hangi unvanı taşıdığının en önemi vardı?

Önce Hekabe konuştu. "Karısını geri almış bir adama göre pek mutlu görünmüyorsunuz lordum." Adamın seyrek kaşları çatıldı. "Siz Menelaos'sunuz, değil mi?" diye sordu kadın.

Adam onaylayarak başını salladı. "Sparta'ya döndüğümüzde karım ölüm cezasına çarptırılacak. Yunanistan'da zina suçtur."

"Burada da suçtur," dedi Polyksene. "Hatırlarsanız Paris sizinle teke tek çarpışmıştı, çünkü suçlu olan oydu."

Menelaos talihsiz düelloyu hatırlayınca kıpkırmızı kesildi. Nasıl kazanamadığını hâlâ anlayamıyordu. Efemine Troyalı prens o gün bir tanrıdan yardım almış olmalıydı. Ya da büyük olasılıkla bir tanrıçadan.

"On yıl boyunca ikisini de barındırdınız," diye hırladı Menelaos. "On yıl. Ve bakın size neye mal oldu, ölümsüzlüğünüze mal oldu." Troya'nın yıkılmış duvarlarını işaret etti. "Bundan fazlasını hak etmiyorsunuz."

"Nazik sözleriniz için teşekkürler," dedi Hekabe. "Eğer sizi teselli edecekse karınızın gırtlağını istediğiniz zaman sizin için seve seve keserim. Yapmayı bu kadar çok istediğim şey azdır. Ama kocam, kral merhametli bir adamdı ve bildiğiniz üzere sizin karınızın da çekici bir edası vardı."

Menelaos şişkin, basık burnunu kaşıdı. "Evet, var."

"Onu idam etmeyeceksiniz," dedi Hekabe. "Sparta'ya dönmeden sizi yatağında yeniden büyüleyecek. Yarına kalmadan yapacak bunu."

"Bakıyorum da bilgeliğinizle gurur duyuyorsunuz."

"Bazı şeyler için bilgelik gerekmez. Gözler yeterlidir."

"Belki yaşamasına izin veririm," dedi. "Grekler bunun için bana teşekkür mü eder sanıyorsunuz?"

Hekabe omuz silkti. "Parlak güneşle yıkanmış sarayınızın dışında adamlarınızın onayını mı yoksa karanlık iç odalarda karınızın onayını mı yeğlersiniz?"

Menelaos soruyu duymazdan geldi. "Kızınız için geldim."

"Grekler karınızın iadesine ilave olarak bir de Troya'nın kraliyet ailesinden bir prenses mi seçti size? Ne sadakat ama."

"Grekler öyle bir şey yapmadı," dedi adam. "Kızınız – birden çok mu kızınız var?"

"Daha çok vardı," dedi Hekabe. "Şimdiyse iki kızım var." Kassandra'yı işaret etti ve kollayıcı bir tavırla kolunu Polyksene'ye uzattı.

Menelaos ikisin de kıymetini ölçüp biçti. Polyksene gözlerini tevazuyla yere çevirdi. Kassandra kör gözlerle dosdoğru adamın gözlerine baktı. "Bu sesleri hep çıkarır mı?" diye sordu adam.

"Hep biraz ses çıkarır," dedi Hekabe. "İnsanlar onun küçük bir kızken lanetlendiğini söylüyor. Elbette pek tatlı bir çocuktu. Mülayim, yardımsever, uslu. Ama bir ya da iki sene evvel bu bezdirici hâllere girdi, şimdi de yalnızca uyuduğunda duruyor."

"Çok güzel, her ne kadar..." Menelaos, Kassandra'nın salyası akmış çenesini işaret etti. "Birileri onu sessiz tutmanın yollarını bulmaktan memnuniyet duyacaktır."

Hekabe tek kelime etmedi.

"Öyleyse diğerini alacağım," dedi. "Gel." Elini salladı ve Polyksene'yi almaya hazır olan adamları ileri çıktı.

"Eğer kızım sizin için değilse, o zaman neden onu almaya geldiniz?" diye sordu Hekabe. Sevgili kızıyla birkaç dakika daha geçirmesine izin vermeleri için yalvararak kendini küçük düşürmeyecekti. Fakat onun gidişini görmeye dayanamazdı.

Menelaos kafasını iki yana salladı. "Kısa çöpü çektim," dedi. "Hadi kız, gel."

Polyksene annesini ve Andromakhe'yi öptü ve Kassandra'yı kucaklamaya çalıştı. Ama kız kardeşi onun kollarına yapışıp çığlık atmaya başladı. Askerler Polyksene'yi sertçe çekip kurtardı, böylece onu esirleri olarak alıp uzaklaştılar.

31

Polyksene

Büyürken mırıldandığı dualarda hiç cesaret dilememişti Polyksene. Dilemesinin hiçbir anlamı yoktu. Şehri kuşatma altındaydı; öyle olmadığı zamanlara dair puslu çocukluk anılarından başka da bir şey hatırlamıyordu. O yüzden cesaret, dilenecek özel bir şey değildi; herkese lazım, olağan bir şeydi. Sevdikleri için korku duymayı ezelden beri biliyordu: Sabahları şehir kapılarının dışına at süren erkek kardeşleri için, şehrin erzakları tükendiğinde kız kardeşleri için. Omuzları bir kocakarı gibi çöken annesi için. Yüksek surların üstünde dikilirken şehrini cebren almaya kararlı adamlarla savaşan oğullarını izleyen babası için. Ölen her erkek şahsi bir kahrın ve şehre dair bir korkunun kaynağıydı: bir koca, bir oğul, bir baba kaybedilir ve ertesi güne savaşacak muhafızlardan bir kişi daha eksilirdi.

Ama korku hissi cesaretten yoksun olmakla bir değildi. Korku hissetmeyen herkes cesur olabilir. Troyalılar bunun Akhilleus için geçerli olduğunu mırıldanırdı, bu sayede böyle ölümcüldü. Arabasını savaş alanına sürer, yaşamış mı ölmüş mü aldırış etmezdi. Hem de hiç etmezdi. Yalnızca dostu Patroklos'un güvenliğini önemserdi. Troyalılar ondan uzak dursa da, Akhilleus görünüşte rastgele biçerdi onların birliklerini. Troyalılar savaşmanın daha iyi bir yolunun, Patroklos'un peşinden ufak bir grup adam

göndermek ve Akhilleus'u oraya çekmek olduğunu fark edene dek aradan aylar, belki de yıllar geçti. Her seferinde erkekler ölmüştü elbette. Silah arkadaşlarını korumak adına bu kazanılamaz mücadeleyi kimin üstleneceğine karar vermek için kura çekmişlerdi.

Polyksene bu adamları görmüştü, karılarına veda ederken ve oğullarıyla geçirdikleri son birkaç dakikayı bağırlarına basarken. Etraflarındaki herkes aceleyle zırhlarını bağlayıp silahlarını hazır ederken sükûnet içinde bir hâlleri vardı. Öleceklerini biliyorlardı ve bu yüzden korkuya ayıracakları vakit geçip gitmişti. Geriye kalan tek şey cesurca ölme, savaşçı yoldaşlarına başka yere ilerleme, Grekleri gemilerine doğru gerisingeri püskürtme fırsatını sunmaya yetecek kadar uzun süre Akhilleus'u savaş alanından uzaklaştırma şansıydı. O anda Polyksene bu adamların keder ya da tasayla akıllarını kaçırmış olduklarını düşünmüştü. Konu ölmekken, başka türlü nasıl bu kadar kayıtsız kalabilirlerdi? Şimdi onların katiyetini diledi. Karşısına çıkacak olan kaderi bilmek için pek çok şey verirdi.

Grekler kendi ağızlarında hızlı hızlı konuşuyorlardı ve Polyksene o ağır aksanı ya da lehçeyi anlamadı. Ona söylendiği gibi şehvet düşkünü değillerdi. İçlerinden biri pürüzlü zeminde sağlam yürüyebilmesine yardım etme kisvesi altında kolundan tuttu. Ama Menelaos bağırarak bir şeyler söyledi ve adam ellerini geri çekti, suratı bir testiden süt çalarken yakalanan bir köpeği anımsatmıştı.

Menelaos'un annesine yalan söylememiş olduğunu ve onu kendisine almayacağını umut ediyordu en çok da. Onun kölesi olmaktan, anavatanını tüm bu ıstıraba yol açan Helene'nın hizmetçisi olmak için terk etmekten daha kötü bir kader düşünemezdi. Yani belki de tüm bu ıstıraba Helene tek başına yol açmamıştı. Polyksene annesinin Paris'i hep çok kolayca affettiğini biliyordu. Erkek kardeşi

Hektor böyle bir hataya hiç düşmemişti. Paris'i tez elden kınamıştı ve Polyksene Hektor'un haklı olduğunu biliyordu. Ama yine de kendisine gidip su ya da yemek getirmesini emredenin Helene olmasını istemiyordu. Onu bir hizmetçi yapacak olsalar bile eski yengesinin saçlarını örme ya da her sabah giyinmesine yardım etme veya gizli âşıkları geldiğinde (Polyksene, Helene'nin karakterinin Sparta'ya geri döndüğünde de değişmeyeceğinden hiç kuşku duymuyordu) kafasını başka tarafa çevirme fikri midesini bulandırıyordu.

İçinde ani bir öfke dalgası cereyan etti, Paris'e, Priamos'a, Hektor'a, hepsine karşı. Onu koruması gereken yerde onu terk eden tüm erkeklere. Onlar öldükleri, kendisiyse köleleştirildiği için öfkesi kıskançlıkla boyandı. Erkekler onunla evlenip onu elde etmek için birbiriyle rekabet edecekken şimdi sahibinden veya bir başka köleden hamile kalacaktı ve bunun önüne geçmek için yapabileceği hiçbir şey yoktu. Zürriyeti kraliyet ailesinden sayılacakken şimdi aşağılıktan da öte olacaklardı: Esarete doğacaklardı. Tüm bunların utancına bir başına dayanacak olan oydu.

Annesinin, kız kardeşinin, Andromakhe'nin ve diğer Troyalı kadınların onunla aynı kaderi paylaşacağını biliyordu fakat ne hiçbiri onu teselli etmek için yanında olacaktı ne de o onlara yatıştırıcı kelamlar edebilecekti. Bunun barındırdığı zalimlik Greklere özgüydü. Eğer savaş tersine dönmüş ve Troyalılar bir Hellen şehrini kuşatmak için okyanusun öte ucuna yelken açmış olsaydı, akrabaları Greklere, tıpkı Greklerin Troya'da davrandığı gibi davranırdı. Onlar da erkekleri öldürür ve kadınlarla çocukları köleleri yapardı. Sonuçta bir savaşı kazanmak bu anlama geliyordu. Fakat o kadınlar ve çocuklar özgürlüklerini yitirdikleri için acı çekseler de bir arada kalırlardı. Birbirlerine teselli olurlardı. Öte yandan Grekler öyle farklı şehirlerden ve adalardan geliyorlardı ki tüm Troyalı kadınları ailelerinin

hayatta kalan tek tük üyelerinden ayırıyorlardı. Sesini çıkarmadan ah etti ve yanı başında sessizce, yorgun argın yürüyen Menelaos'a döndü, adam kaygan kumda bir bacağını hafiften sürüyordu.

"Beni hangi Grek'e götürüyorsunuz?" diye sordu. Grekçesi doğallıktan yoksun ve resmiydi. Menelaos hiçbir şey söylemedi ve Polyksene bir an adamın onu işitmediğini ya da kendini ifade etmeyi beceremediğini düşündü.

"Size beni nereye götürdüğünüzü sordum," diye tekrarladı.

"Bir köleye cevap borcum yok," diye yanıtladı adam. Polyksene yanaklarının kızardığını hissetti ama soğukkanlılığını da korudu.

"Güçsüz bir köleye geleceğinin ne getireceğini söylemeyecek kadar korkak olduğunuzu düşünmemiştim," dedi. "Kardeşim Hektor sizden iyi bahsederdi, cesur bir adam olduğunuzu söylerdi."

Menelaos'un sırtını dikleştirip başını biraz daha yüksekten taşıdığını görünce gülümsemedi. Sanki Hektor böyle bir laf edebilirmiş gibi. Grek ya da Troyalı herkes, Menelaos'un hödüğün teki, bir küp şarabı son damlası tükenene dek elinden bırakamayan bir adam olduğunu biliyordu. Her gece geç saatlere kadar azıcık suyla şarabını içen, karısının neden onu terk ettiğini yüksek sesle düşünen biriydi ve eşlikçileri cevabı ağızlarını kapattıkları ellerinin ardından fısıldaşırdı. Kardeşi Agamemnon ondan daha az zavallı olsa da, daha çok alıngandı, Troyalılar öyle derdi. Troyalıların standartlarına göre ikisi de iyi birer kral değildi fakat Grekler daha az talepkâr herhalde, diye düşündü Polyksene.

"Korkak falan değilim," diye yanıtladı Menelaos. "Dün gece toplandığımızda Grek konseyinin hükmettiği üzere, kısa çöpü ben çektim ve görevimi de yerine getirdim. Seni ailenden aldım ve Neoptolemos'a teslim edeceğim."

Polyksene ürpertisini bastırdı. Troyalılar Akhilleus'tan büyük bir savaşçı olduğu için korkmuştu: Bir dağ aslanından daha hızlı ve daha ölümcüldü. Fakat onun hırçın mizacı da bir aslanınki gibiydi. Troyalılara ya da buğday sapı gibi biçtiği diğer hiçbir kurbana bir garezi yoktu, en azından Hektor, Patroklos'u öldürene dek. O insanlar yalnızca onun avıydı ve onları sırf yapmak için doğduğu şeyden ötürü katletmişti. Aynısı oğlu için söylenemezdi.

Neoptolemos'tan hem Troyalılar hem de Grekler korkardı: Ne yapacağı belli olmayan, somurtkan bir adamdı, asla babası gibi büyük bir adam olamayacağını bilmenin yükünü taşıyordu. Polyksene'nin babası Priamos'u, Zeus tapınağındaki altara tırmanmışken öldüren kişi Neoptolemos'tu. Ne tür bir adam ibadethanesini kirlettiği tanrıların kralına karşı bu kadar az korku duyardı? Kesin olarak bildiği tek şey, kâfirce suçlarının karşılığında Neoptolemos'un öldürüleceğiydi. Zamanı geldiğinde Thetis'in kendisi bile torununu Zeus'un gazabından kurtaramayacaktı.

"Ondan korkmakta haklısın," dedi Menelaos, Polyksene ağzını açmamış olmasına rağmen. "Ama Neoptolemos seni uzun süre yanında tutmaz. Sen babası için bir hediye olacaksın."

"Onun babası öldü," dedi Polyksene. Ardından başına gelecekleri anladı.

Artemis'e sessizce şükranlarını sundu. Bir köle olarak yaşamaktansa ölmeyi yeğleyeceğini söylemişti kendine pek çok kez. Ve duaları kabul olmuştu. Sonra annesinin en küçük kızının –aklı başında olan son kızının– kısa süre sonra en küçük oğluyla aynı kaderi paylaşacağını öğrenmemesini umut ederek bunu da duasına ilave etti. Biri bir Grek'in paragözlüğüne kurban gitmişti, diğeri de bir Grek'in kan arzusuna kurban gidecekti.

Gerçi belki de annesini yanlış değerlendirmişti. Hekabe, çocukları bir yana, kendi adına esaret boyunduruğuna içerleyen gururlu bir kadındı. Polyksene'nin esir edilmektense öldüğünü bilmek belki onu daha mutlu ederdi, eğer utanç onunla sınırlı kalırsa ve Priamos'un çocuklarının kuşakları boyunca dalga dalga yayılmazsa, rahatlardı. Hem annesi, kızının ölüme memnuniyetle gittiğini bilirse muhakkak daha az kahırlanırdı. Polyksene, Menelaos'un yanı başında, askerlerin önünden yürümeye devam etti. Ona korkak diyemeyeceklerdi.

*

Ortalıkta beklediğinden daha az asker vardı. Devasa bir kürsü, tam takım törensel giysileri içinde bir rahip alayı, seyirci olarak hepsi yiyip içmek ve yarın yelken açmaya hazırlanabilmek için kurban etmenin çabucak son bulmasına hevesli envaiçeşit Grek kurmuştu hayalinde. Fakat Myrmidon kampına vardığında beklediğinden daha yıpranmış bir kalabalık gördü. Yamalı, üstünde tuzun kabuk bağladığı, birkaç küçük çadır gördü. Briseis burada mı uyudu acaba, diye merak etti. Akhilleus o iade edilene dek savaşmayı reddedince tüm Grek kuvvetlerinin geri çekilmesine neden olan kadın. Akhilleus ölmüşken hâlâ burada mıydı? Akhilleus'un oğluna mı miras kalmıştı ya da teğmenlerinden birine mi hediye edilmişti? Polyksene kendi merakına şaşıp kaldı. Kendi kaderi böyle apansız bir sona ilerlerken bir başkasının kaderiyle ilgilenmek ne tuhaftı. Ancak kendini hiç tanışmadığı bu kadını önemserken buldu. Bir surattan diğerine bakıyor, savaşın gidişatını değiştirebilecek bir kadının özelliklerini ayırt etmeyi umut ediyordu. Ama gördüğü kadınlardan hiçbirinin –orduya hizmet eden fahişelerin ve kölelerin– hiçbiri böyle bir surata sahip değildi. Anlamsız bir biçimde hayal

kırıklığına uğramış hissetti. Ardından fark etti ki birbirlerinin yerinde olsalardı o da bir düve gibi kurban edilecek bir kızı görmeye dayanamazdı. O da saklanırdı.

Menelaos anlayamadığı bir şeyler bağırdı ve genç bir adam çadırından sert öğleden sonra güneşine çıktı. Kaşlarını çatmış dik dik bakıyordu ve bu, halihazırdaki hırçın tavrını pekiştiriyordu. Polyksene, Akhilleus'un çok güzel olduğunu işitmişti: Altın gibi saçlar ve uzun, altın sarısı uzuvlar. Fakat bu adamın yumuşak çehresinin etrafında kız gibi duran, karman çorman kumral örgüleri vardı. Çenesi cılızdı ve mavi gözleri pek solgun, pek küçüktü. Zalim ifadesi olmasa yine de güzel biri olabilirdi – teni fildişi gibiydi. Ağzı aksi bir çentikti ve alnı sık sık vuku bulan onaylanmamanın izlerini şimdiden taşıyordu. Polyksene onun neden bu kadar merhametsiz olduğunu hemen gördü: Kendi adamlarıyla çevrili, kendine ait çadırın önünde dururken dahi babasının kıyafetlerini giymiş bir oğlan çocuğu izlenimi veriyordu. Fakat bu oğlan, kendi babasını Zeus'un tapınağında dizlerinin üstüne çökmüşken katleden adamdı.

"Bu o mu?" diye sordu Neoptolemos.

"Başka kim olacak?" diye yanıtladı Menelaos. Polyksene onun oğlandan hiç hazzetmediğini sesinden anlayabiliyordu fakat Neoptolemos fark etmişse bile bir şey söylemedi.

"Daha etkileyici olur diye düşünmüştüm. Senin savaşına canını veren babama bir hediye olması gerekiyor."

"Kendisi Troya'nın prensesi," dedi Menelaos. "Hepsi ise ve tuza bulanmış: Şehirlerini yaktık ve onları sahilde bıraktık."

"Temizle kendini," dedi Neoptolemos ona bakmadan. "Onu alın ve üstüne giyeceği eski püskü olmayan bir şeyler bulun." İki ürkek kadın askerlerden uzaklaşıp ağır adımlarla Polyksene'ye yaklaştı. Polyksene onları başıyla hafifçe selamladı –ne çığlık attı ne de direndi– ve yakınlardaki bir çadıra doğru onları takip etti.

Onlar geniş, açık bir kazanın içinde su ısıtırken Polyksene bekledi. İki kadından daha ufak tefek olanından bir kumaş parçası aldı ve ona teşekkür etmeye çalıştı. Fakat her nereden esir alınmışlarsa Troyalılarla aynı lehçeyi konuşmuyorlardı. Polyksene anlaşılabilmek için yalnızca başını bir aşağı bir yukarı ya da iki yana sallayabildi. Elindeki kumaşı ılık suya batırıp teninde gezdirdi. Yağlı isi ferahlayarak temizledi. Şimdiye dek yaptığı tüm banyolardan daha uzun sürdü bu. Kadınlar sabırla beklediler fakat yine de, ikisi birden Neoptolemos'un ani bir öfke patlaması yaşayacağı bekleyişiyle çadırın ağzına endişeli bakışlar attılar. Bakışların sıklığı artınca Polyksene acele etti, kararan kumaşı daha çabuk duruladı.

Nihayetinde tertemiz oldu ve kadınlardan biri ona ufak bir yağ şişesi uzattı. Şişeyi minnetle aldı Polyksene ve tenine ince bir katman hâlinde sürdü. Ardından daha uzun boylu olan kadın bir sandığı açıp içinden beyaz bir elbise çıkardı, üstünde kırmızı ve altın rengi işlemeler vardı. Elbise öyle uyuşmazdı ki Polyksene neredeyse gülecekti, sanki bir çamur denizinin ortasında muhteşem bir çiçek görmüştü. Kollarını yukarı kaldırdı ve kadınlar ayin elbisesinin içine girmesi için ona yardım etti. Bu tıpkı Troya'daki gibi, yeni bir elbise giyeceği ve ona yardım edecek kadınların olduğu son seferdi. Onu esaretin onur kırıcılığından kurtardığı için Artemis'e bir kez daha teşekkür etti. Her rüzgâr uğultusundan ürken bu kadınlar gibi yaşamaktansa ölmek yeğdi.

Saçlarını çözmelerine yardım etmeleri için kadınlara işaret etti. İki kadın da ona tarak vermedi, o yüzden parmaklarını saçlarının arasından geçirdi. Saçları omuzlarının üstünden ve sırtından aşağı dökülecekti. Beyaz elbisenin üstünde koyu renk saçları göz alıcı olacaktı. Takacak mücevheri yoktu hiç, fakat işlemeler yeterince ziynet görevi görüyordu. Dün sabah Troya'da saçını bağladığı ince, deri

sırımı aldı ve kenara koydu. Sandaletlerini çözüp onun yanına bıraktı. Kendisini eski yaşamına bağlayan son eşyaların ona daha fazla faydası yoktu. Onları burada bırakması münasipti.

Hazır olduğunu belirtmek için kadınlara kafasını salladı ve çadırın eteğini açmak için koşuşturdular. Kalın, yamalı kumaşı Polyksene'nin elbisesine değmesin diye bir tarafta tutarak geride beklediler. Polyksene parlak ışığa adımını attı fakat gözleri hiç yaşarmadı. Bir asker onu fark edip silah arkadaşına bir şeyler mırıldandı, o da dönüp bir başka Myrmidon'la konuştu. Polyksene izlerken bir sıra oluşturdular. Ona en yakın adam, eliyle gelmesini işaret etti ve Polyksene ona doğru tereddütlü bir adım attı. Adam, sanki Polyksene bir hayvanmış gibi güven verici bir şekilde dilini şaklatıp başını onaylayarak salladı. Polyksene onun yanına vardığında adam yürümeye koyuldu ve yol boyunca ilerlerken kadın takip edebilsin diye başını salladı. Polyksene bakışlarını onun kapkara gözlerinden çeviremedi ve kamptaki sesler, gözünü ona dikmiş diğer askerlerin görüntüsü, hatta askerlerin ekşi kokusu, hepsi ondan geri çekiliyor gibiydi. Olanca dikkatini adamın öküz gözlerine verdi.

Adam yavaş yavaş durdu ve o da dursun diye elini kaldırdı. Arkasındaki adamlar sıralarını bozmuş ve sımsıkı bir yarı çember oluşturmuştu. Fakat geri kalan Myrmidonlar önüne geçip çemberi tamamlamışken bile Polyksene kimsenin farkına varmadı. Gözlerini adamın gözlerinden alamıyordu ve adam ona son bir kez nazik bir baş selamı verip de yana çekildiğinde kızıl saçlardan ve ışıldayan bir bıçaktan başka bir şey görmedi.

32

Themis

Paris'in yargılaması –tanrılar böyle diyordu, çünkü böylece tüm suç, yalnızca Aphrodite'nin eser miktarda hoşgörü gösterdiği, tek bir ölümlü adamın üstüne oldukça hünerle yıkılmış oluyordu– zengin bir eğlence damarı sağlamıştı. Eski garezler artık muhteşem bir ortamda çözülebilirdi: Troya'da bir savaş. Tanrılar Troya ovasında savaşmak için toplanan savaşçılar arasından kendi gözdelerini seçmişti. Bazıları hususi bir ilişkiden ötürü seçimlerini yapmıştı: Thetis oğlu Akhilleus'u desteklemişti; Aphrodite yarı Troyalı oğlu Aineias'ı kayırmıştı. Athene'nin uzun zamandır Odysseus'a zaafı vardı: Zeki bir erkekten her zaman hoşlanmıştı. Diğer tanrıların daha genel kötü gayeleri ya da sempatileri vardı: Hera, Paris'i doğurduğu için Troya'yı asla affetmemişti; Apollon şehrin tarafını tutmaya meyilliydi fakat yakın zamanda onu en çok kızdıranın kim olduğuna bağlı olarak bazen taraf değiştirmişti.

Hepsi uzun süren bir çatışmanın manzarasından öyle haz alıyordu ki hiçbirinin –Athene'nin bile– aklına her şeyin başlangıcı olan altın elmanın nereden geldiğini sormak gelmedi. Hepsine göre, elmanın Thetis'in düğününde ortaya çıkmasından Eris'in sorumlu olduğu aşikârdı, kavga tanrısı kendini tutamamıştı, tıpkı Ares'in savaşmaktan geri duramaması ya da Apollon'un hedefini ıskalamaması gibi.

Fakat Eris bir zanaatkâr değildi, böyle bir bibloyu tek başına yapmış olamazdı. Hiç kimse ona içinden pırıltılar saçan ve üstünde çok güzel bir yazı bulunan elmayı nasıl eline geçirdiğini sormadı bile. Elma kesinlikle insan yapımı değildi: Herkes Greklerin kendi el yapımı eserlerinin üstüne çirkin, dümdüz kelimeler karalamaktan başka şey yapamadığını biliyordu. Elmanın üstündeki yazı pürüzsüzdü ve kavisliydi, hürmetkâr parmakların üstünden geçmesini talep ediyordu adeta.

Böyle bir objeyi yapabilecek tek tanrı Hephaistos'tu ve o da böyle bir şey yapmadığına yemin etmişti. Aphrodite biblosuyla böbürlenip kocasının (demirci ocağında yaratabildiklerinden başka bir güzelliği olmayan kocasının) yapımını bitirdikten sonra bibloyu ona neden öylece vermediğinin sebebini öğrenmeyi talep edince Hephaistos öfkeyle tartışmıştı. Elmanın çıktığı yer konusunda herkesten daha endişeliydi: Böyle harikalar yaratabilecek bir başka tanrı mı vardı? Ve eğer böyle bir tanrı varsa Olymposlular arasındaki tek statü iddiası el becerilerinden ibaret olan Hephaistos için bunun anlamı neydi? En iyi ve ince biçimde işlenmiş bronz objeleri yaratmak için bronzu eritip çekiciyle dövme kabiliyeti olmadan diğer tanrılardan hangisi ona en ufak bir değer verirdi? Karısının vermeyeceği kesindi, kendisi haydutvari zorbanın üstün güzelliğini, Ares'i tercih ettiğini çoktan göstermişti. Peki elma nerede yapılmıştı? Onun ilahi demirci ocağından başka herhangi bir yerde yapılmış olması akla hayale sığmıyordu. Öyleyse kendisi orada değilken birileri ocağına gizlice girmişti. Pek çok tanrıdan sırayla kuşkulandı ancak hiç kanıtı yoktu. Ve işin doğrusu, esas suçlu hiç aklının ucundan dahi geçmeyen biriydi.

Olymposlu tanrılar bir önceki kuşağı son derece mağrur ve ilgisiz görmeye meyilliydi. İlk tanrılar oldukça belirsizdi.

En azından söz konusu Aphrodite ya da Eros, hatta Zeus olduğunda, bir tanrı karşısında ne olduğunu biliyordu. Onların belirli ilgi alanları vardı –aşk, savaş, yalancı şahitlik veya bunlara benzer şeyler– ve bu alanlar bu tanrılara yapışıp kalmıştı. Tanrılar her zaman birbirlerine pek fazla saygı duymazdı ancak birinin tartışılacak bir meselesi varsa, bu ister evlilik dışı ilişki olsun ister savaşla ilgili olsun, bir tanrı kime yanaşacağından kuşku duymazdı. Fakat ilk tanrılar hiç böyle değillerdi. Diyelim ki bir tanrı, üç Mevsim'le ne hakkında konuşabilirdi? Hava hakkında mı?

O yüzden Hephaistos'un aklına Themis'in gelmemiş olması şaşırtıcı değildi. Olayların ilahi düzeninden sorumlu tanrıça Themis, tuhaf şölenlere ya da düğünlere katılırdı fakat hiçbir zaman Hera'yla ufak ağız dalaşlarına girmez ya da diğer tanrıların günlük sıkıntılarına karışmazdı. Themis'in, Olymposlu karısı bu sinir bozucu rolü üstlenmeden evvel Zeus'la evli olduğu düşünülünce bu durum daha da merak uyandırıcı hâle geliyordu. Fakat Hera fenalıklardan ve kıskançlıklardan ibaretken Themis kayıtsızdı. Belki de onların olayların ilahi düzeninde bir yeri yoktu. Hem daha eski tanrılar nereyi evleri benimsiyorlardı? Hephaistos, Themis'in en son ne zaman gözüne iliştiğini söyleyemezdi bile. Hephaistos oldum olası yalnızca Olympos'un doruklarında yaşamıştı, gerçi buna rağmen kendini hep dışlanmış hissetmişti. Bir tanrı başka nerede yaşayabilirdi?

Thetis ile Peleus'un evlilik gününden birkaç gün öncesinde Themis'i görmek için dönüp bakabilseydi şaşıp kalırdı. Themis geniş, gösterişsiz bir üç ayaklı iskemlenin üstünde sanki süslü oymalarla dolu bir sandalyedeymiş gibi oturuyordu. İskemle bir tapınağa yerleştirilmişti, üç sapasağlam bacağı, çatının kenarına uzanan zarifçe süslenmiş frizi destekleyen incecik bir kolonun dibindeydi. Frizin birbirini takip eden siyah ve kırmızı şeritleriyle oluşturduğu desen,

tıpkı Themis'in her şeyde görmeyi sevdiği gibi muntazamdı. Ve iskemle mükemmel bir biçimde simetrikti, bacakları, Themis'in üstüne tünemeyi sevdiği basit bir çanağın çevresinde birbirine eşit aralıklarda duruyordu. Tanrıça ayak bileklerini bir kavuşturup bir açarken uzun ayakları Zeus'un bir zamanlar hayli hayranlık duyduğu (gerçi gözleri henüz görmediği ayakların daimi esareti altında olmasaydı şimdi yine hayranlık duyacağı) incecik parmaklarıyla serbestçe sallanıyordu. Bu durumda bile Zeus'un kendisine akıl danışmak için yaklaşırken ayaklarına dikkat kesildiğini fark etmişti. Akıl vermek ha, hem de bizzat tanrıların kralına! Themis'in gururu okşanırdı, tabii eğer gururunun okşanmasını kargaşaya yol açan bir duygu olarak görmeseydi. Kendini durgun olarak görmeyi tercih etti. Fakat buna rağmen ayaklarını biraz daha yukarıdan salladı.

Themis üstündeki muntazam, kendini tekrar eden antilop desenli yeni elbisesinden memnundu (elbiseden haz duymuyordu, bu aşırıya kaçmak olurdu). Bir sıra sağdan sola, altındaki sıraysa ters yönde ilerliyordu. Desende dengesiz hiçbir şey yoktu: Her bir antilop kafası ön toynaklarına doğru eğilmişti, her bir antilop boynuzu dizisi düzgünce yukarıya sivriliyordu. Tanrıçanın siyah saçları mükemmel bir biçimde şekillendirilmişti, mükerrer halkalar alnının tam ortasından iki kulağına iniyordu. Ve eski kocasının değişmez, sakallı suratına gülümsedi.

"Yardımıma ihtiyacın var," dedi. Themis açıklamaları sorulara tercih ederdi.

"Çok fazla ölümlü var." Zeus başını onaylayarak salladı. "Çok, çok fazla."

"Gaia sana acı çektiğini söylemişti," dedi Themis. "Ölümlülerin ağırlığı onun taşımayacağı kadar büyük."

"O da böyle söylemişti. Binlercesini almamız gerek."

"Veba," diye önerdi ama tanrıların kralı başını iki yana salladı.

"Çok isabetsiz. Bazen zaten yakın zamanda ölecek olan yaşlıları öldürüyor sadece."

"Sel," dedi.

"Çok gelişigüzel. Besi hayvanlarını da önüne katar."

"Kurbanların konusunda hep çok düşüncelisin," diye kahkaha attı kadın. Zeus alevle cızırdayan buzağı yağının düşüncesiyle dudaklarını yaladı.

"Volkan." Zeus'un fikirlerinin peşinden gidip ateşe yöneldi.

"Çok bölgesel."

"Deprem."

"Ölü sayısı çok az olur."

"Geniş çapta deprem."

"Poseidon taraf tutmaya çok yatkın. Nasıl biri olduğunu biliyorsun. Athene'nin ya da Apollon'un gözdelerini yok eder ve kendi gözdelerine dokunmaz. Girilen zahmete değmeyecek kadar sorun çıkar."

Göz göze geldiler. "Öyleyse savaş."

Zeus başıyla onayladı. "Savaş olmalı. Nerede olduğu fark eder mi, ne düşünüyorsun?"

Themis kendi ayaklarına bakarak bacaklarını yere paralel oluncaya dek esnetti. "Fark edeceğini sanmam. Tabii iç savaş fikrini mi tercih edersin yoksa..." Doğru tabiri aradı ve sonunda bulamayınca omuz silkti. "Yoksa sıradan bir savaşı mı, ona göre değişir."

"İç savaş olmaz, sanmıyorum." Zeus sakalını sıvazladı.

"Doğuya karşı batı fena değil," dedi.

"Tecrübeyle sabit," diyerek ona katıldı Zeus.

"Troya iş görür."

Zeus başıyla onayladı. "Greklerin Troya'yı işgal etmesini nasıl sağlayacağız?"

"Kızın bir Grek kralla evli değil mi?"

Zeus avlanmış gibi bir ifadeye büründü.

"Helene," diyerek açıklığa kavuşturdu Themis. Zeus'un hepsinin ne hâlde olduğu şöyle dursun, yıllar içinde babası olduğu oğullarının ve kızlarının yalnızca puslu bir bilgisine sahip olduğunu hatırlamalıydı.

"Ah, Helene." Tanrıların kralı kendine efkârlanmak için biraz zaman verdi. Helene'nin annesi gerçekten de kadınların en güzeliydi. Uğruna kuğuya dönüşmeye değerdi. "Evet, kızıl saçlı aptalın biriyle evli."

"Kızının aklını çelmesi için Troyalı bir prens gönder," dedi Themis.

Zeus neşeyle bağırdı. "Harika fikir!" Sonra kaşlarını çattı. "Bunun için Aphrodite'nin yardımına ihtiyacımız olacak."

Themis öfkesinin dışa yansımasına izin vermedi. Kendisine bile zar zor itiraf ederdi bu duyguyu. Fakat cidden, Zeus bir zamanlar bundan çok daha tezdi, bundan emindi. "Ona rüşvet ver," dedi. "Her zaman işe yarar."

Zeus yine başıyla onayladı. "Evet, rüşvet. Nelerden hoşlanır?"

"İncik boncuktan ve biblolardan ve ölümlülerin biçare dualarından," diye yanıtladı Themis.

"Sende işe yarayabilecek bir şey var mı?" diye sordu Zeus. "Ben sadece, Olympos'ta pek yalnız vakit geçiremiyorum da..."

Themis bir an düşündü. "Ona ne verileceğini çok iyi biliyorum," dedi. "Geçen gün tapınağımın arkasında başka bir şey ararken buldum onu. Eğer Aphrodite onunla doğru bir şekilde karşılaşırsa, yardımını istemene gerek bile kalmaz."

Zeus'un kafası karıştı. "Öyleyse bana nasıl yardım edecek?"

"Çatışmayı kendi rızasıyla başlatacak," diye yanıtladı Themis. "Senin emrini yerine getirdiğini fark etmeyecek bile."

"Yani ona bir iyilik borcum olmayacak, öyle mi?" Bu Zeus'un umduğundan da iyiydi.

Themis kafasını iki yana salladı. "Hayır," dedi. "Bana borcun olacak."

33

Penelopeia

Odysseus,

Sabrımın, pır pır eden bir mumun üstünde tutulan incecik fitil gibi esnediğinden bahsetmem handiyse lüzumsuz gibi görünüyor. Alevin yakıp geçmesine ve öfkemin çatırdayıp ikiye bölünmesine yalnızca ramak kaldı sanki. Çünkü Aiaie Adası'ndan (ve seni son derece müsrifçe oyalayan büyücü kadından) ayrılıp Hades'e devam eden tamamen gereksiz yolculuğundan bu yana bir yıl daha geçti. İthake'yi ilk terk edişinin üzerinden zaten geçmiş olan on iki yılın ardından bir sene daha. Muhtemelen sana pek uzun gelmiyordur. Bir yıl daha nedir ki, diyorsundur eminim. Sana anlatmam gereken şu maceralara bir bak: Ömrümün bir yılına değer, kuşkusuz. Senin ömrünün bir yılına, belki. Ama gençleştiğim yok Odysseus ve senin sarayın da gitgide daha güvenli bir yer olmuyor.

Yeraltı'ndan ayrılmışsın diye duydum, sonra da doğruca Kirke'ye doğru yelken açmışsın – onun sadık köpeği gibi. Elbette herkes senin vazife şuuruna, merhum yoldaşın Elpenor'u gömmek için okyanusun bir ucundan diğer ucuna yelken açmana hayranlık duydu. Onu unutmadın, Odysseus, hani şu sarhoş olup Kirke'nin çatısından düşen adamı. Kaybolduğunu fark etmediğin adamı. Kaybolduğunu hiçbirinizin fark etmediği adamı. O adamı. Yine de

belli ki senin için karından daha önemliymiş ve – biliyor musun, neredeyse "süt çocuğu oğlunun" diyecektim. Ama Telemakhos artık bir bebek değil. Epeydir bir bebek değil.

Bundan söz ediyorum, çünkü yol boyunca bir yerlerde zamanı ölçme becerini unutmuşsun gibi görünüyor. O kadar uzaklara yelken açtın ki günler ileriye değil de geriye akar mı oldu? Belki de zamanın hiç geçip gitmediği tanrılardan esinlenmiş bir yerdesindir. Uzakta olduğun günlerin bu olmayacak sayısı başka türlü nasıl açıklanır Odysseus?

Her zamanki gibi beni hayrete düşürerek, Kirke'nin adasını terk etmişsin yine, hem de son derece hızlıca. Eh, sanırım adada göreceğini gördün, değil mi? Yelkenlerini açıp Sirenlerin yanından geçip gitmek dururken neden orada kalasın ki? Maceraya hep hazırsın elbette. Seni İthake'ye yakınlaştırmayan bir maceraya. Ama zorlu bir göreve de asla karşı koyamazdın ve bu da özel bir görevdi. Hiçbir adam Sirenlerin şarkısını duyup da onu anlatacak kadar yaşamamıştı. O yüzden tabii ki bunu yapmak zorundaydın. Kirke'nin talimatlarına itaat etmişsin (cici köpek) ve bir topak balmumunu küçük parçalara ayırmışsın. Her bir parçayı yumuşayana kadar yoğurmuşsun ve kulaklarına iyice tıkmalarını emrederek adamlarına dağıtmışsın. Hayatları buna bağlıymış.

Ama sana balmumu yoktu, değil mi? Şimdiye dek Sirenlerin şarkılarını duyup da hayatta kalan tek adam, o adam olma fırsatını kaçırmaması gereken cesur Odysseus'a balmumu olmaz. Adamlarına seni geminin direğine palamarlayıp orada bağlı bırakmalarını emretmişsin. Onları çabalayacağın ve onu serbest bırakmaları için yalvaracağın konusunda uyarmışsın ama seni kulak ardı edip kürek çekmeye devam etmelilermiş. Ve –iyi adamlar ya da iyi adamlardı– öyle yapmışlar.

Böylece sen ve yalnızca sen Sirenlerin ölümcül şarkılarını söylediğini işitmişsin. Benim duyduğum hâliyle (bir ozandan duyduğum hâliyle, o da son derece ölümcül söylüyordu şarkısını bana kalırsa) Sirenler şarkılarını işitesin diye gemini daha yakına sürmen için yalvarmışlar. Greklerin şanı şerefi sana yalvarmışlar.

Sirenlerin bir erkeğin kalbine giden yolu ve onun gemisini yanılma payı olmaksızın nasıl enkaza çevireceklerini bildiklerini söylüyorlar. Eh, senin kalbine giden yolu biliyorlarmış muhakkak. Şarkılarında güzel vatanını, büyüyen oğlunu, sadık karını mı anlattılar sana? Tüm bunlar bir başka adamı, bir başka kahramanı yaralardı. Ama Sirenler karşılarındakinin sen olduğunu görünce nağmelerini değiştirmişler: "Yakına gel Odysseus, Greklerin şanı şerefi." Benimle hiç evli olmadığın kadar şöhretle evlisin, ona bağlısın sen. Şüphesiz, kendi şanınla olan ilişkin bitmez tükenmez. Protesilaos'una (muhtemelen onu hatırlamıyorsundur Odysseus ama o onca yıl önce Troya'da ölen Greklerin ilkiydi) olan aşkından ölen Laodameia gönlünün gayesine senin kadar adamamıştır kendini. Bir bakıma gerçekten çok etkileyici bu.

Sirenler neye benziyor Odysseus? Şarkıda anlatılana göre ölümlü kadınlarla aynıymış cirimleri ama kuş gövdelilermiş: Uzun tırnaklı yırtıcı pençeleri, tüylü kanatları ve upuzun tüylü kuyrukları varmış. Fakat başları kadın başıymış. Ve sesleri, seslerini tarif edebilir misin? Ozan, bir erkeğin ya da yaratığın ömrü boyunca duyduğu en güzel sesleri çıkardıklarını söylüyor. En muazzam kadın sesini düşleyin, sonra onu bülbül sesiyle birleştirin diyor. İthake yalçın bir yer ve belki de güzel kuşların nerede yuva yapabileceğini biliyorsundur ama benim tek bildiğim deniz kuşlarının ciyak ciyak bağırtısı, yani o kuşların sesleriyle uzaktan yakından alakası yok. Fakat yine de aklımda dönüp duruyor:

Bir erkeğin ömrünce duyabileceği en güzel şarkı neye benzer? Belki bir gün, olur da eve gelirsen bana anlatırsın.

Yolculuğunun başında karşılaştığın o yamyamlardan sonra Odysseus -kör edilen Tepegözler, ya tayfanı yiyen ya da kayalar fırlatıp gemilerini paramparça eden Laistrygonlar– artık yolculuğunun deniz canavarı kesitine girmişsin gibi görünüyor. Bu kadar çok çeşit olacağını kim bilebilirdi ki? İlkin müzikal bir ölüm mücadelesinden sağ çıkmışsın. Sonra da geminle Skylla'yı ve Kharybdis'i geçmen gerekmiş. Skylla insan yiyen bir canavar, Kharybdis ise gemi yiyen bir anafor: Doğru anlamış mıyım?

Sanıyorum bu rota da Kirke'nin fikriymiş. Onu bir şekilde kızdırmış olabilir misin diye merak ediyorum kendi kendime. Elbette nasıl kızdırdığını hayal etmesi güç. Ama Kirke sana hiçbir erkeğin yelken açmayı arzu etmeyeceği en tehlikeli yolculuğa çıkmanı nasihat etmiş gibi görünüyor. Poseidon'un süregiden gazabı açıkça senin eserin olsa da, deniz canavarları da Kirke'nin hoş bir dokunuşu. Evine, karına ve oğluna dönmendense suda boğulmanı yeğliyor sanırım.

Çünkü öyle olmasa seni farklı bir yoldan gönderirdi. Ozanın şarkısında söylediği gibi, Aiaie ile İthake arasında iki rota var yani. İki rota Odysseus, hiçbirini başarılı bir şekilde katetmeyi beceremediğin iki rota. Rotalardan biri, Gezgin Kayalar denen, muazzam dalgaların dövüp dağıldığı iki sarp uçurumun arasından uzanan dar geçitten götürüyor seni. Dümencinin istikametten şaşmayacağına ve bu kayaların ortasından dümeni kullanacağına güvenmiş olsaydın şimdiye kadar eve gelmiş olabilirdin. İason'un, Hera'nın yardımıyla bu boğazdan güvenle geçtiğini söylüyorlar. Belki tanrıça sana da yardım elini uzatmalıydı.

Ama bunun yerine, Kirke seni ikinci bir korkunç uçurum silsilesinin arasında bulunan farklı bir geçide göndermiş.

Öfkeli bir göğün altında yuvalanmış iki muazzam doruk. En uzun kaya öyle yüksek ki zirvesi gözle görülmüyor, hep bulutla örtülü. Öyle pürüzsüz ki kimse tırmanamıyor: Parıltılar saçan yüzeyinde ne ayak basıldığına ne de elle tutunulduğuna dair bir iz var. Ancak kayanın içinde bir açıklık bulunuyor, Kirke sana hiçbir ölümlü adamın bu açıklıktan geçip de gemisinin güvertesinden canlı çıkamayacağını söylemiş (sana bunu söylediğinde yüzünün aldığı hâli handiyse görebiliyorum. Hiçbir ölümlü adam çıkamamış olabilir. Ama sen diğer adamlara benzemezsin. Seni bu mu cezbetti de o rotayı denemeye karar verdin? Bir kez daha tüm diğer Greklerden daha iyi olduğunu gösterme şansı mı? Çok olası görünüyor.) Ve o rutubetli mağarada Skylla yaşıyor, on iki bacağı ve altı kafası olan dehşet verici bir canavar. Her kafasında üç sıra dişi var ve her dişi ölümcül bir keskinlikte. Oradan geçen hiçbir gemi onun elinden kurtulamaz, çünkü bir gemi geçip giderken altı kafasının her biri aniden mağaradan görünüverir. Her kafası gitgide ayrılan ağzını kocaman açar. Her bir ağzındaki hırçın dişleriyle bir denizciyi yakalar. Böylece altı adam yitip gider.

Öyleyse bu daha yüksek kayalıktan kaçınıp karşılıklı uzanan iki zirveden daha alçak olanının yakınından ilerlemek daha cazip olmalı. Bir yamaçtan diğerine ok atabilirmişsin Odysseus, bu iki kayalık arasındaki alan o kadar darmış. Bu ikinci kayalık o kadar da sarp değil ve zirvesinde devasa bir incir ağacı yetişiyor. Bir düşünsene, denizin ortasındaki çıplak bir kayalığın üstünde yetişen bir incir ağacı. Ne kadar tuhaf görünüyor olmalı. İncir ağacının altında, kayalığın tabanında Kharybdis var. Skylla adamları yerken Kharybdis de gemileri yer. Günde üç kez okyanus suyunu midesine indiren ve sonra gerisingeri kusuveren azman bir anafor. Su, bu gudubet yolculuktan sağ çıkabilir ama senin paramparça olan gemin sağ çıkamaz.

Seni tanıyorum Odysseus. Bu çifte vahametten bahsedilecek de sen de anaforla canavarın arasından yara almadan geçmenizi sağlayacak bir plan tertiplemeyeceksin, bunun imkânı yok. Kharybdis'ten sakınıp elinde kılıcınla, onun doymak bilmez başlarını kesmeye hazır hâlde Skylla'ya yaklaşamaz mıydın? Kirke sana Skylla'nın bir ya da altı ölümlünün boynunun narinliğine sahip olmadığını söylemiştir diye düşünüyorum. Onunla savaşmayı dene, demiştir Kirke ve ele geçirdiği adamları yutması için ona yeterli vakti ver sadece, sonra ikinci bir saldırı düzenle. Tek seçeneğin vardı, ya altı adam kaybedecektin ya da on ikisini birden. Hiç adam kaybetmemek bir seçenek değildi.

Böylece Kirke yüzünden ya da belki de ona rağmen Skylla ve Kharybdis'in yanından geçip giden rotayı seçmişsin, pürüzsüz, yüksek kayalık sağında, incir ağacı da solunda. Skylla'nın kayalığının kenarından geçmişsin ve altı adamını kaybetmişsin. Skylla'nın pek çok çenesinin içinde kancadaki bir sürü balık gibi asılı dururlarken senin adını haykırdıklarını işitip arkana bakmışsın. Bu bilhassa acı verici gelmiştir sana diye düşünüyorum, yamyamlardan ve onların boğduğu tayfalardan, Tepegöz'den ve onun korkunç, kör gözünden daha acı verici. Bir erkeğin kendini savunma şansından yoksun kaldığını görmeyi hiç sevmemişsindir. Adalet duyguna ters gelir bu.

Aynı zamanda Kharybdis'in anaforunun içine doğru köpüren deniz suyunun kulakları sağır eden kükremesini işitmişsin ancak o zaman bile cesaretin kırılmamış. Gemin güvenle geçip gitmeye yetecek kadar uzaklaşmış, gerçi anafor üstündeki tüm suyu yutuverdiğinde sen kapkara kumu ve dip kayaları görecek kadar yakındaymışsın.

Bu yolculuk dehşetengiz olsa da dar boğazdan geçmeyi başarıp Thrinakie'ye, Helios'un kutsal, güzeller güzeli, yemyeşil adasına güvenle ulaşmışsın. Kirke'nin sana bir talimat

daha verdiğini söylemeye neredeyse gerek yok, değil mi? Eğer Thrinakie'ye demir atmayı seçersen oradaki sığırların hiçbirine zarar gelmediğinden emin olmak zorundaymışsın, çünkü sığırlar Helios'un babası Hyperion'a aitmiş ve sığırlardan birini bile bir avuç ayaktakımı denizciye kaptırmaya hiç iyi gözle bakmazmış. Daha güvenli rota, adanın yanından geçip gitmek olurmuş ama dar boğazlarda yaptıkları yolculuk yüzünden ve geriye kalan yol arkadaşlarının altısını kaybettikleri için hepsi bitap hâldeki, dehşete düşmüş adamlarına ineklerden ve koyunlardan daha ölümcül bir şey barındırmayan bir adayı es geçmeniz gerektiğini nasıl söyleyebilirdin?

Ozan bile adamlarını uyarmadığını iddia etmiyor Odysseus. Bir kez Kirke bir kez de Yeraltı'nda Teiresias tarafından iki kez sana söylenen uyarıları nasıl tekrarladığını mısra üstüne mısrayla anlatıyor. Ama adamların bu meselede artık senin talimatlarına itaat etmeye gönüllü değilmiş. Onları çok fazla tehlikeye sürüklemişsin ve pek çok dostu kaybetmişsin. Senin yetkini geçersiz kılmalarına ve yalnızca bir gece için Thrinakie'nin sahillerine doğru yol almalarına şaşmamalı. Tek istedikleri yaşadıkları travmayı atlatmak için kendilerine zaman vermek ve kuru toprağın üstünde birazcık dinlenmekmiş. Hâl böyleyken bile onların körü körüne ölümlerine gitmesine izin vermemişsin. Hyperion'un hayvanlarını rahat bırakacaklarına dair yemin ettirmişsin onlara. Memnuniyetle sana itaat etmişler. Etsiz geçecek bir gece neymiş ki? Yakında eve, İthake'ye yelken açacaklarmış.

Bazen gücendirdiğin tanrıların etkilediklerinden daha fazla olduğunu düşünmemek elde değil. Çünkü koskoca bir ay boyunca –durmak nedir bilmeden bütün bir ay!– üfürdükçe üfüren ve bunca zaman sizi Thrinakie'de mahsur bırakan zalim güney rüzgârı başka nasıl açıklanır? Grek

denizcilerin rüzgârla şansı nadiren rast gider, handiyse tanrılar bizzat suyun dışında tutmak ister sizi. Sence de öyle değil mi? Kirke'nin size verdiği erzak bolmuş ama sınırsız da değilmiş. Adamlar sen uyuyana kadar beklemişler, herhalde böyle bir dalavereyi senden öğrenmişlerdir. Sonra da Hyperion'ın en güzel sığırını öldürmüşler ve önce tanrılara adayıp geri kalanı da midelerine indirmişler. Tanrılar buna nasıl gücenebilir ki, demişler. Kurban kesmek kâfirce bir davranış olamaz, değil mi? Ayrıca İthake'ye döndüklerinde Hyperion'a bir tapınak inşa edeceklermiş ve Hyperion da onları bir-iki inek için affedecekmiş. Tanrılar taş abideleri safi sığırlara tercih eder. Ama güneşin babasının yeni bir tapınağa ihtiyacı yok. Her gün, her tanrıya adanmış her tapınağı görebiliyor. Ona lazım olan sürülerinin her zamanki gibi zarar görmeden, oldukları gibi kalmalarıymış. Buruk bir hâlde Zeus'a ve tüm tanrılara şikâyet etmiş ve hepsi büyük bir rezaletin işlendiği konusunda hemfikir olmuş. Rüzgârlar değişip de denize açıldığınızda tanrılar sizden intikamlarını almışlar. Adamlarının açlığının ve yaptıkları hırsızlığın bedeli, başınıza gelen tüm musibetlerden sapasağlam çıkan donanmadan geriye kalan tek gemi olmuş. Skylla ve Kharybdis kayalarına doğru gerisingeri sürüklenmişsiniz. Adamların –ozanın şarkısında söylediği gibi senin dışında geriye kalan hepsi– boğulmuş. Umarım et buna değmiştir.

Paramparça olan geminden atlayıp Kharybdis'in tepesindeki incir ağacına sıkıca tutunduğun için ölmeyip sağ kurtulmuşsun. Kharybdis suyu gerisingeri fırlatana kadar orada asılı kalmışsın sonra da parmaklarını çözüvermişsin. Suya düşmüşsün ve günler sonra Ogygie'de kıyıya vurmuşsun. Bu, öyle abartılı biçimde olanaksız görünüyor ki handiyse inanacağım.

Ozanın hikâyenin bu kısmına geldiğini işittiğim ilk anda yeni bir gemi inşa edip eve doğru yol almaya başladığını

söyleyeceğini sandım. Hikâyenin bitmesi gereken yer bu olmalı, değil mi? Ama anlattığına göre sonrasında olanlar bu değil. Nedenini bilmek istedim. Ogygie'nin nerede olduğunu bilmiyor musun, diye sordu, kör gözleri nemlenerek. Bilmiyordum. Neden bir İthakeli öyle bir yerin adını duymuş olsun ki? Eğer şair doğru söylüyorsa oraya sürüklenmen dokuz gün sürmüş.

Yani göğüs gerdiğin tüm o tehlikelerden sonra, göze aldığın tüm o risklerden sonra, sağlam bir kaynak olan şairden şu âna dek hiç olmadığın kadar uzakta olduğunu öğrendim bana. Bu doğru Odysseus: Evden, Troya'da ya da Aiaie'de olduğundan çok daha uzaktasın artık. Polyphemos'un mağarasında kapana kısılmış olduğun zamandan daha uzaktasın ve Laistrygonlar seni taşa tutup gemilerini paramparça ettiği zamandan daha uzaktasın. En ufak bir yaşama ihtimali için bir incir ağacına sıkıca tutunduğun zaman olduğundan daha uzaktasın eve. Ölüler ülkesinde olduğun zamankinden daha uzaksın bana artık.

Karın/dulun,

Penelopeia

34

Troyalı Kadınlar

Polyksene götürüldüğünden beri hiçbir kadın rahat edememişti. Hepsinin tek tek seçilerek alınacağını biliyorlardı. Fakat Polyksene gider gitmez koparılacak bir sonraki kişinin kim olacağından başka bir şey düşünmek zordu. Yanıtı bilen Kassandra dışında hiçbiri doğru bir tahminde bulunamadı. Çünkü haberci sonunda geldiğinde bir kadın için gelmemişti.

Kadınlar onu tanımıştı, tepesinde birbirine eş ovaller bulunan, alt kısımdakinin bir haçla dörde bölündüğü asasını yanında taşımıyor olsa da. Cüppesi büyük, altın bir broşla omzunda toplanmıştı ve siyah botları dizi dizi kaliteli metal çivilerle süslüydü. Sanki keskin bir taş, deri bantların arasından geçip topuğunun altına sıkışmış gibi, ağırlığını sağ ayağına verirken yüzünü buruşturuyordu.

On yıllık savaşta her ateşkesin, her değişikliğin haberini Talthybios getirmişti. Troyalılar onun ya Troyalıların habercileriyle ya da Hektor'la görüşmek için şehirlerinin dışındaki ovayı baştan başa yürüdüğünü pek çok kez görmüştü. Yıllar boyunca dokunulmaz kalmış bir adamın çalımıyla taşıyordu gövdesini kumun üstünde: Hiç kimsenin bir haberciye zarar vermesine izin verilmezdi. Yine de ağır ağır hareket ediyordu. Adamın kendisine tahsis edilen görevi

yerine getirmeye gönlü olmadığını görebilen tek kişi Kassandra değildi.

Sonunda kadınların yanına vardığında Hekabe dik dik baktı ona. Ter adamın süslü başlığının altındaki suratından süzüldü, başlığın kenarı geriye itildiğinden simsiyah saçları altından dışarı taşmıştı.

"Kalın pelerininizi çıkarmalısınız," dedi Hekabe. "Hava o kadar soğuk değil."

Talthybios kafasını onaylayarak salladı, Troyalı kraliçenin sivri diliyle ilgili Menelaos'tan ve Odysseus'tan aldığı uyarıları zihninde doğrulamıştı.

"Senin sözlerine ayıracak vaktim yok kocakarı," dedi. "Hektor'un oğlu için buradayım."

Yükselen feryat Kassandra'dan gelmemişti. Bu olanları öyle çok kez izlemişti ki sonunda sürekli yinelenmesinden neredeyse başı dönmüştü. Fakat Hektor'un dulu Andromakhe için tüm bu yaşananlar yeniydi. O yüzden böyle yürek parçalayarak ağıtlar yakan ses onunkiydi. Ailesi için daha da ıstırap vericiydi, çünkü genelde çok sessiz sakin biriydi. Oğlu Astyanaks'ın doğumundan önce yumuşacık olan konuşması o doğduğunda alçak, yatıştırıcı bir tona bürünmüştü. Annesinin böyle kahrolduğunu duymaya alışkın olmayan oğlu ulur gibi ağlamaya başladı.

"Hayır," dedi Hekabe. "Bunu kastetmiş olamazsınız. O daha bir bebek." Sesi yere düşen bir çömlek gibi çatlayıp ikiye bölündü.

"Talimatlar aldım," dedi Talthybios. "Oğlanı bana verin."

Andromakhe savaş boyunca ve cayır cayır yanan bir şehirde güvende tuttuğu kundaktaki oğluna kollarını sımsıkı sardı. Çığlık atmak için harcadığı güçle yüzü gitgide moraryordu oğlanın.

"Lütfen," diye ağladı Andromakhe. "Lütfen." Habercinin önünde dizlerinin üstüne çöktü ama oğlunu bırakmadı.

Talthybios'un kibirli kaşları, ayaklarının dibinde yatan bu biçare kadının görüntüsü karşısında biraz düştü. Kalçalarının üstüne çömeldi, dirseklerini açığa çıkan, kahverengi dizlerine yasladı. "Greklerin neden böyle olması gerektiğine karar verdiklerini biliyorsun," dedi. Elini uzatıp parmak uçlarıyla Andromakhe'nin saçlarına dokundu. Sesi şimdi biraz daha dingindi, yalnızca Andromakhe'ye hitap ediyordu. "Hektor seçkin bir savaşçıydı, Troya'nın muhteşem muhafızıydı. Onun oğlu da büyüyünce bir savaşçı olacak."

"Hayır." Andromakhe kafasını iki yana salladı. "Olmayacak. Asla eline bir kılıç ya da mızrak almayacak, hayatım üstüne yemin ederim. Bir rahip ya da bir ırgat olacak. Savaşmayı öğrenmeyecek. Korktuğunuz gelecek gerçekleşmeyecek."

Haberci o konuşmamış gibi devam etti. "Büyüyecek ve babasının adından hayranlıkla bahsedildiğini, ne kadar cesur, ne kadar gözüpek olduğunu işitecek."

"Babasının adını bile anmayacağım." Andromakhe'nin sesi yükselip bir çığlığa dönüşüyordu. Çocuk yeniden inleyerek ağlamaya başlamadan evvel soluklanmak için duraksamıştı. "Asla. Asla kimin oğlu olduğunu bilmeyecek. Asla Troya'yı hatırlamayacak. Asla adından söz etmeyeceğiz şehrin. Ölmüş annemin ruhu üzerine yemin ederim."

"Ama diğer insanlar ona bahsedecek," diye yanıtladı Talthybios. "Hektor, Troya Savaşı'nın hikâyesinden çıkarılıp atılamaz. Ozanlar onun adını şimdiden şarkılarında anıyor. Aynı şarkılarda senin de adın geçiyor. Oğlun babasının intikamı almayı dileyerek büyüyecek. Kalbinde Grekleri öldürmek yatacak."

"İsmimi değiştiririm," dedi Andromakhe ağlayarak. "Andromakhe'yi burada, Troya'da bırakırım ve Yunanistan'da başka biri olurum. Bir kölenin adının ne olduğu kimin umurunda?"

"Efendinin umurunda olacak," dedi haberci. "İsmin seni bir zafer hatırası kılıyor. Bir başka ismin ağırlığı çok az olur."

Andromakhe'nin bakışları bir tür kaçış arayışındaymış gibi etrafta fır döndü.

"O zaman ona Hektor'un ölmeyi hak ettiğini anlatırım," dedi. "Ona ozanların hikâyeyi yanlış anlattığını söylerim. Babasının bir korkak olduğuna ve Akhilleus'un ellerinde ölümü hak ettiğine inandırarak yetiştiririm onu."

Hekabe bu yalanı çürütmek için ağzını açtı ama sesi henüz geri gelmemişti. Andromakhe'yi uyarması ya da haberciye ricada bulunması ya da kumun üstünde bir ileri bir geri sallanmaya başlayan Kassandra'ya hâkim olması için gözleri Polyksene'yi aradı. Ama Polyksene gitmişti ve hiç kimsenin yapabileceği bir şey yoktu.

"Hayır," dedi Talthybios. "Kocan hakkında yalan söylemek zorunda kalmayacaksın hanımefendi." Yumruklarını ağrıyan uyluklarına sürterek yeniden doğruldu. Arkasındaki ona eşlik eden Grek askerlerine baktı. "Çocuğu alın."

"Hayır," diye feryat etti Andromakhe. "İzin verin onunla geleyim. Onu benden almayın."

Haberci ona döndü, yüzündeki ifade okunaksızdı. "Öleceğini biliyorsun, değil mi?" diye sordu.

"Eğer onu kurtaramayacaksam tek isteğim onunla birlikte ölmek."

Talthybios iç çekti. "Vazgeçebileceğin bir hayatın yok," dedi. Askerleri bebeği Andromakhe'nin kollarından zorla çekip aldı. Astyanaks bu şokla sessizleşti. Haberci devam etti: "Artık Neoptolemos'a aitsin. Onun mülkü mahvolurken buna seyirci kalamam. Beni suçlar ve öfkesi de fevkaladedir."

Bebek yeniden acı acı bağırmaya başlamadan evvel bir sessizlik ânı oldu.

"Lütfen," dedi Andromakhe adamların huzursuzluğunu sezerek. Hiçbiri ağlayan bir bebekle ne yapılacağını bilmiyordu. "İzin verin sizinle geleyim."

"Görmek istemezsin," dedi Talthybios. Andromakhe onun ayaklarına kapandı, ellerini metal çivili botlarına doladı. Eğer haberci gidemezse oğlu da birkaç dakika fazladan yaşayabilirdi.

"Onu nereye götürüyorsunuz?" Hekabe sonunda sesine kavuşmuştu. Haberci dönüp ona baktı. Sivri dilli yaşlı cadının sirkesi şimdi biraz azaldı, diye düşündü.

"Şehir surlarından aşağı atılacak," dedi. "Doğduğu yerde ölecek."

"Hayır, hayır." Andromakhe kollarını habercinin bacaklarına sardı, neredeyse onu düşürecekti ve son bir kez yakardı. "Eğer onunla birlikte ölemiyorsam–" dedi. Kassandra usul bir inilti koyuverdi. Bu kısım hep midesini bulandırmıştı. "Eğer onunla birlikte ölemiyorsam," diye devam etti Andromakhe, "en azından izin verin, onu öldüren ben olayım. Onu surlardan aşağı atmayın. Lütfen. Gövdesinin aşağıdaki kayaların üstüne düşmesine izin vermeyin. O daha bir bebek. Lütfen. Ben onu boğarım. Büyüyüp babasının intikamını almaz. Annesinin kollarında ölür. Bunda ne sorun olur ki? Siz Grekler izin verirsiniz. Değil mi?"

"Cesedini size geri getireceğiz," dedi haberci, Hekabe'ye. "Onu oğlunuzun yanına gömebilirsiniz."

35

Kalliope

Demek benim şairin çocukları var. Ya da bir zamanlar vardı. Kör gözlerinden yaşlar boşalıyor. Bana bakamıyor, az evvel yazdıklarına katlanamıyor. Aşağı uzanıp onun sırtını sıvazlamak ve ona her şeyin düzeleceğini söylemek istiyorum. Ama doğruyu söylemiş olmam. Bir savaş söz konusu olduğunda bunu kim söyleyebilir ki?

Benden başka bir beklentisi vardı sanırım. Kendi varoluşum savaşa bağlı. Fakat savaşa bağlı olmak, onu anlamam gerektiği manasına geliyor. Ve eğer savaşla ilgili yazmak istiyorsa öyle yapmalı şair. Her savaşta galiplerin, kaybedenler kadar büsbütün helak edilebileceklerini öğreniyor. Onlar hâlâ hayatta kalır ancak hayatta kalmaya devam edebilmek için diğer her şeyi feda ederler. Sahip oldukları-nı fark etmedikleri şeyleri, hepsini kaybedene dek kurban ederler. Yani savaşı kazanabilen adam barışı ancak nadiren ayakta tutabilir.

Şair bunu öğrenmek istemiyor olabilir ama buna mecbur.

36

Kassandra

Kassandra itiraf etmeliydi: Apollon'un onu cezalandırması neredeyse mükemmel bir zalimlik örneğiydi. Kehanet hüneri olmasını arzulardı. Can atardı. Erkek kardeşi Helenos'la tapınakta öyle çok vakit geçirmişti ki. İkisi de dalga dalga kapkara buklelere ve bir çift kapkara göze sahipti ama yalnızca biri bizzat tanrının ilgisini çekecek denli güzeldi. Helenos'u severdi ama ikiz kardeşlerin pek çoğu gibi, o da Helenos'un sahip olmadığı bir şeye ihtiyaç duyduğunu hissederdi, böylece onun nerede bitip kendisinin nerede başladığından emin olabilirdi. Helenos kardeşine güzelliğinin yeterli bir ayrım olduğunu söylerdi hep. Ama Kassandra daha fazlasını, zamanla solup gitmeyecek bir şey istiyordu.

Apollon kendini ona gösterdiğinde gecenin serin bir saatiydi. O ve Helenos, duaları onları geç saatlere kadar tapınakta tutmuşsa bazen orada uyurdu: Helenos kapının sol tarafında, Kassandra da sağ tarafında. Başlarının altına yumuşak minderler sıkıştırırlardı ve Kassandra işlemesi yarım kalmış bir cüppenin altına kıvrılıp onu bir battaniye gibi kullanırdı. Eğer işlemesi henüz tamamlanmamış ve henüz ona adanmamışsa tanrının giysilerini almak kâfirlik olmazdı. O yüzden tanrı göründüğünde, Kassandra'nın kafasının arkasında dizlerinin üstüne çöktü, onu uyandırmak için diliyle kulak memesini yaladı. Kız irkilerek uyandı, kulağında

bir engerek mi fısıldadı acaba diye düşündü. Oturup döndü, serin, beyaz taşın üstünde engereğin sinsice sıvıştığını görmeyi bekliyordu. Ama onun yerine bir tanrının göz alıcı parıltısıyla karşılaştı, ölümlü bir erkekten nispeten büyüktü ve tuhaf bir içrek ışığı vardı. Tanrı onu istedi ve kız reddetti. İkinci kez sordu ve şimdi tamamen uyanmış olan Kassandra yine onu geri çevirdi, karşılığında bir şey vermediği müddetçe olmazdı.

"Ne istiyorsun?"

"Geleceği görmek," dedi.

"Kimileri bunun bir lanet olduğunu düşünür," diye yanıtladı tanrı. Çekici dalgalar hâlinde alnından geriye doğru dökülen altın sarısı saçları bunaltıcı biçimde parlaktı. Güzeldi ama yaydığı tüm o sıcak ışığa rağmen her nasılsa soğuktu da. Kassandra yaşarmaması için gözlerini kıstı. "Ama dilediğin buysa senin olacak."

Kız tanrının bir şey yapmasını, altın eliyle alnına dokunmasını bekledi. Ama görüler zihnini doldururken onun yanında hareketsizce uzandı. Gelip geçmiş olan her şey, gelmekte olan şeylerden her nasılsa daha az gerçek geldi ona.

"Şimdi bana karşılığını ver," dedi tanrı, tenine dokunmak için elini uzatarak, parıltısına rağmen eli neredeyse maviydi. Gerçekleşmek üzere olan şeyin görüntüsü tesirliydi. Kassandra tanrının dönüşmek üzere olduğu şeyden korktu, öyle çok korktu ki dizlerini göğsüne çekip kollarını bedenine doladı.

"Olmaz," dedi. "Olmaz."

Apollon'un güzelliği göz açıp kapayıncaya dek değişip dönüştü. Daima genç, daima ışıldayan Okçu birden korkunç, intikamcı bir adama dönüştü, açık eli kapanıp bir yumruk hâlini aldı.

"Ne cüretle beni geri çevirirsin?" diye sordu. "Ne cüretle onunla bir pazarlık yaptıktan sonra tanrını geri çevirirsin?"

Kassandra gözlerini sımsıkı kapadı ve ellerini yumu kulaklarına bastırarak onun yükselen sesini zihninde uzaklaştırmaya çalıştı. Helenos neredeydi? Neden uyan değildi? Apollon avına doğru ilerleyen bir yılan gibi üstü atıldı. Aniden Apollon'un salyasının kesilmiş süt gibi pıh pıhtı olduğunu hissetti ve sonra tanrı gitti.

Daha önce kimse ona tükürmemişti, parmaklarını t sintiyle diline sürttü. Ama iş işten geçmişti. Kehanet teneği kusursuz ve ebediydi. İkna kabiliyetiyse –kirleti dilinden dökülen kelimelere inanılmasını sağlayan kab yetiyse– yok olmuştu. Ve Kassandra biliyordu, başka kelime daha etmeden çok önce biliyordu. Sevdiği herke Helenos'un bile ona inanmadığını daha şimdiden görüy du. Uyarılarının işitmeyi reddeden kulaklara düştüğ görebiliyordu. Hiç kimse onu dinlemediği için dudakla da köpüren öfkeyi görebiliyordu. Apollon'un tek bir reketle onu bir ömür boyu yalnızlıkla ve meczupluk görünen bir hâlle lanetlediğini fark etti. Tek tesellisi –ve zifiri karanlık içinde ufacık bir iğne deliği gibi bir teselli delirmiş olmayacağıydı. Ama gelmekte olanı hep bilec Ve tüm bunlar onun ödünü patlatıyordu.

Kassandra zamanla başına gelen şeyin dehşetiyle etmeyi öğrenmişti. İlk başta trajedinin –sevdiği her nın ve tanıdığı her insanın her hastalığının, her ölümü katıksız ağırlığı onu altüst etti. Kendini, felaketi defe için gördüğü herkese çığlık çığlığa uyarılarda bulun buldu. O ne kadar çok denediyse insanlar o kadar kesildi. Öngördüğü –ve onların önemsemediği– şeyl sinkes gerçek olduğunda insanların yüzlerindeki şaş defaatle izledi. Bazen onların gözlerinde titrek bir on ma ışığı gördüğünü sanırdı, sanki zihinlerinin bir Kassandra'nın onlara bir uyarıda bulunduğunu

Fakat o titrek ışık çok geçmeden sönüp giderdi ve geriye yalnızca boşboğazlık eden bir rahibeye karşı gitgide artan nefret kalırdı, her şey onun abuk sabuk konuşan meczupluğuna atfedilirdi. Yakın ailesinden ve hizmetçilerden başka herhangi biriyle karşılaşmak başa çıkılmaz hâle geldi, çünkü halihazırda zihnini dolduran ölü doğmuş çocuklar, yataklara düşen eşler ve sakatlanan ebeveynlere ilave olarak yepyeni trajediler görmesi anlamına geliyordu bu. O yüzden yanına sadece bir köle verip (çocuğu tedavi edilmeyen bir yara yüzünden ölecek ve en sonunda kendini tuniğinin kordonuyla asacak olan köle) onu hisardaki kalın duvarlı bir odaya kilitlediklerinde biraz olsun ferahladı.

Oda karanlıktı, ufak ve yüksek pencereleri vardı ve ona tapınağı anımsatıyordu. Helenos arada bir onu ziyarete gelirdi ve onun yapacaklarının yarattığı keder, Greklere esir düşecek olsa da savaştan sağ çıkacağı bilgisiyle yatışırdı. Ama annesinin, Kassandra'ya inanamayacağı için tüm oğullarının öldürülmüş olduğuna inanarak hayata gözlerini yumacağını da biliyordu. Ve sevgili ikizinin can düşmanları Odysseus uğruna Troya'ya ihanet etmesi nasıl mümkündü? Onun da elde ettiği kehanet hünerini –kız kardeşininki kadar güçlü olmasa da onun sözlerinin işitilme şansı vardı– alıp kendi şehrine ihanet için kullanması nasıl mümkündü? Hepsi de sırf Paris öldükten sonra Helene'nin onunla evlendirilmemesi yüzündendi, oysa Troyalı Helene'nin bir kez daha Spartalı Helene olacağını muhakkak biliyor olmalıydı. Kassandra, kadının üstüne sinmiş Peloponez'in kayalık topraklarının kokusunu neredeyse duyumsayabiliyordu: Savaş bittikten sonra Helene asla Troya'da kalmayacaktı.

Kassandra erkek kardeşini affetmek için çabalamadı çünkü gerçekleşmeden uzun zaman önce hınçtan deliye döneceğini çoktan görmüştü. Bir kuşun kendi kanatlarına nasıl faydası yoksa onun da kıskançlığı için artık yapacağı

bir şey olamayacaktı. Onun kabahatini önceden görse bile erkek kardeşinin masumiyetini savundu. Troya'nın düştüğü günde bile ona sımsıkı tutundu ve kendini Athene'nin heykelinin ayaklarına sarılırken buldu, o esnada bir Grek savaşçı önce onu saçından tutup sertçe sürükleyerek onu mabedinden dışarı çıkardı, sonra da tapınağın zemininde ona tecavüz etti.

Apollon onu lanetledikten bir sene sonra görülerine sık sık eşlik eden kusmaları yüzünden gitgide bir deri bir kemik kaldı. Bulantı doğrudan görünün bir parçası mıydı yoksa gördüğü dehşetengiz şeylerin bir sonucu muydu, asla emin olamadı. Yemek yemek zor geliyordu, kehanet yeteneği en güçlü hâlini aldığında kusmamak daha da zor geliyordu. Ama yavaş yavaş, zihnini yalnızca birinin geleceğinin başına gelecek en kötü şeyden (en berrak biçimde gördüğü ilk şey bu olurdu) öncesinde veya sonrasında yaşanan kısmına odaklayabilirse görünün bazı etkilerini kontrol edebileceğini öğrendi.

Bazen görüler, elbette, bir teselliydi. Yani Troya düştüğünde bile, Athene'nin tapınağına kaçtığında bile, sığınak için haykırışlarının kulak ardı edileceğini ve buna hiç şaşırmayacağını biliyordu. Grek savaşçı Aias saçlarını yolarak onu tanrıçanın heykelinden uzağa sürüklerken bile, onun biçare parmaklarını zorla çekip ayırırken heykelin taş ayaklarından birini kırdığında bile, onun üstüne abanırken, kan ve acı içinde çığlık çığlığa bağırırken bile Kassandra uğradığı tecavüzün öcünün alınacağını biliyordu. Can düşmanı Odysseus'un, tapınağı ve Athene'nin putunu kirletmekten dolayı Aias'ın cezalandırılması için Greklere çağrıda bulunduğunu gördü. Ama Athene'nin onun intikamını alacağını da biliyordu: Tanrıça böyle bir hakaret karşısında Odysseus dışında hiçbir Grek'i affetmezdi. Tabii bu Kassandra'nın

yolunmuş saçlarını ya da sökülüp alınmış bekâretini geri getirmemişti ama yine de bir avuntuydu.

Troya'nın yağmalanmasını, erkek kardeşlerinin, babasının, kız kardeşinin ve yeğeninin katledilmesini önceden bilerek bu kadar uzun zaman yaşadıktan sonra şehrin düşmesi belki de Grekler kadar rahatlattı onu. Felaketin öngörüsü, felaketin kendisinden daha kahrediciydi ve en azından alevler her tarafı kül ettiğinde dehşet sona ermişti. Kısmen sona ermişti.

Andromakhe'nin oğlu kollarından alınırken attığı çığlıklar, Kassandra'nın yüreğini delik deşik etti, zihninde yengesinin bir yıl, iki yıl, beş yıl, on yıl içindeki hâline dikkatini vermeye çalıştı. Ama geçmişte işe yarayan yöntem artık işlevsizdi. Ne tarafa baksa yıkımdan başka bir şey göremiyordu: Andromakhe'nin ve Hekabe'nin katmerli kederi üstesinden gelemeyeceği kadar fazlaydı. Her zaman olduğu gibi, duyularına karşı bir saldırıyla yüz yüze geldiğinde zihni en muazzam dehşetine geri döndü. Ağır ağır nefes almaya çalıştı, bunun kimi zaman paniği bastırdığını biliyordu. Ama yapamadı. Onun için başına gelecek en kötü şeyden sonra hiçbir şey yoktu. Onun için gelmekte olan en kötü şey hem kendi hayatına mal olacak hem de–

Bir an nefes alma kabiliyetini yitirdi ve kendinden geçti.

*

Uyku Kassandra'ya hiç soluk aldırmadı. Görüler rüyalar olarak ziyaretine geldi, uyanık olduğu zamanki gibi capcanlılardı. Onu himayesine alanın Agamemnon olacağını hep biliyordu ama nedenini asla bilememişti – yalnızca fiziksel açıdan yakın olduğu kişilerin geleceğini görebiliyordu, o yüzden Argoslu askerler onu oturduğu kayadan

sürükleyerek krallarına götürene dek yalnızca kendi rolünü açıkça biliyordu.

Kassandra Troad Yarımadası'ndan ayrılan Priamos hanesinden son kişiydi. Geride ona veda etmek için ne Hekabe ne de Andromakhe kalmıştı. Hekabe, Polymestor'dan intikamını almak üzere çoktan Odysseus'la birlikte denize açılmıştı. Andromakhe de Neoptolemos tarafından alınmıştı. Fakat ne kadar denerse denesin, Andromakhe'nin düşünceleriyle kendi dikkatini dağıtamadı. Yunanistan'a dönüş yolculuğunda yengesine geri dönecekti. Başka bir şey yapmak gelmeyecekti elinden.

Agamemnon'u ilk gördüğünde onu tanımış olmanın hayretini yaşadı. Tıknaz, sönük, kırçıl saçlarına kalın bir katman yağ çalmış ve belinin çevresinde açıkça görülen bir yağ kütlesi bulunan bu adam aklına mıh gibi çakıldı. Tepesinden ona bakıp kusurlu olduğunu fark ettiğinde dudağını çirkin bir biçimde bükmesine kadar Kassandra'nın görüsündekiyle birebir aynıydı.

"Bu bir Troya prensesi mi?" diye sordu adamlarına. "Paçavralar içinde."

"Hepsi paçavralar içinde kralım," dedi adamların biri. Sesindeki usanmış sabrın tınısı Kassandra'ya o kadar tanıdık geliyordu ki erkek kardeşlerinden biri konuşuyor gibi hissetti adeta. Kendine adamın, sesini bin kez işittiği bir yabancı olduğunu hatırlatması gerekti. "Bu rahibe, Priamos ile Hekabe'nin kızı."

Agamemnon başıyla onayladı, gözleri şimdi Kassandra'nın üstündeydi. "Güzel sayılır aslında," dedi. "Neoptolemos'un aldığından daha mı güzel?"

Usanmış Argoslu kızgınlığının yüzüne vurmasına izin vermedi. "Bence öyle kralım, evet. Ve unutmayın, Neoptolemos'un aldığı kadın yalnızca Priamos'un geliniydi. Doğma büyüme Troyalı değildi."

"Hektor'un duluydu, değil mi?" dedi Agamemnon. Ne Kassandra ne de bitap düşmüş Argoslu onun sahte cehaletine kandı.

"Öyleydi kralım ama Troyalı değildi. Bu ise," parmağıyla Kassandra'nın sırtını dürttü, "kraliyet ailesine doğdu. Ve kendisi Troyalı bir rahibe. Bizzat Apollon tarafından kutsandığını söylüyorlar."

Agamemnon gözlerini devirdi, Kassandra daha önce bunun ne anlama geldiğini hiç anlamamıştı. Şimdiyse –onun önünde dikilirken– Apollon'un bir rahibinin kızı olan bir başka kızın, kısa süre önce adamın elinden alındığını görebiliyordu. Rahip ve bizzat tanrı, kızın iade edilmesi için müdahale etmişti. Adamın gözlerinde bir yerlerde kızın yansımasını gördü, bir çadırın arkasına saklanmıştı, adamın içeceklerine yapraklar karıştırıyordu. Yani Agamemnon da Apollon'la ters düşmüştü. Okçu'nun, Athene'nin öfkesine ortak olup onların gemisini alabora etmek yerine neden Yunanistan'a doğru yelken açmalarına izin verdiğini merak etti. Ama boğulmayı dilemenin Kassandra'ya bir faydası yoktu. Argos topraklarına ulaşacağını halihazırda biliyordu ve onu orada neyin beklediğini de biliyordu.

37

Gaia

Gaia –Ulu Ana, Kaos'tan doğma, tanrıların ilki– ağrıyan kol ve bacaklarını esnetti ve yeryüzü kıpırdandı. Dağlar sarsıldı ancak öyle hafifçe sarsıldı ki bunun tek kanıtı dalların üstündeki yaprakların titreşmesiydi. Birbiriyle savaşan erkeklerin uzaktan gelen seslerini işitti ve daha büyük bir çatışmanın yolda olduğunu anladı. Zeus ricalarını işitmişti, kızı Themis'e akıl danışmıştı ve hüküm verilmişti. İnsanların hiç görmediği yüce bir savaş yaşanacaktı.

Gaia daha yıkıcı bir savaş görmüştü ama çok uzun zaman önceydi. Titanlar, Olymposlu tanrılara savaş açtığında Titanomakia'ya şahitlik etmişti ve yıkım akıl almaz, bitmek bilmez, sağır edici bir yıkımdı. Titanlar ışıktan mahrum bırakılarak asla parçalanamayan bronz kapıların ardına kapatılıp kilitlendiğinde bir başka savaşın hasretini çekeceğine hiç inanmamıştı. Ama şimdi savaş burnunda tütüyordu.

İnsanlık öyle kaçınılmaz biçimde ağırdı ki. Çok fazla insan vardı ve bitmek bilmez üremelerine son vereceklerine dair de bir belirti göstermiyorlardı. Durun, diye haykırmak istiyordu, lütfen durun. Okyanuslar arasındaki boşluğa hepiniz sığamazsınız, dağların tabanındaki topraklarda yeterince yiyecek yetiştiremezsiniz. Şehirlerinizin çevresindeki çayırlarda yeterince besi hayvanını otlatamazsınız, tepelerinizin doruklarına yeterince ev dikemezsiniz. Durmalısınız,

böylece hep artıp duran ağırlığınızın altında istirahat edebilirim. Yeni doğan çocukların ağlaşmalarını işittiğinde iri gözyaşları dökerdi. Artık yeter, derdi kendi kendine. Artık yeter.

Ona adaklarda bulunur, etten, tahıldan ve şaraptan ikramlar sunarlardı. Ama yine de çok fazlaydılar ve onları taşımaktan ağrısı sancısı olurdu. Gaia, kocası Uranos'ın oğlu Kronos'un oğlu Zeus'a haber gönderdi. Zeus onun acısını cevapsız bırakmadı. Gaia, geçmişte onu fazlaca desteklemişti. Ve Zeus onun şikâyetinin hakiki olduğunu biliyordu. Nüfusun artmaya devam edemeyeceğini biliyordu. Gaia ona sayılarını nasıl azaltacağını söylemedi, o işi Zeus'a bıraktı. Themis'le konuşacak ve ikisi bir plan yapacaktı. Ölümlü sorunu ıslah edildikten sonra olayların ilahi düzeni onarılacaktı. Gaia insanlığın çok ağır hâle geldiği en son zamanı düşündü ve Zeus'un onu uzun süre acı içinde bırakmadığını hatırladı. Yedi savaşçının Thebai'ye karşı sefere çıktığı zamanki Thebai Seferleri ve Yunanistan'ın geri kalanına yayılan bir iç savaş o zamanlar ihtiyacı karşılamıştı. Ama bu sefer, sorun gitgide daha da ağırlaşmıştı. Daha büyük bir savaş gerekliydi.

İçinin kederle dolup taştığını hissetti: Onun amacı beslemek ve insanların rızkını sağlamaktı. Ama vermesi gerekenden daha fazlasını alıp duruyorlardı ondan. Enginliğe şöyle bir baktı ve meyveleri alınıp kel kalmış ağaçları ve daha fazla mahsul veremeyecek hâle gelene dek sabanla sürülmüş tarlaları gördü. Neden insanlar yalnızca daha tok gözlü olamıyor ki, diye düşündü. Kederi öfkeye dönüştü. İnsanlar Zeus'un onlara verdiği dersleri neden önemseyemiyordu? Sonuçta onun tapınaklarında yeterince vakit geçiriyorlardı. Neden Thebai'yi yerle bir eden savaşlara bakmıyor ve her şeyi tüketmeye bir son vermedikleri için bunların gerekli olduğunu anlamıyorlardı? Böyle devam

ederlerse denizlerin balıksız ve toprağın da tahılsız kalacağını neden anlamıyorlardı?

Daha az erkek, daha az kadın, daha az çocuk olsa ölüp gidenler için üzülürdü ama bunun tek çare olduğunu bilirdi. Öyle yorgundu ki, onların altında derine gömüldüğünü hissedebiliyordu. Beni bağışlayın, diye mırıldandı rüzgâra. Beni bağışlayın ama artık sizi taşıyamıyorum.

38

Penelopeia

Odysseus,

Nereden başlayacağımı gerçekten bilmiyorum. Lakin şimdiye kadar ölmüş olman kati olduğuna göre sanırım bunun pek bir önemi yok. Bu kelimeleri bir uçuruma bağırarak da sana ulaştırmaya çalışabilirim. Belki de yaptığım budur. Ki o durumda bir yankı olması gerekir, çünkü yemin ederim, bazen kelimelerin bana gerisingeri çığırdığını duyabiliyorum.

Gitgide daha iyi bir hâl alıyor. Yunanistan'ın seninle birlikte toplayabildiği tüm kuvvetlerle bir şehre karşı verdiği on yıllık bir savaş. Kulağa gülünç geliyor, değil mi? Ve senin yokluğunun en savunulabilir kısmı da bu. On yıllık savaş, ardından açık denizlerde başıboş dolanarak geçirilmiş üç koca yıl, birbiri ardına mazeretlerle eve bir türlü gelemeyişin. Bir canavarla karşılaştın. Bir cadıyla karşılaştın. İnsan eti yiyen devler gemilerini paramparça etti. Bir anafor dostlarını yuttu. Telemakhos bile asla böyle mazeretler ileri sürmedi ve o yalnızca bir oğlan çocuğuydu. Tabii artık değil. Artık yirmi yaşında. Kendi karısı ve çocuğu olmasına ihtiyaç duyan yetişkin bir erkek. Tabii kendi babasına da ihtiyaç duyuyor. Ama bu, nadiren aklına gelmiş gibi görünüyor.

Ve şimdi yedi yıl daha geçti – yedi! Bunun ne demek olduğu hatırına bile geliyor mu Odysseus? Yirmi sekiz mevsim daha, yedi hasat daha, oğlanlar büyüyüp adam oldu, analar öldü, babalar zayıf düştü – senden hiç haber gelmedi. Ama rahatın kaçmasın (ve eminim uzun zamandır rahatın yerindedir), ozan seni idare ediyor. Ogygie Adası'nda tutsak edilmişsin, şarkısında öyle söylüyor. Hikâyenin bu kısmını ilk okuduğunda, tutsak mı, diye sordum ona. Kim onu tutsak eder? Hangi zalim gardiyan kocamı ışıktan saklayıp kilitler ve özgür bir adamın hürriyetini elinden alır? Hangi korkunç zorba, emri altındaki hangi güçlerle, benim zavallı Odysseus'umu hapsedebilir?

Ozandan yana dürüst olmak gerekirse en azından utanmış gibi görünecek edebi varmış. Bir zorba değil o, dedi. Hiçbir erkek seni esir tutamazmış (bu senin mazeretlerinden biri gibi tınlamaya başlıyor Odysseus: Tepegözleri kim kör edebilir? Hiç kimse. Seni kim tutsak edebilir? Hiç kimse.) En sonunda, aralıksız sorgulamalarımın ardından, seni esir alanın bir kadın olduğunu itiraf etti. Korkunç, ihtiyar bir acuze mi, diye sordum. Ormanın içinde viran hâldeki eski bir evde yaşayan ve seni yakacak odun kesip, kendisi ziyafet çekebilsin diye vahşi yabandomuzu avlaman için seni oğlu olarak sahiplenen bir acuze mi? Hayır, diye yanıtladı mahcup yüzüyle. Bir nymphe. Bittabi öyledir.

Kalypso'ymuş adı, öyle duydum. Bu kısmı örtbas etmeye çalışmasına şaşmamalı. Ozana bu konuda güvenebilmek mümkünse Kalypso nefis şarkı söylüyormuş. Eh, nağmeden hep hoşlanmışsındır, değil mi? Belki sana işitmek için ölesiye can attığın şu kuş-kadınları hatırlatıyordur.

Adası, ıssızlığın ortasındaymış, İthake'ye çok uzak, her yere çok uzakmış. Büyük bir mağarada yaşıyormuş, bu bana neredeyse yabanice göründü ama belli ki bir ocağı varmış, ısınmak için ve mağarası yuva gibi koksun diye

sedir ağacından kütükler yakarmış. Tabii senin de eskiden İthake'de bir evin vardı fakat belki de bizim kütüklerimiz senin şu anki standartlarına pek uygun değildir. Kalypso'nun mağarası gür ağaçlıklarla çevriliymiş anlaşılan, ozan bunu ilk anlattığında kulağa öyle hüsnütabir gibi geldi ki onu kırbaçlatmakla tehdit ettim. Baykuşlara, şahinlere ve diğer kuşlara yuvalık eden kavak ve servi ağaçlarından daha galiz bir şey anlatmadığına söz verdi. Bana gülüp gülmediğine kanaat getiremedim. Mağaranın ağzını çevreleyerek yetişen olgun üzümlerle dolu bir asma ve yakınlarda fokurdayan tatlı suyla mırıldanan pınarlarla her şey kulağa mutlak bir biçimde cennetvari geliyor – hapishanelere kıyasla yani. Dışarıdaki çayırlarda maydanozlar gövermiş, aralarına menekşeler serpiliymiş, sanırım Kalypso menekşe rengini seviyor. Ya da belki de yiyordur onları. Senin cilveleşmelerinden sonra, Odysseus, tahmin etmesi gitgide güç bir hâl alıyor.

Kalypso mükemmel ev sahipliği etmiş gibi görünüyor, tabii nerede olduğunu ve senin –bunu hâlâ hatırlıyor olmam neredeyse tuhaf olsa da– onun değil, benim kocam olduğunu görmezden geldiğin müddetçe. Ozan onun altın dokuma tezgâhında üstün bir yetenekle kumaş dokuduğunu betimliyor, bunu herkes kadar takdir ettiğinden eminim. Muhtemelen gemin enkaza dönüştükten sonra bir pelerine ihtiyacın olmuştur, diye tahmin ediyorum.

Şayet ilgini çekerse ben de dokuma işiyle uğraşıyorum. Geçtiğimiz yirmi yılda başka neler yaptığımı merak ediyorsundur herhalde: Bu sürede İthake'nin tamamına pelerin dokuyabilirdim. Ve sonu gelmeyen bir kefeni dokumakla meşgul olmasaydım belki de öyle yapardım. Hayır, umutsuzluğa kapılma: Baban henüz annenle buluşmak için Yeraltı'na doğru yola çıkmadı. Laertes hayatta, gerçi yaşlandı ve güçten düştü, oğlunun geri dönüşünü beklemenin kederinden neredeyse iki büklüm oldu.

Fakat öyle uzun zamandır yoksun ki Odysseus, İthake artık seni kralı olarak görmüyor. Eski ailelerden bazıları öyle görüyor elbette. Sana sadakatlerini sürdürüyorlar, tıpkı benim gibi. Fakat senin yerine geçmek için rekabet eden pek çok genç erkek var. Onları bir görebilseydin, erkek geyikler gibi birbirlerine dalaşıp duruyorlar. Keşke Telemakhos onlarla başa çıkacak kadar güçlü olsaydı ama o sakin, tedbirli bir genç adam, gözyaşı dökmeye de yatkın. Babasız büyüdü tabii ve bu onu nasıl olması gerektiği konusunda belirsizliğe düşürdü. Yıllardır onları, senin namını bağırarak, koyda tutmaya yetecek kadar güçlüydüm. Troya'dan bize gelen öyküler öyle tesirliydi ki. Sen bir savaşçı kraldın, hiç kimse senin karına itaatsizlik etmeye cüret edemezdi.

Ama o hikâyeler uzun zamandır taze değil artık. Senden en son ne zaman haber aldık? Yedi yıl önce ve o zaman da birbiri ardına imkânsız, akıl almaz engeller silsilesiyle burun burunaydın. Ozanlar işlerini bitirdiklerinde hiçbirimiz hayatta mısın yoksa öldün mü, bilemiyorduk. Yedi yıllık sessizlik, İthakelilerin çoğunun senin öldüğüne emin olduğu anlamına geliyor. Ben ölmüş olduğunu kabullenemiyorum ama aynı ölçüde hayatta olduğuna da inanamıyorum. Belki de dokuduğum senin kefenindir. Asilzadelerin onca yıl önce seninle birlikte yelken açamayacak kadar küçük olan oğulları büyüyüp şımarık, unvan sahibi erkeklere dönüştü. Her biri, senin yerini alması gerekenin kendisi olduğuna kani. Her biri o hedefe giden en iyi yolun senin dulunla evlenmekten geçtiğini biliyor. Hâl böyleyken Odysseus, kendimi kilerlerimizde ne var ne yok yiyip içen bir ev dolusu genç erkeğin arasında buluyorum.

Büyük salonun altındaki varillerde sakladığımız şarabı, tahılı, yağı hatırlıyor musun? Hatırlıyor musun, eskiden sıcağı ve ışığı terk ederek soğuk, taş basamaklardan aşağı,

kilere inerken kollarımı kendime sarardım? Beni ilk kez öyle gördüğünde soğuktan titrediğimi düşünmüştün. Pelerininin tokasını gevşetip omuzlarıma atmıştın. O yumuşacık yündeki kokun beni keyiften ağlatacaktı neredeyse (Hamileydim tabii. Genelde öyle duygusal aptalın teki değilimdir). Böylece seni kuşanır ve derin derin içime çekerdim kokunu. Ama bir sonraki sefer ve bir sonraki, soğuk olsun ya da olmasın, kilerde kollarımı hep kendime doladığımı fark ettin. Sormana gerek yoktu: Ebedi bir mutluluk hissinden ileri geldiğini biliyordun. Kış her ne getirirse getirsin hazır olduğumuz için duyduğum tatminden ileri geldiğini. Serin, kuru kilerimizde küften ve farelerden koruyarak sakladığımız öyle çok şey vardı ki.

İşte, o erzaklar artık bitmek üzere. Bu kaba saba, ambar gibi adamlar evimi işgal etti ve içeride buldukları her şeyi yiyip bitirdi. Hizmetçi kadınlarımla düşüp kalktılar, o yüzden kime güvenebileceğimi artık bilmiyorum. Eğer karının tehlike altında olması fikri seni harekete geçirmiyorsa aynı zamanda oğlunu öldürmek için de kumpas kuruyorlar. Babasından haber alabilme arayışı içinde seyahate çıktı: Sanırım Pylos'a doğru ya da belki Sparta'ya. Yani şimdilik güvende (evinden uzağa seyahat eden bir adam ne kadar güvende olabilirse o kadar güvende. Senin durumunun bir istisna olmasını umuyorum.) Ama en nihayetinde oğlan dönecek ve onu uzun süre rahat bırakmayacaklar.

Telemakhos için en hayırlısı bu genç, yakışıklı, açgözlü erkeklerden biriyle evlenmem ve böylece ona yönelen tehdidi azaltmam. Eğer hayattaysan, sen de bunu mu isterdin Odysseus? Bunu hesaba katmıyormuşum gibi davranamam. Öyle gençler, öyle gençler ki. Ve ben genç değilim. Onların sımsıkı, dinç tenlerinin düşüncesi baştan çıkarıcı. Sonuçta sen de o kadar sadık değildin. Tüm Akhaia ve ötesinde şarkıların konusu senin sadakatsizliklerin. Lir çalmayı öğrenip

senin diğer kadınlarının şarkılarını söyleyebilen çocuklar var. Ve nymphe'lerin. Ve tanrıçaların.

Beni küçük düşürdün ve bu iyiliğine karşılık vermek öyle fena hâlde aklımı çeliyor ki. Genç bir erkek enfes olurdu. Ve kadirbilir. Ama ah Odysseus, hepsi öyle aptal ki. Hiç katlanamıyorum. Kafasız, genç bir erkekle kendimi baş göz edeceğime kendi zeki, ihtiyar kocamın eve dönmesini yeğlerim. Onlarla ne hakkında konuşuruz ki? Gerçi pek konuşmayı isteyeceklerini sanmıyorum. Genç erkekler nadiren konuşur.

Üç yıldır onları eğliyordum (senin için hiçbir şey tabii ama evi istenmeyen misafirlerle dolu bir kadına bir ömürmüş gibi geliyor), onlara Laertes'in kefenini dokumadan evlenemeyeceğimi söylüyordum. Bana inanıyorlar elbette. Laertes öyle beli bükük ve bitkin ki geceyi çıkarmasını hayal dahi edemiyorlar. Ve bu bir kadın için ne alnı açık bir görev: Dokuma. Dokumacılıkta hep iyiydim, sen de biliyorsun. Ama kefenin sonu gelmedi. Söylediğim gibi, hepsi aptal. O yüzden gündüzleri kefeni dokuyup geceleri de gerisingeri söktüğüm akıllarının ucundan dahi geçmedi. Sen bunca çabanın bir yere gitmediğini görsen şıp diye anlardın. Belki de bir kadının onları kandırmaya bu kadar vakit harcayacağı akıllarına gelmedi. Elbette sökmesi, dokumak kadar uzun zaman alıyor. Mekiğin tezgâhtan tıpatıp aynı şekilde geçirilmesi gerekiyor. Böylelikle bir yapıp bir sökerek, bir ilerleyip bir gerileyerek üç sene geçirdim.

Hizmetçi kadınlardan biri beni arkamdan vurup âşığına gammazlamasaydı, çevirdiğim dolabı şimdi bile anlamamış olurlardı. Onu sallandırabilirdim. Ama o zamana dek iş işten geçmişti, adamın himayesine girmişti. Ve ben de korunaksız kalmıştım.

Ozan bana, bakışlarını okyanusta gezdirip eve dönmenin hasretiyle yanıp tutuştuğunu anlatıyor. Kalypso'ya seni

serbest bırakması için yalvardığını. Hele de geçen onca yıldan sonra benim onun kadar güzel olmadığıma yemin ettiğini ama yine de senin karın olduğumu ve her şeye rağmen beni sevdiğini söylediğini. Yalan söyleyemeyeceğim Odysseus, öyle söylememeni tercih ederdim. Kimse bir şarkıda kendi yaşından ve güzel olmadığından bahsedildiğini işitmek istemez.

O yüzden geri dönmek için ne kadar can atarsan at, belki de senden tümden vazgeçmeliyim. Belki de seni Kalypso'ya bırakmalıyım, bir kocaya öyle çılgınca ihtiyaç duyuyormuş ki benimkini çalmış ve onu yedi yıl boyunca yanında tutmuş. Ama ozan geçen gün bir şey daha okudu şarkısında. Kalypso'nun sahip olduğu sefa adasında onunla birlikte kalmayı kabul etmen karşılığında sana ölümsüzlük teklif ettiğini söyledi. Bir nymphe'yle hayatını paylaşırsan ebedi yaşamla ödüllendirileceksin. Ve ozanın şarkısına göre bu teklifi geri çevirmişsin.

Taliplerden biri –elbette benim şarabımla sarhoş olmuş bir tanesi– zar zor konuşarak inançsızlığını dışavurdu. Hiçbir ölümlü erkek ebedi yaşam şansından vazgeçmez, dedi. Şimdiye dek duyduğum hiçbir hikâyede böyle bir şey olmadı. Ve –zaten sarhoşken bir de– son derece haklıydı. Ölümlü bir erkeğe ölümsüzlük armağanı sunulup da onun da geri çevirdiği başka hiçbir hikâye yoktur. Ama sen geri çevirdin.

Eve gel Odysseus. Artık bekleyemiyorum.

Penelopeia

39

Klytaimestre

On yıl kin gütmek için uzun bir zamandı ama Klytaimestre hiç ara vermedi. Öfkesi ne harlandı ne de soldu, değişmez bir hararetle yanıp durdu. Soğuk gecelerde ellerini kiniyle ısıtabilirdi ve saray karanlık olduğunda yolunu aydınlatmak için onu kullanabilirdi. En büyük çocuğu İphigeneia'yı öldürdüğü için Agamemnon'u hiç affetmeyecekti. Karısını ve kızını bir düğün bahsiyle zalimce aldattığı için de. O yüzden üstüne düşünmek için geriye kalan tek şey ondan intikamını nasıl alacağı ve tanrıları eylemlerini tasdik etmeye nasıl ikna edebileceğiydi. Artemis'in onun müttefiki olacağından emindi, çünkü tüm bunların nedeni, Agamemnon'un onca yıl evvel Aulis'te tanrıçayı gücendirmesiydi. Artemis'i Argos'un ülküsünün lehine geri kazanmak ve onlara Troya'ya doğru uygun bir rüzgâr vermesi için İphigeneia'yı katletmek rahibin fikriydi. Ama eğer tanrıça Agamemnon'a bir kez öfkelenmişse bir kez daha öfkelenirdi. Bunu bilen biri varsa o da Agamemnon'un karısıydı.

Klytaimestre ilk başta onu öldürmeye kalkışmadı. Bir ya da iki yıl boyunca savaşta öldürülmesi için her gün dua etti ve ölümünün yüz kızartıcı olması için yakardı. Troya'daki savaş alanında ölmemesini (adamlarının arkasına gizlendiği düşünülünce orada ölmesi pek muhtemel değildi) ancak

gece vakti, tanıdığı ve güvendiği biri tarafından bıçaklanmasını diledi. Lakin yıllar gelip geçti ve o hâlâ hayattaydı.

Beş yıl geçip gittikten sonra yeni bir taktikte karar kıldı. Agamemnon'un öldürülmediği her gün, Mykene'ye dönünce onu nasıl öldüreceğini tasarlayarak geçirdiği bir gündü. Yaptığı plan çetrefilliydi ve iyice tadını çıkarmıştı. Günün ilk ışıklarıyla uyanacak ve tamı tamına tatmin olana dek tüm açılarını ve köşelerini hesaba katarak bir güzel esneyecekti. Sürekli bir teyakkuz hâlinde olması gerekiyordu, çünkü sonu gelmez savaşın ne zaman sona ereceğini kim bilirdi? Ve intikamın münasip olmasına ihtiyacı vardı. Agamemnon'u öldürmek, yaptığı dehşetengiz şeyin karşılığını ödetmeye yeterli gelmezdi.

İlk aşama, Agamemnon'un kuzeni ve amansız düşmanı Aigisthos'a bir haberci gönderip onu Mykene'nin kraliyet hanesine çağırmaktı. Upuzun bir süreçti bu ve adam bunun bir tuzak olmadığına ikna edilene kadar aradan birkaç ay geçti. Kendi hizmetçileri, Thyestes'in oğluyla herhangi bir temas kurması gerekmesine şaşırıp kaldı. Ama Klytaimestre'nin eylemleri için onların onayına ya da anlayışına ihtiyacı yoktu. İşin aslı, tam zıddına itimat ediyordu.

O her işin altından kalkardı ve inatçıydı, en sonunda Aigisthos, muhafızlarının eşliğinde Mykene'ye geldi. Köleler, hanımlarını bulmak ve ona kraliyet hanedanının büyük düşmanının dışarıda resmi görüşme talep ettiğini söylemek için afili salonları telaşla koşturarak geçti. Klytaimestre koltuğundan kalkıp adamları karşılamaya saray kapılarına doğru uzun adımlarla yürümeye başlayınca köleler irkildi bir yandan da dört silahlı adamı içeri buyur etmek yerine sarayın dışında bırakarak misafirperverliğe zarar verdikleri için onları azarlıyordu.

Klytaimestre, Aigisthos'la daha önce hiç tanışmamıştı (ailevi husumet epey eskiydi) ve kuzenler arasında pek az

benzerlik olduğunu görünce şaşırdı. Artık kocası değil yalnızca düşmanı gördüğü Agamemnon'la aynı kadınsı ağza sahipti. Saçları alnının tam ortasından, benzer bir noktadan geriye doğru kıvrılıyordu. Ama Aigisthos daha gençti ve daha uzundu, adeta fidan boyluydu. Yüzündeki ifade anlaşılmazdı, sanki gergindi ama bunu gizlemeye çalışıyordu. Klytaimestre acaba bir savaşta kılıç salladığı oldu mu hiç, diye merak etti. Ama merakı uzun sürmedi.

Adamın gözü kendisine ilişmeden evvel görmüştü onu, hisarın muazzam tepesinde etrafa göz gezdirdiğini fark etti, kendisine ulaşmak için geçip yürümesi gereken kapıların başındaki bir çift taş aslana bön bön baktı. Gözü korkmadı, diye düşündü Klytaimestre ama şüphesiz etkilendi.

Klytaimestre'nin köleleri kapıları açtı ve kadın dimdik, kendine güvenle dışarı çıktı. Adamın yüz ifadesinin değiştiğini gördü. Gergindi. Ama aynı zamanda beklenmedik bir arzuya da kapılmıştı.

"Kuzen," dedi kadın onun önünde hafifçe eğilerek. "Lütfen içeri gel." Klytaimestre hafiften heyecanlanmış görünüyordu, halbuki hiç öyle değildi. "Kölelerim beni getirmeye gittiklerinde sizi burada, ayakta bıraktıkları için ne kadar üzgün olduğumu anlatamam. Nezaketsizlik cezasız kalmayacak. Onları kırbaçlatacağım."

Aigisthos'un bir kez daha değişen suratına hevesli bir gülümseme yayıldı. "Sorun değil hanımefendi. Bekleyişimiz kısa sürdü ve bize bu fevkalade manzaranın tadını çıkaracak zaman tanıdı." Arkasını, mavi bir ıraklığın içinde kaybolan dağları işaret etti. Mykene benzersiz bir yerde konumlanmıştı, Klytaimestre'nin toprakları çevresindeki dört bir yana uzanıyordu. Sık sık düşündüğü üzere, savunması kolay olurdu.

"Çok naziksin kuzen," dedi upuzun doğrularak.

"Lütfen – benim yüzümden köleleri kırbaçlatmayın," dedi adam. "Hiç gerek yok."

Klytaimestre onun yüce gönüllü olduğuna inanışını izledi ve bunun ona ayrıca verdiği özgüveni gördü. Bu iş çok kolay olacaktı.

"Sen ne dersen onu yaparım," diye yanıtladı. "Benim onur konuğumsun. İçeri buyurmaz mısın, sana içecek ferahlatıcı bir şeyler ikram edelim?"

"Onur duyarım."

"O onur bana ait," dedi kadın. "Adamların bize katılmayı arzu eder mi? Yoksa akşam yemeğini baş başa mı yemek istersin?"

Aigisthos'un korumaları şaşkınlıklarını göstermeyecek kadar iyi eğitilmişlerdi. Evli bir kadın –bir kraliçe– daha önce tanışmadığı bir erkekle baş başa akşam yemeği yemek istiyordu, öyle mi? Bu pek alışılagelmiş bir davranış değildi. Yine de içlerinden biri omuz silkti, Mykene'de ne tür şeyler yaşandığını kim bilebilirdi?

"Eğer sizin için uygunsa adamlarım yemeklerini hizmetkârlarınızla birlikte yiyecekler," dedi Aigisthos. Klytaimestre kafasını onaylayarak salladı ve kölelerine işaret etti.

"Bu adamların karnını doyurun, uzun yoldan geldiler," dedi. "Mesafe bakımından uzun değil, biliyorum. Ama ailenin iki yarısı bir araya gelinceye dek aradan öyle uzun zaman geçti ki buraya gelmek bitmek bilmez bir yol katetmiş gibi hissettiriyor olmalı." Aigisthos'a uzandı ve ellerini kendi ellerinin arasına aldı. "Bu, eski hataları düzeltmemiz için bir şans," dedi ve adamı hafifçe kendine çekti, neredeyse dengesini bozmuştu. "Benimle gel. Dostluğumuzu şarapla başlatacağız."

Ve Klytaimestre kolunu bir yabancının koluna dolayıp sarayının koridorları boyunca ona yol gösterirken ikisi de adımlarının uzunluğunun –adam bir seyahat tuniği içindeyken kadın da uzun, dökümlü bir elbise giyiyordu– birebir

aynı olduğunu fark etti. Kadın adama duvarlarda boylu boyunca asılı güzelim duvar kilimlerini gösterdi, hepsi en kaliteli, en koyu erguvan rengindeydi. Aigisthos, dikkati en gösterişli esere çekilmeden evvel bile onun ne kadar varlıklı olduğunu görebiliyordu. Fakat kadın girift desenleri bu kadar latif ve kusursuz kılan iplik düğümlerine baktığında yepyeni bir kumaşı bizzat dokuduğuna dair sarsılmaz bir hisse kapıldı. Ve duvar kilimindeki düğümler bir kez bağlandı mı bir daha çözmesi imkânsızdı. Hoşnut bırakan bir ürperti hissetti ve Aigisthos'un kolunu daha da sıktı.

*

Aigisthos'u baştan çıkarmak hatırlayabildiği en kolay zevkti. Sevilmeye öyle hevesliydi ve ne yapması gerektiğinin söylenmesine öyle can atıyordu ki. Klystaimestre onun gencecik tenini, esnek uzuvlarını, daracık belini sevdi. Gecenin geç saatlerinde sevdi onu ve sabah güneşi tenini yıkayıp onu altına dönüştürürken daha çok sevdi. Arada bir kendine, kocasının can düşmanıyla zani bir ilişkiden daha büyük bir emelin zihninde yattığını hatırlatması gerekti. Fakat adam dikkatini ne kadar dağıtırsa dağıtsın bunu unutması bir andan uzun sürmedi.

Aigisthos'un bir kez kazanılan bağlılığı kolay kolay yitmedi. Karakteri neredeyse bir köpeğinkine benziyordu: Yapabileceği tek şey, sarayın çevresinde peşinden gelmesini önlemekti. Aigisthos, Agamemnon'dan en az onun kadar tiksiniyordu, bu da her zaman konuşacak bir şeyler buldukları anlamına geliyordu. Ayrıca Klytaimestre'nin o dahil olmadan önce var olmuş hayatını anımsatan her şeyden de tiksiniyor, Orestes ve Elektra'yı eşit ölçüde hor görüyordu. İki oğlan –Aigisthos'u bu şekilde görmemek Klytaimestre için zordu– pek çok kez neredeyse yumruk

yumruğa gelmişti. Ve bu yüzden Klytaimestre, Orestes'i uzaktaki ahbaplarıyla yaşaması için gönderdi. Onu güvende tutmak istiyordu ve bildiği tek yol da buydu. Aksi takdirde Aigisthos'un çok geçmeden onu öldüreceğinden şüphesi yoktu ve Orestes henüz kendini bir savaşçı olarak pek de kanıtlamamıştı. Bu bakımdan babasının oğlu, diye düşünmüştü kadın. Âşığının çabucak öfkelenmesi ama bu öfkeyi asla ona duymaması hoşuna gidiyordu.

Klytaimestre kızlarının da annesi olmasaydı şikâyet edecek pek az şeyi olurdu. İphigeneia'nın hayaleti onu hiç terk etmiyordu: Bazen kızının nefesini ensesinde hissediyordu. İphigeneia'yı Aulis'ten Mykene'ye geri getirmiş, rahip onayı olan bulabildiği en yakın yere gömmüştü (gerçi içlerinden biri İphigeneia'yı ondan almışken bir rahibin sözünü bir daha neden dinlesin, hiçbir fikri yoktu). Her yıl, İphigeneia'nın öldüğü gün bir tutam saçı adak diye sundu. Fakat kızı intikamı alınmadığından huzura kavuşamıyordu. Ve her yıl, Klytaimestre onun mezarının önünde boyun eğer ve onu öldüren, babası olacak o adamı cezalandıracağına yemin ederdi. O yüzden İphigeneia onu hiçbir zaman sahiden terk etmedi.

Elektra da ona musallat olmuştu. Her gün Agamemnon'un İphigeneia yerine Elektra'yı kurban etmiş olmasını dilerdi. Sağ kalan kızı, Klytaimestre için belirsiz olan nedenlerden ötürü, ortalıkta olmayan babasını putlaştırmıştı, ardından gelecek bir rüzgâr uğruna kız kardeşinin boğazını kestiğine aldırış etmiyordu belli ki. Klytaimestre, kız kardeşine nasıl bu kadar az önem verebildiğini bilmek isteyip öğrenmek için sahiden yalvardığında, şayet tanrıların arzusu bu idiyse, demişti Elektra bir keresinde. Elbette Elektra, İphigeneia'yı tanımayacak kadar küçüktü. Babasını tanıyamayacak kadar da küçüktü. Fakat annesinden sahiden nefret ediyordu ve Aigisthos'a duyduğu tiksinti de

karşılıklıydı, o yüzden bir katilin müttefiki olmayı seçmişti. Kızıyla ikisinin ortak noktası olan bir şey, diye düşünürdü Klytaimestre. Gerçi Aigisthos henüz bir katil değildi.

Klytaimestre tanrıların onun tarafını tuttuğundan gitgide emin oldu. Agamemnon'un Troya çatışması sırasında onları gücendirmiş olduğunu biliyordu. Hödük, aptal adam – tabii ki onları gücendirmişti. Bir kral olarak böbürlenebilmesi şöyle dursun, öyle bir sersemin gün ışığında yürümesi dahi her tanrıyı gücendirirdi. Kibrinden ötürü onu Aulis'te gerektiği gibi cezalandırmışlardı. Ancak bunun bedelinin sevgili kızıyla ödenmesini istemiş olduklarına hiç inancı yoktu. Neden istesinler ki? İphigeneia daha çocuktu.

Ve cinayet öyle –uygun tabiri bulmak için zihninde tereddüt etti– haysiyetsizce gerçekleşmişti ki. Bir kızı, bir kız evladı öldürmek yeterince kötüydü. Fakat bunu onun gençliğiyle, bekâretiyle alay eden bir ritüelle yapmak. Sahte bir düğünle! Daha haince ya da daha zalimce bir şey yaşamış başka bir anne var mıydı hiç? Kızı giydir kuşat, ona bir savaşçının kocası olacağı sözünü ver, sonra da canına kıy. Hiç olmazsa kocasının, ismini tüm bu mide bulandırıcı meseleye karıştırdığı için Akhilleus'un düşmanlığını kazandığını biliyordu. Hangi Grek prens savunmasız bir kızı tuzağa düşürmek için isminin kullanılması karşısında dehşete düşmekten başka bir şey yapabilir ki? Agamemnon buna tenezzül edecek kadar utanmaz olabilirdi fakat diğer erkekler daha yüksek standartlara sahipti.

Klytaimestre kime dua edeceğini biliyordu ve hepsine dua etti. İlk baştaki öfkenin hedefinde olan Artemis'e. Bu alçakça suçla, kendi kurumu böylesine küçük düşürülen düğün tanrısı Hymenaios'a. Sonra da intikam planlarının üstünü örten Gece'ye dua etti. Son olarak, onların arzusunu yerine getirirken kendisine eşlik edecek olan Öç tanrıçalarına dua etti.

Ve tüm bu süre zarfında, Troya'dan haber getirmeleri için anakaranın dört bir yanına keşif erleri gönderdi.

*

İphigeneia bir hayvan gibi katledildikten dokuz yıl sonra Klytaimestre gözcülerini dışarı son kez gönderdi. Onun geri döndüğü haberini getirmediğiniz müddetçe, dedi her birine, geri gelmeyin. Ve on günde bir buraya haber gönderin, böylece hayatta olduğunuzu ve gözcülük ettiğinizi bileyim. Güzel Mykene şehrinden, uçurum kenarlarında beklemeye ve doğudaki herhangi bir limana gelen her yolcudan haber almaya gönderilen bu adamların kendilerine verilen görevden şikâyetçi olduklarını biliyordu. Ama umurunda değildi.

Bir yıl sonra –bekleyerek geçen koskoca bir yıl– haber sonunda geldi. Tıpkı öfkesi gibi ateş formunda geldi haber. Gözcüleri her dağın zirvesindeki işaret kulelerinde birbiri ardında ateş yaktı ve haber bir başka Grek şehrine ulaşmadan önce ona vardı.

En güvenilir kölelerini daha fazlasını öğrenmeleri için gönderdi. Atlarını yorgunluktan tükenene dek sürdükleri için yayan döndüler. Argos gemileri Troya'dan ayrılmıştı, öyle rapor verdi köleler. Şehir enkaz hâlindeydi: Tapınakları alaşağı edilmiş ve boşaltılmıştı. Zenginliği Grekler arasında bölüştürülmüş, kuleleri yıkılmıştı. At terbiyecisi erkekleri öldürülmüş, kadınlar esir edilmişti. Agamemnon –uzun süredir ortalıkta görünmeyen Mykene kralı– hazine ve cariyelerle dolu gemisiyle eve geri dönüyordu. Kocasına uygun bir karşılama hazırlaması için önünde yalnızca günler kalmıştı. Klytaimestre bu haberlere sessizce sevindi. Hazırdı.

Önce Aigisthos'a Agamemnon geri döndüğünde neden saklanması gerektiğini bir kez daha açıkladı. Saklanmalı

ve hayati bir görevi yerine getirmeliydi: Planlarını zamanı gelmeden babasına gammazlar diye Elektra'yı babasıyla konuşmaktan alıkoymalıydı. Aigisthos öyle tez canlı bir oğlandı ki: Klytaimestre izin verse kral saray basamaklarında dikilirken kılıcıyla onun üstüne saldırırdı. Kadın açıklayana dek bunun Mykenelilerden gelecek bir ayaklanmaya nasıl yol açacağını görememişti. Şehirde, ortada olmayan krallarına karşı pek az sevgi beslenirdi fakat savaştan dönüşünde silahsız bir adamı öldürmeyi kaldırabilecek kadar da az değildi o sevgi. Hele de halkı arasında paylaştırılacak mal mülk getirmişse (gerçi içten içe Klytaimestre Agamemnon'un hiç kimseyle, karısıyla bile, hiçbir şey paylaşmayacağı fikriyle eğleniyordu).

"Elektra'yı ne yapayım?" diye sordu Aigisthos. "Soracak olsam benimle hiçbir yere gelmez."

Klytaimestre omuz silkti. "Sustur onu ve onu saf dışı bırakmak için gereken buysa kilerlere fırlat at." Elektra babasının sonunda geri döndüğünü işittiğinde şükranların sunmak için bir kurban kesmişti ve kraliçe bağışlayıcı havasında değildi. "Troya'nın tapınaklarını alaşağı ettiklerini söylemiş miydim?"

Aigisthos başını onaylayarak salladı ancak hikâyenin bu kısmı ilgisini çekmiyordu. Tanrıların onayını sevgilisinde çok daha az önemsiyordu. Küçükken babası ona tanrıların onayının bir adamın iradesine kıyasla pek az önemli olduğunu öğretmişti. Ama Klytaimestre bu haberlere her şeyden çok sevinmişti. Elbette Agamemnon'un adamları tapınaklara ve rahiplere hücum etmişti. İşittiği söylentiler doğruysa bizzat Zeus'un altarına korkup sinmiş hâldeki Priamos'un korunma yakarışına bile saygı duymamışlardı. Agamemnon'a hesap veren adamların bile tanrıların kralına böylesine miktarda saygı duyabilmelerine şaşırarak kafasını iki yana salladı. Ve sonra içini neredeyse eşit ölçüde saf bir

öfke ve hazla dolduran ikinci bir söylenti vardı: Agamemnon'un yanında Yunanistan'a getirdiği cariye bir Apollon rahibesiydi. Bu küstahlık Klytaimestre'nin nefesini kesti. Bedeni Okçu için kutsal olan bir rahibeyi alıp onu fahişesi olarak kullanmak ha. Klytaimestre'nin desteğine güvenebileceği tek ilahi varlık Artemis değildi artık. Apollon da onun tarafında olacaktı.

Agamemnon'un suyun üstünde yaptığı yolculuk boyunca günleri saydı ve gözcülerine eve dönmelerini söyledi. Söylentilerin daha fazla teyit edilmesine ihtiyacı yoktu: Mykene'nin eski kralıyla yolculuk eden kişiyi yakında yeterince tanıyacaktı. Kendini adamın dönüşüne hazırladı. Oğlu Orestes'le ilgili, makul küçük bir yalan uydurdu. Elektra saf dışı kalmıştı. Kasvetli aynasına baktı ve güçlü çenesine hayranlık duydu. On yılı aşkın süredir suratına sirayet eden kıraç, haris ifadeyi örtbas etmeye çalışmalıydı. Bunca yılın kız kardeşi Helene'yi nasıl etkilediğini merak etti. Hâlâ erkeklerin onu görmek için düpedüz ağladığı kadar güzel miydi? Anımsadığı öfkeyle gözlerini devirdi. Muhtemelen güzeldi.

Hizmetçi kadınlarını çağırdı ve saçlarını muntazam bir şekilde ördürttü. Aigisthos'la birlikteyken kendi yaşından ziyade onunkini yansıtmak için saçlarını serbest bırakma alışkanlığı geliştirmişti. Ama maceralar yaşamış kocasını karşılayan ana-kraliçenin daha farklı bir görüntü sergilemesi gerekirdi. Kendi uzun boynuna (Helene'ninkinden daha az kuğu gibiydi, şüphesiz, ama yine de) hayranlık duyarken önündeki günü dört gözle beklediğini fark etti. Bunu çok uzun zamandır planlıyordu ve şimdi böyle uzun bir gecikmenin ardından intikamını hayata geçirmekle kalmayıp planının muradına erdiğini de görmenin çifte hazzını yaşıyordu.

*

Klytaimestre sert kayalar üstünde adamların çizmelerinin patırtılarını işitmeden evvel onu sezmişti. Gözcüleri ve onların harlı işaret ateşleri olmadan dahi Agamemnon'un yakınlarda olduğunu biliyordu. Kuşlar hâlâ şakıyor, ağustosböcekleri hâlâ cır cır ötüyor, rüzgâr hâlâ sarayın çevresindeki kuruyup sararan çimenleri kımıldatıyordu. Ama o bir şeylerin değiştiğini biliyordu: İçinde parıldayan sıcaklığı hissedebiliyordu. Nefes alıp tuttu, gözlerini bir anlığına kapadı. Kölelerine seslendi ve onlar da provasını ettikleri talimatı yerine getirmek için koşturdu. Duvar kilimleri duvarlardan indirildi ve sarayın ön kapılarına taşındı. Köleler dörtlü hâlde dikildi, her biri alışılmadık güneş ışığında ışıldıyor gibi görünen koyu mor kumaşın bir köşesinden tutuyordu.

Sıcak ve kurak bir gündü, esinti serin deniz havasını hisarına taşımıyordu. Gemilerinden evlerine doğru sert adımlarla yürüyen askerlerin ayaklarını yere vurunca havalanan tozun tadını alabiliyordu. Patika sahilden kıvrıla kıvrıla tepeye uzanıyordu, bu sayede adamları görmeden evvel geldiklerini işittiler. Son köşeye vardıklarında Klytaimestre kölelerine reverans yapmalarını söyledi ve kendisi de hafifçe eğildi. On yıl evvel Aulis'te kızlarının cesedinin üstünde bakışları kesiştiğinden bu yana kocasını ilk kez görmek için doğrulmadan evvel bir an eğilmiş vaziyette kaldı.

Ne kadar ufak tefek görünüyordu. Hafızamda onun boyunu uzattım herhalde, diye düşündü. Ve yıllar kendisini nasıl cılız kılmışsa onu da kırçıllaştırmıştı. Ve göbek bağlatmıştı. Bir adam bir savaş sırasında nasıl şişmanlayabilir ki, diye merak etti. Gülünç, şatafatlı kılık kıyafetinin içinde terlemiş, suratı kıpkırmızı kesilmişti. Ne tür bir adam evine dönerken bronz zırh giyip sorguçlu miğfer takardı ki? İktidarının

kostümünde yuvalandığına inanan bir adam herhalde, diye düşündü. Kınının kırmızı derisi çok kaliteliydi, iri başlı altın çiviler çil çil diziliydi üstünde. Kını tanıyamadı ve bunun Troya'nın efsanevi zenginliğinden onun payına düşen bir şey olması gerektiğini fark etti. Evladını süslü bir parça hayvan derisi için öldürmüştü. Ona duyduğu horgörünün dudaklarını küçümseyici bir kıvrımla büktüğünü hissedebiliyordu ve kendine hâkim oldu. Şimdi kontrolü kaybetmenin zamanı değildi. O daha sonra gelecekti.

Argoslu erkekler savaştan kayıp vermeden kurtulamamıştı. Agamemnon'un adamlarının kaçını kaybettiğini hesaplamaya çalıştı: Dörtte birini mi, üçte birini mi? Bazılarının savaş alanında asilce öldüğünü biliyordu. Silah arkadaşları tarafından defnedilmişlerdi, zırhları hâlâ faydasını görebilecek olanlar arasında paylaştırılmıştı. Bazıları hastalıktan ölmüştü: Apollon'un bir rahibine saygı göstermeyi reddetmesi üzerine –elbette– Agamemnon'un sebep olduğu bir veba. Vebayı işittiğinde kahkaha atmıştı, suratı acıyana kadar gülmüştü, yatakta Aigisthos'la birlikteydi, yani kahkaha atmanın güvenli olduğu bir yerdeydi. Apollon'un lütfunu yanında tutmak için kocasının tüm yapması gereken, onun rahibelerine veya rahiplerinin kızlarına tecavüz etmemekti. Gündüz vakti oğullarının, babalarının, erkek kardeşlerinin Okçu'nun oklarının hedefi olduğunu öğrenip ağlaşan Mykenelilere taziye mesajları gönderse bile gecenin karanlık saatlerinde kahkaha atılacak bir şeydi bu. Agamemnon öyle muazzam bir bencilliğe sahipti ki ufacık bir cinsel riyazetin adamlarını güvende tutacağını görememişti bile. Sırf istiyor diye bir şeylere yapışan, başka hiç kimseyi, bir tanrıyı bile düşünmeyen şımarık bir çocuk gibiydi. Küstahlığı olağanüstüydü.

Erkeklerin bazıları Troya muharebelerinden yaralar taşıyordu: Eksik uzuvlar, eksik gözler. Kolları ve suratları

mosmor yaralarla bezeliydi; iyileşmeyecek yaralardan iltihap ve irin akıyordu. Klytaimestre acaba karıları böyle hasar görmüş yaratıkları geri ister mi diye merak ederken buldu kendini. Bir kötürümü buyur eder miydi evine? Bir an düşündü ve etmeyeceğine karar verdi. Ama yine de bu eciş bücüş adamlardan herhangi birini kendi kocasına tercih edeceğinden emindi.

Kafilenin tam ortasında, Agamemnon'un hemen arkasında, çevresi onun adamları tarafından kuşatılmış olan rahibeyi gördü. Yapabileceği tek şey kahkahayı basmamaktı. Erkek kardeşi Helene'yi, Zeus ile Leda'nın kızını almışken savaştan ona düşen ganimet bu muydu? Rahibe cüppesini giymiş olsa da bir çocuktan halliceydi, yürürken saçını çevreleyen saç fileleri sallanıyordu. Klytaimestre rahibenin ağzının sürekli kıpırdadığını fark etti, sanki durmaksızın kelimeler mırıldanıyordu. İphigeneia'nın yaklaşık onun yaşlarındayken olduğundan daha ufak tefek, daha koyu tenliydi. Klytaimestre son on yıldır ne zaman bir kız görse hep böyle yapmıştı: İphigeneia'dan daha mı uzun yoksa daha mı kısaydı, gözleri ondan daha çok mu yoksa daha az mı güzeldi? İphigeneia'nın her zaman yaptığı gibi kendini dengeli mi taşıyordu? Acaba yeni bir safran elbisenin içinde ışıldar mıydı, acaba saçları omuzlarından aşağı bereketle dökülür müydü, acaba dans ederken ayakları muntazam bir şekilde hareket eder miydi, acaba...

Düşünceleri uzaklaştırmak için tırnaklarını avuçlarına geçirdi. İphigeneia'nın huzursuzluğu daha fazla uzamayacaktı artık.

Adamlar onun önünde duraksadı ve Klytaimestre yeniden eğilerek selam verdi.

"Kocacığım," dedi. "Eve hoş geldin."

"Klytaimestre doğrul," dedi adam. "Barbar kralınmışım gibi davranıyorsun."

Başka hiçbir şey söylemedi. Ne bir özür ne bir duygusal yakınlık, hiçbir şey. Klytaimestre bunu kendine itiraf edecek kadar dürüsttü ki söyleyebileceği ya da yapabileceği hiçbir şey onu kurtaramazdı. Ama denemeye bile girişmemesi onun miskinliğindendi. Sanki öldürülmek istiyordu. Ya da –ikinci bir olasılığı hesaba kattı– tanrılar onun öldürülmesini istiyordu. Kesin öyleydi.

Doğruldu ve köle kadınlarına eliyle işaret etti. "Kilimleri yere serin," dedi. "Kocam evine ezip geçtiği barbarların kanından, dalga dalga koyulup mora çalan akıntının üstünden geçerek girecek."

Kadınlar öne atıldılar, al al mor mor ışıldayan duvar kilimlerini yere serdiler.

"Ne yapıyorsun sen kadın?" Agamemnon, adamları bu yaltakça manzara karşısında hayrete düştü mü diye görmek için etrafına baktı. Adamların suratları durgundu, bunun üstüne Agamemnon duraksadı. Karısının bu yaptığı o kadar da garip bir şey değil miydi? "Yalnızca tanrılar böyle bir brokarın üstünde yürür," diye tısladı. "Erkekler kumlu toprak üstünde yürümelidir."

"Bir tanrı emretmiş olsaydı yürürdün," dedi Klytaimestre. Herkesin üstünden sessiz bir ürperti geçip gitti, sanki Poseidon üç dişli yabasıyla yere tüy gibi hafifçe vurmuştu.

Agamemnon, niyeti duyduğu şeyi kastetmek mi diye görmek için karısının sakin suratına baktı. Artemis emrettiği için kızlarını kurban etmişti. Kimse ona asla kâfir diyemezdi: Ondan dehşet verici şeyler talep ettiklerinde dahi tanrılara itaat etmişti. En büyük çocuğunu talep ettiklerinde bile rahiplerin talimatlarını yerine getirme konusunda tereddüt etmemişti. Troya'nın düşmesi Zeus'un iradesiydi, bunu herkes biliyordu. Ve eğer bunun bedeli kızıysa bu durumda tek seçeneği onu bizzat kurban etmek ya da bir başkasına bu işi yapması için müsaade etmekti. Cesaret isteyen

şeyi yapmıştı ama karısının bunun farkında olup olmadığını merak etmekten kendini alamıyordu. Belki de bir başka Argoslunun bıçağının kızı kesmesini tercih ederdi.

"Tanrıların emrettiği her şeyi yerine getiririm," dedi. "Tüm bilge erkekler gibi."

"Mesaj sana bir rahip tarafından verilse de mi?" diye sordu.

Agamemnon yine onun yüzünü inceledi, ağzının çevresinde küçümseme belirtileri aradı. Ama gözleri tevazuyla yere çevriliydi ve hislerine dair hiçbir iz göremiyordu.

"Evet," diye yanıtladı. Kızının kurban edilmesi gerektiği mesajını rahip Kalkhas getirmişti. Agamemnon ona öfke saçmıştı, onu öldürmekle ya da hiç olmazsa onu kilide vurmakla tehdit etmişti ama Menelaos erkek kardeşini ikna etmiş, birinin kızın canını alması gerektiğini açıklamıştı. Bunu bizzat yapmayı bile teklif etmişti –Agamemnon bu nezaketinden ötürü erkek kardeşi hakkında hâlâ iyi düşünürdü– ama nihayetinde buna gerek kalmamıştı.

"Peki sence, senin yerinde Priamos olsa ne yapardı?" diye sordu kadın.

Priamos asla onun yerinde olmamıştı. İhtiyar adam savaşı kaybetmişti, şehrini kaybetmişti ve hayatını kaybetmişti. Bir altardan çığlık çığlığa sürüklenmişti, birisi öyle söylemişti Agamemnon'a. Zavallı ihtiyar yaratık. Onca yıllık savaştan sonra, Agamemnon Troya kralının bir böcek gibi yerde sürünmek yerine bir savaşçı gibi ölecek cesarete sahip olması gerektiğini düşünmüştü.

"Kendini tanrılara benzeterek bu gösterişli mor dokumanın üstünden yürüyüp geçerdi," diye yanıtladı.

"Yani senin yaptığın gibi bir tanrıyla mukayese edilmekten korkmazdı, öyle mi?" diye sordu kadın.

"Kibirli bir adamdı."

"Krallar ekseriyetle kibirli adamlardır," dedi Klytaimestre. "Geri kalanımıza onların kral olduğunu hatırlatan budur. Kilimlerin üstünde yürü, hazır hepsini senin için özene bezene sermişiz. Geri dönüşüne duyduğumuz şükrandan ötürü bizi ödüllendir. Senden ricamızı yerine getir, böylece asla yenilgiye uğramak zorunda kalmadığın gibi, zaferde de inayetli olduğunu bilelim."

Agamemnon iç çekti ve başını eğip ayaklarına baktı. Güzeller güzeli, alı mora çalan yüklerini zemine yerleştiren köle kadınlara işaret etti. "Her halükârda bu eski çizmelerle olmaz," dedi. "Biriniz çıkarmama yardım edin. Düşmanlarımın kanı üstünde yürüyeceksem bunu çıplak ayaklarımla yapacağım, tanrıların şerefine."

Kadınlar kraliçelerine baktı, Klytaimestre başını onaylayarak salladı. Krallarının ayaklarına doğru koşturdular ve eski deri çizmelerinin bağcıklarını çözdüler. Bir zamanlar hangi renk olduklarını söylemek imkânsızdı: kırmızı, kahverengi, taba? Troya Yarımadası'nın çamuru çizmelerin içine işlemişti ve Troya sahilinin kumu çizmeleri aşındırmıştı.

Çok geçmeden kral, atalarından kalma sarayın önünde, adamlarının önünde, karısının önünde dikildi. Fındık rengi bacaklarının bittiği yerden tuhaf bir biçimde solgun ayakları uzanıyordu, yalnızca karanlıkta yaşamış yaratıklar gibiydi. Kral başını eğip baktı ve bu aykırılığa kahkaha attı. "Troya'da botları çıkarmaya uygun vakit olmadı hiç," dedi, adamlarının söylediğine katılması için etrafına baktı. Adamlar dağılmaya başlamıştı, kendi ailelerine kavuşmak için grubun kenarından köşesinden sıvışıyorlardı. Agamemnon başıyla onaylayan ufak bir hareket yaptı bir yandan da bu hareketle gitmelerine izin verdiğine kendini ikna etmeye çalıştı.

Klytaimestre kollarını açıp halıyı işaret etti. "Yürüyün kralım," dedi. "Düşmanlarınızın kanı üstünde yürüyün,

onları çiğneyip iyice yere gömün. Haneniz için kazandığınız zenginliğin üstünde yürüyün. Troya'dan sizinle birlikte denize açılan kanlı gelgitlerin üstünde yürüyün. Yürüyün."

Ve Agamemnon mora çalan kızıl yeri boylu boyunca geçip sarayın içine doğru gözden kayboldu.

*

"Sen de," dedi Klytaimestra rahibeye. "İçeri gel." Kız yanıt vermedi. Kraliçe hizmetçi kadınlarından birine döndü. "Kızın ismi ne demişti o?"

"İsmini söylememişti."

Klytaimestre dişlerinin arasından cıkladı. "Kral değil. Bize kralın yolda olduğunu söyleyen haberci."

Hizmetçi kadın biraz düşündü ama cevabı bulamadı.

"Önden git," dedi Klytaimestre. "Kralın banyosu için suyu ısıt."

"Peki, hanımefendi." Kadın sarayın içine koşturdu.

"Geriye kalanlar da bunları içeri götürüp ait oldukları yere koysun," dedi Klytaimestre. "Tozunu almayı unutmayın."

Kadınlar duvar kilimlerini topladılar ve sarmadan evvel esintide nazikçe çırpıp içeri taşıdılar.

Birkaç insan hâlâ sarayın dışında oyalanıyordu ama Klytaimestre onları görmezden geldi. Mykene'nin ihtiyar erkekleri, kralları dönmüş ama oğulları dönmemişken şimdi nereye gideceklerini bilmiyorlardı. Ama Klytaimestre onlara yardım etmek için ne yapabilirdi ki? Onların kayıpları kendininkinden daha büyük değildi.

"Sen, kızım." Yeniden rahibeyle konuştu. "Hadi gel." Kassandra sarayın çatısına gözlerini dikmişti, yüzünde mutlak bir dehşet ifadesi vardı. İrkilen Klytaimestre onun bakışlarını takip etti ama yukarıda hiçbir şey yoktu. "Ne

görüyorsun?" diye sordu. Kelimeler ağzından döküldüğünde en son ne zaman bir başkasına merakla yaklaştığını hatırlayamadığını fark etti. Elbette belirli bilgileri öğrenmek istemişti, özellikle de Agamemnon'un nerede olduğunu ve sağlığını. Ama hiç yoksa on senedir herhangi bir konuda herhangi birinin görüşlerine ilgi duyduğuna dair hiç anısı yoktu. Belki daha da uzun süredir.

"Dans ettiklerini görebiliyorum," dedi Kassandra usulca. Annesinin ona çarpacağı tokadı bekledi ama Klytaimestre yalnızca çatıya yeniden baktı ve sonra da rahibeye döndü. Öfkeli görünmüyordu, yalnızca ilgisi depreşmişti.

"Kimin dans ettiğini görebiliyor musun?" diye sordu.

"Kapkara. Üç kapkara yaratık, etraflarında onları yalayıp geçen kapkara ateş. Çatı neden tutuşmuyor? Tüm bu kara alevler çatıyı öpüyor ve kızdırıyor, neden alev almıyor?"

"Bilmem," diye yanıtladı kraliçe. "Neden alev almıyor?"

Kassandra başını iki yana salladı, minicik, çılgına dönmüş ısırıklarla dudaklarını çiğnedi. "Bilmiyorum, bilmiyorum, bilmiyorum," dedi. "Gerçek ateş değil, gerçek ateş olamaz. Gerçek mi? Şimdi sen de görebiliyor musun onları? Ateşte dans eden kadınları görebiliyor musun? Çığlıklarını işitebiliyor musun? Alevlerin ve yılanların tıslamalarını işitebiliyor musun?"

Kraliçe bir sonraki sorusunu dikkatle düşündü. "Ateş yüzünden mi çığlık atıyorlar?"

"Hayır, ateş yüzünden değil. Ateş onları yakmıyor. Ateş onların ta kendisi. Anladın mı? Ateş onları sarıp sarmalamış, ateşle yıkanıyorlar. Onun yüzünden çığlık atmıyorlar. Adalet için çığlık atıyorlar. Hayır, adalet değil, bu doğru değil. Adalet gibi bir şey ama daha güçlü. Nedir bu?" Kassandra kraliçeye şöyle bir bakıp yeniden gözlerini hâlâ ilgisini canlı tutan çatıya dikti.

"Kara ateş mi dedin?"

"Evet! Evet, evet, evet!" Kassandra çığlık attı. "Kara ateş. İşte bu. Görebiliyor musun?" Bunun hayatının son günü olacağını biliyordu, bunu çok uzun zamandır biliyordu, hissetmeyi hiç ummadığı tek şeyse umuttu. Ama başka bir kişinin onun görebildiklerini görme ihtimalinin ani hissi, yine de umudu duyumsamasına neden oldu. Herhangi biriyle herhangi bir şey paylaşmayalı öyle uzun zaman olmuştu ki.

"Hayır, bende senin hünerin yok," dedi kraliçe. "Ama ne gördüğünü biliyorum. Kara ateşle çevrili kadınlar, değil mi? Onlar Erinys'ler."

"Evet!"

"Ve uğruna feryat ettikleri şey adalet değil," dedi. "Öç."

"İşte bu. Öç için çığlık atıyorlar ve yılanları da çığlık atıyor. Çeneleri geriye çekiliyor ve zehirli dişleri açığa çıkıyor. Onlara bunu vermelisin, bunun onlar için anlamı büyük. Seni bekliyorlar, seni beklemişler hep."

"Onlar kızımın gardiyanları," dedi Klytaimestre. "On yıl boyunca bu salonların her yanında dans ettiler."

"Bir bıçakla mı? Ah hayır. Kızın canını bir bıçakla almış. Zavallı kızın, zavallı küçük kızın. Düğün gününde. Öyle mutluymuş ki ve sonra – ah. Senin kızın. Düğün mihrabında."

Klytaimestre gözlerinin yaşardığını hissetti. "Evet," dedi. "Bu doğru. Benim kızımı öldürdü. Sana anlattı mı? O adamın hiç utanması yok."

Kassandra başını yine iki yana salladı. "Anlatmadı, konuşmaz," dedi. "Sessiz ol, hareketsiz yat, ağlamayı kes demek dışında benimle hiç konuşmaz. Başka bir şey söylemez."

"Öyleyse nasıl bildin? Askerler mi anlattı sana?"

"O anlattı bana," dedi Kassandra. "İphigeneia. Güzel isim, ne güzel bir isim. Güzel bir kız için güzel bir isim.

Senin bebeğin. Onu dünyaya getirirken çok doğum sancısı çekmişsin. Çok zor doğurmuşsun. Neredeyse sağ kalamayacakmış, sen de neredeyse sağ kalamayacakmışsın. O senin kıymetli, kıymetli kızınmış ve onu senden almış. Ama onu yeniden göreceksin, düşündüğünden daha kısa sürede. Sana söz veriyor. Erkek ve kız kardeşi söz veriyor."

Klytaimestre'nin yüzünden aşağı gözyaşları boşaldı. "Tabii söz verirler. Babalarının intikamını almak isteyecekler."

Kassandra bakışlarını çatıdan zorla indirdi ve önünde duran kadına verdi dikkatini: Uzun, geniş omuzlu, etkileyici ve güçlüydü. Saçları yol yol grileşmişti ve gözleri ile ağzını yumuşak çizgiler çevrelemişti. "Bana inanıyor musun?" diye sordu Kassandra. Öyle uzun zamandır hiç kimse ona inanmamıştı ki. Apollon'un lanetinden muaf bu kadın kimdi?

"Elbette sana inanıyorum. Onun kızımı öldürüşünü gördüm."

"Kimse bana inanmaz."

"Hem geleceği hem de geçmişi mi görebiliyorsun?" diye sordu Klytaimestre. Kassandra kaşlarını çattı. Bu iki şey arasındaki farkı ayırt etmeyi öyle uzun zaman önce bırakmıştı ki bir başkasının ayırt etmesinin gerekmesi tuhaf geliyordu. Kraliçe düşüncelerini duymak istiyor gibiydi. "Aa, senin için ikisi de aynı. Yani gelmekte olanı biliyorsun ve yine de kaçıp gitmiyorsun."

"Hayır," dedi Kassandra. "Çoktan gerçekleşmiş bir şeyden kaçmanın anlamı yok."

"Ama çoktan gerçekleşmedi," dedi kraliçe. "Eğer şimdi kaçarsan hayatta kalabilirsin. Gençsin, tez bacakların var. Tepeden aşağı koşup kaçabilirsin, ağaçların arasında saklanırsın, seni bulsun ve gelini yapsın diye bir çobanı falan beklersin."

"Apollon kararını verdi," dedi Kassandra. "Bugün sona eriyor."

"Tanrının arzusuyla savaşmayacak mısın?"

Kassandra, süslü rahibe başlığını çıkardı, eve dönüş yolunda Mykeneli adamlardan biri ona verdiğinden beri takıyordu başlığı. Adam saçlarına yeni kurdeleler tutturmuştu, Kassandra onun kurdeleleri Troya'daki Hera tapınağından yağmaladığını biliyordu ama adam farkında değildi. Yine de şikâyet etmedi. O mırıldana mırıldana lekelenmiş kurdeleleri başlığından çıkarıp yerlerine yenilerini tuttururken sabırla oturdu. Vahşi bir hayvanla konuşuyormuş gibi habire usulca yavan sözler mırıldandı. "İşte oldu," dedi canlandırdığı çelenge hayranlıkla bakmak için gerileyerek.

Şimdi tokaları saçlarından söküp çıkarmıştı. Klytaimestre onun acıyla yüzünü buruşturmadığını görünce şaşırdı. Kassandra başlığı yere attı ve ufacık sol ayağını üstüne koydu. Klytaimestre'nin içi birden İphigeneia'nın bembeyaz ayaklarının hatırasıyla doldu. "Sonunda tanrıyı geri mi çeviriyorsun?" diye sordu.

"O beni terk etti," diye yanıtladı Kassandra. "O artık benim tanrım değil." Bunca zamandır hiç kimse inanmamışken kraliçenin ona inanmasının tek açıklaması buydu. Apollon'un laneti artık ağzından çıkan sözleri çarpıtmıyordu. Tanrı ortadan kaybolmuştu.

"Seni korumalıydı," dedi Klytaimestre.

Kassandra, kullanılmamaktan paslanmış, berbat, kulak tırmalayan bir sesle kahkaha attı. "Eline rehberlik edecekti," dedi. "Hâlâ edebilir. Beni içeri al. Altarını hazırladın."

Klytaimestre kafasını onaylayarak salladı. "Tek gereken bir kurban," dedi.

"Kurbanı birlikte vereceğiz."

*

Klytaimestra intikamını almak için öyle uzun zamandır bekliyordu ki bazen gecenin en karanlık vakitlerinde Agamemnon'u öldürmenin yeterli olup olmayacağını merak ederdi. Çünkü ondan sonra ne yapacaktı? Onu iki kez öldürmesi pek mümkün değildi. Peki ya –ufacık bir ses, bir daimon, kafasının içinde konuştu– onun cesedine yüksekten bakar da hiç zafer patlaması hissetmezse? O zaman onu ilerlemesi için harekete geçiren kuvvet ne olacaktı?

Fakat endişelenmesine gerek yoktu. Onu öldürmek tam da umut ettiği gibi tatmin ediciydi. Kısmen on yıl boyunca bir savaşın arkasına sinsice saklanmış olduğu, her geçen ay ihtiyarlayıp daha da tatsızlaştığı için: Çevresindeki erkekler kolayca ölüp giderken o yaşama yapışıp bırakmamıştı. Ve Klytaimestre de biliyordu, zihninin her köşesinde biliyordu bunu, ondan çok değer verdiği bir şeyi alıyordu. Epey çok.

Her şeyin doğru sırada yapıldığından emin olmak için salonlarda hızla ilerledi. Agamemnon'un banyosunun tercih ettiği şekilde hazırlanıp hazırlanmadığını kontrol etti: Sıcacık, tapınak adağı gibi güzel kokulu. Rahibeyi sarayın içindeki altar odasına götürdü ve orada beklemesini söyledi. Ateşe tütsü attı ve kız –yeniden dilsizleşmişti– şöminenin önünde dizlerinin üstüne çöktü ve dudaklarını kıpırdatarak sessizlik içinde dualarını ve kehanetlerini okudu. Tatlı duman neredeyse Klytaimestre'yi boğacaktı ama kızı sakinleştiriyor gibi görünüyordu. Bir rahibe yanan tütsüye alışkındır herhalde, diye düşündü Klytaimestre.

"Senin için geri döneceğim," diye mırıldandı. "Hâlâ kaçacak zamanın var."

Ama kız dilsiz olduğu kadar sağırdı da ve böylece kraliçe kapının perdesini çekip onu dualarıyla baş başa bıraktı. Küvete doğru yürüdü: Sarayın zemininde devasa, dairesel

bir çukurdan ibaretti. Sudan buhar yükseliyordu ve gözleri titreşen meşale ışığıyla boğucu pusa alışabilsin diye durakladı. Agamemnon'un –tıknaz ve küçülmüş hâlde– odanın ortasında oturduğunu görebiliyordu. Bu an için özenle dokuduğu mor bornozu çekip çıkardı. "İşte kocacığım," diye seslendi ve suyun kenarına doğru yürüdü. "Hadi seni morlara saralım ve yan odaya götürelim. Seni hoş kokulu yağlara bulayıp Troya'dan hatıra son kalıntıları da tenin-den sıyıralım."

"Beni ürküttün kadın," dedi kral, onu fark etmemiş gibiydi. "Köleler yağı buraya getiremez mi?"

"Sana bir sedir hazırladık," dedi Klytaimestre. "Kadehinde şarap ve bal bekliyor seni."

Kral zarafetten yoksun bir şekilde gözlerini devirip ayağa kalktı. Havuzdan karısına doğru üç küçük adım attı ve kollarını uzattı. Klytaimestre onun sağ kolunu elbisenin sağ koluna yerleştirmesine yardım etti ve Agamemnon bunun bir bornoz değil de bir ağ, bir tuzak, bir pusu olduğunu fark etmeden evvel sol kolunu çabucak sol tarafa itti. Bornozun kollarının ucu yoktu, sımsıkı dikilmişlerdi ve giysinin gövdesine tutturulmuşlardı, böylece kolları içeri girer girmez adam mıhlandı. Parmaklarıyla kumaşı sıkıca tuttu Agamemnon ama Klytaimestre kolların ucuna kat üstüne kat dikmişti, o yüzden adamın kavrayabileceği bir şey yoktu. Kadın onu fır döndürüp dengesini kaybetmesine neden oldu ve çabucak atılan bir düğümle bornozun kordonlarını arkadan bağlayıverdi.

"Ne yapıyorsun?" diye bağırdı adam. Şimdi öfkeliydi ama korkmamıştı. Klytaimestre'nin sol elinde ışıldayan kılıcı görene dek de korkmadı. Bir sütuna yaslanmış olan kılıcı sütunun gölgesinde fark etmemişti. Onu ayırt edememişti: Kısacık, kadınsı bir silahtı. Karısı böyle bir şeyi nereden bulmuş olabilirdi?

Klytaimestre kılıcı felce uğramış kollarının üstünden karnına sapladı ve Agamemnon çığlık attı. Kılıcı sertçe geri çekti kadın ve ardından daha yükseğe sapladı, kılıç sağ tarafındaki iki kaburga kemiğinin arasında bulunan boşluğu yarıp geçti. Adam bir kez daha feryat etti ve Klytaimestre kılıcı ikinci kez geri çekerken öne doğru yıkılıp dizlerinin üstüne düştü.

Agamemnon'un çığlıkları sağır ediciydi fakat hiç kimse onun yardımına koşmadı. Hiç kimse gelmedi.

Klytaimestre şimdi onun tepesinde dikiliyordu ve kılıcını kaburgaları boyunca bir kez daha aşağı doğru sapladı. Karısı akciğerlerini dilimlere ayırırken adam havanın yok olup gittiğini hissetti. Ses çıkarmak için ağzını açtı ama sesi onu terk etmişti. Başını eğip yere saçılan iç organlarına baktı, iç organlarının mor rengi kalleş bornozunun moru içinde yitip gitmişti.

Dulu onun cesedinin üstünde dikilip gülümsedi. Her şey plana uygun ilerliyordu. Klytaimestre kocasının kanının suyu ala boyayışını izledi. Öldükten sonra bile bir şeyleri yağmalamak ne kadar da Agamemnon'a özgü bir şey, diye düşündü. Sıcak basmıştı ve yanakları vahşi bir keyifle kızarmıştı, sanki o da çatıda, kara ateş onu yalayıp geçerken dans edebilirdi. Bu, ona intikamının nihayete ermediğini hatırlattı ve altar odasına doğru sakince yürüdü.

Rahibe hâlâ oradaydı, zeminde dizlerinin üstüne çökmüş, sükûnetle kaderini bekliyordu. Klytaimestre küt küt atan kalbinin iki çarpışı kadar tereddüde düştü ama bir kez daha öldürmesi gerektiğini biliyordu. Agamemnon'dan geriye, hayatta kalan çocuklarının damarlarında akan kandan başka hiçbir şey kalamazdı. Kassandra bunu önceden görmüştü ve tanrısı bunu buyurmuştu. Klytaimestre kızın arkasında durdu, boynundan geçirmek için kılıcını havaya kaldırdı. Kız ölmeliydi ama Agamemnon'un aksine onun

acı çekmesine gerek yoktu. Kılıcı Kassandra'nın damarına doğrultmak üzereydi ki kız gözlerini açıp katiline dikti. "Üzgünüm," dedi. "Gelmekte olanlar için üzgünüm."

Ve sonraki yıllarda, Klytaimestre bu ânı ne zaman düşünse bu lafları edenin kendisi olması gerektiğinden hep emindi. Çünkü rahibe ne için üzgün olabilirdi ki?

*

Yukarıda, sarayın çatısında, Üç tanrıçaları danslarına son verdi. Heyecanla başlarını sallayarak birbirlerine baktılar. Görevleri sona ermişti; sonunda arzuları yerine getirilmişti. Salonlarda ve sıcak taş zeminler boyunca dans ederek, çıplak ayaklarını ve onlara eşlik eden soğukkanlı yılanlarını ısıtarak başka hiçbir yerde, hiç bu kadar uzun zaman geçirmemişlerdi. Fakat bir-iki yıl sonra gitgide canları sıkılmıştı. Suçlu adamın dönüşünü görebilmek için güçlükle çatıya tırmanmışlardı, böylece uyandığında ya da uyumaya çalışırken onun kulaklarına çığlığı basabilirler ve onu duyularından koparıp alabilirlerdi. Dönüşünü beklediler, beklediler ve beklediler. Mykene sarayının çatısında geçirdikleri yıllar içinde cezasız bırakılan tüm diğer suçlu erkeklerin adlarını anmadılar. Erinys'ler çok geçmeden onları da enselerdi. Tam bu anda, buradaki meselelerin nihai çözümünde coşkudan başka bir şey hissetmediler.

Ama yine de – içlerinden biri başını çevirdi, sanki ucundan bir ses çalınmıştı kulağına da pek emin değildi. Yılanlar kıvrılıp bükülmeye ara verdi ve alevler küçülüp söndü. İkinci bir ses ve ardından bir üçüncü. Üç tanrıçaları hiçbir şey söylemeyip çatıdan aşağı inmeye koyuldular, tüm engerekleriyle ve ateşleriyle ve dirsekleriyle ve dizleriyle tutuna tutuna indiler. Nereden geliyordu bu ses? Sarayın dış duvarları boyunca koşturdular ve ses gitgide yükseldi. Kilerden

bir çekiç sesi geliyordu. Kapı kalın ahşaptan yapılmaydı, kararmış metalle birleştirilmişti fakat onlar kapının dışında dikilirken kapıyı yumruklayan ve salıverilmek için yalvaran birini işittiler. Elektra saatlerdir orada kilitliydi ve aptal değildi. Babasının şimdiye kadar ölmüş, annesi tarafından öldürülmüş olduğunu biliyordu. Köleler mi söylemişti ona? Aigisthos mu söylemişti? Üç tanrıçaları bunu ne biliyordu ne de umursuyordu. Tüm duyabildikleri onun kilitli kapıya indirdiği yumrukları ve babasının cesedini görmesine izin verilmesi için yalvarırken döktüğü gözyaşlarıydı.

Erinys'ler için kapılar ya da duvarlar dert değildi. Elektra'nın yanı başında belirdiler ve kara ateşleriyle onu çepeçevre sardılar. Yılanları kızın saçlarına sokuldu ve etrafını kuşatan kadınları ya da çevresinde kıvrıla kıvrıla dönen yılanları göremese de Elektra onların coşkun sıcaklığını hissetti ve ne yapması gerektiğini anladı. Erkek kardeşini bulmalıydı, Orestes'i bulmalıydı. Ve ardından birlikte babalarının intikamını almalıydılar.

40

Penelopeia

Sevgili tanrıça Athene,

Şükran dualarımı iletiyorum size. Karanlığın son saatinde, gül rengi şafak gökyüzünü baştan başa geçmeden evvel yazıyorum bunu. Odysseus üst katta, yatağımızda uyuyor, bir daha gerçekleşeceğini asla düşünmediğim bir şey bu. Kocam, İthake'de, yirmi yıllık gaipliğin ardından. Telemakhos da uyuyor, seyahatlerinden güvenle geri döndü. Neler olduğunu ve ikisinin de bana, kim bilir nerelerden, nasıl aynı gün geri döndüğünü daha yeni yeni anlatmaya başladılar. Ama hikâyelerin ardı gelecek. Şükranlarımı sunmam gerekenin siz olduğunu artık biliyorum.

Onları koruyan sizmişsiniz. Odysseus'tan hep çok hoşlandığınızı biliyorum: Öyle zeki ki, tıpkı sizin gibi. Sanırım bundan bahsetmek kibir olamaz, değil mi? Eğer öyleyse, lütfen beni bağışlayın Athene. Kocam olmadan geçen uzun yıllar dilimi sivriltti. Bunun nasıl hissettirdiğini bildiğinizi sanıyorum. Ve onu geri vermesi için nymphe'yi, Kalypso'yu ikna ettiğiniz için size teşekkür etmem gerektiğini biliyorum. Araya girmesi için bizzat Zeus'a yalvardığınızı söylüyorlar. Odysseus'un evine geri dönmesi için özgür bırakılmasını talep etmek üzere bir tanrılar konseyi toplamışsınız. Poseidon'u, Odysseus'un zarar görmeden yelken

açmasına mecbur bıraktığınızı ve Skherielileri de ona güvenli bir liman vermeleri için ikna ettiğinizi söylüyorlar. Siz olmasaydınız kocam hiç şüphesiz denizin dibini boylardı.

Kılık değiştirerek geri geldi elbette. Bildiğimiz Odysseus. Dolaylı yollardan gafil avlayabilecekken bir soruna asla doğrudan yaklaşma. Ve eminim onun kılığının tesirinden ötürü de size teşekkür etmeliyiz: Kendi annesi onu tanımakta güçlük çekerdi. Kendi karısı gördüğünün o olduğundan emin olamadı. Gözlerinin içine baktığımda bile emin olamadım.

Ama Odysseus bana gelmeden evvel bir-iki günlüğüne domuz çobanı Eumaios'la birlikte saklanmış. Ozanlar, tüm Grek kahramanlarının muhteşem eve dönüşlerinin şarkılarını okur (dürüst olalım ki bazılarının dönüşü diğerlerine nazaran çok daha iyidir). Ama eminim ki bir tek benim kocamın hikâyesinde domuzlar hayati bir rol oynayacak. Adamları domuza dönüştürülmemişse de evine, karısına gelmek yerine gidip onların yanında uyuyor. Sanıyorum Agamemnon'la ve Klytaimestre'nin o kart korkağı eve nasıl buyur ettiğiyle ilgili haberler ona ulaşmıştır. Adam küvetinin yanında dikilirken eski bir ağaç gibi biçmiş onu Klytaimestre, öyle söylüyorlar. Onu bir baltayla kesip devirdiğini ya da bir bıçakla delik deşik ettiğini söylüyorlar – ayrıntılar anlatanın kim olduğuna göre değişiyor. Ama kesin olan bir şey var: Leda'nın şu kızları erkeklerinin sırtında bir veba. Odysseus, İthake'de benzer bir şekilde karşılanacağından mı endişelendi? Benim, dini bütün Penelopeia'nın ona Klytaimestre'nin kocasına davrandığı gibi davranacağımdan mı endişe duydu? Bu akıl almaz bir fikir. Hangi ozan ağzına alırsa alsın, benim ismim sabır ve sadakatle eşanlamlıdır. Ama o benim Odysseus'um. Ve sizin Odysseus'unuz. Her şeyi zor yoldan öğrenir.

Böylece yuvaya dönüşü, Eumaios'un kulübesinde ağırlanmasıyla olmuş. Hemen değil tabii (şimdiye dek tüm duyabildiğim hikâyenin bu son kısmı). İlk başta neredeyse köpekler tarafından paramparça edilecekmiş. Domuz çobanının köpeklerinin en son İthake'de olduğu zamanlarda yabancılara havlayanlarla aynı köpekler olmadığını unutmuş – unutmuştur tabii. Köpekler evdeki eşler kadar uzun süre bekleyemez: Bu tazılar o ilk köpeklerin yavrularının yavrusuydu diye düşünüyorum. Yabancı bir adamın onlara yaklaştığını görünce hırlamışlar ve havlamışlar ve onu paramparça etmekle tehdit etmişler. Ancak Eumaios onları yatıştırınca yabancının geçmesine izin vermeyi kabul etmişler. Odysseus köpeklerin saldırgan olduklarını farz etmiş, ta ki ertesi sabah genç bir erkeğin kulübeye doğru gelen tez adımlarını işitinceye dek. Köpekler ne havlamış ne de hırlamış, yalnızca dostları Telemakhos'u karşılamak için tek bir neşeli viyaklama koyuvermişler. Siz de bilirsiniz, Odysseus her zaman düşüncelerini açığa vuran biri değildir. Ama sanıyorum o an –eski efendilerini tanımayan İthakeli köpekler oğlunu tanıdığı an– onun için üzücü olmuştur. Oğlunun Eumaios'u bir oğul babasını selamlıyor gibi selamlaması daha da üzücüymüş. Kendi evladı, iyice büyümüş, genç bir erkek olmuş, bir başka adamı kucaklıyor ve eski hizmetkârıyla bir oğlanın babasına anlatacağı hikâyeler paylaşıyor. Odysseus canı istediğinde ağzı sıkılıkta usta olur. Ama bu olay üstüne gözyaşları yüzünden aşağı süzülmüş ve sakalında birikmiş. Oğlu bir başka adamı babası sanıyormuş. Odysseus gerçek kimliğini daha fazla saklayamazmış. Kucaklanmak ve evinde hoş karşılanmak istiyormuş. O yüzden Telemakhos'a henüz bana açık etmediği şeyi ifşa etmiş. Eklemeden edemeyeceğim, bu tam Odysseus'tan beklenecek bir şey.

Telemakhos'a tüm gece sorular sormuş: Sarayda durumlar nasılmış, kraliçe hiç yeniden evlenmiş mi, Eumaios'un

bahsettiği kraliçeye gece gündüz kur yapan talipler kimlermiş? Domuz çobanı, adamların kraliçenin tüm şarabını içip tüm domuzlarını yediklerini söylemiş, teker teker, günbegün. Bu doğru muymuş? Kaç kişilermiş? Ne kadar güçlü, ne kadar iyi silahlanmışlar? Karısıyla evlenmeyi düşünme cüreti gösteren adamlardan alacağı intikamı daha şimdiden planlamaya başlamış. Bunun zalimlik ve haksızlık olduğunu söyleyecek insanlar var. Odysseus yirmi senedir uzaklardaydı: Onun öldüğünü kim düşünmemişti ki? Ben yaşadığından şüphe duyuyordum, babası şüphe duyuyordu, annesi onun bir daha hiç dönüp dönmeyeceğinden şüphe duyarak ölmüştü. Oğlunun, Telemakhos'un da şüphe duymuş olduğunu biliyorum (gerçi bundan bahsetmem nezaketsizlik olacak). İthake'nin genç erkeklerinin şehrin kralı olma şansını istemelerine şaşmamalı: Hiç görmedikleri bir hükümdara gerçekten ne kadar hürmet gösterebilirlerdi ki?

Eğer herhangi bir şey başka biçimde vuku bulabilseydi (ve umarım bundan söz etmemin sizin için bir sakıncası yoktur Athene) Odysseus'un sırrını bana daha önceden açabileceğini düşünmesini isterdim. Kocanın engin, kapkara denizin öte tarafında savaştığını bilmek ayrı. Eve dönüş yolculuğunun her safhasında canavarlar, tanrılar ve fahişeler tarafından alıkonulduğunu bilmek apayrı. Ama tüm bunlara tuz biber eken bir şey daha var ki o da kendisinin karısından evvel çocuğuyla bir araya gelmesi. Bir gün bunu karşısına çıkardığımda ne söyleyeceğini biliyorum. Savaşa girişmeden evvel neticeden emin olmak zorunda olduğunu söyleyecek. Hep böyle ihtiyatlı bir adamdı, hep seçeneklerini sınardı. Ama işte burada, bana öyle yakında ki ve buna rağmen yapayalnızım. Teselli için bel bağlayabileceğim tek kişi oğlum ve Odysseus onu da benden uzak tutuyor. Sadece bir-iki günlüğüne, biliyorum. Ama Telemakhos benim tek çocuğumdu, hâlâ öyle. Odysseus Troya'ya yelken açtığında başka oğullara ya da kızlara sahip

olma şansım elimden alındı. Ve geri dönmeyen bir kocanın yolunu yıllarca bekledikten sonra kayıp babasını bulmak için Yunanistan'ın etrafında maceraya atıldığı için oğlumu da yitirmenin çok büyük bir yara olacağını Odysseus biliyor olmalıydı – her ikisi de bunu biliyor olmalıydı. Oğlum ne yapsa affederim elbette: Hangi anne affetmez ki. Ama Odysseus'un yokluğunda yaptığı her şey arasından bu son küçük zulmü affetmesi en zor şeylerden biri olarak görüyorum. Savunmasının ne olacağını yine biliyorum: Yalnızca birkaç güncüktü, herkesin hayrı içindi. Yirmi yılını bekleyerek geçiren o değilken onun için söylemesi kolay. Odysseus'un karısıyla muvaffak bir kavuşmadan çok muzaffer bir intikamla ilgilendiği hissinden kurtulamıyorum.

Ve dualarımın ikinci gerekçesi de bu Athene. Onu eve getirdiğin için teşekkür ederim. Ama geri dönmüş olan kim? Benim kocam: Zeki, entrikacı, çekici, bir baba, bir evlat olan adam mı? Yoksa kan dökmeye öyle çok mecbur kalmış ki her sorunu kılıçla çözülebilir bir sorun olarak görür hâle gelmiş yıkık bir savaşçı mı? Çünkü yirmi yıl önce sevdiğim adam savaş ihtimalinden tiksinirdi. Troya'ya yelken açmaktan kaçmak için deli taklidi yapmıştı. Aklına bile geliyor mudur bu? Benim aklıma geliyor. Ve hiçbir zaman korkak değildi: Onu benim kadar iyi tanıyorsunuz. Ama yine de savaştan elinden geldiğince uzak durmuştu. Ve tüm o kurnaz pusularının, dalaverelerinin, hilelerinin haberini alıp her seferinde işte benim erkeğim diye düşünmüştüm. Bu benim Odysseus'um, her zaman en zekice entrikayı düşünüp bulur, kıvrak zekâsıyla her zaman günü kurtarır. Bir noktada, onun komploları sonucu kaç insanın öldüğünü önemsemekten vazgeçtim mi? Esasında tüm mesele buyken bunun tesadüfi bir netice olduğunu mu düşündüm? Eve dönüş yolculuğunda tüm adamlarını yitirdiğinde, o bile bir

kaza mıydı? Peki ya –Athene keşke bu düşünceleri dile getirmesem ama onları kelimelere dökene dek başımın etini yiyecekler– adamlarını yitirmemiş de onları gemisini hafifletmek için başından savmışsa? O zaman ne olacak?

Beni bağışlayın tanrıçam: Duamdan bir an koptum. Niyetim saygısızlık etmek değildi. Nerede kalmıştım? Ah tabii. Odysseus'un tebdili kıyafeti gördüğü herkesi kandırmış. Onu herkesten iyi tanıyan –benim gibi– kimseleri bile. Kandıramayacağı tek canlı Argos'tu. Bunun nedeni –ona yardım eden tüm zekânıza karşın– köpeğin onun kim olduğunu hatırlayabileceğini unutmuş olmanız mı? Bunun sizin hatanız olduğunu iddia etmek değil niyetim elbette. Ancak Odysseus Troya'ya doğru yola koyulduğunda Argos daha bir enikti. Odysseus küçük tazıyı eğitmiş ve komutlarına itaatkâr hâle getirmişti. Ve sonra buradan ayrıldı, enik de bir köpeğe dönüştü ve nihayetinde köpeğin ağzının ve burnunun çevresi grileşti, daha yavaş koşar oldu. Yirmi yıldan uzun süre yaşayan ender bir köpek. Fakat yaşadı, böylece Odysseus, Eumaios'un kulübesinden çıkmış sarayımıza doğru gelirken köpeğin yanından geçtiğinde ihtiyar köpeğin burnu onun kokusunu ayırt etmiş. Argos bir-iki yıldır havlamıyor artık ve o zaman da havlamamış. Onun yerine, kuyruğunu sallamış –bir kez, iki kez– ve sanki Odysseus'un eğilip kulaklarının arasını kaşımasını bekler gibi kulaklarını yatırmış. Kocam kuyruğun ve kulakların hareket edişini görmüş ve bu kocamış köpeğin ardında bıraktığı enik olduğunu anlamış – tam o anda anlamış. Hayvanı sevmek istemiş ama gerçek kimliğini ele vermekten korkmuş. Ve bir an sonra, bunun bir önemi kalmamış çünkü Argos –çok yaşlı, çelimsiz ve şaşkınlığa alışkın olmayan köpek– son nefesini vermiş. Tüm bu dehşetengiz savaş ve trajedi destanında beni handiyse diğer her şeyden daha çok üzen şeyin Odysseus'un ihtiyar köpeğinin ölümü olması açıkça

gülünç. Ama öyle oldu ve bunu inkâr etmiyorum. Köpek, efendisinin dönüşünü bir ömür bekledi ve sonra dileği gerçekleştiğinde öldü. Ozanlar bile bunun şarkılarına derç edemeyecekleri kadar içli olduğunu düşünür.

Odysseus saraya –yuvasına, en sonunda– vardı, hâlâ bir dilenci kılığındaydı. Onu yiyeceğe ve bir geceliğine başını sokacak bir dama ihtiyacı olan herhangi bir yabancıyı karşıladığım gibi hoş karşıladım. Siz benden daha iyi bilirsiniz Athene, her yabancıyı bir konuk olarak kabul etmek tanrılara olan borcumuzdur. Talipler onu herhangi bir berduşu karşıladıkları gibi dostça karşıladılar. Onunla alay ettiler ve onu tehdit ettiler. Antinoos ona bir tabure fırlattı, tam sırtına denk geldi. İlginçtir ki içlerinden hiçbiri, bu görünüşte hırpalanmış ihtiyar adamın ahşap bir tabure omzundan sekince ürküp geri çekilmediğini fark etmedi. Tabure epey kuvvetle fırlatılmıştı ana yine de aldırış etmedi adam. Kocamı tam bu esnada tanıdığımı iddia edemem. Sizin örtülerinizin altına gizlenmişken nasıl tanıyabilirdim ki? Fakat şunu fark ettim: İhtiyar bir adama göre, fevkalade bir savaşçı gibi hareket ediyordu. Göze görünmeyen bir ok ne incitir ne de telaşa düşürürdü. Ve Eumaios onu Odysseus'tan haber getiren gezgin bir Giritli olarak takdim ettiğinde, bu müphem eşkalin kimi gizliyor olabileceğini merak ettim.

Bittabi talipler tam da yıllar içinde onlardan bekler hâle geldiğim biçimde davrandılar. Sadece Antinoos değil, Leiodes, Eurymakhos, Agelaos ve geri kalan hepsi.

Teker teker kötü erkekler değillerdi, sanmıyorum. En azından hepsi öyle değil. İlk başta böyle alçakça davranmadıkları kesin. İkili, üçlü gruplar hâlinde geldiler saraya: Başta utangaçlardı, beni etkilemek için birbirleriyle sessizce rekabet ederlerdi. Odysseus'un nihayetinde tanıştığı saldırgan bir grup erkek hâline gelmeleri aylar, hatta belki de

yıllar sürdü. Eskiden onlara ne olduğunu ve istenmedikleri bir yerde kalmaya neden bu kadar istekli olduklarını merak ederdim. Hayatlarına ara vermiş, onlarla olacak kızlarla evlenmeyi reddetmiş, aile kurmayı ihmal etmişlerdi. Bunun yerine beni elde etme kisvesi altında erkekler olarak bir arada kalmayı tercih ettiler. Bunun esasında onların savaşı olduğunu fark etmem biraz zaman aldı. Troya'ya yelken açamayacak kadar küçüklerdi, erkek kardeşleri, kuzenleri ve babaları Hellas'ın gördüğü en büyük sefere katılırken onlar daha çocuktu. Büyük savaşta savaşçı olma şansını kaçırmışlardı. Ve böylece benim kilerlerime, benim faziletime savaş açtılar, çünkü uğruna savaşılacak başka hiçbir şeyleri yoktu. Bir bakıma onlara acıdım.

Fakat bir araya geldiklerinde tüm yeğ içgüdüler çok geçmeden yok oldu. Her biri beterin beterine dönüştü. Kanıma girememelerini bu kadar kolay kılan da buydu. Amphinomos bile giremedi. Ve ah ah, yakışıklı biriydi. O hiç gözüne ilişti mi Athene? Yoksa baykuş grisi gözlerin hep kocamın üstünde miydi? Odanın diğer ucuna bakmış olsaydın uzun boylu, geniş omuzlu, güçlü kolları ve bacakları olan, gözlerinde diğerlerinin sahip olmadığı bir sevecenlik taşıyan gencecik bir adam görürdün. Onun bir dilenciye bağırdığına ya da bir yabancıya hakaret savurduğuna hiç denk gelmezdin. Diğerlerinin, daha gür sesli erkeklerin itiş kakışı arasında kaybolup giden yumuşak, usulcacık bir sesi vardı. Koyu renk gözleri ve bir kadının parmaklarıyla burmak isteyeceği gür, kahverengi bukleleri vardı. Tahmin ediyorum.

Ama tıpkı tüm diğer talipler ve Odysseus'un onlarla işbirliği içine girdiğine inandığı hizmetçiler gibi o da şimdi ölü. Bu senin planın mıydı yoksa hepsi Odysseus'un seçimi miydi, asla bilemeyeceğim. Bildiğim şey ise, bir yabancıyı sarayımdan içeri buyur ettim ve o adam suiistimal edildi.

Kendisini suiistimal edenlerden oklarıyla ve bir kılıçla öcünü aldı.

Oklar muhtemelen benim hatamdı. Bir şeylerin nihayete ermesi gerektiği fikrinden kurtulamadım. Kendinden menkul Giritli sarayımdaydı ve onda bana tanıdık gelen bir şeyler vardı. Talipler vahşi bir köpek sürüsü gibi davranıyordu. Bir karar vermem gerektiğini biliyordum, böylece onlara bir güç ve beceri imtihanı teklif ettim: Odysseus'un yayını gerip oku on iki baltanın arasından geçireceklerdi. Bu özel yayı germek gerçek bir kuvvet ister. Çoğu erkeğin ayırt edemeyeceği, kişiye has bir tasarımı var. Ve isabetle ve on iki baltanın arasından geçmesi için gerekli kuvvetle fırlatmak şöyle dursun, böyle bir silahtan bir ok fırlatmak bile yetenek gerektirir. Onları bir süre susturur da ben de kafamı dinleyebilirim diye düşünmüştüm sadece. Tüm o genç erkeklerin gürültüsü sağır edici olabiliyordu.

Giritliyi sahiden kocam olup olmadığını görmek için mi sınıyordum? Telemakhos, başından beri onun Odysseus olduğundan şüphelendiğime inanıyor. Şüphesiz kocamın yayı gerip oku fırlatabileceğini biliyordum: Gençliğimizde yayını kullanırken sayısız kez izlemiştim onu. Ancak beni harekete geçirenin bu olduğuna inanmıyorum, belki de siz –ya da diğer tanrılardan biri– aklıma koymuştu bu fikri. Taliplerimi böyle sınamanın daha önce hiç aklıma gelmediği kesin. Elbette hepsi başarısız oldu ve elbette Odysseus üstün geldi. Üstün gelmekle kalmadı, şimdi elinde bir de silah vardı ve taliplerin elinde hiçbir şey yoktu. Ve elinde tam da bir erkekle pek çok erkek arasındaki farkı eşitleyecek türden bir silah vardı.

Yine de tek başına savaşan bir adam değildi, öyle değil mi? Oğlum onun yanı başında kavgaya girdi ve ikisi zeminlerimizi kana boyadı. Kocam kendini bana göstermeden evvel Telemakhos'a, Eumaios'a ve hatta sütninesi Eurykleia'ya

bile (bunu daha sonra keşfettim) kimliğini ifşa etmişti. Ve nihayetinde bana kendini gösterdiğinde hayatımı cehenneme çeviren erkeklerin kanıyla ve cehenneme çevirmeyen bir erkeğin kanıyla sırılsıklam hâldeydi. Amphinomos'u gırtlağına bir ok saplayarak öldürmüştü, o güzel yüzüne dokunmamıştı. Oğlanın gözleri Odysseus'un sol ayağının kenarından ifadesizce bana bakıyordu.

Bu esnada kocam dizine kadar taliplerin kanına batmış ve hizmetçilerin kasılan bedenlerinin önünde dikiliyordu – hizmetçilerin hepsi aynı uzunluktaki halatla asılmış, sarkıyorlardı– ve işte o zaman kendisinin bana ait olduğunu söyledi. Onun yuvamıza dönüşüyle ilgili kurduğum hayallerin hiçbirinde böyle vahşice ya da böyle zalimce bir şey düşlememiştim hiç. Ayrıca bu çirkin genç hödüklerin ailelerinden nasıl özür dileyeceğimizi bir an olsun düşündüğünü sanmıyorum. Ya da dahası, sonuncuların başına gelenler düşünülünce nasıl yeni hizmetçiler bulacağımı. Ve bu yüzden Athene size sunduğum dua şudur: Kocamı eve geri getirdiğiniz için teşekkürler, eğer bunu yapan sizseniz. Üst katta, bir zamanlar yaşlı bir zeytin ağacından yonttuğu yatakta uyuyan adam bir sahtekârsa sanırım bunu çok geçmeden anlarım. Evliliğimizle ilgili eski hikâyeleri biliyor, bundan eminim. Ve ne iyi ki Telemakhos ona çok düşkün. O yüzden belki de onun buradan ayrılan ya da değişmiş veya hatta tümden bambaşka biri olması o kadar da önemli değildir. Odysseus'un ardında bıraktığı boşluğu dolduruyor.

Sadık kulunuz Penelopeia

41

Moiralar

Her gün aynı manzaraydı: Klotho kirmenini tutardı, Lakhesis gözlerinde aç bir kıymet takdiriyle onu izlerdi ve Atropos en karanlık köşede otururdu, güdük bıçağı karanlıkta neredeyse görünmezdi. Klotho sağ eliyle ipi tutar ve sol eliyle de kirmende ipi eğirirdi. Kendini bildi bileli başka bir şey yaptığını hatırlamıyordu. Bir eline bir topak yün alır ve onu çevire çevire kalın, sert bir sicime dönüştürürdü. Bir zamanlar yumuşacık tüylerdeki dikenleri ya da çapakları yolardı ama epeydir öyle yapmayı bırakmıştı; elini yırttıklarıyla kalıyordu. İp bu safhada, neredeyse hâlâ yün hâlinde ve henüz pek de sicime dönüşmemişken öyle narin olurdu ki. Lifler en ufak bir baskıyla kopup giderdi, o yüzden Klotho'nun dikkatli olması gerekirdi. Sarsaklık eder de tek bir ölümlünün ömrünü kısaltırsa, Lakhesis onu affetmezdi. Hayat ipliğini bükmek onun göreviydi ancak ipin ne kadar uzunlukta olacağına karar vermek Lakhesis'in işiydi. Klotho bir keresinde kısa süreliğine işlerini değiş tokuş etmeyi önermişti, böylece kramp giren parmaklarını dinlendirebilirdi. Ama diğer ikisi bunu göz önünde bulundurmadı bile, bu da Klotho'ya hep bildiği şeyi kanıtlamış oldu sadece: Üçü arasında en zorlu görev kendisininkiydi ve bu asla değişmeyecekti. Parmaklarının arasında çırpınan ölümlülerin yaşamlarına pek az sempati beslemesine şaşmamalı.

Liflerdeki yağ, parmak uçlarını kabarık tellere sürterken yumuşacık tutardı. İp biraz daha sertleşti mi kirmenin etrafına sarardı ve ağırlık ipi çekip uzatır ve inceltirdi. Ancak o vakit Lakhesis dikkatini ipe verirdi. Ölçü çubuğu kullanmazdı, yalnızca keskin gözlerini işe koşardı. Can alıcı anda başını onaylayarak sallardı ve Atropos da Klotho'nun elleri arasındaki boşluğa kısa bıçağını sertçe vururdu. Bir başka yaşama kıymet biçilir ve tamamlanırdı. Bazen yanlış hüküm verirlerdi: Lakhesis hep gereken coşkuyla sallamazdı başını ve loş ışıkta Atropos bunu gözden kaçırırdı. O adam kimdi, Klotho hatırlamaya çalışmıştı, Moiraların ölümlü ömrünü yüzüne gözüne bulaştırmasının ardından bu kadar uzun süre yaşayan kimdi? İsmini hatırlayamıyordu, tek hatırladığı, adam öldüğünde öyle yaşlıydı ki bir sonbahar yaprağı yığınına benziyordu. Ara sıra Atropos ipi yanlış yerden, ya çok aşağıdan ya da çok yukarıdan keserdi. Bazen Klotho ipe doğru düzgün biçim veremezdi: Elleri kururdu, yün yeterince yağlı olmazdı ve Lakhesis ölçecek bir şey bulamadan lifler öylece parçalara ayrılırdı. Bu ruhlar için hiç keder duymazdı, çünkü eylemlerinin sonuçlarına zerrece kafa yorsa felce uğrar ve bir daha asla ip eğiremezdi. Fakat diğerlerinden biri bir hata yapmışsa buna kafa yorardı, çünkü onların yaptığı hata –sık sık– daha kısa bir yaşamdan ziyade daha uzun bir yaşamın önünü açardı. İp biçim kazanmadığında bu yalnızca bir beşiğin başında dikilmiş, ses işitmez gökyüzüne feryat ederek yas tutan bir anne anlamına gelebilirdi.

42

Andromakhe

Andromakhe başını kaldırıp Epeiros'un üstünde yükselen dağlara baktığında kendisine İda Dağı'nı anımsatmalarını diledi ama öyle olmadı. İda Dağı mükemmel bir biçimde sivrilerek yukarı tırmanırdı, öyle yüksekti ki sabahları genelde sisle örtülü olurdu ve Hektor'la birlikte dağın zirvesini göremezlerdi. Sisleri önüne katıp kovalayan güneşi izlerdi ve her seferinde dağın zirve noktası yeniden ortaya çıkardı, babasının uzaktan eve gelişini sonunda görebilen bir çocuk gibi içinden bir dinginliğin akıp geçtiğini hissederdi. Dağı özlemişti ama kaybettiği diğer her şey yerine dağı düşündüğünde gözyaşlarına hâkim olabildiğini fark etmişti.

Ancak Epeiros, Troya değildi. Doruklarda, İda'nın nazik, anaç doğası yoktu. Burada, her tarafta dağlar vardı, o yüzden Andromakhe bir kuyunun dibinde mahsur kalmış gibi hissediyordu. Kalın duvarlı ve yüksek hisarlı güzelim şehrinden uzaklaştırılmıştı, burasıysa bir köyden biraz halliceydi. Aslında bir köyler bütünüydü. Epeiros, Yunanistan'ın en kuzeyinde kuruluydu, o yüzden dağları hep karla kaplıydı ve Andromakhe de sık sık üşüyordu. Troya'da ya da yetiştiği Thebai'de hiç yün tunik giymemişti. Ancak Epeiros'ta bu mecburiydi.

Buraya vardıklarında –yaşamının o kısmının detaylarını mümkün olduğunca flulaştırmıştı ama bu kısmı hatırlıyordu– günler içinde kendine çabucak bir pelerin dokumuştu.

Dağlardan aşağı uğuldayan hırçın kuzey rüzgârı yüzünden ölmek istemiyorsa pek başka seçeneği de yoktu. Neoptolemos ona yün eğirmesini (yün, pek de sadık olmayan tebaasından bir hediyeydi) ve dokumasını emretmişti. Ve Andromakhe de ona itaat etmişti. Fakat bu işe kızgınlık hissederek başlamış olsa da (bir Troya prensesi köleye dönmüştü) şevkle, soğuk akşamlarda sarınacağı kalın bir kumaşa sahip olma hevesiyle bitirdi. Bunun, yani üşümeyi istemeyişinin farkına varması, her şeye rağmen ölmek istemeyebileceğini kabullenmesine neden oldu.

Troya'dan yaptığı yolculuğu ölü bir kadın gibi geçirmişti. Ot yatağından kalkamamış, karnını doyuramamıştı, iyice seyrelip neredeyse suya dönüşene dek neredeyse hiç şarap içememişti. Bileklerindeki kemiklerin gitgide daha da belirginleşmesini hafif bir ilgiyle izlemiş ve bir-iki kez de parmaklarını köprücükkemiğinin üstünde gezdirip boynunun iki yanında iyice derinleşen çukurları hissetmişti. Yalnızca beşinci gün, Neoptolemos gelip suratına bir karış mesafeden bağırdığında, gerçekten haykırdığında –bayat şarap kokan nefesi dalgalı denizin hiç bulandırmadığı kadar bulandırmıştı midesini– ve yemek yiyip onun malına zarar vermeyi kesmesini emrettiğinde cıvık bir çorbadan ufak bir miktar yutmayı başardı. Çorbayı ona getiren denizci, Andromakhe koskoca kaşığı dudaklarına götürürken öğürüşünü izleyip ona acımış gibi görünüyordu. Ama o da Neoptolemos'tan korkuyordu. Söylentiye göre, Neoptolemos, Troya'ya yolculukları sırasında, ufacık bir kabahati yüzünden kendi adamlarından birini geminin kenarından fırlatıp atmıştı. Denizciler, akıntıyla sürüklenip giden, birazcık daha suyun üstünde kalmak için çaresizce debelenen yoldaşlarının gemiyle uzaklaşmalarını izleme tehlikesini göze almazdı. Neoptolemos herhangi birine –bir erkek, bir kadın ya da bir çocuğa– karşı gösterdiği herhangi bir zulümden pişmanlık duyduğunu dile getirmişliğiyle bilinmezdi.

Andromakhe zihninin, gitmesine izin veremeyeceği yoldan aşağı ilerlemeye koyulduğunu hissetti. Ağzının dibindeki kaşığa verdi dikkatini ve çorba pasak içindeki kıyafetine dökülmesin diye kaşığı düz tutmaya çalıştı. Denizci sanki bir malulmüş gibi onu teşvik ederek başını ağır ağır salladı. Yemeyi bitirmesini bekledi ve kâseyi sessizce alıp gitti.

Fakat tek başına yemek onu yaşama geri döndürmedi. Gözleri ufuktan başka bir şeye odaklanamıyordu, kulağına bağırılmadığı sürece kimsenin konuştuğunu işitemiyordu ve hiçbir dokunuşa ya da tada tahammül edemiyordu. Maddi dünya onu geri çeviriyordu, çünkü (bundan emindi) artık bu dünyanın içinde olmamalıydı. Moiralar, onun Neoptolemos'un gemisine alınmasına izin verdiklerinde bir hata yapmışlardı. Troya kıyılarında, oğlunun yerine o ölmeliydi.

Bir zamanlar el işinde hünerli bir kadın olsa da pelerini beceriksizce dokumuştu. En son Hektor'a –savaşta giymesi için koyu renk ve şatafatlı– nefis bir pelerin dokumuştu. Akhilleus azgın kılıcını kocasının gövdesine sapladığında pelerini de ikiye ayırmıştı ve ardından kocasının cesedini şehrin duvarları etrafında üç kez sürüklerken pelerinin yerde, onun arkasından bir kan havuzu gibi alabildiğine uzanışını izlemişti.

Epeiros'ta yünü temizlemeyi savsakladı, o yüzden de kumaşın son hâli cildini kaşındırıyordu. Kaliteli bir iplik eğirmemişti, o yüzden pelerin yünün dümdüz duramayacak kadar hantal olduğu kısımlarda topaklarla kaplıydı. İpleri iyice germemişti de, o yüzden kıyafetin kenarı çirkin ve buruşuktu. Ama pelerini dokurken kimi zaman, bitirse de üşümese diye arzularken bulmuştu kendini. Ve bunu hemen anlayamasa da bu ölümden sonraki yaşamının ilk belirtisiydi.

Fakat Andromakhe pelerini bitirip kendine sardığında hâlâ üşüyordu. Savaşın başlangıcına yakın bir günü hatırladı, genç bir Troyalı savaşçı, yoldaşları tarafından şehre

geri taşınmıştı o gün. Sırtından vurulmuştu –uzaktaki bir okçunun şanslı bir darbesiydi– ve çektiği acı seyredilemeyecek kadar berbattı. Üzücü olan acı değildi: Yaralandığını gördüğü bir başka Troyalı ya da Grek'ten nispeten daha az acı içindeydi. Savaşçının başına gelen şey ile idrak edebildiği şey arasındaki gedik üzücüydü. Oku ya da omurgasını ya da bacaklarını veya ayaklarını hissedemeden yan yatmıştı. Göğüsten aşağısındaki tüm duyuları onu terk etmişti. Şifacılar belirtilerini tarif etmesini istediğinde yalnızca bedeninin üşüdüğünü söylemişti. Sonraki üç gün boyunca tek şikâyeti buydu, üç gün sonra da öldü. Ve Neoptolemos'a teslim edilirken Andromakhe'nin zihnini dolduran bu olmuştu.

Hamile olduğunu fark etmeden evvel ne kadar süredir Epeiros'ta yaşadığından pek emin değildi. Bir süre Neoptolemos'a hiçbir şey söylemedi, çünkü söyleyecek söz bulamadı. Aynı anda pek çok şey hissetti ve dokuma tezgâhının başında uzun, dikkatli saatler geçirdikten sonra (Hektor için yaptığıyla kıyaslanamasa da şimdi yeniden daha kaliteli kıyafetler dokuyordu) bu hislerin bir kısmını ayrıştırdı ve onları isimlendirdi. Öncelikle korku hissediyordu. Neoptolemos emirler böğürmek dışında nadiren onunla konuşurdu. Kölesinin onun çocuğunu taşımasını isteyip istemediğine dair hiçbir fikri yoktu. Bildiği kadarıyla adamın oğlu yoktu ve henüz bir karısı da yoktu. Ya ona söylerse ya da adam bedeninin değişen biçimini fark eder de onu cezalandırırsa? Bebek ölene dek karnına tekme mi atardı? Andromakhe çocuktan kaynaklanmayan bir bulantı dalgası hissetti. Daha doğrusu bulantı ilk çocuğundan, Astyanaks'tan kaynaklanmıştı. Onu buraya, Epeiros'a getirmek için homurdana homurdana gemisine dönmeden evvel, oğlunu Troya'nın surlarından aşağı fırlatıp öldüren Neoptolemos'tu. İlk çocuğunu öldüren bir adamın ikincisini de öldürmeyeceğinden nasıl emin olabilirdi? Emin olamazdı.

Çözgü iplikleri boyunca mekiğini bir aşağı bir yukarı dokudu, kenarları gerdirmemek için atkıyı nazikçe çekti, hiç boşluk bırakmamak için tamamlanan her sırayı yukarı itti. İşin değişmezliği, parmaklarının altındaki sicimlerin verdiği his, mekiği takviye etmenin mecburi dinginliği: Tüm bunlar nefes almaya ve isim koymaya devam edebilmesini sağlıyordu. Yani korku, ilk hissi buydu: Hem bebek için hem de kendisi için. Ardından tiksinti geliyordu. Kendi kanı, oğlunu öldüren adamın kanına karışacaktı. Ve Neoptolemos, kocasını öldüren Akhilleus'un oğluydu. Bu zalim katiller soyu tarafından esir edilmek yeterince berbattı ama onlara yeni bir evlat doğurmak daha da kötüydü. İçindeki bebek tarafından zehirlendiğini hissediyordu ve çocuk doğunca bu hissin geçeceğine güvenmiyordu. Öfke, üçüncü his buydu. Zamanında Hektor'a söylediği ve şimdi gerçekleşmiş olan her şey için: Tek başına savaşmaya gidip durma, demişti. Bu kadar çok risk alma. Troyalıların önünde değil, arasında dövüş. Senin şerefin zaten sağlam. Akhilleus'un dikkatini çekersen seni öldürür, peki sonra karına ve oğluna ne olur? Bize bakacak kimse olmadan köleleştiririliz.

Haklı çıkmanın hiç keyfi yoktu elbette, yalnızca ağır ağır serpilen bir korku vardı. Hektor neden karısının bilgece sözlerini dinlememişti? Onu nasıl yüzüstü bırakabilmişti, oğullarını nasıl yüzüstü bırakabilmişti? Her şey tıpkı onun öngördüğü gibi yaşanmıştı, sadece daha beter bir hâlde. Ve keşke... Düşüncelerinden kendini çekip kopardı. Keşkeleri düşünmeye başlayamazdı yoksa güneş ve ay üstüne yıkılırdı.

Pekâlâ, korku, tiksinti, öfke. Bir sonraki his suçluluktu. Suçluluğun korkunç, boğucu ağırlığını hissediyordu. Çünkü tüm bunlara rağmen tarif edilemez bir sevincin ufacık alevini duyumsuyordu. Uzun zamandır ona ait olmayan bedeni sonunda ona rahatlık sunuyordu. Anılarından başka sevecek bir şeyi yoktu ve bu anılar üstünde düşünülemeyecek

kadar ıstırap veriyordu. Ve şimdi bir şeyi vardı. Korkuya, tiksintiye, öfkeye ve suçluluğa rağmen o alev içinde yanmayı sürdürdü.

*

Andromakhe, Neoptolemos'u hiçbir zaman sevemedi, çünkü bu, onun gibi bir kadın için bile çok fazlaydı. Adamın ne yaptıkları ne de ona ve bir zamanlar ailesi dediği kadınlara ödettiği korkunç bedeller için bir kez olsun en ufak bir nedamet getirmemesi unutulabilirdi. Fakat ne de Andromakhe adam onu evinden ilk kez alıp uzaklaştırdığında hissettiği o içgüdüsel istikrahı sürdürebildi. Böyle yakınlık içinde yaşadığı bir adamdan nefret etmeye devam etmesi mümkün değildi: Tiksintinin yitip gitmesi gerekecekti yoksa o yitip gidecekti. Ve Neoptolemos'un mizacı vahşi olsa da ve kimi zaman Andromakhe onun öfkesinden ötürü küçülüp geri çekilse de korktuğu kadar zalim değildi. Adam oğlunu ilk gördüğünde Andromakhe nefes alamadı. Sütanne bebeği onun için kucakladı ve Andromakhe onun aksi suratını başkalaştıran yumuşak tebessümü gördü. İyi bir adam değildi ama Andromakhe birden onun her şeye rağmen iyi bir baba olabileceğini fark etti. Oğluna Molossos adını koydu.

Neoptolemos, Menelaos ile Helene'nin genç kızı Hermione'yle evlendiğinde Andromakhe onun karısına ağrınmadı. Aralarında bir duygusal yakınlık olmadığını herkes görebilirdi. Ve ilk bir-iki ay boyunca onu yatağında ziyarete gittiğinde Hermione'nin gençliğe özgü albenileri hızla solup gitti ve huzur bulmak için Andromakhe'ye geri döndü. Onun yanında, karanlıkta yatıyordu Andromakhe'nin, Neoptolemos'un nefesinin bayıltıcı ekşiliğinden artık midesi bulanmıyordu. Ağır ağır nefes aldığını duyuyordu ama henüz uykuya dalmadığını biliyordu. Buna rağmen konuştuğunda şaşırdı.

"Onu elimden geldiğince acısız bir şekilde öldürdüm."

Andromakhe uzuvlarının kaskatı kesildiğini hissetti. "Kimden söz ediyorsun?"

"Kız kardeşinden," dedi. Polyksene. Neoptolemos babasının obur hayaletini yatıştırmak için görümcesini (Neoptolemos'u bu konuda düzeltmedi) öldürmüştü.

"Öyle mi?" diye sordu. Ses tonunu elinden geldiğince renksiz tuttu. Şükran gözyaşları, öfke gözyaşları kadar kızdırırdı Neoptolemos'u.

"Kararı Grekler verdi," dedi. "Bir kurban olmaksızın yelken açmayacaklardı. Komutanın kızını Aulis'te kurban ettiler, yeniden eve yelken açmaları için de senin kralının kızını kurban etmeleri gerekiyordu." Erkeklere isimlerinden ziyade rütbeleriyle atıfta bulunması ona has bir tuhaflıktı. Her zaman komutan derdi, asla Agamemnon demezdi. Priamos yerine kralın derdi. Ve sonra alelacele, "Kız kardeşin korkak biri değildi. Asilce öldü," dedi.

Andromakhe karanlıkta başını salladı. Neoptolemos'un, kafasının hareket ettiğini hissettiğini biliyordu. "Her zaman cesurdu," diye yanıtladı. "Her zaman."

"Uykumda bana azap çektiren o," dedi Neoptolemos. Andromakhe tırnaklarını ellerine gömdü. Bir bebek olan Astyanaks değil. Biçare, ihtiyar bir adam olan Priamos değil. Yalnızca Polyksene, bir zamanlar canavar olduğunu düşündüğü adamın vicdanını sızlatıyordu. Eğer koşullar onu, adamın karakterinde hoş görebileceği başka şeyler bulmaya zorlamasaydı hâlâ bir canavar olduğunu düşünürdü.

"Neden?" diye sordu.

Boğuk bir ses işitti ve Neoptolemos eliyle çabucak suratını sıvazladı. "Bilmiyorum," dedi. "O öyle–" Bu sefer Neoptolemos, Andromakhe'nin kaskatı kesildiğini hissetti. "Bunu duymasan iyi olur," dedi. Ancak kederin onu paramparça edeceği korkusuyla, şimdi bile, bu olanları bir

başınayken düşünemiyor olsa da, Neoptolemos'tan bu sözleri işitmek onu avuttu. Şok önce geldi ama hemen arkasından seyreden teselliyi de hissedebiliyordu.

"Anlat bana."

"Ölmeye çok istekliydi," dedi adam. "Direnmek için hiçbir şey yapmadı. Kesmem için boğazını bana sundu. Neden korkmamıştı?"

"Korkmuştu," diye yanıtladı Andromakhe. "Ama esaretten daha çok korkuyordu. Vatanından koparılmaktan daha çok korkuyordu. Tanımadığı ya da kendi seçmediği bir adama ait olmaktan daha çok korkuyordu. Ölüm onun için korkutucu değildi, çünkü ölümü daha kötü bir kadere yeğlerdi."

Neoptolemos onun söylediklerini düşünürken sessizlik oldu. "O zaman sen ölmekten korkar mıydın?" diye sordu.

Andromakhe sanki adam ona tokat atmış gibi irkildi. "Hayır."

"Senin için Epeiros'a gelmek ölümden daha mı kötüydü?"

"Öyle düşünüyordum."

Başka bir sessizlik daha oldu. "Hâlâ öyle mi düşünüyorsun?" diye sordu adam. Andromakhe onun sesindeki aşikâr umut tınısını işitti ve bunun abesliğine neredeyse gülecekti. Onu esir tutan adam, oğlunun katili, onun onayını arzuluyordu. Hâl böyleyken o da onayını esirgeyemediğini fark etti. "Hayır. Artık Molossos'um var."

"Ben öldüğümde," diye başladı lafa adam ama sonra duraksadı. Andromakhe onun bazen kelimeleri bulmak için durup düşünmeye ihtiyacı olduğunu ve eğer dikkatini dağıtırsa sinirleneceğini bildiğinden lafa karışmadı. "Ben öldüğümde şu Troyalı prensle evleneceksin."

"Helenos'la mı?" diye sordu. Kassandra'nın erkek kardeşi, Greklerin yaşamasına müsaade ettiği birkaç Troyalı

erkekten biriydi. Onlara bazı hizmetler sunmuştu, bir nevi Troyalılara ihanet etmişti – o kadarı Andromakhe için açıktı ama bundan fazlasını bilmiyordu.

"Meczup kızın erkek kardeşi," diye onayladı adam. Kassandra'nın namı, Agamemnon'un karısı tarafından katledilmeden önce bile Grek ordusunun her yanına yayılmıştı.

"Pekâlâ. Ama neden şimdi bunu düşünüyorsun ki?" Neoptolemos sessizdi. "Birisi bizi tehdit mi etti?" diye sordu Andromakhe. Adamın kolunu uzattığını ve elini onun yanağına yerleştirdiğini hissetti.

"Edecekler," dedi. "Edecekler."

*

Neoptolemos için geldiklerinde Epeiros'ta değildi, birkaç günlük sürüş mesafesinde olan Delfi'deydi. Mykeneli adamlar tarafından Apollon tapınağının önünde öldürüldü. Adamlar ondan sayıca epey üstünlerdi. Mykene prensi –Agamemnon'un oğlu– Orestes, Neoptolemos'un karısı Hermione'nin kendi gelini olmasını talep etmişti. Neoptolemos'un kalkıştığı bazı kâfirliklerin intikamını aldığını iddia etmişti ancak Andromakhe bunun entipüften bir bahane olduğunu biliyordu. Eğer biri Yunanistan'da gezinip Troya Savaşı sırasında edilen her kâfirliği telafi etmeye kalkışsaydı geriye canlı tek bir Grek kalmazdı. Apollon tüm suçlarından ötürü Greklerin üstüne bir veba salmamış mıydı? Öyleyse neden Neoptolemos geri kalanlardan daha büyük bir cezaya çarptırılsın ki? Apollon'a karşı en büyük taşkınlıklar Mykene'nin eski kralı Agamemnon'un kendisi tarafından gösterilmişti. Oğlunun bir başka adamdan intikam almaya ne hakkı vardı? Kendi günahlarının, onun ve kız kardeşinin günahlarının kefareti olarak adaklar sunması, dualar etmesi gerekirdi. Kâfir babalarının intikamını

almak için annelerini öldürmemişler miydi? Öç tanrıçaları onu nasıl cezasız bırakmıştı?

Andromakhe, Neoptolemos'un öldüğünü duyunca yas tutmadı. Onun için gözyaşı dökemezdi. Onun yerine kendisi için ağladı, bir kez daha onu koruyacak kimse olmaksızın dünyaya savruluvermişti ve oğlu için de ağladı, gerçi Molossos'a duyduğu sevgi kusurluydu. Gençken çok daha kolay duyardı sevgiyi: Anne ve babasını, erkek kardeşlerini delicesine severdi. Ve sonra Thebai Akhilleus'a yenik düştü ve babası Eetion ile yedi erkek kardeşi bir gün içinde katledildi. Bu trajedi –annesini kısa süre sonra öldüren bu şok– onu sevme alışkanlığından vazgeçirmemişti. Kalbini Hektor'a ve ailesine açtı, sayıca böyle çok olmaları, tüm o yeni erkek kardeşler ve kız kardeşler keyif vermişti ona. Tıpkı kendi anne ve babasına karşı olduğu gibi, Priamos ve Hekabe'ye karşı da hürmetkârdı. Bundan hep memnuniyet duymuştu, diğer kadınların kocalarının anneleriyle ilgili dile getirdikleri sinsi yorumları hiç anlamamıştı. Kendi ailesini kaybetmiş olmak, bir başka aileyi sevmeye daha hazır hâle getirmişti onu. Sonra Hektor öldüğünde bir dulun tutması gerektiği gibi yas tuttu ve teselliyi Hektor'un ailesinde buldu: Andromakhe'nin kaybı onların da kaybıydı.

Fakat Astyanaks'ın ölümü onu değiştirmişti ve sonrasında hiç kimseyi bir daha asla aynı şekilde sevemeyeceğini biliyordu. Çocuğu şehir surlarının altında paramparça hâlde yatarken içinde bir şeylerin kırılıp döküldüğünü ve onarılamayacağını biliyordu. Her anne gibi o da Astyanaks'a olan sevgisinin korkuyla derinden ilişkili olduğunu anlamıştı. O doğduğunda ateşi ne zaman yükselse endişelenirdi: En ufak bir hastalık bile tanrıların gönlünü almak ve onlardan yardım dilenmek için altarlara koşturmasına neden olurdu. Molossos'la da eşit ölçüde ilgileniyordu: Zeus heykeli önünde cezalandırılma korkusu olmadan yemin ederdi

buna. Ama gecesini gündüzünü Grek doğumlu oğlunun hasta düşeceğinden ya da kendini yaralayacağından endişe ederek geçirmiyordu. Anneliğin günlük meşgalesine verecek hiçbir şeyi kalmamıştı. Onu korumaları için tanrılara güvenebilirdi yalnızca (Astyanaks'ı korumamışlarsa da), çünkü eğer en kötüsünün olacağı varsa onu korumak için elinden hiçbir şey gelmediğini biliyordu artık. İlk oğlunda başarısız olmuştu ve o zamanlar sahip olduğundan daha fazla olanağı yoktu şimdi. Onun yerine, güçsüzlüğünün derinliklerine dair içten bir bilgisi vardı: Kendini aldatma olasılığı yoktu. Astyanaks'ı, onu battaniyelerle kundaklayıp dünyadan sakınabilirmiş gibi sevmişti. Molossos'u ise ya ikisinden birinin ya da her ikisinin her an düşebileceği bir uçurumun kıyısında yaşıyorlarmış gibi seviyordu.

O yüzden bir köle ona Neoptolemos'un öldüğü ve Orestes'in Hermione'yi kendi karısı yapmak için uğraştığı haberini getirdiğinde alışageldiği korku dolu ürpertiyi hissetti ama kaçıp gitmek aklının ucundan geçmedi. Yunanistan'da hiç dostu yokken nereye gidebilirdi ki? Hem kim ona Orestes'ten korunacağı bir sığınak verirdi? Neoptolemos'un büyük babası biraz yardımcı olabilirdi, öyle düşünüyordu, çünkü oğlu Akhilleus'u kaybetmişken şimdi de torununu kaybetmişti. Soylu Peleus hanesinden tek geriye kalan Molossos'tu. Andromakhe kendini köleyi Peleus'a gönderirken buldu, onun yapamadığını Peleus yapar da oğlunu korur diye umut ediyordu. Ama pek az beklentisi vardı ve ihtiyar adam ortaya çıkıp da bastonunu bir değnek gibi salladığında ve Molossos'la birlikte onun evine gelmelerini istediğinde şaşkına döndü.

*

Neoptolemos'un bir zamanlar söz verdiği gibi Helenos'la evlendi. Troyalı prens düşmandan ziyade dost edinmekte

becerikliydi ve çok geçmeden kendilerine ait ufak bir yerleşim yeri bulabildiler. Andromakhe'nin talebi üstüne, zayi evlerini andıran bir şehir inşa etmeye başladılar: Yeni bir Troya, daha küçük ve daha gösterişsiz ama bir dağın eteğine kurulmuş yüksek bir hisara sahip bir şehir. Bazen, sabahları sisin dağılması vakit aldığında kendini yeniden evde düşleyebiliyordu. Helenos, öleli uzun zaman geçmiş kardeşi Hektor'u az da olsa anımsatıyordu. Bazen kendini, onun çehresini yandan izlerken ve ilk kocasının yüz hatlarının ikinci kocasının yüzünden fırlayıverdiğini görürken bulurdu. Büyüdüğünde Molossos'un Astyanaks'a benzeyip benzemediğini hiç bilemedi. Ama kendisi yaşlandıkça iki oğlanın zihninde kaynaştıklarını fark etti ve ormanda bir günlük avdan geri dönen Molossos'un siluetini gördüğünde onun izinden yürüyen Astyanaks'ı da gördü. Daha sonraki yaşamı, gençlik yıllarındaki facialarda yitirdiği her şeyin gölgeleri ve yansımaları arasında geçti. Ve eğer mutluluğun gölgesi, mutluluğun kendisinden aşağı kalmışsa da Troya kıyılarında yere kapanmış, sevgili evladı için gözyaşı dökerken bir daha bulmayı umut edeceğinden çok daha fazlasıydı.

43

Kalliope

Bana şarkını söyle Musa, dedi ve ben de söyledim.

Orduların şarkısını söyledim ve erkeklerin şarkısını söyledim.

Tanrıların ve canavarların şarkısını söyledim, hikâyelerin ve yalanların şarkısını söyledim.

Ölümün ve yaşamın, neşenin ve kederin şarkısını söyledim.

Ölümden sonraki yaşamın şarkısını söyledim.

Ve kadınların, gölgeler içindeki kadınların şarkısını söyledim. Unutulmuş, göz ardı edilmiş, adı anılmamışların şarkısını söyledim. Eski hikâyeleri seçtim ve içlerindeki gizli kadınlar meydana çıkana dek bir güzel sarstım. Şarkıda onları andım çünkü yeterince uzun vakit beklediler. Tıpkı şaire söz verdiğim gibi: Bu asla bir veya iki kadının hikâyesi değildi. Bu hepsinin hikâyesiydi. Bir savaş, yaşamlarına dokunduğu insanların yarısını göz ardı etmez. Öyleyse biz neden edelim?

Onlar hikâyelerinin anlatılmasını beklediler ve ben de onları daha fazla bekletmeyeceğim. Eğer şair ona sunduğum şarkıyı reddederse şarkıyı ondan çekip alacağım ve onu sessizliğe terk edeceğim. Daha önce de şarkı söylemişti: Bunu istemiyor olabilir ya da buna ihtiyacı yoktur. Ama hikâye

anlatılacak. Onların hikâyesi, ne kadar uzun süreceği fark etmeksizin, anlatılacak. Ben ebediyim, nihayetsizim: Zamanın benim için bir önemi yok. Önemli olan tek şey anlatmak.

Bana şarkını söyle Musa, dedi.

Peki beni işitiyor musunuz? Şarkımı söyledim.

Sonsöz

Bu kitabın ilham kaynağı hem zaman hem de mekân bakımından, antik dünyanın dört bir yanından geliyor. Bazıları edebi, bazıları da arkeolojik ilham kaynakları. Bazı bölümler tamamen bana ait ve bazıları da zaten biliyor olabileceğiniz kaynaklardan ödünç alındı. Bu kitap boyunca geri dönüp baktığım metinler arasında, Troyalı Kadınlar başlıklı bölümler için Euripides'in *Troyalı Kadınlar* (ve aynı zamanda *Hekabe*) isimli eseri ve Penelopeia başlıklı bölümler için Homeros'un *Odysseia*'sı yer alıyor. Bunlara ek olarak, Kreusa'nın bölümü için Vergilius'un *Aeneis*'ine baktım (Kreusa'dan ziyade ateşe verilen şehre ve sesi ıslık gibi çıkan Sinon'a dair daha çok şey anlattı bana. Tabii bu Vergilius'un muhteşem kadınlar yazmadığı anlamına gelmiyor: Dido'yu bu romana uyduramadım ki gerçek bir darbeydi bu. Ancak bir şey olmuyorsa olmaz işte); Ovidius'un olağanüstü *Heroides*'i* Laodameia'ya ilişkin ilk bilgileri verdi bana ve ayrıca beni Penelopeia'nın hikâyesini ortalarda olmayan kocasına yazdığı mektuplarla aktarabileceğime ikna etti; Klytaimestre'ye ayrılan bölüm her şeyini Aiskhylos'un *Oresteia*'sına borçlu elbette. Homeros'un *İlyada*'sında Briseis'e dair pek bir şey yoktu ancak Agamemnon'un Khryseis'i iade etmeyi reddetmesinden kaynaklanan veba oradan alındı (veba belirtileri de MÖ beşinci yüzyılda Peloponez Savaşı'nın başında vebaya yakalanan fakat iyileşip hikâyeyi

* Türkçeye *Heroides, Kadın Kahramanların Aşk Mektupları* olarak aktarılmıştır (ç.n.)

anlatan daha sonraki bir yazardan, Thukydides'ten ödünç alındı); Euripides'in *İphigeneia Aulis'te* ve *İphigeneia Tauris*'te isimli eserleri İphigeneia'ya ait bölüme bilgi sağladı; Andromakhe sonraki hikâyesini Euripides'in aynı isimli oyunundan aldı.

Bu kitapta hikâyeleri antik dünyanın günümüze kalan edebiyatında zar zor var olan pek çok kadın var: örneğin, Theano ve Oinone. Kadın karakterler genelde gölgede kalırlar ya da hikâyede göründükleri zaman dahi satır aralarındadırlar (Euripides ve Ovidius bu bakımdan istisnadır, kadınların odak noktası ve genelde de tek odak noktası olduğu eserler üretmişlerdir). Bazen ismi anılmadığında dahi hususi bir kadının kastedildiğine toplu olarak karar vermişizdir. *İlyada* herkesçe bilindiği üzere, genelde "Söyle tanrıça, Peleusoğlu Akhilleus'un öfkesini söyle."* şeklinde çevrilen bir mısrayla başlar. Epik şiirin esin perisi Kalliope'ye hitap ettiğini farz etmek akla yatkın görünür (muhtemelen onu benim resmettiğimden daha az kaprisli bulmayı umut ederdi. Ancak onu yazan Euripides olsaydı yine de çok daha kaprisli olabilirdi). Fakat Homeros onun adını koymaz. "Musa" kelimesini bile kullanmaz. "*Thea*", yani tanrıça der.

Penthesileia tarihin elinden feci ıstırap çekmişti, tabii müphem Quintus Smyrnaeus ya da Sözde Apollodorus'un ilgili bölümlerine dalmayı istemediğiniz sürece (ki ben öyle yaptım ancak ille de önermem). Penthesileia muazzam bir savaşçıydı ve *Aithiopis* adında, muhtemelen MÖ sekizinci yüzyılda yazılmış, kayıp bir epik şiirde önemli bir rolü vardı. Bu şiirin yalnızca birkaç mısrası bugüne ulaştı. Pek çok Amazon gibi Penthesileia da antik dünyadaki görsel sanatçılar için büyük bir ilham kaynağıydı: Günümüze gelen

* Homeros, *İlyada*, çev. Azra Erhat ve A. Kadir, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları: İstanbul, 26. Basım, 2021.

çanaklar üstündeki öğeler arasında Amazonlar, Herakles hariç başka diğer mitolojik figürlerden daha sık yer alır. Ayrıca, olağanüstü bir biçimde, savaş alanında düşmüş Amazonları taşıyan Grek savaşçıları sergileyen vazolar da bulunur. Güzeller güzeli bir çanağın üstünde, Penthesileia, ikisinin düellosunun gerçekleştiği olay yerinden Akhilleus tarafından taşınır. Antik savaşçılar genelde ölmüş hasımlarına böyle bir saygı veya alaka göstermezdi. Ne yazık ki, Robert Graves yirminci yüzyılda kaleme aldığı sırada bu inanılmaz kadın kahramanı Akhilleus'un üstünde kendini tatmin ettiği bir cesede dönüştürdü. Hakkında hep okuduğumuz o ilerlemenin bir örneği olmalı bu.

British Museum'da Thetis'in küpelerinin daha süslü (en başta, daha fazla maymunlu) bir versiyonunu görebilirsiniz. Bu küpeler, benim versiyonumda Peleus'la evlendiği adada bulundu. Hazır müzeyi ziyaret etmişken, Protesilaos'u, tıpkı Laodameia'nın ona ayrılan bölümde düşlediği gibi, gemisinin pruvasında dengeli bir biçimde dikildiğini arayıp bulabilirsiniz. Gerçekten de çok güzel ayakları var. Mykene'nin taş aslanlarını görmek için Yunanistan'a gitmeniz gerekecek ve hazır oradayken bir tekne turuna çıkıp Türk kıyısındaki Troya'nın izini sürebilir, Troya'yı günümüz Türkiye'sindeki Hisarlık'a yerleştiren ve çok tartışılan on dokuzuncu yüzyıl arkeoloğu Heinrich Schliemann'la hemfikir olup olmadığınızı görebilirsiniz. Bu kitapta Troya'ya ayrıntılarını kazandıran kıyısal özellikler ve bitkiler Hisarlık'tan alındı. Troya'nın başka bir yerde olduğuna dair güçlü hisler besleyenlerden özür diliyorum. Odysseus'un vatanı İthake'yi modern dünyada tayin etmek daha zor (ve Odysseus'un eve dönüş rotası oldukça çekişmeli bir tartışma). Ben belirsizliğe katlanabiliyorum: Umarım siz de katlanabilirsiniz. Doğruyu söylemek gerekirse, kimi zaman sundukları hayalperest alandan ötürü, bir şeyleri bilmemeyi tercih ederim.

Bu alçak seçimimden ötürü tüm bilim insanı dostlarımdan ancak özür dileyebilirim.

Euripides'in *Hippolytos*'taki Aphrodite ve Artemis anlatısı bu romanda tanrıların huysuzluğunun başlangıç noktasıydı. Yürümeye yeni başlayan çocukların duygusal olgunluğuna sahipler, buna bir de ölümsüzlük ve korku dolu güçleri karışıyor. Olymposlu tanrılar öncesindeki tanrılara (Themis, Gaia, vs.) döndüğümde bu huysuzluk epey azalıyor ve onun yerine belirli bir yücelik ortaya çıkıyor. En çok tanrıçaların altın elma için birbirleriyle aşık attıkları sahneyi yazarken eğlendim. Eğer bu kitabın bir motifi varsa o elmadır. Ya da Athene'nin vermeyi reddettiği baykuştur muhtemelen. Herhangi bir şüpheniz olmasına karşın söyleyeyim, bir güzellik yarışmasını kazanmak için asla baykuşumdan vazgeçmezdim.

Homeros'un *İlyada*'sı savaş ve savaşçılar, erkekler ve erkeklik üzerine (haklı olarak) büyük temel metinlerden biri kabul edilir. Fakat o metni nasıl karşıladığımız ve bize anlattığı hikâyeyi nasıl yorumladığımız çok ilginçtir. Yorumlarda ve geribildirimde bulunması için *Bin Gemi*'nin pişmemiş bir taslağını akıllı bir arkadaşıma verdim. Çok eğlenceli, faydalı, nazikti ve daha H. Rider Haggard gibi olmadığım için ara sıra benimle çekişti. Fakat kitabın temel öncülünü sorguladı: Yani bir savaştan sağ çıkan (ya da çıkamayan) kadınların erkekleriyle eşit ölçüde kahraman olmalarını. Erkekler gider ve savaşır, kadınlar bunları yapmaz, ana argümanı buydu. Halbuki onların muazzam eylemlerini taşıyan şiirler kaybolmuş olsa bile kadınlar savaşır (özellikle Penthesileia ve Amazonları). Ve erkekler her zaman savaşmaz: Akhilleus, yirmi dört bölümlük *İlyada*'nın on sekizinci bölümüne dek savaşmaz. İlk on yedi bölümü tartışarak, somurtarak, annesinden yardım isteyerek, biraz daha somurtarak, arkadaşının onun yerine savaşmasına izin

vererek, tavsiyeler sunup özürleri reddederek geçirir. Fakat savaşmaz. Bir başka deyişle, şiirin neredeyse dörtte üçünü yarı evcil bir ortamda, savaş alanından uzakta geçirir. Yine de onun bir kahraman olmasını asla sorgulamayız. Savaşmıyorken bile savaşçı statüsü asla kuşkuyla karşılanmaz. Umuyorum ki bir epik yazma teşebbüsüm olan bu kitabın sonunda okurlar kahramanlığın hepimizin içinde bulunan bir şey olduğunu hissedebilir, özellikle de olaylar bunu ön plana ittiğinde. Kahramanlık erkeklere ait değildir, tıpkı savaşın trajik neticelerinin kadınlara ait olmaması gibi. Sağ kurtulanlar, kurbanlar, failler: Bu roller her zaman münferit değildir. İnsanlar aynı anda veya aynı yaşamın farklı zamanlarında hem yaralanabilir hem de yaralayabilir. Hekabe belki de en yontulmamış örneğidir bunun.

Bu kadınlar arasında şimdiye dek sahneye koyduğum tek rol Kassandra (okulda Aiskhylos'un *Agamemnon*'unu okurken). Ancak onun hikâyesini kimi zaman anlatması zordu, yazmayı bitirdiğimden beri en çok onu özledim.

Teşekkür

Bu kitap bir yamyamdı ve beni tümden yutacağını düşündüğüm zamanlar oldu. O yüzden beni ayakta tutan herkese teşekkür edeceğim. Peter Straus hem benim muhteşem temsilcim hem de bulmayı umabileceğiniz en düşünceli ve sofistike okur. Ne kadar şanslı olduğumu biliyorum. Pan Mac'teki editörüm Maria Rejt bir mucize. O ve Josie Humber dürüst davranmamı sağladılar ve "çünkü bu Quintus Smyrnaeus'tan bir bölümde var" cevabını nadiren kabul ettiler. Onlarla hemfikir olmamak mümkün değildi. Sam Sharman, ben bu kitabı Troya'nın kalıntılarında ateşe vermeden evvel, benim de muhtemelen sahip olduğumu düşündüğüm bir dinginlikle sonraki safhalar boyunca kitaba yol gösterdi. Pan Mac'teki pek çok başka olağanüstü insanın bunda katkısı oldu: Özellikle de çalışmamın nasıl gittiğini sorarak beni görüşmeler ve gösteriler yapmam için kandıran Kate Green. Onun masum yüzüne kanmayın.

Kitap yazmak, yayıncılık işimle kolayca savaşa girebilirdi. BBC'deki muhteşem iş arkadaşlarım sayesinde öyle olmadı. Mary Ward-Lowery, James Cook: Bu kitabı yazarken benimle birlikte *Natalie Haynes Stands Up for the Classics*'i yaptığınız için teşekkürler. Siz olmasanız radyo programlarını yapamazdım ve eğer programları yapmasaydım kitap eksik kalırdı. Sanırım daha iyi uyuyabilirim ama uyku bekleyebilir. James Runcie ve Gwyneth Williams'a

gösterileri yapmaya devam etmemize izin verdikleri için ayrıca çok teşekkürler.

İlk okurlar, yazarların sahip olabileceği en paha biçilemez şeylerden biridir. Saray Churchwell'e, her zamanki gibi olağanüstü ölçüde zeki bir okur olduğu ve hiç zamanı yokken zaman yarattığı için teşekkür ederim. İnsanlar bana ideal okurumun kim olduğunu sorduğunda aklımda beliren kişiye, Robert Douglas-Fairhurst'e teşekkür ederim. Ne diyorum ben? O hep aklımda benim. Digby Lidstone kitabın ilk yarısını okudu ve virgüllerin yüzde 90'ını kaldırmamı söyledi, o yüzden bunun için kendisine teşekkür edebilirsiniz. Elena Richards son taslağı ince eleyip sık dokuyarak gözden geçirdi ve Matilda McMorrow da düzelti safhasında aynı şeyi yaptı. İkisinden biri yayıncılık kariyerinde karar kılarsa lütfen bunu kısacık, coşkulu bir referans olarak alın ve daha uzun hâli için de bana müracaat edin.

Yazarken muazzam sayıda insan yoldan sapmamın önüne geçti. Hepinize teşekkürlerimi ve sevgilerimi sunuyorum, özellikle: Hayatımda bir pozitif enerji mucizesi olduğu için Helen Bagnall'a; onu tanıdığım için çok şanslıyım. Aramak için doğru zamanı ve söylenecek doğru şeyi hep bildiği için Damian Barr'a. İhtiyacım olduğunda beni dışarı çıkardığı için David Benedict'e. Başından beri burada olduğu için Kara Manley'ye. Hem hayvan hem de insan formunda manevi desteği için Michelle Flower'a. Aklım başımdan gitmişken (en sabırlı ses tonuyla) en iyi tavsiyeyi verdiği için Julian Barnes'a. Beni neşelendirmek için bir ay boyunca her gün bana *Hamilton* videolarını gönderdiği için Marcus Bell'e. Tunç Devri'nde Troad Yarımadası'nın bitki örtüsü ve faunasına ilişkin rakipsiz tavsiyelerde bulunduğu için Adam Rutherford'a. Değişken dünyamda (daima ve hâlâ) aklın sesi olduğu için Christian Hill'e.

En önemlisi, Dan Mersh'e her şey için, daima teşekkür etmek istiyorum. Ve elbette aileme: Anneme, babama, Chris'e, Gem'e ve Kez'e. Hepiniz baykuşumu alabilirsiniz.